ŞbN

Nomer ərttee 10 kəp.

TARN TK polgaş Profes Təp cəbililiniŋ organь

Pygy telegejniŋ proletarlarь polgaş tarlatkan arattarь, kattьzьŋar!

„Şьn" solunga piziderініŋ ərttee:

Xuuzunda pizidikcilerge:

1 cьlda . . 5 akş.—	3 ajdan kudu pizidiişkin albas
6 ajda . . 3 akş.—	
3 ajda . . 1 ak. 80.	

Solun pizider cerler: Təp xarьlzaa kontoru, oun kədee salььrlarь polgaş poştaccьlarga pizider

Alban polgaş yletpyr cerleringe:	Taştьkkь corudar cagьlgalarnь:
1 cьlda . . . . 8 akşa.	1 cьlda . . 10 akşa.
6 ajda . . . . 5 akşa.	6 ajda . . 6 akşa.

„ŞbN" solun redakscьzьnьn adrezi: Kьzьl-xooraj, Revolus şəly, Şetinkin kudumcuzu, pazьn № 2.

1936 cьldьn feyral 1 xynynde suboda № 10 (511)

Nam kezigynnerініŋ bilet piziin caarttьrьnьŋ saavьrь

ARN TK prezidiymyŋge 1936 c. 1 ajnьŋ 22-de padьlaan

Bilet ornaarьnьn xuussazь

1. Nam kezigynnerinin bilet piziin solup caarttьr azьldь 1936 cьldьŋ 3 ajnьn 1-niŋ xynynden egeleeş 7 ajnьn 1-ge cedir tooskan turar uzurluq.

2. Parььn, Cəən-xemcik, Uluqxem paza Tees-xemge 3 ajnьn 15-ten 6 ajnьn pireede solup tooskan turar.

3. Tozu kozuununga 4 ajdan 6 ajga cedir toozar.

4. Pii-xem, Tandь, paza Kaaxemge 4 ajnьn iştinde kyysset solup toozar.

5. Kьzьl-xoorajga 2 ajnьn 20-den 3 ajnьn 10-ga cedir toozar.

6. Xaraal, Kara-peldir, Kopluda nam kezigynnerініŋ biletterin 4 ajnьn iştinde solup toozar. „Toka" kyrekonomundan əske kyrekonomnarda nam yyrleri xamaarzьr kozuunnarga kirzir.

7. „Toka" kyrekonomun-ce TK-dan şuut kizi parьp soluur.

8. Taştьkkь cerlerde kezigynnerge biletterni tuskajlap corudar.

Bilet soluur komister tugajь

a) Nam kozkomnarьnьn canьnga 3 xarьssalgalьq komis turguzar polgaş onu nam kozkomunun prezidiymynden tomujlaar.

в) Nam yyrlerініŋ canьnga komis turguspas, yyrnyn tergiilekcileri azьldaar.

c) Kьzьl-xooraj polgaş „Toka" kyrekonomunda yyrlerni TK Organizas kildizinden ergeleer.

Namnьn biledin soluurda cyny parьmdalaar

1. Namnьn biledin soluurda, yyrnyn tergiilekcilerініŋ xuralьn kьlgaş, oon uk azьlьn kьlьp egeleer, aal kezek pəlyktep turgaş, biledin soluur, pyrytkelin pyrytkep alьr.

2. Namnьn cingine, oralakcь kezigynneri bilet soluurunun kьjgьrьlgazьnga jaap-la podu-pile kelir polgaş namnьn negeen cyylderin peer, pir ebes onza cьldak cok turgaş, po azьldь toobas, podunun xuuzunun xereen moon arttьk podaar kizilerni namnьn kezigynynge turar turbazьn kəər.

Tajьlьrь: Carlal pudulgan ijik-pe, onza pajdalga tabarьşkan, paza əş-əzeen-pile kьstьrgaş solulgaga tabarьşpajьn parьp poor. Monu nam organizastarь polgaş soluuşkun komisteri koncuq xьnap kəər. Ьndьq corukka tabarьşkaş, namdan yndyrtkennerden „Meni puruu mege-pile yndyrgen tur" tep xomudaldьq polza, 30 xonuk iştinde yyrynge ijik-pe kozkomga pildiriişkin xomudalьn peer. Ol cer, pildiriişkinni algan soonda 10 xonuk iştinde xarььzьn pergen turar uzurluq.

3. Bilet soluur komisterniŋ kьlьr azьlь polza, nam kezigynnerініŋ tus-tus ankedi, azьl-agьj, kulturunun pyrytkelderin şьn todargaj kьlьp alьr polgaş caa bilet pizik tьpsьp peer. Kezigynnernin azьl-agьjlьq pyrytkelin kьlьr, oon angьda xamьk kezigynnernin ergi biledin, pyrytkelin kandьq curumnuq edilep coraan—şьn, mege-pe, — monu xьnap kəər. Po tugajь kandьq janzь polgan tugajьnda materialdar tьp alьr, paza nam yyrynyn azьlьn xьnap algaş, xamьk azьl toozulgan soonda pygy kezigynnernin xuralьn kьlьr, cetpes tuduu coruktu cok kьlьrda, moon songaar cyny kьlьr tugajьnda todargaj saavьrь ajttьp peer.

4. Bilet soluurunun massalьq xuralь-pile kadь nam kezigynnerin cьrьdar, namnьn kezigyny kizi-men tep, adьn pilindirer polgaş kezigyn kizi polza, podunun xolunda tutkan bilet piziin podundan carьp polbas polgaş onu kamnьq kadagalaar, caraş kaas edileer sorulganь tanьdьp peer.

5. Namnьn xamьk organizastarь, po bilet soluurunun murnunda tus-tus xamaarzьr, podunun kezigynnerініŋ sagьlga-curumun pьzьq tudar polgaş ol caarttьlga kelirініŋ murnunda namnьn sagьlgazьnga taarьşpas xerek kьlgannarnьn xereen ilered-ip, peletkeldiq turar uzurluq.

6. Moon murnunda nam talazь-pile kemceq aldьrьp tongutturgannar oon peer podunun puruuluq kemin minnip, podu cazap alganь-pile kadь ьndьq coruktar-pile am eres temissezip turar polgaş xarьn tongutturbaan kezigynnerden pezin azьq azьldap turar, eleen kaaş cьl iştinde idepkeji pedip kelgen kezigynnerden „meen tonguldamnь bilet soluurunun murnunda tyzyryp periner" tep pildiriişkin kiirip poor. Nam organizastarь onu xьnap kərgeş, coguur xarььzьn peer uzurluq.

7. Moon murnunda namga oralakcьlap kirgen kezigynnernin xuussazь cetken polza-taa, podu „ARN-nьn cingine kezigynynge kirejin" tep ərgyydel kiirbeen polza, oralakcь xuuduzu xebeer, pir ebes cingine bilet tьpsьr appaar polza, ol kizinin pajdalьn cingine kezigyn-pile pir təmej xьnap soluur, paza bilet soluurupile kadь idepkejliq arattarnь namga kiirip alьr coruktu cugula kəər uzurluq.

8. Kozuunnarnьn təp cerlerinde, aldьn uurgajlarьnda, kyrekonomnarda turar nam kezigynneri podunun curuun bilet piziinge cьrşьrar polza coguur. Kьzьl-xoorajda kezigynner jaap-la cьrşьrar.

9. Namnьn bilet soluuşkunu yyrlerge kandьq janzь ertken tugajьnda nam kozkomnarь yyr targalarь-pile kattьşkan cəbilel xuralьnga tynnel iletkel kьlьr, cetpes azьldarьn todaratkaş, todargaj toktaal yndyrer.

Bilet caarttьr coruk-pile kadь xamьk nam kezigynnerініŋ kandьq cyylderin ileretken, politik talazь-pile cyy polgan tugajьnda ARN TK-ga TK Organizas kildizinden tynnel iletkelin 7 ajnьn pireede peer.

ARN TK Organizas kildizinin targazь PAJЬR-OOL.

Paaştьŋcьlarьbьs izi-pile xaaktaar coruktu ulam yrgylcylediil

Po cьldьn 1 ajnьn 19-ta tьştanьr xynde, Təge-taqda xaaktaar stanzьga, eş Toka, Ojdup, Pajьr-ool olar paaştaan, cazak kolektivi polgaş xoorajnьn aktifcileri 30 azьq kizi kelgeş, 3 şak iştinde ojnaaş pargan soonda, myn ajnьn 26-da tьştanьr xynnyn ertteninde, Tьba təp kooptun kolektivinden 25 kizi pir targalьq, koncuq cьskaaldьq kelgeş, myn stanzьnьn xerekseli-pile xaaktap, cungulap ojnap turda, OKŞ cerініŋ kolektivinden 10 azьq xaakcьlar cьskaalьp kelgeş, oon temgi ulus-pile kadь xaaktap ojnaj perdiler.

Oon angьda, xoorajdan ebilel cok pargan ulus on azьq, olar paza xaak-pile polgaş əşky kezi təzenip algaş cungunu kudu cungulap turdular. Ol xyn margьldaa kьlbaan polza-taa, xaak kьrьnga turup algaş, uluq cungunun paazьndan adaanda şəlge yndyr koncuq pьzьq, cyrekkir tidim padьp turdular

Ol eş-əərler taraarda, am kelir tьştanьr xynde, po turgan Təge tep taqnьn paazьn toortkaş, ьndьn kudu patkaş, peldedip kelir tur,—iştiler.

Uk stanzь, moon murnunda azьlьn egelebeen polgaş xaak xerekseli cecce ebes turgan, am yjede, xaak xereksel-taa par, cungulaar əşky kezi, aat kezi polggş picce şanak-taa par, paza xaakpile azьr xaldьr xar par, cьnnьr pazьn uluq xyn sanьnda-la cьlьq turar polgaş iştinge picce cyve sadar cer turar.

Tus-tus kolektifterden 5-ten 30 kizige cedir organizastьq kelir polza, ol stanzьnь xalas ezeledir.

Profes təp cəbileli, nam, cazaktьn ajttььşkьnьn jozugaar, xaaktaar cerde tьştanьr pazьnnь kьlbь-şaan, xaak xerekselin peletkep kaan polgaş uluq xyn sanьnda-la azьk cьlьq, iji xire azьlcьnnarlьq turar appaar cyve təleede, moon songaar uluq xyn xalas erttirbejin, azьglap ap turza coguur.

Uk stanzьnь mьncaar peletkedip kaaş, xoorajnьn anьjak-əskenneri parbas polza, ulustun san xərengizinge-taa kogaral polur cyve təleede, uluq xyn sanьndala şьn azьglap turarьnga xoorajnьn anьjak-əskennerin kьjgьrьp tura-men. Profes təp cəbilelinde

TARTTAN-OOL.

Tandь kozuununda akşa soluuşkunu

Akşa soluuşkunun Tandь kozuununga 1936 cьldьn 1 ajnьn 1-de egelep corutkan. Ol akşa soluuşkunun corudarda kədee sumularnьn arat conunga surttaal azьlьn pir kezek yjede kalbarttьp corutkannьn xaraazь-pile 1 ajnьn 24-ke cedir 30 alban, azьl organizastarьndan 35.472 təgerik 6 kəpejekti caa akşaga solup algan. Tus kozuunnun iştinde tьba xamaattьzь condan 55 kizi 3036 təg. 92 kəp. solup algan. Əske xamaattьlardan 42 kizi 3367 təg. 36 kəp. solup algan, pygyzy-pile kattьşkaş 41.876 təg. 34 kəp. soluttungan turar.

Moon-pile kadь cetpes cyylder paza par, cyl teerge, camdьk ulus „elekten təgerik solaaş kancaar, coguur xuussazь am-taa ьrak cyve ьşkazьl" teer, ьlangьja Pajxaakta xamaattь şkolanьn ceri təgeriin am-taa caa akşaga solup albaan, xarьn əske ulustun xolun-ce taradьp turar poor tur.

Moon songaar caa akşanьn solulgazьn corudarda ystynde ьşkaş şaptьktar turguspajьn, ergi temdektiq təgerikter polgaş yyrmek kəpejekterni, uk ajьtkan xuussazьn manabajьn, oon pettinde solup təgererin sagьndьrьp tur-men.

APPU-CAP.

SSRE-de

Pygy ebileldiŋ MTS-larь-pile maşina corudukcularьnьŋ margьldaa-carьzь

Songu Kavkastьn maşina-traktor stanzьlarьnьn direktorlarь polgaş traktornun odun temdek kadaan-brigadirlerініŋ paaştaar idepkejin parьmdalaaş, SSRE-nin Ulustun Cer-taraalan jaamьzьnьn cerініŋ toktaatkanь polza, taraa polgaş əske kulturlarnь en caagaj ynyştyq poldurup alьr, maşina-traktor suurlarь polgaş kombajinner en pedik pydyrymcylyq azьldaar, azьldьn pot-ərtteen kuduladьr, kьbar cyveni kamnaar, teedi polbaazьraldьq kaadьrlarnь kizizidip peletkeer tugajьnda, 1936 cьlda pygy Ebileldiŋ maşina-traktor stanzьlarьnьn margьldaa—carьzьn carlaar tep toktaatkan.

Azьldьn kajь-taa kərgyzyqlerініŋ talazь-pile pir tugaar poop yngen, Ebileldiŋ en ekki maşina-traktor stanzьzьnga SSRE-nin Ulustun Cer azьlьnьn jaamьzьnьn tugun polgaş „sosialistiq cer azьlь" tep solunnu tьpsьp şaŋnaar, kədee azьl-agьjnьn pygyle kol azьldarьn mexanizastap alьr kьldьr xərengi tьpsьr, ylegerliq garaştarnь polgaş yletpyrcinner-pile spesialis uluska olurar pazьnnar tudup peer, kultur-amьdьraldьn alban cerleringe xərengi tьpsьr. Oon angьda, en ekki traktor brigattarьn paza MTS-larьnьn en ekki direktorlarьn polgaş MTS-larьnьn ekki polgan agronomnarьn, mexanikterin, inzenerlerin, bugaltьrlarьn, yletpyrcinnerin, traktor brigattarьnьn targalarьn, traktorcularьn, kombajincilerin, manaccьlarьn tus tus şannaar şannal toktaatkan.

(SETA).

Mool arat respubliktiŋ cazaa-pile Manzou-Go-nuŋ cazaa nota pizikter soluşkan

Ulaan paadьr, janvarnьn 13-te. (SETA). 1935 cьldьn dekabrnьn 19-ta Mooldun Pulun-terezin tep cerge turgan, kьzьgaar şeriqleringe Japon mancuurnun şerii xaldap turgan tugajьnda MAR cazaanьn Manzou-Go cazaa-pile arazьnda solcup piziqleşken nota pizikterin ol xyn Ulaan-paadьrnьn solunnarьnda parlap yndyrgen.

Dekabrnьn 22-nin xynynde Mooldun cazaanьn corutkan xomudaldьn nota piziin (myn po pizikti sovettin parlalgazьnga dekabrnьn 24-te parlap yndyrgen) Manzou-Go-nun taştьkkь xerek jaamьzьnьn ceri dekabrnьn 25-te paza nota pizik-pile xarььlaan, ol nota piziinde cyy teenil teerge polza, Japon-mancuurnun şerii-pile Mooldun kьzьgaar şeriqlerініŋ arazьndan yngen tulcuuşkun polza, MAR-nьn şeriqleri kьzьgaarnь yrep cərccyp turganьnьn xaraazь-pile Mancuurnun tebiskeer curttununun iştinge poop yngen cyve ьşkaş kьldьr pizip turar polgaş „kandьq-taa urzuktuq corudulga polza, oon urzuu taa teer cyve cok, onu ap corudar appaar tur" tep kьzanьp turar.

Dekabrnьn 24-te, Mooldun myn Pulun-terezin tep cerde turar, kьzьgaar şeriqleringe paza kattap xaldaar teeş, Mooldun şeriqleringe ojttur şaptьrьpkan, Japon-mancuurnun şeriqlerініŋ cadap kaan oraldazьlgazьnьn tugajьnda, Manzou-Go-nun taştьkkь xerek jaamьzьnьn ceri, dekabrnьn 28-te MAR-nьn cazaanьn ceringe paza kattap nota pizik corutkan, ol piziinde, Mooldun tebiskeer cerin-ce Japon-mancuurnun xaldap cadap kaan temgi xaldaaşkьnьn polza, „Mancuurnun anaa tajbьn cьtkan şeriinge Mooldun şeriqleri xaldap turgan kьldьr cyyldeştirip xomudal erep turar polgaş moon songaar pottu kamgalanьr təleede, kandьq-taa kemceqlerni ap corudar appaar tur" tep, paza kattap kьzanьp turar.

Dekabrnьn 25, 28 xynnerinde Mancuurnun corutkan nota pizikterініŋ ceringe xarьь kьldьr, MAR-nьn cazaa janvarnьn 12-de Manzou-Go-nun cazaanьn ceringe nota pizik corutkan, ol corutkan nota pizikte temdegleeni polza, myn iji notanьn utka şьnarь cyl tize, kьzьgaarga japon-mancuurnun şeriinin egelep yndyrgen taarьşpas cəryşkektiq cyylderin tajbьn oruk-pile şiitpirlep yzeringe polgaş Manzo-Go-pile MAR-nьn arezьnga pergedeeşkinniq coruktarnь yndyreringe ilden todargaj uqlandьrgan, ystyndegizi ьşkaş coruktarnь moon songaar poldurbazьnga Manzou-Go cazaanьn cyk-le pyryn tura cogunun lap şьnzьdььşkьnь polur tur tep temdegleen.

MAR cazaanьn podunun nota piziinde oon ьnaj temdegleeni polza:

„Podunun azьl-agьj, kultur turguzuuşkunun-na kьldьnьp turar polgaş podunun kozazь-pile tajbьn xarьizaalьq turarьnga koncuq sonuurgaldьq Mooldun uluzu, Japon-pile caalazьrьn kyzep, Japon-mancuurnun şeriqleri-pile tulcuuşkun kьjgьrьp turgan teer polza, pygy telegej kьrьnda kьmtaa idegebes polgaş cer-le şьnzьnmas".

Dekabrnьn 25, 28 xynnerinde Mancou-Go-nun taştьkkь xerek jaamьzьnьn corutkan nota pizikterinde, Mooldun cazaanga udurlangan puruudadььşkьnnarnь kandьq-taa parьmdaa cogun ajьtkaş, MAR-nьn cazaandan Mancou-Go-nun cazaanga sagьndьrganь polza, moon songaar MAR-nьn kьzьgaar şeriqleringe xaldaar polza, ep-tajbьnnьn xereenge ajьldьq polurun polgaş ьndьq eptereldiq coruktarnь paaş udur poldurbazьnьn paza şiitpirlep yzerініŋ tugajьnda kemceqler alьrьndan Manzou-Go-nun ojttalap kaanьnьn ajьldььn sagьndьrgan polgaş MAR cazaa dekabrnьn 22-de podunun corutkan nota piziinde salgan negeldeleri, ьlangьja Mooldun tebiskeerinden tudup appargan şeriqlerni tap-tarьj egider tugajьnda salgan negeldezi şьn polurun negeen.

Arattar, pistiŋ-pile xa-tuŋma polur —Mool arat respublikti kamgalaarьŋga pelen turaalьŋar!

Akşa soluuşkununuŋ corup turarь

Po yjede akşa soluuşkununun corup turarьn kөerge, arat xөjnyn talazьndan eleen uluq sonuurgap, uk akşa solulgazьnьn azьlьn kalbaa pile telgeredip corutkan polgaş am xirede ol tugajьnga saat polur feodal-teokrat idegetternin talazьndan kontrrevolustuq xuurmak surttaal yndyrerin paaş udur seremcileer corukka arat tymen xөjy-pile kirişken uzurunda eleen cediişkinniq corup turar.

Ol polza, arat xөjnyn kultur, politii kөdyrylgen polgaş nam, cazaktьn yndyrgen ajttььşkьnnarьn jozugaar kamgalap, arat tymen pottarьnьn tuzalьq xereen kyyssedip pydyryp şьdaar apparganьnьn todargaj parьmdaazь ol polur.

Po arazьnda, po cьldьn 1 ajnьn 25 xynynge cedir temdektiq tөgerikti tьba nasionaldьn caa akşazьnga solup kyyssetken sanь polza:

Kьzьl-xoorajga 201.000 akşa solaan
Bankь salbьrlarь 54.000 „ „
Kөdeede solulga cerleri 217.000 „ „
Şuptu kattьşkaş 472.000 akşa solaan.

Po ystynde sannardan ap kөerge, xoorajnьn akşa soluuşkunu parьk-la toostup turar. Kөdeede akşa soluuşkunu koncuq oozum corup turar. Moon uzurunda, nam kozkomnarь polgaş kozuun, sumularnьn cagьrga cerlerinden xөj tymennin arazьnga polgaş ьlangьja ьrak curttuq arattarga cidiq surttaaldan taradьp, sovettin temdektiq tөgeriin polgaş oon ces, mөngyn kөpejekterin tyrgen soludup, Cazak cerinin toktaatkan xuussazьn uktup kyyssediri cugula poop negettinip tur.

Cyl teerge, akşanьn soluuşkunun coguur өjynden erttirer polgaş solup cadap saadadьr polzubussa, tus curttun san-xөө curumun taarьştьrьp, yne-өrttekti ciik cizekke şilcider corukka saat polurdan angьda, ьrak curttuq arattar ergi akşazьn solup ap şьdawajьn өjyn erttirer polza, ol arattar kogaraldan cajlabas appaar.

SSRE-pile tuguruşkan jozugaar, po cьldьn 6 ajnьn 1-nin xyny ertterge-le sovettin temdektiq tөgeriin polgaş oon ces, mөngyn kөpejekterin SSRE kyrbankьzь xyleep albas appaar. Mьndьqnьn tөleezinde uk akşa soluuşkunun toktaatkan xuussazьnьn pettinde toozup kyyssediri erge cok cugula polgaş tur.

Mьncangaş, kyrynenin alban, cagьrga polgaş xөj niittinin organnarь, azьl-agьj cerleri, paza amь-xuu arattar, taraaccьnnar myn akşa soluur azьldь tyrgededir tugajьnda tus-tus sagьş salьp, pottarьwьstьn cugula azьl xereebiske ereştiq tuza kьlьp, onu tyrgen solup, şapkьn toozarьn cugulaccьlap kөreeliner.

Tьba bankьnьn targazь
TANCAJ.

Kьzьl-xoorajda nam yyrleriniŋ xuralь

1936 cьldьn janvar ajnьn 27-nin xynynde Kьzьl-xoorajda pygy nam yyrlerinin kattьşkan xuralь polgan.

Ol xuralga, ARN TK-nьn Cьrьdььşkьn kildizinin targazь eş **Tovariştaj**, ARN TK 4 tugaar plenumunun ertkeninin tugajьnda tynnel iletkel kьlgan. Eş **Tovariştaj**, podunun iletkelinin egezinge, ARN TK 4 tugaar plenumu 1936 cьldьn janvar ajnьn 2-den 5-ke cedir xuraldap ertken tep cugaalaaş, plenumga cugaalaşkan ajttьrьqlarnь cugaaladь.

Eş **Tovariştaj**, ARN-nь Komunistiq Internasionaldьn 7 tugaar Uluq xuralьndan podunga kyzeer nam ergeliq salbьrь kьldьr kiirip alganьn ARN TK-nьn 4 tugaar plenumundan pajьrlap temdegleenin polgaş TAR-nьn iştikki, taştьkkь politii, paza ARN TK-nьn corudup kelgen politiktiq şugumun polgaş praktiktiq azьlьn plenumdan koncuq cөp şьn tep temdegleenin sanap cugaalaan.

Oon ьnaj kapitalistiq curttar SSRE-ce, Mool, Tьba arat respublikter-ce xaldaar tep kьzanьp turza-taa, olarnьn sorulgazь kazan-taa kyyssettinmezin polgaş olarnьn tuzalakcьzь polur pistin curttun feodal-teokrattarьndan kontrrevolustuq surttaaldar salьp turarьn cugaalaaş, olarga arat tymennin peer xarььzьn polgaş nam kezigynneri revolustuq seremcileldi kancaar tudarьn cugaalaan.

Paza plenumdan TAR-nьn azьl-agьjьnьn cediişkinnerin temdegleenin cugaaladь: 34 cьlda pygy respubliktin malь 10, 27 %, 35 cьlda 14, 04% өsken turda, nam kezigynnerinin malь 35 cьlda 23, 71 % өsken. Areve kezigynnerinin malьn 4 kozuundan alьrga, 29,41 % өzyp turar.

Pygy connun pizik piliri 61% turda, nam kezigynnerinin pizik piliri 75,3%, areve kezigynnerinin 95,60%. 34-35 c. c. şkola nazьnnьq uruqlarnь şkolaga 12-13% xandьtkan turgan polza, 35-36 c. c. cajlaq şkolazь-pile kattaj 22% xandьtkan polgaş oon-taa өske cediişkinner par.

Areve 10 cьldьn iştinde ekki azьldap kelgen tep plenumdan arevege pajьr cedirgen polgaş arevenin corudar azьldarьn plenumdan ajttьp pergen.

Kьzьl-xoorajda nam yyrlerinin kьlza coguur azьldarьn polgaş yyrlernin podunun kьlьp turar azьldarьnda cetpes cyylderni sanap iletkeen. Ьlangьja yyrler podunun iştikki azьl-agьjьn koncuq cetpes kьlьp turgan polgaş nam kezigyny Lakpa yyryn pilbes turgan polgaş camdьk kezigynner tus-tus yyrlerinde өөredilgelerge өөrenmejin turarьn paza namnьn podunun azьlьnьn tugajьnda Kьzьl-xoorajda yyrlernin am toraan kьlza coguur azьldarьn kattap sanap ajьtkan.

Camdьk nam kezigynnerinin biledi samdar yzyk polgaş tadьwьrьn cecce xawьrtpaan, paza kezigynge kirgen cьlьn kьrьndan palap pizip turgan.

Yyrlernin kattьşkan xuralьndan eş **Tovariştajnьn** tьnnaskancьq iletkelin pajьrlap xyleep algaş, po tugajьnda namnьn biledin soluur azьldьn peletkelin ekki kьlgaş, Kьzьl-xoorajda yyrler 36 cьldьn 3 ajnьn 5-te biletti solup toozarьn polgaş 7 tugaar kongrestin xamьk materialdarьn 36 cьldьn 3 ajnьn 1-de өөrenip tooskan turar, Kьzьl-xoorajda nam kezigynneri 36 cьldьn 7 ajnьn 1-de pizik pilbes kizi cok turar. Xoorajda өөrenir pөlgymnerge xamьk kezigynnernin şuptuzun kiirip өөredir, xoorajnьn iştinge kultur massalьq azьldь koncuq cugulalap sajzьradьr tugajьnda polgaş oon-taa ьnaj tarьj pottandьrar azьldar tugajьnda cugula toktaal yndyrgen.

MAR-nьn kьzьgaarьnda japon-mancuuruuŋ caa cөŋgeezi

Ulaan-paadьr, janvarnьn 15-te. (SETA). Manaa cap-caa algan medeeden kөerge, po xyn erttenginin 6 şakta, kyrynenin kьzьgaarьndan 25 kilometir turguluq işkeer cerge, MAR-nьn tөbiskeeringe, Kara-nuur tep xөldyn canьnga, Mooldun kьzьgaar kamgalaan şeriqleri corup coraaş, cooga iştinge Mancuurnun caştьnьp algaş cьtkan kezek şeriqleringe tabarzь perip tur, ol caştьnьp cьtkan şeriqler Mooldun şeriqlerin poolaj-la pergen.

Mooldun şeriqleri pyzeelep keerge, mancuurlar tezer tej pergenner, ьncalza-taa, şuptuzun tudup algan. Ektinde kargьs şeriqnin temdektiq şeriq xeptiq 7 kizi tutturgan, olarga 7 lancьь coraan, kizi pyryzy 180 oktuq, paza 12 aattьq polgan. Epterel poop turgan tuşta, iji talazьndan өlgen citken, palьqlangan cyve cok polgan.

Ol kawьnьn ol-la kezek ceringe, Mancuurnun temgi şeriqleripile kadь azьttalьp algaş, Mancuurdan MAR-nьn curttunun iştin-ce 30 өrege bargut tep ulus kөzyp kirip kelgenin tьp ap tur. Myn barguttarnьn cugaalaanь polza, Manzou-Goda bargut şeriqlerni paaştap turar japonnar, Mool curttunun kьzьgaarьnga cookşulazьp turar cer polza, pistin Manzou-Gonun ceri cyve, ol-ce kөzyner tep tuzaarga, kөzyp kelgen-pis teen. Barguttarga, sler polza, margьş cok, Mooldun curttunun iştin-ce kirip kelgen ulus tur-sler, tedir kөzyner tep sagьndьrarga, olar ol toraan cөpşeereeş, tedir kөzyp coj parьp tur.

Cьlgь maldь kadьp kadaraalьŋar!

Cьlgь mal azьlьnьŋ talazь-pile TAR 8 tugaar Uluq xuralьnьŋ toktaalьn camdьk kozuunnar kyyssedip turar

Mal-cer ministeringe, 35 cьldьn 12 ajnьn 20-den 36 cьldьn 1 ajnьn 1-ge cedir kelgen cetce ebes medeelerden kөerge, orannьn azьl-agьj, kul'ur xarьlzaazьnga polgaş orannьn pot-ergezin kamgalaarьnga en uluq azьk tuzalaq poop turar cьlgь maldь, 8 tugaar Uluq xuraldьn ajttььşkьnьn jozugaar tus tus kozuunnarda eleen xөjy-pile ysken polgaş pөlyp kadarьp turar tur.

Am yjede ysken polgaş pөlyp kadara pergen cьlgьlarnь moon adaanda sannar-pile kөrgyzerge polza:

№	KOZUUNNAR POLGAŞ SUMULAR ADь	Manaqcььq turar cьlgь	Sanaqcь cok cyk-le ysken cьlgь
1	Parььn-xemcik	300	—
2	Cөөn-xemcik	300	—
3	Uluq-xem	3.721	—
4	Tees-xem	2.825	2.003
5	Pil-xemde 3 sumu . . .	750	—
6	KXK Pyren sumu	300	—
7	„ Kopiu sumu . . .	—	300
	Kattьşkaş	8.196	2.303

Po aldь kozuunda ysken cьlgьnьn şuptu sanь—10.499.

Po sandan kөerge, cazak, namnьn ajttььşkьnьn arat tymen pilip ap, cьlgь maldь yzyp kadarьp turgaş, өstyryp alьrьnьn cugulazь uluq tur ebes-pe tep cyweni pilip turarь ol tur. Xarьn Tьwanьn arattarь cook yjege cedir, mьnca cьlgь yzyp kadarar xamaan cok, 2-3 ajlar iştinde taa malь een coruur polgaş tabarьşkan pөryge cem poop coraan polgaj. Oon turzuk, cangьs-cuŋgus aattьq camdьk kiziler, ol aadьn een salьpkaş cidiripter, oon tilebes-taa, cyk-le karaanga kөzylgen kiziden-ne „suraan tьnnadьn-pe“ tep ajttьrьp olurar. Oon pөry cip kaan tep tьnnargan polza, semis mal polza, segin parьp alьr ijik-pe, azь pөry toozazьn cipken polza, alьrdan xarьn segin pezin tanьp albajьn paar, pir ebes argan mal polza, suraan tьnnaaş olurar turgan.

Am yjede cer ьrak polgaş Tozu kozuunundan medee kelbeen. Tandь kozuununun telefonpile cugaalaanьnda, ysken cьlgьzь cok polgan.

Ьndьq-taa polza, arattarnьn xөj nuruuzu cьlgьzьn yspeen polgaş cerge een corup, camdьkta pөry askьnga tabarzьp coruuru xөj polgaj.

Moon songaar cьlgь maldь yzyp kadarьp kyzetteer coruktu ulam xөjy-pile yrgylcyletkeş, ol ysken cьlgьzьnьn medeezin Malcer ministerin-ce tajьlььr piziipile kadь corudup turarьn idegedim.

Mal-cer ministerinde statistik C. Saarbaj.

Cut-pile temisseldi koşkatpajьn ulam-na tьnzьdaalьŋar

Parььn-xemcik kozuununun camdьk sumularьnda cuttun ajььlь tabarzьp turar. En ьlangьja Kargь sumuzunda xar uluq caqgan polgaş sөөlgy yjede pir xyndetaa ajaspajьn caap turup pergen, paza xynyn-ne xat-şuurgannap turar appargan. Kara-xөl, Kьzьltajga, Xөl, Şuj, Saqlь cizektiq sumularda cuttun ajььlь paza-la tabarzьp turar tur. Oon өske 7 sumunun pajdalьn cygeer xyr tep polur.

Ystynde cut ajььlьnga tabarzьp turar sumularnьn arattarь cut-pile udur temisseldi erestiq şьngьь corudup turar, cizee: Kargьnьn arattarьndan 114 өrege kььştьn uluq soogunda 7996 paaş maldь ekki odarlьq cer-ce odarladьp kөşken. Oon ьnaj xojnun uluq şььraktarьn 1 angь, orttumaan 1 angь, adak pagaj arьk-toruun 1 angь—mьndьq 3 yzyp kadarьp odarladьp turar polgaş ьndьq şeer mal tujuu tastaj pergeş kadьq xarga coruj-albas appaarga xөm idik taarap perip turar, Kargь sumuzunun er, xereezen arattarь şuptu-la cut-pile ujgu cьdьn cok, koncuq erestiq temissezip turar tur.

Ьndьq polza-taa, malga xoralьq cyylder-pile temissel corudup turarьwьs am-taa koncuq cetpes poop turar. Po tugajьnda todargaj kөrgyzylge kьldьr moon adaanga tus-tus sumularnьn 35 cьldьn 11 ajnьn 1-den myn cьldьn 12 ajnьn 30-ge cedir cyzyn-paazьn cьldagaannardan өlgen maldarьnьn sanьn kөrgyzerge polza:

№	Sumular attarь	Cut-pile өlgen mal	Pөry ceeni	Aarьp өlgeni	Onza ajьldan өlgeni	Pygy өlgen maldьn paazь
1.	Kargь	30	88	44	311	473
2.	Şuj	13	48	86	45	192
3.	Saqlь	—	38	17	72	127
4.	Kara-xөl	26	36	25	33	120
5.	Ergi-parlьk	—	35	32	3	70
6.	Xөndelen	—	18	—	1	19
7.	Kөp-sөөk	—	64	16	9	89
8.	Ak	—	44	10	14	68
9.	Askь-parlьk	—	28	31	4	63
10.	Kьzьl-tajga	10	28	25	17	80
11.	Xөl	7	23	10	6	46
12.	Ajangattь	—	20	11	2	33
13.	Şekpөөr	—	34	13	3	50
	Şuptu tyny:	86	504	320	520	1.430

Po ystynde sannardan kөerge, iji-le aj iştinde 1000 azьq paaş mal xorap өlyp turar tur. Oon kөl cьldagaanь өydel tize, malьwьstь kadarwajьn een salgaş, pөree cidirttir polgaş өske-taa xoralьq cyylderge tabarьştьrьp turar tur-pis.

Kargь sumuzunun curttunga uluq sөok xat-şuurgan polgaş cangьs ol cerden 311 paaş mal onza ajььlga tabarzьp xoraan turar, paza Xөndelen sumuzundan iji aj iştinde 19 paaş mal өlgen. Po polza, ol sumunun arat tymeni malьn ekki xajgaarap kөrbeeninde tur.

Ystynde cetpes azьldarьwьst moon songaar cok poldurup, erestiq azьl corudarь koncuq cugula poop turar. Po tudajьnda manaa topcu sagьndьrarьm polza:

1. Maldьn kyş-camь arьp paksьrap turar өjde cer odarьn koncuq taarьştьrьp, kadarccьnь sergedirin pir tugaar cugulalap kөөr.

2. Arьk pagaj maldь turguzu azьraarьn ekki taarьştьrar polgaş sigenni kamnap, malga cem poor cyylderni cerden nemej tьp alьrь cugula.

3. Maldьn adaan ystyn ekki cьlьqlap, ertten, kezee yner kirerde sook cьbarga tonurbazьn podaar.

4. Maldьn cyzyn-paazьn aarьqlarь-pile paaş udur ekki erestiq temissel corudar polgaş po tugajьnda sumularda mal emcizinin tөleeleri, arban, sumu potcagьrga cerleri todargaj pottuq kemceqler ap, arat massaga tajьlььrlьq tanьdьlga azьlьn yrgylcyledir polgaş pottandьrar uzurluq.

5. Maldьn xoralьq tajzьnь pөryny aglap өlyrer polgaş sumularda turguskan pөry uzutkaar komister, pot-cagьrga cerleri kyzyn kadьp, arattarnь ebileldeeş, pөryny şooktur ojladьr ijik-pe, өske-taa argalar-pile pөryny uzutkaarьnga şьn pottuq azьl corudarь cugula tur

Kozuunda k/a ergelekcizi
Xyreq-ool.

Pygy telegejniң azьlcьn tymen xereezennerininң komunistiq xyny—Marttьң 8-ge

Kooperas azьlьnga xereezenner

Tьbanьn arat xereezenneri, 1921 cьldьn murnunda kaaş tapkьr tarlaldь kөryp coraan. Ulustuң azьl albanьnga kirzir pajttьgaj, feodal-teokrat idegetterge tarladьp, olarga kul poop, paza kьm polgan kizige carьtca mal ьşkaş sattьrьp polgaş oon-taa өske cyylder-pile cer-le amьr kөrөejin tarladьp coraanьndan angьda, erttem kultur talazь-pile mьrьnaj cьdьp kalgan coraanьn kьm taa piiir.

TAR-nьn 1921 cьlda өөskeen nasional revoluzu Tьbanьn arat xereezenneri xostuq erge-şөleezin tьbьskan. Oon peer er ulus-pile pir tөmej ergeliq poop, ulustuң azьl xereenge kirişken.

Xereezen arattar, podunuң nam, cazaanga paaştadьp algaş, po arazьnda uluq cedilgelerni cedip ap, ьlangьja xөj niittinin azьlagьj cerlerinin azьlьnda kirzip turar. Po tugajьnda, karacangьs kooparas azьlьnda xereezen kaadьrlarnь topculap ap kөөrge polza:

Kozkoop targazьnda 1 kizi, sadьq surgakcьzьnda 1 kizi, sanakcьda 6 kizi, sadьqcьlarda, caa peletkep turarlar-pile kadь 12 sadьqcь xereezen par, paza XOORXE stolovajьnda 2 kizi, SSRE-nin Kazan tep xoorajьnda kooperastьn tuskaj erttemnioleri poop өөrenip turar 3 kizi par. Oon ьnaj kooperastьn xuucca kezigyny xereezenner 8.000.

Moon ap kөөrge, TAR-nьn nasional kooperazь, xereezennerni kooperastьn pьzьq kaadьrь poldurarьnga, olarnь podun-ce eвileldep kaadьrzьdьp turarь todargaj tur.

TAR-nьn nasional kooperazьnьn xereezen kaadьrlarь pisternin cedip ap turar cediişkinneribispile cergeleştir, cetpes cyylderibis polza:

1. Kaadьrzьrьnьn kol sorulgazьn pilip, kьlьr azьldьn arga-texniinge pьzьq kaadьr poop өөrenip şьdavajьn turar-pis.

2. Camdьkta azьl şagьndan ozaldaar coruktarnь yndyre-peerpis.

3. Sadьqcь xereezenner, sadьq azьlьnьn argazьnga mergezip өөrenip şьdavajьn turar.

Kooperastьn kaadьrlarь xereezenner, pygy telegejnin tarlatkan xereezennerinin ekki xyny—Mart 8-ke cediişkinniq uzurazьrьbьsta, po cetpes cyylderibisti cok kьlgaş, cyny kьlьr-pis teer polza:

a) Kaadьrnьn kol soru'gazьn pilip ap, sadьqnьn arga-texniinge tyrgen mergezip өөrenip, arat conga eeldek, şalьpcь azьldaar polgaş massalьq azьldь corudup turgaş өske xereezennerni pottarьbьs-ce tьrttьp kaadьrzьdьp alьrьnga kol sorulganь salьlьnar.

в) Azьl şagьndan ozaldavajьn, azьl şagьn şalьptьq azьglap, şьnarlьq azьldaaş, өske pydyrylge cerlerinde xereezennerge ylegercizek kөrgyzeeliner.

c) Karacangьs sadьqcь xereezenner ebes, paaştaar azьlda polgaş ьlangьja sanakcь xereezenner, ol azьlьnga mergezip өөrenirin kьzar.

d) „Kaadьrlar pottarьnьn piliin kөdyrer, praktik azьlga өөrenir, azьlьnga xarьbssalgalьq turar, nasional kaadьrnь peletkeer tugajьnda sovet xamaattьzь eştern tuzalamcьzьn kөөry cugula polgaş olarnьn-pile xarьlzaanь ekki tudar xerektiq, kaadьrlar ol turgan-turgan cerinin azьlьnьn arga-majььnga өөrenir uzurluq" tep, Kaadьr kildizinin ergelekcizi eş Talaj-serennin ajttьbşkьnьn pistin xereezenner ekki kyyssedir uzurluq.

e) 1935 cьldьn 10 da Tьba tөp kooptun kaadьr tugajьnda xuraldaan xuralьnga, pistin ьnak paaştьncьbьs eş Tokanьn kooperas azьlьn caarttьp, ьlangьja kaadьrnь pьzьqlaarьnga pergen ajttьbşkьnьn kyyssediringe pygy kyzybysty salьp, nasional kooperazьn kaadьr-pile toldurup, paza aragaccь, calgaa, megecci coruktar-pile pir kyş eвileldiq temisseziiliner.

f) SSRE-de s'axanof şimceeşkininin ylegerin ap azьldaarь pistin kooperas azьlьnga en cugula cyвe tөleede, ekki eeldek, şalьpcь azьldaaş paraan saarьlgazьn tyrgedediiliner.

g) Kooperastьn xereezenneri, Mart 8-tin xynynde, pygy sadьq magaz'nnerinin iştin arьq şeвer turguzup, lozun eldep cyвe-pile şimip, paza oon-taa өskeler-pile uk xynny koncuq cediişkinniq erttirеringe amdьgaaştan peletkenniiliner.

Tьba tөp koopta xereezen

Kalgakpan.

Kьzьl-xoorajnьn kultur turuzun sajzьradььlьnar

1. Kьzьl-xooraj cьl-cьlda-la өzyp sajzьrap turarь-pile kadь, azьlcьn, alвan xaarlar kөвydep turar, eң ьlangьja nasional kaadьrlar koncuq tyrgen nemezip өzyp turar. Moon ap kөөrge, azьlcьn, alвan xaarlarnьn kultur amьdьralь xyn pyryde ngettinip turarь-pile kadь, xoorajnьn kultur turuzu pir tөmej negettinip turar.

2. Xooraj komunal azьl-agьjьnьn kol sorulgazь polza, podunuң xolunda turar pazьn-palgadь-pile azьlcьnnar polgaş alвan xaarlarnь xandьrar. Pir tugaar eelceqde kyrвydzettiq organizastarnьn kaadьr azьlcьnnarь, alвan xaarlarьn xandьrar sorulgalьq.

4. Am yjede Kьzьl-xoorajda muң azьq pazьn par turza-taa, oon iştinde xoorajnьn komunal azьl-agьjьnьn pygy · pazьnnarьnьn sanь 100, oon iştinde 8 pazьn alвan kontora ceri, 7 pazьn sklattar poop turar polgaş kizi olurup turar pazьn 85 sannьq, ьnda uruq-tarьь-pile kadь curttap turarlar 516.

4. Am olurar pazьn xereglep turar ulus kөвydep turar polgaş moon sonngaar moon-taa xөj sannьq kizi, oran-pazьn xeregleer appaar tur. Xoorajnьn komunal azьl-agьjьnьn xolunda turar po 85 sannьq kizi olurar pazьnnarnьn şьnarь koncuq pagaj: elep ergizeen, camdььzь yrelir cetken, 40-50 cьl polgan ergi pagaj sook, kultur cok, am podunuң өrttee 300-400 akşa, ol pazьnnь septeer teerge, manaa 600-800 akşa xerek poop turar, mьncangaş pazьnnьn şьnarь paksьrap turar tur.

5. Ol pazьn-palgatta curttap olurar curttakcьlarnьn talazьndan, oran pazьnnь azьglap edileeri koncuq cetpes, aar-saar picce yyrmek septelgeni sagьş salьp selip septeeri cok, xarьn pazьnьnьn xaalgazьn polgaş oon-taa өske cerlerin podunuң kara turazь-pile kadaq şoptu-pile yttep yregdep kaan poor. Oon xoorajnьn komunal azьl-agьjьnьn ceringe, „at poldum, pazьnьm cugajladьp septedip periner" tep, xyn pyryde keer ijik-ke azь „akşa ekkeliner slernin, pazьnьnarga 15 akşadan kudu septelge kьldьm" tep kelir ulus kajь xөj, paza camdьk eşter, - oran-pazьn tugajьn pistin-pile taarвьp cugaalazьp ap şьdaвas, xarьn ystykky teedi cerlerde cargьldazьp cetken poor turlar. Po yjede Kьzьl-xoorajnьn şөl-tebiskeeri kalвarьp, azьlөn, alвan xaarlarnьn sanь өzyp turza-taa, xoorajnьn komunal azьl-agьjьnьn pazьn-palgadьnьn өspejin turarьn polgaş cer-le orannьn xөrengi kyzynyn cuga turarьn pilze cogur eşter.

6. Xoorajnьn komunal azьl-agьjьnьn ceri, moon songaar xoorajnьn şөlyn kalвarttьr, oran-pazьnnь kandьq pir arga xereglep nemep tudup turguzarьn polgaş ergizeen oran-pazьnnь selip septeerin oraldazьp turar. Po ajttьrьqnь kyyssedip alьrda, karacangьs kyrynenin cьl pyryde tuzazь-pile polgaş tus pyry azьl-agьj organizastarь podunuң şugumu-pile tuduq septelgeni onza sonuurgap corudarьndan polur.

7. Oran-pazьnnьn xьnaldazьn cьlda iji udaa corudup turar, kьm pir kizinin curttap olurgan pazьnь ijik-pe, azь alвan cerin xьnap kөrgeni-pile, anaa uluq, picce septelge onza xereglettiner uzur tabarьşsa, oon şyydeli 15 akşadan kudu polur polza, ol curttakcь kizi podu tөleer ijik-pe, azь oon alвan ceri tөleer, pir eвes texnikternin xьnaanь-pile 15 akşadan өry septelge kьlgan polza, xoorajnьn komunal azьl-agьjьnьn ceri tөleer.

8. Kьm pir kizi olurar pazьn xereglep kelgeni-pile anaa tьbьskan pazьnnьn paaştajgь septelgezin kьlgan polza, oon şyydelin xoorajnьn komunal azьl-agьjьnьn ceri tөleer, pir eвes өske septelge ynmeen, cyk-le cugajlaan, cuqgan polza, oon şyydelin ol kizi podu tөleer ijik-pe, azь oon alвanьnьn ceri tөleer.

TAJЬLBЬRЬ: 1) Pazьnnь cugajlap cup kaarga, ol septelgee kirişpes polgaş pir pazьnnь pir cьlda 4-5 udaa cup cugajlaar akşa cok tur, 2) texnik xьnalda-pile kөzylgen kandьq-taa septelgeni kьlgaş, cup cugajlaanь-pile kadь niitti şyydelin xoorajnьn komunal azьl-agьjьnьn ceri tөleeri alвan tur.

9. Oran pazьnnьn septelge selвilgezi koncuq ozal-oozum corup turarьnьn kol cьldagaanь polza:

a) Azьl-agьjnьn xyn pyryde corudar azьlьnьn planь yrgylcy yrelip turar, cizeeleerge, po xyn pir pazьnnьn xaalgazьn septeer teen polza, pir cerden pir kizi meen suugum pustup kaldь tep kelir, oon ol xaalganь ol xyn kьlвajьn, jaap-la temgi kizinin suuguzun kьlьr uzur tabarzьp keer, pir kol cьldagaanь ьnda.

в) Material talazь-pile koncuq manadьp turar, cizee: xoorajnьn komunal azьl-agьjьnьn ergezinde ьjaş materialdьn cepsek xerekseli cok cyвe tөleede, tuduq septelgeni yzyk cok ьjaş materialь-pile xandьrarь koncuq perge polgaş kaaş-taa xonuktarda ulaştьr ьjaş tiler zavottu tilep turar cyylder yrgylcy turarьnda polur tur.

c) Tuduq septelgenin pir kol xeregleer cyylderi polur temir, janzь-janzь kadaq, cyzyn-paazьn puduk, pazьn sьskььr xendir, oon-taa өske onza xeregliq materialdar kooptun cerinde turar polza-taa, monu kooptan şaq taraazь-pile xandьrьp peeri koncuq cetpes turar. Ьncangaş tuduq septelge pir saadap turarь ьnda.

10. Komunal azьl-agьjьnьn oran-pazьnьnda curttap olurar camdьk eşter, pazьnьnьn xөlezinin өj-şaanda tөlep perвes polgaş podunuң karaturazь-pile pazьnnь órnaar soluur, cok polza, ol xөвeer kaapkaş corujpaar, ol een turgan pazьnnьn suugu, sonngazьn uruq-tarьq polgaş camdьk kalcaa ulustar yregdep puzup kaan turar cyylder kajь xөj.

11. Pazьnnьn xөlezinin tөleerde, aj pyryde 5 caada tөlep turar. Pir eвes tөleves polza, xyn erttirgen tudum pir xuu xөөlep alьr polgaş oon ertse torgap şiider uzurluq. Kьmtaa kizi olurgan pazьnьndan yner apparza, ol pazьnьn xoorajnьn komunal azьl-agьjьnьn ceringe tuzaap peer polgaş өrttek xөlezinin kadь tөlep peer.

12. Kьm kizi uzun kьska-taa xuussanьn iştinde curttap turgan pazьnьn, xoorajnьn komunal azьl-agьjьnьn cerinden cөpşeerel cok ornap solup cer-le polвas, paza ol ьşkaş, stol, sandaj, şkaf cergeliq alвannьn et-xerekselin carьp sadьp, azь amь-xuuzunga azьglap cer-le polвas.

13. Kьm pir kizi, azь alвan ceringe elektri cьrьbn xeregleerde, lamвanь (ot şilin, elektri stanzьzьndan tuda өrttek-pile sadьp alьr polgaş ottu kiirgen şyydelin podu ijik-pe, azь alвannьn ceri tөleer uzurluq. Cьrьtkь xөlezinin өj-şaanda tөleves polza, ol-la xyn ottu yze kespi-şaan, ot өrtteen tөletpi-şaan, oon podun şyygy-ce şilcider appaar tur. Mьncangaştьn cьrьtkь xөlezinin өj şaanda keep tөlep turarь cugula.

Xooorajnьn komunal azьl-agьj cerinin targazь

Sөrөn.

(Ulancьzь soolgy solunda)

Aratkorlar pulunu

Aratkor kizi—solunnuң kөsky karaa, tьnnaңgьr kulaa polur

Arat tymenniң azьl-agьjь polgaş polit. mederelin sergedip, erttem kulturun ulam purungaar tepşider coruktuң en cidiq, en kyştyq cepsee polur, ARN TK-nьn „Şьn" solununun azьlьn sajzьradьr coruk kalвak arat con polgaş en ьlangьja kozuun, sumularda, azьl pydyrylge cerlerinde xamьk-la aratkorlarnьn xyleelgezi polur uzurluq.

Cer-cernin aratkorlarь solunnun azьlьnga kirzip turarь eleen cediişkinniq polza-taa, ьndьq-la koncuq 100% tep sanap polвas. Camdak pir cerlerde aratkorlarnьn sanь xөj poordan өske, „Şьn" solunga ceder, cetpes coruktarnь ileredip, medee piziir corůu koncuq cetpes. Xarьn camdьk aratkorlar anaa cygeer-le aratkor kizi-men tep adьn kaastap algan coruur poordan өske, 4-5 cьldьn eccizinde „Şьn" solunga cangьs taa medee material xajьrlaвaan turar.

Respubliktin iştinde pygy aratkorlarnьn sanь—631 kizi poop turar, oon iştinden „Şьn" solunga cyвe pizip turar aratkorlar 381 kizi, solunga cangьs „a" yzyk-taa pizip kөrвeen, anaa-la adьn kaastaan aratkorlar—251 kizi poop turar.

Po ystynde sannardan kөөrge, pygy aratkorlarnьn parьk-la carttьk xuuzu solunnun azьlьnga kirzip, ceder, cetpesti ileredip tuar poordan өske, a pir carttьk xuuzu polza, solun parlalganьn talazьn-ce podunuң sagьzьn salьp, solunnuң azьlьn sonuurgaardan turzuk, xarьn podunuң sorulgazьn kyyssetpejin, aratkor tep uluq attь xөj ap coruur turlar.

Aratkor kizi tep cyвe polza, pistin „Şьn" solunnun, cyвeni kөөr karaa, cyвeni tьnnaar kulaa polur jozuluq turвu-ce, camdьk aratkor eşter polza, anaa-la iji karaa sьgьrara-pergen, murnunda cyy-taa poop turza kөrвes, iji kulaa tylejlej-pergen, kandьq-taa şimeen poop turza, onu tьnnaвas. Cok ьndьq eвes eşter, aratkor kizi tep cyвe polza, karaa kesky, kulaa tьnnangьr corup coruur uzurluq.

1936 cьldьn egezinge cedir tus tus kozuunardan „Şьn" solunda material pizip turar polgaş pizibejin turar aratkorlarnь todargajlaarga:

№	Kozuunnar polgaş kyrynenin ylyetpyr cerleri	Material pizip turar aratkorlar	Material pizibeen aratkoriar	Kattьşkaş
1	Parььn-xemcik	51	54	105
2	Cөөn-xemcik	45	50	94
2	Uluq-xem	78	39	117
4	Kaa-xem	26	4	30
5	Tandь	21	25	46
6	Tees-xem	44	26	70
7	Tozu	18	3	21
8	Pli-xem	48	50	98
9	Kьzьl-xoorajda	43	—	43
10	Kyrekonnm polgaş aldьn uurgajlarьnda	7	—	7
	Şuptu tyny . . .	381	251	631

Po ystynde san polza, tus-tus kozuunnarda aratkorlarnьn solun parlalga talazьn-ce xandьp turarь koncuq cetpezin todargaj ajttьp turar tur.

Aratkorlarnьn uluq nuruuzu solunnun azьlьnga kirzip turar polza-taa, cetpes cyylderi koncuq xөj turar, cizeeleerge, cer-cerde aratkorlar solun cagьlgazьnьn azьlьn corudup, arat connu solun-ce xandьdьp turar coruu koncuq cetpes turar, oon todargaj parьmdaazьn murnunda yngen № 9 (510) „Şьn" solunda „Solun cagьlgazьn namdatpaalь" tep, Redaksь cerinden pizeen cyylde todargaj ajьtkan.

Kozuun, sumularda aratkor organizakcьlarь polgaş xamьk-la aratkorlarnьn am yjede sorulgazь polza, pir tugaarьnda kьbştьn uluq ajььlьndan maldь mendi cьl azьrьp alьr tugajьnda pottarьnьn xamьk-la kyzyn ol-ce salьr coruk koncuq uluq sorulga poop turar.

Am yjede camdьk cerlerde cut ajььlь poop turar tur. Cut-pile temissezir tugajьnda, oon arga kemceen kajda, kandaq arat koncuq ylegerliq temissel corudup turarьl,—ol tugajьn pistin „Şьn" solun redaksьzьnьn ceringe yrgylcy medeelep turar polgaş redaksьnьn ceri-pile kөdee aratkorlar yrgylcy xarьlzaalьq turar coruk cugula tur.

„Şьn" solunnun aratkorunun surgakcьzь MUNZUK.

Nemeşkeni 144 paaş polgan

Uluq-xem kozuunu Temir-suq sumuzunun 3 tugaar arвannьn xamaattьlarь 16 өregenin malьnьn өskenin manaa san-pile kөrgyzerge: 1934 cьlda cьlgь—45, nek—137, xoj—301, өşky—140, kattьşkaş—623 paaş maldьq turgan polza, 35 cьlda cьlgь—66, nek—160, xoj—406, өşky—135, kattьşkaş—767, nemeşkeni 144 paaş.

Malьnga peletkeen sigeni 34 cьlda 2420 puut turgan polza. 35 cьlda 3840 puut, erlken cьldaazьndan 1420 puuttu arttьkka peletkeen.

Moon ap kөөrge, cazak, namnьn mal azьlьn sajzьradьr teen lozunun pistin arвannьn xamaattьlarь kyyssedip turar tur.

Am po 36 cьldьn kьzьnьnda malьвьstь ajььldьq cut-pile өlymcidiminden kamgalap turgaş, am po turganьndan kaaş xuu arttьk sajzьradьrьn oraldazььlьnar.

Arвan targazь **Xuurak.**

Margьldaaвьstьq 2 tugaar tynnelinde 1.908 cagьlgalьq poldubus

Po 36 cьlda solun cagьlgazьnьq tugajьnda Cөөn-xemcik kozuunu pile pistiq Parььn-xemcik kozuunu margьldaa salgan polgaj. Am uk margьldaaвьstь kyyssedip turarьвьs polza:

Sumular adь	„Şьn"	„Revane şьnь"	„Byleten"	„Xostuq arat"	„Purunggaar"	Şuptu
1. Kөp-sөөk . . .	51	43	11	30	—	135
2. Ajaŋgattь . . .	64	43	6	4	—	117
3. Xөl	85	91	26	80	—	282
4. Kara-xөl	62	44	30	—	—	136
5. Saglь	54	43	23	—	—	120
6. Şuj	41	34	1	1	—	77
7. Kargь	25	21	17	2	—	65
8. Askь-parlьk . .	14	19	8	12	—	53
9. Ergi-parlьk . . .	59	53	17	52	—	181
10. Kьzьl-tajga . . .	64	57	18	39	—	178
11. Xөndeleq . . .	81	71	3	1	—	156
12. Şekpeer	34	5	11	44	—	94
13. Ak	40	68	22	—	—	130
14. Kьzьl-mazalьk .	52	73	22	28	9	184
Tynу . .	726	665	215	293	9	1908

Po sandan ap kөөrge, Cөөn-xemcik kozuunun azьp turar polgaş solun cagьlgazь cygeer corup turar tep polur. Bndьq polza-taa cyk-le Cөөn-xemcik kozuunun murnap corup turar poordan paşka, uk cagььr teen sanьвьstьq am cyk-le keziin kyyssedip algan-pis.

Blangьja moon iştinde Kargь, Askь-parlьk, Şuj, Şekpeer, po sumular paza-la kudurukta sөrttynyp corup turar. Өske-taa sumularnьq cagьlgazь eвeeş polgaş camdьk sumular 3-6 ajlar xuussalьq cagьlgazь kөвydep turarь-pile şьnarь kudulap turar.

Bncangaş, solun tazььr poştaccьlar murnukku cьldar ьşkaş, arat connuq cagaan solunun cer arazьnda saadadьr ijik-pe, өөnge ьştandьr azьp algaş olurup peer coruktu şuut uzutkaar polgaş sumunuq xamьk alвan xaaksьlarь paza arat condan poştaccьlarnьq azьlьn şaq yrgylcy xьnap kөryp, coguuru-pile edip ap turarь cugula.

Sumunuq xamьk alвan xaarlarь cagьlganь ulam yrgylcylөner!

Nam kozkomunuq targazь
Padan-ool.

Margьldaaвьstьq 2 tugaar tynneli

Sarьq-septe 1 tugaar nam yyry, Paj-xaak-xoorajda 1 tugaar nam yyry-pile parlalga cagьlgazьnьq tugajьnda margьldaazьnьq 2 tugaar tynnelin kөrgyzerge polza:

„Şьn" solun cьl xuussalьq—25, aldь aj—6, **„Revane şьnь"** cьl xuussalьq—19, aldь aj—6, **„Byleten"** cьlda—21, **„Xostuq-arat"**—24, şuptu kattьşkaş—101.

Am 3 tugaar tynnelde şuptu cьl xuussalьq cagьlganь cedip alьr-pis.

Sumuda aratkor organizakcьzь **P. Cimвii.**

REDAKSЬDAN: Eş P. Cimвiinin pizeenin kөөrge, uk margьldaazьnьq cogum kaaş xuuzun kyyssedip alganьn polgas cer-le cezeni cagьdar teenil—ol tugajьn pizibeeni cetpes tur.

Xajьran xojlarnь-aa!

Uluq-xem kozuunununq Şagaan-arьq sumuzunuq 15 tugaar arвanьnda nam kezigyny Samьranq teerzi, po caldьq 1 ajnьq 8 xynynde xojun een cerge syryp kaaş, өөnge oorgalap udup cьdьrda, tajzьn pөryler tabarzьp kelgeş kьrьp kaan tur-ijin.

Oon turup kelgeş, arga-pe, am xej-le „xalak-xalak" tep turgan.

Yleger cizek kөrgyzer uzurluq nam kezigyny kizi ьndьq yleger cok turarga kajьn poor, xajьran xojlarnь, cer-le koncuun—aa (!?)

KөRGEN-KARAK.

REDAKSЬDAN: Aratkor „Kөrgen-karak" seen po pizeen cyylynde cetpes cyвe polza: ceze xojnu cigenil, kaazьn arttьrganьl teerzin todargaj pizibeen tursen. Moon songaar san talazьpile cyy-taa cyвeni todargaj pizilr uzurluq.

Өske yyrlerni azaalьqar

Cөөn-xemcik kozuununun Xajьrakkan sumuzunda ARN-nьn 4 tugaar yyrynyn 18 sannьq kezigynneri 21 solun cagьp algan. Oon iştinde „Şьn" solun 15. Moon kөөrge, „Şьn" solunnu amtaa 3 kizi cagьвajьn turar.

Am parlalga pygydezin 100% cagьp algaş, өske yyrlerni azaalьqar.

SEREN.

137 kezek solun cagaan

Parььn-xemcik kozuununun Kara-xөl sumuzunun cagьrga ceri, nam, areve, OKTE yyrlerinden arat connuq orituzunga surttaalьn salьp turgaş, „Şьn" 63, „Revane şьnь" 40, „Byleten" 34, kattьşkaş 137 kezek parlalganь cagьp algan.

Moon songaar ulam yrgylcyleer-pis.

OKTE yyrynyn targazь
Araptan.

„Kьmnь, kьm murnaar eвes" teeninin izi-pile

„Kьmnь kьm murnaar eвes" tep, eş Ojduptuq cyyly-pile, № 91 „Şьn" solunda TTK-nьn oralaar targazь eş Torlaazьktьn pizeen cyylyn, Parььn-xemcik kozuununun Kargь sumuzunda majgьn sadььnьn ergelekcizi Tondar men mьncaar kyyssettim.

Podum Tьвanьn şuptu parlalgazьn cagьdьp algan-men, өske arat conga solun parlalganьn azьk-tuzazьn tajьlвьrlap turgaş 20 kizige solun cagьttьm. Podum xuumda akşam-pile 5 kizige solun cagьp perdim.

Am paza 20 kizige solun cagьdarьn xyleenip tur-men. Bncangaş, Kara-xөl-pile Teelide majgьn ergelekcileri meen ylegerimni alьnar tep kьjgьrьp tur-men. Kargь majgьnьnda TONDAR.

Xaraalda areve yyrynyn azьlь

Xaraal aldьn uurgajьnda areve yyrynyn azьlь ekki corup turar. Cyl teerge, kьlьr azьlь plannьq, kezigynnerinin massalьq xuralьn yzyk cok corudup turar. Tus yyrnyn kezigynneri araga-tarьzь işpes, azьl yspes, mьncangaş koncuq ylegerliq azьldap turar.

Tus yyrnyn kezigynneri „Şьn", „Revane şьnь" solunnarnь şuptu cagьp algan. Cьrьdььşkьn pөlgymnerinde şuptu өөrenip turar. OKTE, RTO, profes kezigynnerinde şuptu kirip algan. Tьвa pizik pilвes arevecci cok.

Cediişkinniq azьlьnga meneegenmejin moon songaar ulam cediişkinniq azьldaarь cugula. Bncangaş pydyrylgenin planьn kyyssediringe arevecciler murnakcь polur uzurluq

Pistiq өөredilgeвiske polur coguuru-pile tuzalazьp kөryqөr

Tandь kozuununun Eleges sumuzunda 2 aj xuussalьq likpuntu surguulun 5-6 cerge turguzarь-pile, sumu, arвan cagьrgalarь polgaş nam, areve yyrlerinden cugaalaşkaş, am pir tugaar pөlykty Өl-arьqda turguskan. Myn turguskan surguuldarnьn өөrenir cyyldөringe xeregleer cyyldөri eleen cetpes. Cyl teerge, kьdьraaş, karandaş polgaş oon-taa өske cetpes cyylder eleen. Bncangaş өөreniide koncuq perge poop turar tur.

Po tugajьnda pistin idegeeribis polza, sumu cagьrga polgaş nam, areve yyrlerinden pottuq tuza kөrgyzerin koncuq kyzep tur-pis.

Likpuntu paşkьzь
Tugancь.

Tondupturq ьjancььn-aa!

Pii-xem kozuununun sadьq magazinnerinin xьnalda sanazььşkьnьn erttireri-pile Tьвa tөp kooptuq paaştaar cerinden tomujladьp kelgen Tondup teerzi, 36 cьldьq 1 ajda Tarlaqda salвьr magazinge kelgeş, myn magazinnin sanaaşkьnьn şala-pula kьlgan poop coruj, myn magazinge paraan cagьlgazьn kьlьrь-pile tus sumunuq arat conun, xamaattь con-pile kattaj cььp algan.

Myn xuraldь azьdarьnga captap turda, kyzyr Tondup araga izip algan, xөl-cok medereen, idik-xөвinde suuk alвannap algan, klupta cььlgan xөj connuq arazьnda annaaştangan cьttь.

Anı kancaar, arattarnь kььştьq soogunda xej cerge manadьr eвes, magazin ergelekcizi Pajьr-ool-pile xamaattь komitettin targazь ijileen xuraldadьp erttirdiler.

Xural taraan soonda Tondup tuq paazь өqвeje-pergen turup kelgeş, „Xuralьвьs kancaldь" tep ulaarap olurar poldu.

Moon ap kөөrge, Tondup azьlьn kyyssedip alьr pajttьgaj, xarьn paak ylegerin kөrgyzyp kaaş paardь. Moon podun xamaarzьr cerinden tьnzьq tolgaвaa-ce cer-le xorzok.

ADAGAŞ.

Eryy tyrymynyq 18 cyylynyq tajьlвьrь

(17 cyyly № 4 „Xostuq arat" tep solunda)

18 cyyl. Niittige tuzalьq azьl kьlьp, alвan cerleri ijik-pe, organizastarnьq, azь tus-tus azьlcьlar polgaş xuu kizilerniq azьlьnda ol-po cetpes cyylderni ileredip turgan teeş, korespondencilerni (aratkorlarnь) өlyrer ijik-pe, azь ettep turgaş kezeede ijik-pe, tyr şaqda azьl kьlьp şьdaвas kьlьp kaar polza, ooq jalazьnga,—pir cьldan eвeeş eвes xuussa iştinde şьngьь xorugdap, azь ol cokka şөleezin kazььr, onza aarttadьr uzur taвarьşkanda poolap өlyrer.

Monu tajьlвьrlaargaı

Kьm pir aratkor kizi turgaş, kajь pir alвan, organizastar cerleri ijik-pe, azь tus-tus azьlcьlar polgaş xuu kizilerniq azьlьnda koncuq cetpes pagaj cyylder turarga, solunga ijik-pe, azь өske kandьq pir cerlerge ol cetpes azьldarnь ileredip yndyrerge, onu ileretken teeş, aqaa xoradaaş, kьm pir kizi, uk aratkornu koncuq өzeen podap paak kөrgeş, өlyrer ijik-pe, azь kezeede ijik-pe, tyr şaqda azьl kьlьp şьdaвas kьldьr ettep sokkulaar polza, mьndьq kemniq xerek kьlgan kizini uk xereeniq aar-ciik şьnar pajdalьn xьnap tьpkaş, po ystynde ajьtkan kemceqniq kajь pir taвarьşkanь-pile jalaga onaap şilder uzurluq tur.

Ystykky şyygynyq kezigyny
Sunduj.

(Ulancьzь sөөlgy solunda)

Xuussazь ertken өreleriqerni tөleqөr

Tees-xem kozuunu kөdee azьlagьj skladьndan maşina cepsek ceep algan arattarnьq tөleer xuussazь 35 cьldьn 12 ajnьq 1-de өjy ertte perdi.

Manaa xuussazь ertken өrelerni todargajlaarga: 1931 cьlda ceeli algan 7 kizinin kьrьnda 480 akşa 5 kөp. xuussazь ertti. 1932 cьlda ceeli algan 2 kizide 347 akşa 72 kөp., 1933 cьlda ceeli algan 8 kizide 567 akşa 50 kөp., 34 cьlda ceeli algan 12 kizide 526 akşa 95 kөp., 35 cьlda ceeli algan 29 kizide 1796 akşa 50 kөp., kattьşkaş 58 kizinin algan ceelizinden 3718 akşa 72 kөp. xuussazьndan ertken.

Po ceeli algannarnьn xөj kezii polza, Şuurmak, Cьrgalandь, Erzin, Paj-taq sumularьnьq xamaattьlarь polur.

Ceeli algannarnьq xuussazь ertken soonda aj-pyryzynden 1 akşa 25 kөp. nemeeş xөө tьrttar appaar polgaj.

Ol coruktu pile-tura xolunda tutkan keree piziin kөrвes, cykle coguur cerinden negep keerin manap olurar cyylder par tur.

Po polza, ceelinin curumunga taarьşpas polgaş өre algan kizinin podunga şyyt yner appaar polgaj. Bndьq tөleede, algan өrezin sagьş coвap, coguur өj şaanda tөleer uzurluq.

Tus kozuunnuq kөdee sumu, arвan cagьrgalarьndan, ol өrezinin xuussazьn erttirgen arat connu tyrgen tөlediringe arga kemceqlerni alьrь cugula.

Am yjede pistiq sklatta 36 cьlga peletkel kьldьr ekkeldirgen taraanь keskeş oktaar maşina, sigenni kezer, pөler maşina, taraa cazar maşina, syt maşinazь, andazьn, iliir, ciik terge, azьlcьn terge—mьndьq cyylder par.

Monu ceep alьrьnьq curumu polza, cys akşadan kudu өrttektiq maşinanьq carttьk өrtteen tөleeş ap polur. Cys akşadan өry polza, 35%-zьn tөleeş ap polur tur. Moon-taa өske tuda akşapile sadьp alьr aar-saar cyylder par. Monu turalaar ulus keep sadьp ap polur.

TXK k/a skladьnьq ergelekcizi
Syryq-cap.

Xajьran ьjaştь cөp azьglaan polza-aar

Parььn-xemcik kozuununun Ergi-parlьk sumunun arat conu pottarьnьq ekki turazь-pile kьzьl pulun kьlьr teeş 200 xire pazьn ьjazь tyzyryp algan turgan, am ol ьjaştь kajda kьzьl-pulun kьlьr poor-ijik, xarьn ol cerde aaldar ottulup kaapkan.

Paza ol kьzьl-pulunnu kьlьrda xeregleeri-pile 300 xire akşa cььp, tuzalamcь tilep algan turgan, am ol akşanь kajda kьzьl-pulun kьlьr poor-ijik, ol sumunun targalarьnьq ta kajzь cooqlap-kaanь pildinmejin turar.

Arat connuq tuzalaan akşa mөngyny polgaş tyzyryp pergen ьjazьn uluska ottuldurвajьn, tuzalamcь akşazьn pottarь cooqlaвajьn kьzьl-pulunnu kьlьp algan polza, ulustuq erttem kulturun kөdyererde koncuq uluq tuzalьq polur-ijik, po targalarnьq pir aajьn coguur cerden kemceq alьr poor tep kulak-salьp olur-men.

Xomudakcь.

Pistiq xarььвьs

CXK **Mөgdyn**—Şemi sumuzunda 8 arвannьq kultur azьlьn corudup tur tep pizeeniq erengej poldu. Paza ol samuda likpuntu surguulunun өөrenip ertken tugajьn pizeeninde kandьq-taa cedilgezi pildinmes poldu.

CXK **M. Cyldym**—Iziq-kara sumuzunuq Şancьda turguskan likpuntu surguulu 16 kizinin өөrengenin ьnda xana solununga cьrьdьp pizip kөr.

Kьzьl-xoorajda „Aarьq ulus pir eezi"—kyremnelge cerinde kizi pyrytkeer cerde Mancьk-ooldun eeldek eвes pajdalьn pizeeninde, kazan, kьmnьn pyrytkelin saadatkanь pildinmes tur.

UXK **Kara-talda „Xomudakcь"**—Syrynnama-pile Ojduppaanьq tugajьn xamaarzьr ceringe medeele.

Uluq-xemde P. Maazьk—Temirsuqda Cьdьq-kьs xojıpaktap tur tep pizeen cyylyq tapkьr polgan.

UXK **Kara-talda „Xьnap-pilir"**—Samalanьq tugajьn pizeeniq şьnar cok polgan.

Uluq-xemde „Terek"—yş cyyl pizeen materialьnda şьn adьq cok tur.

Tandьnьq Kөk-pulunda Jancar—Toptannьq cangьs pөry өlyrgeninin өjy pildinmes tur, am oonnu şuut sumunda xana solununga pizip kөr.

Uluq-xemde pajьssaakcь Torzu—aratkor „Pөry өglunga" pizeen xarььnarnьq өjy ertken polgaş uk cyyldy ol coguur өjynde xarььlaarь cugula turgan. Moon songaar aratkornuq pizeen cyylyn xarььlaarda saadatpajьn turgaş xarььlanar.

Cөөn-xemciktiq Xөr-tajgada „Temir yzyk"—Parьnzaanьq tugajьn sumu şyygyzynge tьnnat.

Parььn-xemcikte Kyderek—kөdee sumular-ce surgakcьlap cordum tep cyylyq erengej polgaş uzuru pildinmes tur. Paza Kargь sumuzunuq xarь ulgatkan tugajьn pizeeniq moon murnunda solunnarda yngen cyylderpile şьnarь tөmej polgan.

Kөk-puluq sumuzununq targazь Jancar—xarьlzaa tugajьnda ьrlaan ьrьq sөs-tomak, turguzuq talazь-pile utka şьnar cok, erengej poldu.

Xarьssalgalьq redaktor **Lyndyp.**

Carlal

Өjynde ciik өrttekke

azьlcьn aattar sadar tur.

XOORXE-niq aat kazaazьnda azьl-agьj ergelekcizi Xolazьktan ajttьrьp alьr. XOORAJKOOP.

Nam, areve kezigynneri polit. piliqliq, pizik-piliktiq polur uzurluq

(ARN TK Cırdbışkın kildizinin targazı eş Tovarıştajnın cyyly).

TARN TK 4 tugaar plenumunun ajttbışkınnarın xerek kırınga pottuq azıl-pile kyyssediringe en cugula xolbagdaşkan ajttırıq polza, nam, areve kezigynnerinin polit. polbaazıralın, pizik-pilin eryledir. Bncangannın teleezinde, kezigyn pyryzy anaa-la olurbajın, turgustungan cırdbışkın pelgymneringe, pizikke eerenirinin pelgymneringe paza kirip eerenir şkolalarga podunun idepkej soruunmurnadıp turgaş, anaa parıp eerenip, polit polbaazıraldıq polgaş pizik-piliktiq poop alırınga kızıp oraldazır polgaj, kezigyn kizi pyryzy yrgylcy nom tepterni, solunnarnı nomcup pilip algan turar. Paza ol pilgen cyylyn engiin massaga tamcıdıp şın-pile pildingir kıldır tajılbırlap peeringe kazan kajı-taa ejde pelen negeldeliq turar.

Nam kezigynneri pizikke eerenirinin kadızı-pile podunun polit. piliin eryledir tugajında nam, cazaktın ajttbışkın saabırın yrgylcy tanızıp, oon xanı utkazın pirde-piree cok pilip alır xerektiq, paza telegejnin polgaş en ılangıja Tıbanın nasional revoluzunun xyrezinin teor, praktigin eerenip alırıngı oraldazır uzurluq, paza nam kezigynneri podunun niitti polbaazıralın kezeede eryledir, en ılangıja sanpodalgaga ekki eerenir eees-pe tep cugula sorulganı pilze coguur tur.

Po seglettingen sorulganı parımdalaaş, nam organizastarının kol-la pilip alır cyyly polza, am par cırdbışkın polgaş pizik pelgymnerinin azılın tınzıdıp, oon eeredilge şınarın pedider, paza ında eerenip turarlarnın piliişkinin sajzıradıp, yrgylcylediringe cugula-cugula tiriq ajttbışkından perip turar, podunun udurttulgazın ol-ce rızıdıp keryndyrer xerektiq.

Sumularda turgustungan pelgymnerni ol cerde turar ARNnın yyrynyn targazı polgaş yyrnyn prezidiym kezigynneri şuut xarıılaar, paza ol pelgymnerge pakşılaar idepkejliqlerni tus tus nam komitetterinden padılap pergen turar polgaş xarın nam kozkomunun prezidiym kezigynnerinden camdık cerlerde turgustungan cırdbışkın pelgymneringe parıp, oon azılın ajttıp perip, tiriq udurttulgazın corudar polgaş cer-le moon songaar uk pelgymnernin azılın xınap, tus tus cırdbışkın cerlerinin azılı kajı xire corup turarının tugajında tuskaj iletkelderin tınnap, coguur saabırnı perip turarın nam organizastarı utpas uzurluq.

Sumularda nam cırdbışkınnarının pelgymneringe kicceeldep corudar cyylderinin kol utkazın 1 ajnın 25-tin xynynde yngen 8 (509) tugaarlıq „Şın" solunga pizeen-men. Am po pizeen cyylym polza, kolduunda xooraj, pydyrylge cerlerinde nam cırdbışkınnarınga xamaarzır; Kozuunnarnın tep cerleringe polgaş kyrekonomnarga paza aldın uurgajlarınga uk eeredilgeni corudarda, TAR-nın 8 tugaar Uluq xuralınıq toktaalın pirde-piree cok tanızıp kicceeldeer, anaa xerek nom polza, „Ulustun 8 tugaar Uluq xuralınıq toktaalı" tep tepternin iştipile tanızıp, onu nomcuur. TARN TK 4 tugaar plenumunun toktaaldarı-pile tanızarın parımdálaaş, kezeekki cırdbışkın pelgymneringe kaaş kicceel corudup, uk toktaaldarnı eerenir. Komunistiq Internasionaldın 7 tugaar kongrezinin toktaalı-pile tanazırınıq tugajında ARN TKnın prezidiymynyn 1935 cıldın 9 ajnın 28-tin xynynde yndyrgen toktaalın xerek kırınga pottandırıp turgaş, uk kongrestin ajttbışkınnarın eerenirin ulam tınzıdıp, moon murnunda „Şın" solunga pizip yndyryp turgan cyylderni azıglap nomcuur xerektiq. Nam, areve kezigynnerin pizikke eeredir coruk koncuq cugula polurunun teleezinde, turgustungan pelgymnerge pizikke eerenirinin kicceelin jaap-la corudar.

(Ulancızı seelgy solunda).

SSRE-nin kamgalanır kyzy ulam pızıp turar

Mındaa cookta, ertken ajda, Sovet Sosialistiq Respublikternin Ebilelinin (SSRE) Picce xuralınıq 2 tugaar sessizi polganın solunga pizeen polgaj.

Uk sessige SSRE-nin erengej sajıdı eş Molotof iştikki, taştıkkınıq pajdalın iletkeen. Ilangıja Germanpile Japonnun ezeergekterinden SSREge xaldaar tep turarın onzalap cugaalaan.

Germannın faşis cazaanın paaştınıq Gitler tep ideget „Meen temisselim" tep nom pizeeş, oozun saja-saja kezek kıldır yndyrgeş, German curttunda taradıp turar. Ol nomunda cyy teenil tize, xamıktın murnunda murnuu cykten cerler ezelep alır-pis, ol cerler teerge, orus curttu polgaş oruska cagırtkan kyryneler ol polur cyve,—tep egel-le azıdı-pile pizeen turup turar. Ol tugajın eş Molotof enir cılın SSRE-nin 7 tugaar Uluq xuralınga - la sagındırıp cugaalaan. Germannın cazaa anaa kandıq-taa xarıı perbeen, anaa-la ıt cok erttirip-kaan. Oozun keerge, German ol podalgazın salbaanı ol tur. Oon xereccizin Eş Voroşiloftun oralakcızı, Sovet Ebilelinin marşalı eş Tuxacefskij todargaj cugaalaan. Cyl tize, Germannın faşisteri polza, tajın peletkelin ujgu-cıdın cok, kalcaalıı-pile kılıp, Japon-pile tuskaj tajın kereezin cookta carıp, SSRE-ni iji taladan xelberlep emeqleer tizip, ol tugajında Polşanı paza tırttıp kiirip algan turar tur. Ol tugajın cugaalaarga, Germannın faşisteri polza SSRE-ce pis cyge xaldaar-pis, SSRE-pile Germannın kızıgaarı tuduş ebes, arabısta eske kyryneler par polgaj tep megelep turar tur. Olarnın oozu cyge mege tize, şaanda telegejnin uluq tajını poop turgan şaqda German Franzı uluska xaldaarda, Franzı-pile tuduş kızıgaarlıq cerinden xaldabajın, xarın eske Belgi tep ulustu tamcıp etkeş, Franzıga xaldap caalazıp turgan. Am polza, paza ol argabıstı xeregleer-pis tep turar, ıncangaş, German faşister SSRE-ge xaldaarda, SSRE-pile tuduş kızıgaarlıq Polşa cergeliq kyrynelerni tamcıp etkeş, xaldaarın peletkep turarı mırınaj ilergej. Ncangaş, German Polşanı kegydyp xotpalap, podunun aajınga kiirip ap turar tur.

Uk tajınga peletkenir teeş, Germannın faşisteri German curttun Evroptun orttuzundan mırınaj şeriq paaranı kılıp algan tur tep eş Molotof cugaalaan. Tajın peletkelin kurgaq cer, agaar, suq kırında corudup turar. Cizeeleerge, 50 azıq zavotta uzar-pazın kılıp yndyryp turar, uzarpazın xerekselin peletkep turar zavottar kaaş on-şaa, uzar-pazın xyrttyzyn kılıp turar zavottar 20 azıq, uzar-pazınga ap coruur cyzyn-paazın narın cepsek xerekseldi 20 xire zavot kılıp turar. Pir ajda 300 ygerpoo kılıp yndyryp turar, udabas 500-ty yndyrer appaar. Ajda 200 tanka kılıp turar. Xenertten tajın yndyrgeş, xej şeriin tyrgen cedireringe temir oruk polgaş cıccaan oruun koncuq taarıştırıp ap turar. Şeriqge xeregleer cıccaanı 150 mun tur. Cıccaan-pile tyrgen şeriq tazıır koncuq polbaazın tas oruktarnı emge-coktu kılıp turar. Talaj kırınga caalazır cepseen paza kancaar-taa aaj-cok peletkep turar. Cizeeleerge, suqnun kırı-pile polgaş işti-pile coruur tajın paroxottarı emge coktu turguzup kılıp ap turar, şeriinin sanın 12 korpus, 36 divizi kılır tep azıldap turar.

Japonnun imperialisteri paza-la SSRE-nin kızıgaarın-ce xaldaarın peletkep turar tur tep eş Molotof cugaalaan. Pot-podubuska xaldaşpas tep kereeden arabısta carıp alıbı tep SSRE sanal yndyrerge, Japon ınabaan tur. Xarın tangaar-la SSRE-nin kızıgaarın eder, tangaar-la cengee tilep turar. Tajınga peletkenip turarının xereccizi polza, Japonnun kyrbydzedinin 60 xuuzun tajın peletkelinge kiirip turar. 1931 cıl-pile 1935 cıldı temejleerge, uzar-pazın tuduuşkununga kiirer akşazı 5 tapkır esken, camdık yger-poo cepseenge yndyreri 3 tapkır, şel yger-poozun kılırınga yndyreri 10 tapkırdan azıq esken polgaş oon-taa eske. Japonnun şeriqleri Mooldun polgaş Sibirnin cemin cip eerenmeen cyve teleede, olarnı ol cemge eeredir tep suq pizip turarlar.

SSRE-ge xaldaarının ebin podaaş, Japon polza, Mancuurnu, Kıdattın songu mozuların ezelep ap, Mool Arat Respublikti paza ezelep alırın kyzep turar. Ilangıja Mancuurda temir-oruktu koncuq-la turguzup turar Onu turguzup turarının xeree polza, et-cazaanga tuzalıq polzun tees, ıncap turar cyve ebes, xarın SSRE-nin cean talazınga xaldaarının ebin podaaş turguzup turar tur. Cizeeleerge, 1932 cılda Japonnar Mancuur curttunga 280 kilometir temir-oruk tutkan, 1933 cılda—500 kilometirni, 1934 cılda—900 kilometirni, ertken 1935 cılda—1200 kilometirni tutkan. Paza mun azıq kilometir temir-oruktu am-taa tutpu-şaan turar. Paza suq kırınga coruur tajın cepseen caarttıp, ulam kır-kırınga nemej turguzup turar.

Cyveninin pajdalı mındıq polgan cyve teleede, SSRE tajın kyzebes polza-taa, „cean-taa, parıın-taa kızıgaarnın tugajında kamgalanıqnın xereen coguuru-pile pedider uzurluqpis" tep eş Molotof cugaalaan polgaş paza oran kamgalaarınga po cılın yndyrer akşanı kebydediri cugula tep cugaalaarga, SSRE-nin pygy Picce Xuralı anaa koncuq-la pajırlap turgan tur. Ncangaş SSRE-nin oran kamgalalın ulam pızıdar talazı-pile eleen kemceqler ap turar. Oran kamgalaarınga kyrbydzetten yndyryp peer akşanı 1935 cılda 8,2 miliart akşa turganından 1936 cılda 14,8 miliart (miliart teerge, 1000 kattap sajanı ınca teer) cedirer teen. Ertken cılın SSRE-nin Kızıl-şeriinin san 900.000 kizi turganından am po cılın 1.300.000 kizi cedir kebydetken Moon murnunda SSRE-nin şeriini 74 xuuzu tebiskeer divizizi tep tı turup eerenir şeriq turgan, cyk-le 26 xuuza kaadır divizizi tep yndezin şeriq turgan polza, am eş Stalinnin sanalın parımdalaaş, 77 xuuzun yndezin kaadır şeriq kılgaş, cyk-le 23 xuuzun tebiskeer şeril kılgan tur. Onu cyge ıncangan tize, SSRE-ge tajzınnar xenertten xaldap keer polza, onu ojttur şabarda şeriqnin pelen turarın ulgattırar tees ıncangan tur.

Oon ınaj SSRE-nin kurgaq cerlep, agaarlap, suqlap coruur şeriq kyzytaa koncuq pızıp, Kızıl-şeriqnin texnik pilii, politik-kultur, amıdıral pajdalı ulam-na erylep turar tur.

Ncangaş, SSRE-ge kım-taa, kazantaa xajlıq xolun kedyryp xaldap kelze, SSRE-nin Uluq Kızıl-şerii cer-le tiilep yneri piccii-taa tadagalzaa cok. SSRE-ce xaldaannarının şoru.

Romen Rollannın tereen xynynden tura 70 xar-xarlaanı

Franzı ulustun uluq nom cogaalcızı Romen Rollannın tereen xynynden tura 70 xar xarlaanının oju janvar ajnın 20-de kyysselgen. Sovettin kalbak xej tymeni, Sovet Ebilelinin uluq-uluq pydyrylge cerlerinin azılcınnarından caa tajın polgaş faşizmge eres soruktuq, maadırlıq udurlanıkcının Sovetter curttunun pızırımcılıq ezi Romen Rollanga iziq pajır cedirgen. Kızıl tuktuq „Krasnıj treugolnik" tep zavottun staxanofcularından pizeeni polza—ep t ajbınnı kamgalaar, kulturnu kedyrerinin xeree tees, faşizm polgaş caa tajınga udur maadırlıq temisselci polur—ergim Romen Rollan Slerge pajırıbbı cedirip tur-pis tep pizeen.

Staxanof şimceeşkininin pir paaştaan idepkejcizi odun temdek xabıjaalıq eş Smetanin tep kizi podunun pajırında pizeeni polza—ergim Romen Rollan, Slernin adınarnı, pygy telegejnin azılcın tymeninin ada curttu—Sovet Ebilelinin azılcın tymeni tooza pilir. Ep-tajbınnın şıncı temisselcizi Slernin cogaatkan koncuq ekki cogaaldarınar polza, kizi-terelgettenge erge-cok cugula. Slernin tereen xynynerden peer 70 xar xarlaanınarının uzurunda Slerge pajırlav-şaan, Slernin kadınarnı polgaş am-taa yr coraaş, yreliq azıldarnı pydyrerin kyzep tur-men.

G. Dimitrof, M. Gorkij Moskvanın teatırları uran cogaalcıları kifteri polgaş Sovet Ebilelinin rajlar, mozular, respublikternin organizastarı Romen Rollanga pajırlar cedirgileen.

(SETA).

Kıdattın Kızıl şeriinin cedilgeliq tepşilge

Angli parlalgazının medeglep t arı polza, Xo-Lun-pile Sjao-ke t kiziler paaştap komandılaan Kıdı tın Kızıl şerii Gujzou mozunı teby poor—Gujan xoorajga cookşulap cedip olurarının xaraazı-pile, myn xoorajnın pajdalı koncuq pergedep turar. Gujan xoorajdan 50-ne kilometir cerde turar, Gujdin tep xoorajnı Kızıl şeriqler ezelep alır tep turar. Tus xoorajnın pygy conun polgaş şeriin xoorajnı tolgandır ongu şibee polgaş kamgalanır corudulgalarnı tyrgeni-pile cepsep kılırınga mobilizastaan. Caalazırınga pygy-le caalap şıdaar şeriqlerni cordupkan. Kıdattın Kızıl şerii-pile kargıs talazının şeriqleri tulcup caalazıp turar polza-taa, Kıdattın kızıl şerii ulam tepşip şıdaarın tadagalzaar cyve cok. (SETA.)

Pistin kyrekonomnu poşta talazı-pile cugulaga kerze coguur

Şagaan-arıqnın Arıq-yzyynde „Xemcik-ool" kyrekonom polza, kyrynenin eleen uluq pydyrylge ceri poor teleede, coguur cerlerden kandıq-taa tyrgen cugula telegram, pizik, cagaa polgaş eske-taa cyylder xyn pyry cıgam yrgylcy poşta tamcıp keep turar, oon ınaj tus cernin azılcın, alban xaarlarının xej cagaan parlalgazı par polgaj.

Po cyylderni Caattı-xoorajda poşta ceri, ekonomga cedirip perbejin cıbıp algan cıdar, ında xaaje ekonomdan pargan kiziler tabarzır polza, alır-la, tabarışpas polza, kandıq-taa tyrgen cugula cybelerden egeleeş şuptu-la kaaş-taa aj poop cıdar, cizeeleerge, men Kızıl-xoorajga turgaş, 1 ajnın 2 xynynde myn kyrekonom-ce talaştıq telegram corutkan-men. Ol telegramnı myn ajnın 7-nin xynynde, Caattı-xoorajda poşta ceringe kelgeş, podum tedir xyleep aldım. Po cyge mıncaar saadaan coor tep ergelekcizinden ajttırarımga, „Slernin kyrekonomdan kizi kelbeen-ijin-anar" tep epteşpes xarıı perdi.

Cer-le kyrekonomnu cugulaga keryp, pizik, telegram polgaş cagaan solunnarnı poştadan tuskaj cedirttip turarı cugula tur. Cangıs pistin kyrekonom-taa ebes, kozuun tebynyn uluzunun cagılgazın polgaş pizik, cagaazın poşta ceri podu cedirip perip turar polgaj. Ystynde ışkaş mındıq turar polza, cer-le polbas.

„Xemcik-ool" kyrekonomnun direktoru SANCAA.

588 paaş nemeşken

Parıın-xemcik kozuununun Kara-xel sumuzunun arattarının malının ezyp turarı:

MALDAN ADI	34 cıl	35 cıl	Eskeni
Cılgı mal	90	104	14
Nek mal	232	308	75
Xoj mal	1.287	1643	356
Eşky mal	493	635	142
Şuptu	2.102	2.690	588

588 paaş maldı cangıs cılda nemej estyryp alganı cediişkiniq tur. Am moon songaar moontaa arttık estyrer polza coguur.

Araptan.

Cut poluru cajlaş cok poldu

Pli-xem kozuununun Eek sumuzunun tebiskeerinde 1 ajnın 26-dan 27-ge cedir xar caqgaş 2 karış mogur seem cedirip kaqdı. Camdık Xel-şibi, Aa-seet teen ışkaş tajga kıdıı cerlerde 3 karış 2 iliq cetken.

Tus sumunun arattarının sigeni koncuq ebeeş artkan polgaş camdık ulustun malının cemi ystyp turar. Oon angıda malınının edek-cıdını, kazaa-xoraazın cılıqlap kılganı cetpestin xaraazı-pile ılangıja 7-9-10 tugaar arbannarnın malı cudap elyp egeleen polgaş kodur aarıq paza telgereen.

Ol arbannarnın pygy malı 1035 paaş, oon iştinden azıralda turar maldar 338 paaş 35 cılda peletkeen sigeni 10.525 puut turgan polza, am 36 cıldın 1 ajnın 23-ke cedir artkanı 4744 puut.

Moon ap keerge, peletkeen sigenin ceby-pile azıqlaanı todargaj pildiner tur.

Myn arbannarnın curttunda xar 3 karış cedip turda, arban targaları sumu ceringe medeezin perbeen poor tur.

Mıncangaş, ol arbannarnın mındıq pajdalın kergeş, sumu ergeleer cerden 4 kezek cerde eşter Sotpa, Pajır, Sarıq-ool, Ongar-ool olarnı cutka udur pottuq azıl corudarı-pile xarııssalgalıq poldurup tomujlaan.

Olar maldın paksıraanınga cer ezip, araj şıbraktarın cuga xarlıq cerler-ce odarladıp, uk azılın 1 ajnın 29-tan egelep azıldaj perdi.

PXK Nam komizi **Pajır.**

Cer-cerde pery elyryp turarı

Pii-xem kozuununun Sesserliq sumuzu Arakcaa, Tanzın olar pir peryny poolap elyrdy, pir peryny kakpalap elyrdyler.

Sumu targazı TAMBAA.

* * *

Parıın-xemcik kozuununun Ajangattı sumuzunun 9 tugaar arbanının Orus-ool-pile Xabaasyryn olar 2 peryny ajalap elyrdyler.

ŞIIRAP.

* * *

Parıın-xemcik kozuununun Kargı sumuzunda 11 turgaar arbannın xamaattızı Kodur-paaştıq-pile Lama olar 35 cıldın 11 ajda yş pery xorannap elyrdy.

Myn eşterni teere pery elyrgen tep kergeş, TTK-nın toktaalı jozugaar coguur ertteenin kırınga 15 akşa nemep şannadıbıs.

Po ışkaş maldın xoralıq tajzını aş-peryny kam-xajıra cokka xıdıp kıraalnar.

Kargıda TONDAR.

ŞbN

Nomer erttee 10 kep.

TARN TK polgaş Profes Tep cebileliniŋ organь

Pygy telegejnin proletarlarь polgaş tarlatkan arattarь, katїьzьnar!

„Şbn" solunga pizideriniŋ erttee:

Xuuzunda pizidikcilerge:

1 cьlda . . 5 akş.—	3 ajdan kudu
6 ajda . . 3 akş.—	pizidiişkin
3 ajda . . 1 ak. 80.	albas

Solun pizider cerler: Tep xarьlzaa kontoru, ooŋ kedee salьbrlarь polgaş poştaccьlarga pizider

Alban polgaş yletpyr cerleringe:	Taştьkkь corudar cagьlgalarnь:
1 cьlda . . . . 8 akşa.	1 cьlda . . 10 akşa.
6 ajda . . . . 5 akşa.	6 ajda . . 6 akşa.

„ŞbN" solun redaksьzьnьŋ adrezi: Kьzьl-xooraj, Revolus şely, Şetinkin kudumcuzu, raeьn № 2

1936 cьldьŋ feyral 5 xynynde sreda № 11 (512)

Arattar, cutka udur cazaktьŋ ajttььşkьnьn kyyssetkeş, malьbьstь cutka alьspaalьŋar!

Cutka udur cazak kandьoŋ ajttььşkьn yndyryp turarьl

Am yjede camdьk kozuunnarda egelep turar cutka udur erestiŋ temissel corudar tugajьnda Cazak ceri, 1936 cьldьŋ 1 ajnьn 23 xynynde teegylyŋ toktaal yndyrgen.

Cazak ol toktaalь-pile cut-pile temissezir cazaktьn tuskaj komizin turguskan. Komistiŋ targazь eş POLAT, kezigynneri eşter OJDUP, UBANGUR.

Po yjede cudap egelej pergen cerler polza:

1. Tees-xem kozuununuŋ Narьn, Kacckь, Tees sumularьndan 111 paaş xire mal elgen polgaş azьrap turarь oon xej.

2. Ceen-xemcik kozuununun Solcur sumuzundan 10 xire mal elgen, 770 azьŋ maldь azьrap turar. Ak-turuŋ polgaş eske sumular paza cudaar şinciliŋ appargan.

3. Parььn-xemcik kozuununun Kargь, Megen-pyren, Kara-xel, Saglь cizektiŋ sumularьndan 86 paaş mal elgen, azьrap turarь paza-la xej.

4. Uluŋ-xem kozuununun Tustaŋ sumuzundan 60 paaş mal elgen, azьrap turarь 1.069 paaş, Xenderge sumuzundan 91 paaş mal elgen, azьrap turarь 1.211 paaş xire, oon ьnaj Kara-tal, Caaxel sumularь cudap egelep turar. Po polza, 1 ajnьn medeezi tur, oon peer oon-taa xej paaş mal elgeni cugaa cok.

Po yjede cut ajььlь şak-mьndьŋ tebidenciŋ poop kelgen teleede, tus curttun arat tymeninin kol amьdьralь polur maldь cuttan kamgalap alьrь-pile Cazak cyk-le ajttььşkьn-pile ebes, xarьn et-xerengi talazь-pile teegylyŋ uttundurbas uzur-tuzazьn arat tymenge kergyzyp turar tur. Cyl teerge, cutka tabarьşkan arattarga, mal cemi sadьp alьrьnga polgaş mal cemi seerttyrynyn carьŋdaldarьn teleeringe cazaktьŋ kur xerengizinden 25.000 akşanь xalas tuzalap turar tur.

Cazak cerinden cut-pile temisselge tьbьskan po akşanь cut komizinden kozuunnarnьn ergezinge taradь şilcidip tьbьskanь polza:

1. **Tees-xem kozuununga**—5770 akşa
   Oon iştinden 44 toon sula sadarьnga . . . . . 3.520 „
   Elegesten sula seerttyrynge 2.250 „
2. **Ceen-xemcikke** — 7.730 „
   Oon iştinden 40 toon sula sadarьnga . . . . . 3200 „
   Kozuun iştinge sula seerttyrynge . . . . . 930 „
   300 toon saban seerttyrynge 3600 „
3. **Uluŋ-xem kozuununga**—4.300 „
   Oon ьnaj Sovtьbtransporttuŋ cerinden şannaanь . . . 3.000 „
   Ooŋ iştinden 30 toon Sula sadarьnga . . . . 2.400 „
   Kozuun iştinden sula seerttyrynge . . . . 870 „
   300 toon saban seerttyrynge . . . . . 4.030 „
4. **Parььn-xemcikke** — . . 7.200 „
   Oon iştinden 72 toon sula seerttyrynge 5.760 „
   Kozuun iştinge sula seerttyrynge . . . . . 1.440 „

Şuptu . . . 28. 000

Sovtьbtransporttuŋ cerinden Uluŋ-xem kozuununga po 3.000 akşanь xalas perip turarь-pile kadь, „Toka" kyrekonomdan Şagaan-arьŋga cedir 20 toon, Cadaanaga cedir 30 toon sula seerttyrynge 20 maşinanь kьska xuussa iştinde xalas tuzalap turar tur.

Cazak, cutka udur podunun po uzur-tuzalьŋ politiktiŋ corudulgazьn arat tymennin iştinge pottandьrьp kyyssedir teeş, podunun en şьbrak teleelerin kozuun pyryzyn-ce corutkan: Parььn-xemcik-ce eş TOKA (ARN TK targazь), Ceen-xemcik-ce eş PAJbR-OOL (ARN TK-nьn Organizas kildizinin targazь), paza XABAK-CAP (ARE TK targazь), Uluŋ-xem-ce eş TANJA (xer. tassьk targazь), Tees-xem-ce eş OJDUP (Min. ceв. oralakcь targazь), oon eske kozuunnar-ce paza ol ьşkaş eşter pargan.

Po eşter polza, kozuunnarnьn tebynden egeleeş, mьrьnaj cutka tabarzьp turar sumularga cedir Cazaktьn po uzur-tuzalьŋ corudulgazьn pottandьrьь-şaan, cut-pile temissezirinin argalarьn, ьlangьja caa kandьŋ argalar corudarьn şincilep kergeş, ol pygyzyn arattarga saabьrlap ajttьp peer, moon todargaj parьmdaazь polza, eş TOKA, Parььn-xemcik kozuununun cudap turar en ьrak sumuzu polur Kargь-ce corutkan, eş PAJbR-OOL, Ceen-xemcik kozuununun paza cudap turar en ьrak sumuzu polur Solcur-ce corutkan. eş OJDUP Tere-xel-ce corutkan. Podunun nam, cazaanьn paaştьncьlarь cedip kelgeş, şak mьndьŋ todargaj pottuŋ ajttььşkьn perip turda, uktup kyyssediringe arat tymennin idepkeji koncuŋ uluŋ polur.

Ьncaarga am, pistin cazaabьs podunun arat tymenin **ekki caagaj curttazьn teeş**, en uluŋ sagьş salьp turarь todargaj ьşkazьl!

Oran polza, cьl pyry 50 azьŋ gradus cedir soor, xar polza, camdьk cerlerge kemceel cok caar, ьncangaş, orannьn azьl-agьjьnьn kol adьrь—mal azьlьnga pojdustun cajagaar jadaraldarь tabarzьrь ertken kaaş cьldardan peer kestyp kelgen. Ьncalza-taa, cazak polza, anaa udur temisselce podunun arat tymenin paaş udur kьjgьrьp, olarnьn kyzyn sьrьj ebileldep, polur coguur ajttььşkьnnь yndyryp, et-xerengi talazь-pile po ьşkaş tuzalap kelgeni-pile tus curt pojdustun mьndьŋ ajььldьŋ coruktarьndan azьp tiilep kelgen. Oon parьmdaazьn mal paazьnьn 34 cьlda 10,27%, 35 cьlda 14, 04% eskeni todargaj xereccilep turar tur.

Xarьn revolus murnunda, arattarnьn azьl-agьjьnga kandьŋ-taa jadaral tabarzьp turza, ortta ajttььşkьn paaştalga perip ьnaar kernyr cube ege-le cok turgan polgaş xarьn jadьь arattar coktun kьrьnga cok-la polzun, olar amьdьraarьnьn ergezi-pile pistin cubebisti kьlьp perip corzunnar tep, feodaldar ьncap coraan polgajlar. Am polza, pistin cazaabьs arat tymen **ekki caagaj amьdьralgalьŋ paj şьdaldьŋ curttazьn** teeş-le sagьş coraan pir minutta-taa koşkatpajьn salьp turar.

Cazaktьn ajttььşkьnь-pile cutka udur kemceqlernin kolu polza: Cazaktьn temgi tuzalaan xerengizi-pile kozuunnar-ce seerttyp oktap turar mal cemin (sula, sabanь) cudaj pergen sumular-ce cedireringe seerttylgeler ebileldeer, ol tugajьnda cudabaan sumularnьn arattarь tuzalaarь cugula. Maldьn odarьn cep taarьştьrar polgaş par turar mal cemin taarьştьr azьglaar, oon kьrьnga nemelde cem tьbar, maldьn kazaaxoraazьn taarьştьrar, pagajlarьn yzyp kazaalaar, xar ezer xerekseldernin kyzyn ulgatїьrar, maldьn xaldabьrlьŋ aarьŋlarь-pile polgaş tajzьn pery-pile temissezir—po kemceqlerni pottandьrarь-pile kadь, cutka udur cazaktьn uzur-tuzalьŋ corudulgazьn arattarga xanьzь-pile tajьlbьrlap tanьştьrarь cugula.

Redaksьdan aratkorlarga sagьndьrarь polza, cut-pile temisselge murnakcь arattarnь ileredip, olarnьn ylegerin sonnap turarlarga yleger kьldьr kergyspy-şaan, cutka udur moon songaar kandьŋ temissel corudarьnьn tugajьn solun pyryzynge pizip turunar.

Xorum-taŋdan telegram — Kьzьl-ce

Ceen-xemcik kozuunu Xorum-taŋda kirip eerenir şkola eerenikcilerinin 36 cьldьn 1 ajnьn 15-te ada-ijezi-pile kattьşkan 1 tugaar cebilel xuralьndan TAR-nьn Cazak, Namьnga revolustuŋ iziŋ pajьrьn cedirip tur.

Manaa temdegleeribis polza, eeredilge programьnьn 60%-zun am yjede kyyssedip aldьbьs. Artkan 40%-zun kyyssedip alьrьnga uluŋ sorulganь salьp tur-pis.

TAR-nьn Cazak, Namьnьn paaştьncьlarь telgerezin!

Xural prezidiymy.

Sovtьbtransporttuŋ ylegerliŋ colaaccьlarь

Sovet-Tьbanьn transporttunun garazьnьn ergelekcizi eş Ydaraa polgaş camdьk azьlcьnnar-pile cugaalazьrga polza, Sovet Ebileliinde corup turar staxanofcular şimceeşkininin yleger argalarьn, pistin curttubustun onza pajdalьnga taarьştьr corudup polur tugajьnda pottarьnьn pygy xuralьnga cugaalazьp toktaadьp algaş, ol toktaalьn jozugaar camdьk eşter Staxanoftun ylegerin pottarьnьn azьlьnda xereglep corudup turar appargannar.

Po tugajьnda eş Ydaraanьn medeelep cugaalaanь polza:

1. Tьba colaaccь eş **Seren-ool** polza, Kьzьl-pile Parььn-xemcik arazьnga paar keliri 700 kilometir cerge corza coguur şagь 47 şak 45 minut polur turda, eş **Seren-ool**, tьba colaaccьlarnьn iştinden pir tugaarda coruur kemceen 100% kyyssetken.

2. Tьba colaaccь eş **Serep** polza, Kьzьl-pile Taspьda xemyrtaş uurgajьnьn arazьnga paar keliri-pile kadь xynde 4 kattap coruur turda, 5 kattap coraan

3. Orus colaaccь eş **Kilin** polza, Cadaana-pile Kьzьl arazьnga paar keliri 520 kilometir cerge 32 şak coruur turda, 22 şakta coraan polgaş kьbar materialьn (benzin) pir kilometir cerge 350 gramnь carьŋdaar turda, 265 gram kьldьr kamnalgalьŋ carьŋdaan.

4. **Cunerof** polza, Kьzьl-pile Parььn kozuunga paar keliri 700 kilometir cerge coruuru 47 şak 45 minut turda, 31 şak iştinde coraan.

5. **Zьrjanof** polza, Kьzьl-pile Turan polgaş Kьzьl-pile Cadaana arazьnga paar keliri şuptu 680 kilometir cerge 40 şak 15 minut coruur turda, 26 şak 30 minutta coraan.

Po eşternin şak mьndьŋ ylegerliŋ azьldap turar coruu polza, cazak, namnьn ajttььşkьnьn kyyssedip, ьlangьja Sovet Ebilelinde janzь pyry cerlerde telgerep turar staxanof şimceeşkinin, pistin curttubuska şak mьncaandьr corudup polur tur tep azьldьn ekki ylegerin kergyzyp turarь ol tur.

Eş **Seren-ooldun** medeelep cugaalaanь polza: „Men 35 cьldьn maj ajda kirgeş, colaaccьlar tu-

Eş Seren-ool

zalakcьzь poop azьldap coraaş, keryp eerenip corup turdum. Oon eleen yr polganda, „Fort" tep cube cydyrer uluŋ cьccaan xyleep algaş, podum tuskaj colaaccьlap turar appaardьm, oon „Zis" tep cube cydyrer koncuŋ uluŋ cьccaan xyleedip peerge, onu colaaccьlap turdum. En paaştaj kizi eerenmeende colaaccьlaarь koncuŋ perge polza-taa, kizi podu kьzьp eerenip, texnik argazьn pile-peerge, cer-cernin oruk pajdalьnga taarьştьrьp, tyrgen corudarь polgaş kьbar cyyldy kamnaar argazьn eerenip kelirle cube tur. Mьncangaş men seelgy yjede azьldap turar eş Kilin polgaş eske eşternin ylegeri-pile normamnь (cizeemni) azьr kyyssettim. Moon songaar-taa texnikke ekki mergezip eerengeş, cedilgeliŋ azьldaarьmnь kьzьp turmen" tep cugaalap olurdu.

Cer-le myn eşter-pile cugaalazьrga polza, tuskaj ejlyŋ, cizek şaktьŋ corup turar uluska polza, camdьk cerlerge paarga, ej şaanda corudar cubezin peletkebes polgaş ekkelgen cubeni xyleep albajьn saadadьr cyylder par polur tur tep medeelep turdular.

Moon songaar myn eşternin xomudap medeelep turgan cyylderin xomudatpas tugajьnda, Sovtьbtransporttuŋ paaştaar ceri, coguur cerler-pile cugaalazьp turgaş taarьştьrьp peer polgaş şak mьndьŋ şalьptьŋ azьlga şaptьk polu-peer cyylderni cok kьlьp, şak mьndьŋ şalьptьŋ azьldь ulam kalbarttьrь cugala. X.

Taspьda kirip eerenir şkolanьn xuralь polgan

Pii-xem kozuununun Taspь sumuzunda kirip eerenir şkolanьn eerenikcilerinin ada-ijezi-pile, xamaattь con kattьşkan 90 olurukculuŋ 1 tugaar cebilel xuralьn po cьldьn 1 ajnьn 8-te kьlgan.

Myn xuralga şkola ergelekcizi eş Torzudan eeredilgenin uzurtuzazьn tajьlbьrlap iletkeenin olurgan xej condan koncuŋ pajьrlap turdu.

Eerenikcilernin ada-ijelerinden uruŋ-tarььnьn eldep cyyl xandьrьlgazьn 100% peletkep peer-pis tep todargaj pottuŋ sanaldarьn pergileen.

Xural soonda „Calьm-xaja" tep koncuŋ solun şii yngen. Myn şiini olurgannardan koncuŋ magadap, pajьrlap kerdyler.

Caş-ool.

Xaakcьlar yrgylcyleel

Ooŋ- taraazьnda TTK kolektivinden 7 kizi cungulaan, olardan paza-la cangьs-la kizi uşkan, eskeleri tajьp uşpajьn patkan, ooŋ iştinde TTK-nьŋ oralaar targazь eş **Torlaazьk-pile Aldьn-ool** iji tajangьş cokka uşpajьn patkan. Şeriqden 12 kizi cungulaan, olarnьŋ camdьь caa cungulap coruur teleede 6 kizi uşkan, 6 kizi ekki polgan, ooŋ iştinde nam yyrynyŋ targazь **Tarzaa**-pile **komandir Tarzaa** olar tajangьş cokka uşpajьn patkannar. Tipograftan **Kyrbaa**-pile **Lamazaj** iji cungulaaş, tajangьş cokka uşpajьn patkannar.

Ooŋ taraazь-pile ol uşpaan xaakcьlardan 12 kizi pedik taqnьn paazьndan xaaktaan, olardan 6 kizi uşkan, 6 kizi uşpaan, ooŋ iştinden **Tugancь-pile Torlaazьk** iji, kortpajьn koncuŋ cyrekkir patkaş, ekki polganьnga temdegletken.

Mьncangaş uk ejinin 12 şakka cedir yrgylcyleeş, tooşta cungulaar cerge paza-la cьskaal-pile padь kelgeş, teere cungulaar 8 kizi margьldaa kьlgan. Anaa 130 metir kemceqliŋ cerge, eş **Keeşke** 20 sekunda mannaan, paza kooptuŋ Torlaazьk, Sunduj 25 sekunda mannaan, eskeleri 28-ten 30 sekun cedir mannap turdu. Oon 2 şakta taradь.

Paaş purungaar teleeilep turar yjede 55 kizi cungulaar cerge pargan turzun teen, anaa en idepkejliŋ kelgen cerler polza, şeriq, nam şkolazь, Tьba tep koop—po cerlerden coguur plauьndan azьr kelgen, eske cerlerden cecce kelbejin pargan, ьlangьja OKŞC kolektivinden 10 kizi kelzin teen polza, cangьs-la **Obaalan** tep ool kelgen, Tipograftan 2 kizi kelbeen, garaştan 3 kizi kelbeen, pir ebes ol cerlernin uluzu cecce kelgen polza, moon-taa arttьk xeltyŋ margьldaa polur turgan. Ьndьŋ polza-taa, ejynde pargan 48 kizi koncuŋ curumnuŋ polgaş eldep cyyl margьldaa cokka carььp ojnap turdular.

Komister: O. Sunduj, Tarsaa, Keeşke

Tege-taqda xaaktaar stanzьga Kьzьl-xoorajnьn OKTE kezigynnerinden tьştanьr xynde xaaktaarь-pile paaş udur OKTE tep byrozundan şiitpirleeş, onu korum-curum jozugaar erttireri-pile 4 komis tomujlaan.

Myn komisterniŋ ajttььşkьnь-pile 1936 cьldьn 2 ajnьn 2 xynynde erttenginin 9 şakta Tep kooptuŋ klubunga 48 kizi cьqlьp algaş cadaq cьskaal-pile Tege paarьnda stanzьga 10 şakta cede pergeş, oon carttьk şakta xaakcьlar xaaktar polgaş eşky kezi ap algaş cungulaar cer-ce cьskaal-pile ynyptybys.

Oon 11 şaktan egeleeş, teere xaakcьlarnь tus tus kolektifter aajь-pile kadьr taqdan uşpas padar tugajьnda margьldaanь egeledibis. Taqnьn orttuzundan padarьnga nam şkolazьndan 8 kizi patkan, olardan cangьs-la kizi uşkan, eskeleri tajangьş-pile uşpajьn padьp turdular, oon iştinde Tozu kozuunu am podu paşkь surguulu Tugancь tep picce ool tajangьş cokka, sьnnь xebirliŋ caraş pajdalь-pile uşpajьn pattь.

Taspьda kirip eerenir şkolanьn xuralь polgan

Pii-xem kozuununun Taspь sumuzunda kirip eerenir şkolanьn eerenikcilerinin ada-ijezi-pile, xamaattь con kattьşkan 90 olurukculuŋ 1 tugaar cebilel xuralьn po cьldьn 1 ajnьn 8-te kьlgan.

Myn xuralga şkola ergelekcizi eş Torzudan eeredilgenin uzurtuzazьn tajьlbьrlap iletkeenin olurgan xej condan koncuŋ pajьrlap turdu.

Eerenikcilernin ada-ijelerinden uruŋ-tarььnьn eldep cyyl xandьrьlgazьn 100% peletkep peer-pis tep todargaj pottuŋ sanaldarьn pergileen.

Xural soonda „Calьm-xaja" tep koncuŋ solun şii yngen. Myn şiini olurgannardan koncuŋ magadap, pajьrlap kerdyler.

Caş-ool.

Pygy telegejnің azьlcьn tymen xereezennerinің komunistiq xyny—Marttьң 8-ke

Kьzьl-xooraj xereezennerinің xuralь

1936 cьldьn 1 ajnьn 30 xynynde Kьzьl-xoorajnьn pygy curttakcь xereezennerinің kalьak xuralь polgan.

Ol xuraldьn prezidiymynge xereezennernің ьnak paaştьncьzь eş Tanjanь paaştatkaş, eleen xəj xereezennerni songubu-şaan, xuraldьn xyndylyq prezidiymynge cazak, namnьn paaştьncьlarь eşter: Cyrmit-tazь, Toka, Xemcik-ool olarnь songaan Xural prezidiymynyn stolunga ьnak paaştьncьlarьbьs morlap ynyp kelirge, olurgannardan kancaar-taa aa-cok adьş caskap, xьldьq muzuk-pile ьrlar ьrlatkannьn soonda, turup jozulaaş uraalap turdu.

Oon uk xural podunun azьlьn egeleen. Anaa Kultur ministerinің sajьdь eş T. Sedip-ool erttem kultur polgaş arьq-siliq curttaarьnьn tugajьnda iletkel kьldь. Eş T. Sedip-ool podunun səzynge, Tьvanьn xereezenneri 1921 cьldьn murnunda taştьkkь, iştikkinің ezeergek kargьs idegetteringe kaaş tapkьr tarladьp, azьq cobalan kəryp coraaş, Oktabr revoluzunun accьzь-pile 1921 cьlda erge şəleezin xolunga tutkaş, am 14 cьl ojun erttip, 15 cьldьn ojunga uzurazьr tep tur-pis tep cugaaladь.

Tьvanьn xereezenneri cazak, namnьn paaştalgazь-pile po arazьnda eleen cediişkinnerni cedip algan, cyl teerge, erttem kultur, ulustun azьl-agьjьnda, ьlangьja cazak, namnьn xarььssalgalьq azьlьnda 17 kizi kirzip turar, pygy-le azьl albanda turar xereezenner 300 kizi, xereezennernin pizik piliri 30%. Moon ap kəerge, koncuq pajьrlancьq tur tidi.

Oon-pile kadь moon songaar cyny kьlza coguurun cugaalaanь polza, ьlangьja xoorajda curttakcь xereezenner pizikke, xoojlu tyrymge, polit. piliqge polgaş cyzyn-paazьn massalьq ojunnarga ekki əəreniri cugula.

Oon angьda taraanьr pəlgymnerge kirer, xlep pьzьrarьnga əərenir, pottarьn aarьqdan kamgalaar, arьq-şeber curttaarьn əərenir, uruqlarьn jaslaga kulturluq azьraar. Po pygyny əərenip algaş, xoorajnьn xereezenneri, kədeenің xereezenneringe yleger cizeen kərgyzer uzurluq.

Ьncangaş sovet xamaattьlarьnьn xereezenneri-pile xarьlzaazьn ekki pьzьdьp, olarnьn ylegerin alьrь ton cugula tep cugaalaaş, eş T. Sedip-ool səzyn təndyrerge, xuralga olurgannardan adьş caskap pajьrlap turdular.

Oon taraazь-pile Ministerler cəbilelinің targazь ьnak paaştьncьbьs eş Cyrmit-tazь səs algaş, cazak polgaş ARN TK-nьn murnundan pajьr cedirerge, tinmittiq adьş caskap, nasionaldьn ьrlarьn ьrladьp turdu. Ьncangaş xyndylyq paaştьncьbьs eş Cyrmit-tazьnьn piske pergen ajttьşkьnьn pajьrlap xyleep aldьbьs.

Xural taraan soonda koncuq solun ojun polgan. Uk ojunnu xyndylyq paaştьncьbьs Cyrmittazь paaştaaş, paaştьncьlarьbьs-pile kadь kərdybys. Po ojun tynekkinің 12 şakta taradь.

Xereezennernin po xuralь polza, anaa pir eelceq-pile cььlgan xural ebes, xarьn xereezennernin ekki xyny—Mart 8-ke uktuştur cьqlьp turar koncuq peletkeldiq xural tur.

Xer. TOLBAKKAJ.

Xereezenner aننaaşkьnda kirzip tur

Tozu kozuununun Uluq-taq sumuzu 2 tugaar arbannьn xamaattьzь xereezen eş **Kyzenek**, 35 cьldьn kyzynynde tiinneeş 140 tiin əlyrdy. Paza myn arban xereezen **Tolgajban** 24 tiin əlyrgen.

Moon murnunda Tozunun xereezen conu annaar tiinneer xamaan cok, feodal-teokrat idegetternin kargьs surttaalьnga alzьp coraan polgaj. Am polza, cazak, namnьn ajttььşkьnь jozugaar arttьnda-la annap amьdьraar apparganь tьkka-la əəryncyq tur.

Sumu sekreteri **Serembil.**

Xereezen Tolzaننaa idepkejliq paşkьlap tur

Parььn-xemcik kozuununun Kəp-səək sumuzunda pizik pəlgymyn 17 kezek cerde turguskan. Ol pəlgymnernің en teerezi polza, Alaak-paazьnda 1 tugaar pəlgym polur, ьnda 42 kizi əərenip turar polgaş paşkьzь xereezen Tolzaننaa koncuq idepkejliq paşkьlap turar.

Olarnьn əərenip turar cyyderi polza: tьva pizik, san-podalga, ulus-təre—mьndьq 3 cyyldy ekki əəreniri-pile tus sumuda 2-3 tugaar pəlgymner pile 3 ajga cedir margьldaa salьp algannar.

Kьzьl əq ergelekcizi KYDEREK.

Kьzьl-xoorajnьң kultur turuzun sajzьradььlьңar

(Egezi № 10 (511) solunda)

14. Kьzьl-xoorajnьң şьjьq tebiskeerinің iştinde curttap turar azьl-agьj organizastarь polgaş xuu curttakcьlar cьl pyryde malьnьn polgaş səərttylge xərengi xerekselinden coguur yndyryq tadьbьrьn xavьrttьr, paza ol cyylderin coguur əj şaanda pyrytkedip alьr xerektiq.

15. Xoorajnьң şьjьq tebiskeerinde tuduq turar kemceqliq cerinің tyreezin cьl pyryde təleerler polza: Azьlagьj organizastarь polgaş xuu curttakcьlar polur. Olar cer tyreezin tьrttьp xavьrar tyrymyn jozugaar coguuru-pile əj şaanda xooraj azьl-agьjьnьn ceringe təlep peer uzurluq.

16. Xoorajnьң şьjьq tebiskeerinde tuduq turar kemceqliq cerni edilep turarlar, podunga xamaarzьr oranpazьnьnьn canьn polgaş şəl kudumcuzun arьq-şeber turguzar. Şəl kudumcununq niitti curumun jozugaar tuduq turgan kemceqliq cerin xerim kazaa-pile xandьrar.

17. Kьm pir kizi, azь azьl-agьj organizastarь podunga xamaarzьr şəl kudumcuzun, eelep turgan pazьnьnьn canьn pok-sak-pile cydedip turar polgaş arьq-şeberni sagьbas polza, 10-dan 50 akşaga cedir torgap şiitpi-şaan, ol pok-sagьn 2 xonuk iştinde aştadьr appaar.

Cer-le komunal azьl-agьjьnьn oranpazьnьnda curttap turarlar komunal azьl-agьjьnьn ceringe carbьbajьn, curttap olurgan pazьnьnьn iştin, taştьn arьq-şeber turguzup, xyn pyrynyn aştalgazьn corudar uzurluq.

18. Xoorajnьң pygy organizastarь polgaş xuu curttakcь conu, əərt ajььlь-pile paaş udur temissel corudar. Am yjede seremcilelibis koşkak, əərt şeriinge pottuq tuzalazьp turarьbьs koncuq cetpes, ьndьq polza-taa, Kьzьl-xoorajnьң əərt kamgalal kyzyn ap kəerge, ьndьq-la pelen əərtke oran-pazьn perbes xire kyştyq turar tur.

19. Sovtьbtranstьn cerinden əərt şeriinge kьbar suq perbes, kaaş cerge cargьldazьp turgaş picceni araj tep alьr, ol pergen kьbar suu arьq ebes, 50 xuuzu kerosin xoluktuq pagaj kьppas cybe polur, paza əərt əsyrer maşinalarga onza xerektiq arttьk xerekseel teerge, cer-le perbes cyylder kajь xəj turgan polgaş amtaa par tur.

20. Alban cerlerinің ot ottular kizileri ot ottularda əj şaanda cьlьq sooktu kəryp turgaş taarьştьr ottulup pilbes, kam xajьra cokka-la əj şak cok ot uzudar, camdьk ot ottularlar suugunu kьzьdьr ottulup algan olurar, cok polza, ot ottular əjyn erttirgeş soop kalgan ton suuguga kemceq cok ot uzudar, oon əərt ynyp polur.

Po tugajьnda azьl-agьj organizastarьnьn ergelekcileri seremcilel salьp turarь sula, ol ьşkaş əərt ajььlь-pile udur temisseldi koşkatpas tugajьnda ot ottular kizizinge paaştalga perip turarь koşkak. Moon songaar əərt ajььlь-pile paaş udur temissel corudar polgaş xьp yngen əərtty cok kьlьrьnga pelen turar.

21. Kьzьl-xoorajnьn şəl kudumcuzun cьskaal curumnuq, turuş pajdaldьq caraş xooraj poldurar təleede, şəl kudumcularga, janzь pyry cyzynpaazьn caraş caş ьjaş tarььr, xoorajnь nogaanzьdьp xandьrar tugajьnda ertken 1935 cьldьn 10 ajda Cazak cerinden todargaj şiitpir ajttьp yndyrgen.

Camdьk organizastar, amdьgaa cedir podunun xamaarzьr şəl kudumcularьnga ьjaş tarьp albaan, ьjaş tarьlgazьn corudar tep, Cazak cerinden yndyrgen toktaaldь kyyssetpejin turar polgaş ьjaş tarььr azьldь toobajьn turarь ol tur. Po 1936 cьldьn maj ajnьn pettinde ьjaştьn tarьlgazьn jaap-la tooskan turar.

Tarьp kaan ьjaştь kamgalaar (kazaalaar, sugarar tyrymnyn texnik argazьn şьn corudar) polgaş po tugajьnda xooraj azьl-agьjьnьn ergeleer ceri-pile xolbaalьq turar uzurluq. Po xuussanьn iştinde azьl-agьj organizastarь polgaş xuu curttakcьlar podunun canьnga xamaarzьr kemceqliq ceringe ьjaştьn tarьlgazьn kyyssetpeen turar polza, 25-ten 50 akşaa cedir torgap şiitpi-şaan, uk ьjaştь coguur sanь-pile tarьdar.

22. Tuduq salbьrьnda nasional kaadьr pьzaںcьlar koncuq xobar turar polgaş təp cerde parьk cok turar tur, kədee kozuun cerlerinde tuduq septelgede pьzaںnap turar tьva azьlcьnnarnьn tuskaj erttem təxnii koncuq kudu polgaş tuduq septelgeniں caںgьs erttek cizeen kemceq jozugaar taarьştьrьp şьdabas, tuduqnun narьn argazьn pilbes.

Am tuduq salbьrьnьn moon songaar salьp turar kol sorulgalarь polza:

a) Kədee kozuun, sumularda par turar pьzaںcь arattarnь tuduqnun caa arga texniinge əəredip alьrь cugula.

в) Pecke (uluq suugu) talazь-pile erttemniq tuduq kaadьrlarьn tuskaj peletkep alьr.

c)Ştukadur erttemniq tuduq kaadьrь peletkep alьr coruk cugula poop turar polgaş mooں-pile kadь pudukcular peletkep alьr.

d) Uluq, picce pazьںnьn kьrьn temir-pile şьbar erttemniq tuduq kaadьrь peletkep alьr.

Moon songaar təp polgaş kədee cerlerde pygy azьl-agьj organizastarь, pydyrylge cerleri polgaş kozuunnarnьn təp cerleri tuduq septelgee nasional pьzaںcьlarnь kalbaa-pile xeregleerinden aںgьda, olarnьn ugaan mederelin tuduqnun caa arga texnii-pile sajzьradьp, nasional kaadьr pьzaںcьlarnь peletkep alьrьn şьngьь oraldazьrь cugula.

Am moon songaar komunal azьlagьjьnьn ceri, tuduq septelge-ce sorulga salьp, oran-pazьںnьn cedişpes turarьn cok kьlьp, azьlcьn, alban xaakcьlarnьn oran-suurun xandьrar tugajьnda coguur kemceqlerni corudar.

Xoorajnьn azьl-agьj organizastarь po xynden egeleeş, podunun azьlcьn, alban xaakcьlarьn tus pyry oran pazьn-pile xandьrar tugajьnda ertte teere coguur arga kemceqlerni ap, podunun xərengizi-pile tuduq septelgeni kalbarttьp corudarьn oraldazьr xerek.

Am po xynden egeleeş, azьl-agьj organizastarьnьn azьl-agьjьnьn ergelekcileri oran-pazьںnьn ajttьrььn komunal azьl-agьjьnьn ergeleer ceripile yze cugaalazьp ap turar polgaş teedi cerlernің setkil-sagьzьn cobadьp cargь kьlьr coruktarnь cok kьlьr. Moon songaar pygy kyzybys salьp turgaş, Kьzьl-xoorajnь kulturluq sajzьradьp, azьlcьn, alban xaakcьlarnьn kulturluq curttalgazьn xandьraalьںar.

Xoorajnьn komunal azьl-agьj ceriniں targazь **Seren.**

Ylegerliq stanzьnьn ylegerliq xobuzu

Cadaanada K a „CYRMIT-TAZЬ" tep ylegerliq stanzьzьnda, Yleger xobuzu tep cer par. Oon uzur-tuzazьn camdьk eş-əərler pilbes turar cadabas. Ol polza, stanzьnьn pir ylegerliq ceri ol polur.

Ol cerde pygy telegejnің 12 janzь pyry curttarьnьn janzь pyry taraalarьn ekkep tarьp turar. Ol taraalarnь pistiں curttubuska tarьp turarьnьn uzuru polza, agaar-pojduska taarzьp yneri ekki-pe, pagaj-pe tep cybeni şincileві-şaan, polbaazьradьp turar.

Ol cyyl pyry taraalar polgaş ogorottarnь (nogaalarnь) sajzьratkaş, oon azьk-yrezin arat conga kərgyzyp turar. Oon ylegerin kərgyzerde, santynyn kəbydedip corudar ebes, oon azaalgazьn kandьq janzь sajzьradьrьl tep cybeni polgaş ьlangьja caskь, tarьlganь əj-şaanda tarьp egeleer, sugadьn taarьştьrar, cerniں xanьzьn 8-10-12-den 16-18 santimetir cedir andarar. Paza taraaga xora cedirerler-pile eres temissezir, taraanьں arazьndan yngen caşpan-sigen-pile temissezir.

Yleger xobuzununں moon songaar salьr sorulgazь polza: taraa kulturlarьn am-taa ekki əstyryp kalbarttьr, oon şьnarьn sajzьradьr. Ergim arat condan tileerim polza, Yleger xobuzununں arga texniinge əərenip, tus-tus curttap turar cerleringe oon ylegerin kalbarttьrь toںcugula tur.

Yleger xobuzununں texnikcizi T. **Sarьq-ool.**

Uş ajda əəredilge tynneli

Xaraal aldьn uurgajьnda picce pizikti uluq ulustun kirip əərenir şkolazьn 35 cьldьn 10 ajnьں 4-ten egelep azьtkan. Myn şkola, kicceelin 36 cьldьn 1 ajnьں 1-ge cedir yrgylcylep əərenip kelgen 2 cyyl ertteminің şьnarьn ьlgap kəərge: Tьl pizikke koncuq ekki—9, anaa ekki—16, orttumak—18, adak—4, sanga koncuq əkki—8, anaa ekki—14, orttumak—17, adak—8.

Ystynde 47 kizinің po kьska xuussaa iştinde əərengenin ap kəərge, eleen cediişkinniq əərengen tep polur, ьndьq polzataa, şьnar talazь-pile am-taa cetpes. Monu cedip alьrьnga 1936 cьldьn 5 ajda adak tep sannь cok kьlьp alьr-pis.

Şkola paşkьzь TEBEREK.

Sadьp alььşkьnьbьs

Tandь kozkoobununں 35 cьldьn turguzunda sadьp algan cyylderinің kolun kərgyzerge; nek—52, cьlgь—25, xoj—86, əşky—32, tiin—3964, pəry—9, kyzen—5, as—37, torlaa—495 (eş), tyk—507 kil, sarcaq—313 kil. 5 gram.

Ystynde sannardan ap kəərge, sadьp alььşkьnnьn azьlь erengejinde cygeer ertken polzataa, cetpes cyylder xəj. Ol cetpesterni 36 cьlda turguspazьn oraldazьr-pis.

Kozkoop targazь **S. Fenja.**

Eş-əərynyں kulturuںga tuzalap tur

Kaa-xem kozuununun Tere-xəl sumnzunda kəzer kьzьl əq ergelekcizi eş Segbe polza, tus sumunun en ьrak Palьktьq tep cerde curttap turar arat conga parlalganьn azьk tuzazьn ekki tanьştьrbь-şaan, ol cerniں xamaattьzь 3 xereezen eşterge, cazaktьn „Byletenin" cagьp alьnar teeş, 4 akşa 50 kəp tuzaladь.

Kulturluq tuza kərgysken eş Segbege pajьrlabь şaan, eştin pergen tuzazьn şьn cəp azьglap alьrьn xyleenip tur-pis.

NAQBЬN.

Şaںcь majgьnьnьں sadьp alььşkьnь

Cəən-xemcik kozuununun Şaںcьda majgьnnьn 35 cьldьn səəigy 4 tugaar kvartalьnda əlyk sadьp alььşkьnьn mooں adaanga kərgyzerge:

SADЬP ALЬЬŞKЬNNЬN ADЬ	sadьp alьr teen planь	kyyssedip alganь	azьr kyyssedip alganь
Tiin	4317	4620	317
Pəry	11	1	—
Tilgi	3	5	2
As	30	19	—
Kyzen	3	3	—
Torlaa	1500	2670	1170
Anںeedi kil-pile	125	143	18
Picce mal kezi	80	81	1
Mьjьstьq mal	6	4	—
Cьlgь mal	1	—	—
Xoj mal	16	57	41
Əşky mal	63	39	—

Po sannardan kəərge, əlyk sadьp alganь eleen cediişkinniq tur. Ьndьq-taa polza, oon iştinde pəry, as polgaş oon-taa əskelerni sadьp ap turarь cetpes tur.

Moon songaar sadьp alьr cyyldernің şupluzun kyyssediringe pottuq azьl corudar.

Yyr targazь CINMIT.

Majgьn sadььnda TUKKAR.

Cyldym azьlga calgaa, aragaa idekpejliq

Moon murnunda əərt şeriinin targazь turgan Cyldym, xəmyrtaş uurgajьnga pir cьlda azьldaar poop Tьva taq yletpyrynyں ceri-pile keree carьp algaş, pistiں Xəmyr-taş uurgajьnga kelgeş kaaş xonukta elen-tendin turup-turup, am paza-la kьlьp turgan azьlьn een kaqgaş aragalap turup pergen.

Cyldym, tus uurgajnьں ceriںge yndezin kaadьr poor pajttь gaj, xarьn şoںcaan xaldadьp turar, cyl teerge, azьl şagьnda anaa azьldap turgan azьlcьnnarnь ederttip algaş, Kara-xaak tep cerge 2-3 xonukta aragalap coruur, oon kelgeş, pir kaaş xoںgaş Kьzьl-ce kaaş azьlcьnnь ederttip appargaş paza aragalap cьdьp peer. Cyldyںnyں po coruںn paaştaar cerinden cugaalaarga, toobas polgaş xarьn udur temissezip, mogattьnar azьnar.

Eş Cyldym, seںsorulgan polza, yndezin kaadьr polur teen polgaj-sen, ol sorulgannь uttuptarьںga kajьn poor? Moon soںgaar po coruںnu kaqgaş, yletpyr ceriںiں azьlьn sajzьradьrьn kьzьp kər.

ARATKOR.

Кызылда kidis idik кылыр cerniң azыlь

Кызыl-xoorajda kidis idik кылыр cer 1935 сылдың 9 ajdan egeleeş, kustывыş eвilelinden san-xөө talazь-pile paşkalanып, tuskaj potorulga, carылgalыq polgan. Po arazында 36 сылдың 1 ajga cedir podunuң tygy-pile 1019 eş idikti кылып yndyrgen.

Anaa kirgen tyk 1597 kil. 8 gram. Moon şuptu ertteen podaarga 15.179 akşa 10 köp. polgan.

Өske toorà cagыqlar-pile 457 eş idik кылgan. Anaa kirgen tyk 824 kil. 5 gram. Oon өrttee 4947 akşa polgan.

Kidis кылыrь-pile 109 kil. tyk xeregleen. Oon өrttee 163 akşa 50 köp. polgan. Cangыs kvartalda 20.289 akşa 60 köp. polur. Moon ap köөrge, kidis idik кылыr cernin azыlь murnukkuzundan sajzыrap turar tur.

Po cediişkinni cedip alganының pir kol сылdagaanь polza, tus cernin camdык azылсылarь tыzaan polgaş yndyrer kiirer cyylderni şын cөvy-pile azыglaanындan polur tur. Ылangыja 34 сылda myn cerge тыva kizi cok turgan polza, am 35 сылdan peer 6 тыva kizi azылdap turar.

Тыva azылсь eşternin iştinde en idepkejliq өөrenip turar kizi polza, Parыын-xemcik kozuunu Askь-parlык sumuzu Oncak-ool polur. Ol eş polza, azылdap kirgeş 13-le xongaş, ergi mergezeen azылсынnar-pile pir temej, кылgan сувezi koncuq şынarlыq appargan.

Moon-pile kadь, өөrenip turar surukcu eş-өөrler eş Oncak-ooldun ylegeri-pile azылынын texnik mergezilgezin kөdyrer coruk en cugula tur.

Мынcangaş, kөdee polgaş xoorajnың conunga idegeerim polza, pistin po kidis idik кылыr cerpile xanь xarылzaadan turguzup, kidis idik cagып кылдырarын podaan ulus, pottarынын agar, tygyn peletkep algaş kelgeş, кышкь сылq idikti кылдырып ap turunar tep кыjgырып tur-men.

Kidis idik кылыr cernin ergelekcizi MANDЫT.

Kaa-xemde solun cagылgazь

Kaa-xem kozuununing 36 сылдың 1 ajnың 25-tin xynynge cedir cagып algan solunnarынын 3 tugaar tynneli.

CAGЫLGALAR ATTARЫ	Cagылganын xuussalarь			Şuptu tyny
	1 сыl	6 aj	3 aj	
„Şын" solun	110	90	12	212
„Areve şынь"	51	51	17	158
„Byleten"	69	18	—	87
„Xostuq arat"	138	64	—	202

Am yjede tus kozuunnun cagып algan pygy cagыынын sanь 559 poop turarь eleen cediişkin tep sanaaş, oon кырынga am-taa solun cagыdып alыr tugajында, arat massanын orttuzunga yrgylcynyn tajылвырlыq azылын corudup turar-pis.

KXK nam komizi Tyger.

Adak tep sannь cok кылыl

Pii-xem kozuununing Eerвek sumuzunda 5-6 tugaar arвannarынын xamaattылarь 31 kizi, 35 сылдың 10 ajnың 23-te kezeekki сырдыышкын pөlgymy azытkan.

Uk pөlgym kicceelin 36 сылдың 1 ajnың 22-ge cedir yrgylcylep өөrenip kelgen. Po arazында eşter Kyderek, Pyrвy, xereezen Pagattan clar 10 ama saazын, 27 кыдыraaş, 34 karandaşть xalas tuzalap pergenin cөptyy-pile azыglaвь-şaan, am өөrengen şынarывыs polza: ekki—11, orttumak—7, adak—13.

Po polza, erengej erttemnernin talazь-pile мындыq poor tur. Adakka sanadып turar 13 kizi polza, caa өөrenip egeleen ulus tur.

Moon songaar caskь tarылga өjynge cedir po turganывыstan arttык өөrenirin oraldazып turarpis.

Surguul targazь xer.
SALZЫNMAA.

Mal aarыь-pile paaş udur temisseziil

Parыын-xemcik kozuununing camdык sumularынын iştinde maldын kydyr, kodur aarыqlarь eleen xөjy-pile telgerep turar. Cizee: **Köp-sөөk, Şuj, Ergi-parlык, Xөl** sumularында 3000 xire xoj mal aarып turar.

Paza Ak, Şekpeer po iji sumularda kodur aarыq koncuq nepterep turar.

Po kydyr aarыqnын emi polza, tarып emneer uzurluq turar, am yjede ol em kozuun emcizi polgaş tөp emnelge cerinde cok poop turar. Ындыq polza-taa, өkse pir argazын xereglep yrgylcy-le kozuun emcizi emnep corup turar.

Kodur aarыqnын emi par, ol aarыqnь cok кылырынын tugajында kozuun emcizinin cerinden polgaş arat connar polur coguur temisseldi yrgylcy corudup, maldын emcizinden arattarынын negeldezi ulgadып turarынын сылdagaanь-pile kozuunnun emcizi cidişpejin turar.

Moon songaar ol aarыq-pile temisseldi corudup turgaş kogun yzer coruk cugula tur.

PXK mal emcizinin surukcuzu **Nazытть.**

Malыыs өlyrвeel

Tandь kozuununing Mezegej sumuzunun Cagыttaj-xөl, Xooraj, Tyrgen ынcaaldыr xar ulgadып cut poluru cajlaş cok appargan. Cyl tize, ol cerde 23 өregenin malынdan 162 paaş maldь am azырap turar. Moon köөrge, cut мырынaj egelej pergen tur.

Мындыqнын төleezinde, cutka udur temisselden polur coguurupile corudar polgaş argan-torgan pagaj maldarnь xaja-taştan cuqlurundan, ongar kooşpal cerge tyzerinden kamgalap, odarын taarыştырza coguur **K.**

Eryy tyrymynyң 19 cyylynyң tajылвыгь

(18 cyyly № 10 (511) solunda)

Şeriqnin skladь, сувe şыgzaar cerlerinde ottuq attынar poo, ottuq xerekselderni cazыdь-pile oorlaar, рылaar polza, ындыq idegetterni eryy tyrymynyn 19 cyyly-pile pir сылdan eвeeş eвes xuussa iştinde şынgыь xoruqdap şiider ijik-pe, azь şөleezin kazыr, onza aarttadыr uzur таvагыşsa, xөrengizin xавыгвь-şaan poolap өlyrer.

TAJЫLBЫRLAARGA POLZA:

Şeriqnin temgi cerlerinden ottuq attынar poo polgaş ottuq castыr xөrekselderni cazыdь-pile oorlap alыr ijik-pe, cazыdь-pile рылaap alыr coruk polza, ystynde cyyl-pile pir сылdan eвeeş eвes xuussaa iştinde kajnaar-taa paar şөlee cogu-pile pazынga olurttur. Onza xoralыq sagыştыь-pile ol coruktu yylgetkeni ilereeş, onza aarttadыr uzur таvarzыr polza, xөrengizin xавыгвь-şaan, tyrym jozugaar poolap өlyrer appaar tur.

TAR Ystykky şyygyzynyn targazь Mөnge.

82 turgaş, am 136 poldu

Uluq-xem kozuununing Şagaan-arыq sumuzunun 11 tugaar arвanында arat **Marttыgырнын** malынын өzyp turarын köөrge: 25 сылda 7-le paaş maldыq turgaş, 34 сылda—82 paaş, 35 сылda—136 paaş, 36 сылдын egezinde—182 paaş maldыq appargan.

Revolus murnunda feodaldarga tarladып coraaş malь өspejin coraan, oon soonda, accылыq cazak, namnын ajttыыşkынь-pile, mal teeş karak кызып azылdaaş, am pajыjpergen tur. **Cyldym.**

10 cerde сырдыышкын pөlgymy par

Parыын-xemcik kozuuninun Ajangattь sumuzunda 35 сылдын 9-10 ajlardan egeleeş, 10 kezek cerde сырдыышкын pөlgymneri eвileldep turguskan. Ында 337 kizi өөrenip turar, oon iştinde er kizi—170, xereezen kizi—167, nam kezigyny—53, areve—39.

Olarnын өөrenip turar cyylderi: Тыva pizik, san podalga, nam, cazaktын toktaaldarь, revoluscu xoojlu tyrymner, paza solunda pizeen 7 tugaar kongrestin toktaalь—мындыq cyylderni po pir ajga cedir yrgylcylep өөrenip kelgen polgaş am-taa caskь tarылgaga cedir yrgylcylep өөrenir tep turarlar.

Sumu sekreteri ӨKTEE.

Caş uruundan tora kancap pargan aşşak poor sen?

Parыын-xemcik kozuuninun Xөl sumuzunun 9 tugaar arвanында Sarыq-saan tep aşşak, Xөlaskында kirip өerenir şkolada turar piccii uruu Şimitti, kandыqtaa şөlee cөpşeerel cokka canaalь teerge, uurundan „iji pir-taa xonukta өөrenir сувemden tudaj peer-men" teeş, ынaваska, uruun ol-po sөөrttyp, itkilep turarын köөrge, koncuq ep cok poldu. Uruunun өөrenir coruunga moondak poop turar kancap pargan aşşak poor.

Ol uruq picciizinden сувee өөrengeş, xөjynge-taa, podungataa tuzalaarын podaвajын, am cyk-le aalынga azыl кылдырttырын podaanь todargaj tur.

Aşşak Sarыq-saanga sagындырarым polza, connun azь-tөlyn erttem-kulturga өөredir tugajында nam, cazaktын tajылвырlap perip turar ajttыыşkынnarын solun parlalgadan köryp, ulustan-taa ajttырttып tanыşsынza ekki poor.

Xөl-taa.

Aratkorlar cagaalarынын izi-pile

Aratkor „Хынap coruurga" xarыь

1935 сылдың 11 ajnың 13-te yngen № 85 (488) „Şын" solunda aratkor **„Хынap-coruurnun"**, „Cөөn xemcik kozuuninun Xөndergej sumuzunun Taştыq-xaвakta **„Lenin"** tep MAEnin targalarь Agвaan-şыыrap, Maadыr-ool suqlar, MAE-nin orttuzunda 700 төgerikti pottarынын tөrgyl-төrelinge xuвaap pervi-şaan, pottarь azыglap aldь" tep cyyldy хынap köөrge, Maadыr-ool MAE targazь polur turzuk, pezin oon kezigyny-taa eвes polgaş cangыs köpejek-taa ceep alвaan kizi tur.

Myn MAE-nin targazь am yjede Kancыыr-ool polur polgaş MAE-nin orttuzunda xөrengizi 700 akşa eвes, 608 akşa par turgan. Oon 452-zin 50 akşanын oвligazь-pile kattaj kozuunga tuzaap pergen. Am ulus xolunda ceelide 78 akşa par, oon angыda 28 akşa-pile majgын sadып algan polgan.

Мынcangaş aratkor „Хынap-coruurnun" pizeen cyyly köngys mege polganь ileredi.

Şын eвes сувe pizeen aratkor „Хынap coruurnu-coguur cerinden sagындырыq perze coguur.

Sumunun oralaar
targazь **Kyryp-azыr.**
Sekreteri **Kandan-ool.**

Redaksыdan: Aratkor **„Хынap coruur"** sen, ol MAE-nin eldep cyyl xerengizinin uzur-cyylyn narынь-pile хынap körвejin turgaş, **şuut kurgaq aas кырынda pizeenin aratkornun sorulgazынga koncuq taarыşpas tur.**

Moon songaar сувe piziirinde şын, megezin kazып koptarып pilip algaş, lap şынnыq сувeden ileredip pizi.

Arattar-pile parlalganын arazын ырadырlarga eres xarыь peer

Parыын-xemcik kozuuninun Askь-parlык sumuzunun camdык arattarынын cagaan solunnarь sumuga kelgeş cidip turar. Cyl teerge, 1 tugaar arвanda Tagвынын 2-3 tugaar „Şын" solun, 1 „Areve şынь", 2 tugaar arвande Kynzennin 1, 2 tugaar „Şын" solun, 3 tugaar arвanda xereezen Podagannын 1 tugaar „Areve şынь", 6 tugaar arвanda xereezen Tarыjmaanын 1, 2 tugaar „Şын" solun, мындыq 4 kizinin 8 solunu sumaa kelgen tep тынnaaş, solun taradып turgan yyr targazь Karanmaj-pile sumunnn oralakсь targazь Kara-palgandan ajttырarga, „Oolakka pergen-pis" teer, Oolaktan ajttырarga, „Sonam pilir poor" teer, Sonamdan ajttырarga, „menee кым solun pergenil" tep udur ajttырar.

Şak мынcangaş, pistin solunubustu кым-taa alganынын uzuru тыыlвajын pargan, xarын pis polza, nam, cazaktын accьzь-pile yzyk-pizikti şokkarlap pilir appargan polgaş solunnu nomcup, erttem kulturubustu kөdyryp, azыl-agыjыыsть sajzырadып olurar ulus polgaj-pis, am nomcuur solunuвus cok kajgap olur-pis, xajыran solunnarыыs koncuq xomudancьq tur.

Cer-le solun taradылgazь tus sumuda koncuq cetpes corup turar, cizeeleerge, şatta kizinin solunu xem-ce kirgeş, ol xeвeer suraq paar, xemde kizinin solunu Uluq-xoвu-ce şьq teeş, olla xeвeer paar — мындыq tur.

Pistin solunnarыыsть sumunun oralakсьzь eş Kara-palgan tarыj тып perip köryner.

SOLUN EEZI.

REDAKSЫDAN: Po Askь-parlык sumuzunda solun taradылgazынын pudulup turarын kozuun ceri tarыj хынaaş, puruuluqlarga kemceqden kөrgyskeş, redaksь-ce oon xarыьzын corutsa coguur.

Şuudunсu Lamвыranынын azыль araga poldu-la

Кызылdan Sesserliq-pile Eerвekce solun tazып turar Lamвыran teerzi, 35 сылdan am yjege cedir yrgylcy solun tazып azылdap kelgen. Oon azылdap turar pajdalын ap köөrge, Кызылdan keep, poştazын algaş-la, kocetof kudumcuzunda porвak sadыqlardan aragalap-aragalap, oon Кызылga iji-yş xongaş, uk solunun ulus-pile tamсыыr corudup kaar, ылangыja 35 сылda Eerвek sumuzunun pir kezek solunun cerge kaapkan cyyl par-

Oon ol ap coraan solunnarь kuruq la aat teri polur polgaş eiвer samdar polur.

Lamвыran po-la xeвeer turar polza, arattarынын cagылgazын 100% cedirip perвes eвes-pe. Oon podu uluurgak polgaş tyzymetsiq pajdalь paza par.

Men podaarыmga, poştanын ergeleer cerinden Lamвыrannын ornunga, arattarынын ынanыştыq mөzylyq ezinden azылdatsa coguur poor tep kulak salып olurmen.

SOLUNCU.

Ekki azылdap tur

Кызылdын төp emnelgezinde ot salып turar eş NAJDAN-OOL, tyneginin 3 şaktan egelep 18 өreelge ot salып turarь-pile emnelgenin ol pazынnarь koncuq сылыq turup turar. Cer-le eş NAJDAN-OOLDUN azылdap turarь şor tur.

Moon songaar eş NAJDAN-OOL moon-taa arttык azылdaar poor.

S. CAMDЫ.

Pistin xarыывыs

Tandь kozkoовunun targazь Fenja—sadыqсь Merccinni idepkejliq azылdap turar teeninөr erengej cugaa poordan paşka, todargaj idepkejliq tep parыmdalaar pottuq сувe pizibeeu tur sler.

Koptuda „Temir-yzyk"—Xamzыtpajnын samыын sadar coruun, sumu şyygyzynge medeele.

KXK **Pelвej sumuzunda „Тынnappilir"**—xereezen Ajыzынын tugajын, kozuunda pajыssaaksь ceringe medeele.

CXK **Xөndergej sumuzunda „Хынap coruur"**—Lama-cap malын cazып pudagdap turar tep cyylyn şынar cok poldu.

CXK **Xөndergejde „Ottuk-kara"**—teerвe azылынын corвas tugajын pizeeninde todargaj parыmdaa cok tur.

Sesserliqde „Karandaş"—şarlar sigen yregdedi tep pizeen cyylyn şынar cok polgan.

UXK **„Кызыl-taqda"**—sumu şyygyzynyn corвastap turar azылынын tugajын kozuun şyygyzynge тынnat.

Xarыssalgalыq redaktor **Lyndyp.**

Carlal

Pygy xoorajnын curttakсь conu polgaş

azыl-agыj organizastarынga

Carlap тынnadырь polza:

Azык cok ergi pөzynerni garaştын ceringe ekkep sadarын tilep tur-pis.

Garaştын ergeleer ceri.

ŞbN

Zonar erttee 10 kəp.

TARN TK polgaş Profes Təp cəbileliniŋ organь

Pygy telegejnin proletarlarь polgaş tarlatkan arattarь, katiьzьnar!

„Şьn" solunnu cagььr erttee:
Xuuzunda cagььrlarga:
1 cьlda . . 5 akş.— | 3 ajdan kudu
6 ajda . . 3 akş.— | cagьlga
3 ajda . . 1 ak. 80. | albas

Solun cagьdar cerler: Təp xarьlzaa kontoru, ooŋ kədee salbьrlarь polgaş poştaccьlarga cagьdar
Alban polgaş yletpyr cerleringe cagььrь: 1 cьlda . . . . 8 akşa. 6 ajda . . . . 5 akşa.
Taştьkkь corudar cagьlgalarnь: 1 cьlda . . 10 akşa. 6 ajda . . 6 akşa.
„ŞbN" solun redakcьzьnьn adrezi: Kьzьl-xooraj, Revolus şəly, Şetinkin kudumcuzu, razьn № 2

1936 cьldьŋ feyral 8 xynynde suboda № 12 (513)

Parььn-xemcikten eş Tokanьŋ medeezi

Eş TOVARIŞTAJ-pile eş POLATKA

Parььn-xemcik kozuununda xarnьŋ kemceezi uluq ebes-taa polza, kььştьn pajdalьn kəərge, 1936 cьldьŋ 1 ajnьŋ 26 xynynge cedir perge kadьь koncuq poop kelgen polgaş moon soŋgaar oon-taa kadььrь cugaa cok. Sook 35 gradustan aşpajьn turar.

Kargь, Kara-xəl sumularda cut polgan tep sanaar polgaş am cyzyn-paazьn cьldak-pile 1.400 paaş mal əlgen. Əske sumularnьŋ iji cangьs əregelerinin malь cutka polgaş aarьqnьŋ pajdalьnga tabarzьp turar. Ajььldьq cyve kodur poop turar. Kodurdan xorap turar maldьŋ sanь paza kəbej. Xoj malь kodurlaan sumular: Parlьk, Şuj, Kara-xəl, Kəp-səək, oon-taa əske.

Po tugajьn topculaarga: cem cyylynyŋ xovarьnьŋ cьldagaanь-pile **aş malga aarьq-taa cьpşьnar, kodur paza tyrgen cьpşьnar, pəry paza cipter, oon-taa əske.**

Am corutkan kemceqler:

1. Kargь-ce 6 toon, Kara-xəl-ce 1 toon sula oktaan.

2. Ol sumular-ce şьdaldьq surgakcьlar yndyrgen. Kargь-ce eş **Toka** podu pargan.

3. Kozuun cagьrgazьnьŋ 3 tugaar xuralьndan cut-pile xyrezir komisti turturguskan. Komistiŋ azьldakcьlarь: **Tьrttьk, Ongaj-ool, Syryŋ-ool.**

4. Malь tьkka aarьq sumular-ce mal emcizin corutkan.

5. Kozuunda par turar 32 toon sulanь komistiŋ ergezinge şilcidip pergen.

Sumularga paar surgakcьlarnьŋ sorulgazь maldь kььş azьrar, TAR 16 tugaar sessizi-pile ARN TK 4 tugaar plenumunun şiitpirlerin pottandьrar kьldьr surgaaş yndyrgyleen.

Nam, cazaktьn cutka udur yndyrgen toktaalьnga polgaş tuzalamcьzьnga kozuunnuŋ arattarь koncuq pajьrlap əəryp turar.

Kozuun, sumununŋ cagьrgalarь cut-pile xyrezir talazь-pile koncuq eres azьldap, sumularda cutka udur komisterni turguskan.

Pergedej pergileen cerlerden arattarnь odarlьq cerler-ce kəzyrgen. Sulanь oktaan, oon-taa əske argalarnь ap kəərge, cut-pile xyrezir coruktu əjynde egeleen kozuun tur.

Cut-pile xyrezir cazak komizininŋ kьlgan azьlь

1. Tьba təp kooptuŋ talazь-pile, Tees-xem kozkoobundan 46 toon, Uluq-xem kozkoobundan 18 toon, Cəən-xemcik kozkoobundan 13 toon, Parььn-xemcik kozkoobundan 44 toon sulanь arattar-ce taratkan. Şuptu 121 toon.

2. Mal-cer ministerinin talazь-pile Elegeste „Toka" kyrekonomdan Uluq-xem kozuununun Tustaq sumuzun-ce 15 toon, Xenderge sumuzun-ce 5 toon, Uluq-xem kozuununga peletkel fondu kьldьr 12 toon, Tandь kozuunun-ce 10 toon, Cəən-xemcik kozuunun-ce 30 toon, Tees-xem kozuunun-ce 25 toon sulanь am taradьp turar. Polar şuptu 97 toon.

3. Mal-cer ministerinin talazьndan saban-pile tuzalaanь: Uluq-xem kozuununun Tus taq sumuzunga 300 toon, Xenderge sumuzunga 40 toon, Tandь kozuununga 10 toon, şuptu 710 toonnu tuzalaan.

4. Oon ьnaj myn „Toka" kyrekonomda 800 toon sabannьn 200 toon xirezin arattar səərttyp algan polgaş am-taa səərtpyşaan.

5. Kooptun talazьndan 121 toon talgannь xandьrьp peer tep turar.

Cut-pile temissezir tugajьnda cazaktьn səəlgy yjede corudup turar kemceqleri

Fevral ajnьn 1-2-3 xynnerinde u'aştьr uluq xar caap, camdьk cerlerde xarnьŋ kemceezi 20 azьq santimetir cedip, ьlangьja şeer mal odar-ce ynyp şьdabastap, cut ajььlь ulam kederep oiurarьn parьmdalaaş, Cazak ceri, po ajnьn 4-te paza cut-pile xyrezirinin şiitpirliq kemceqlerin corutkan. Cazaktьn po səəlgy kemceqlerinin kolun temdeg'eerge:

1. Camdьk cudap turar kozuunnarga kyrynenin xərengizinden am paza akşa yndyryp peer teen.

2. Coguur cerleden cut tugajьnda polgaş corudup turar kemceqler tugajьnda tyn xyn cok medee xuraap alьr ulustar turgzar. Ol ulustar koncuq todargaj şьn medee xuraar. Poştanьn ceri telefonun tyn xyn cok pelen turguzar polgaş medee ap turar yrgylcy manakcь kizi turguzar. Kozuunnarda poşta salbьrlarь paza kajь-taa şakta pelen turar.

3. Am yjede cutka udur pygy kyşty pilip alьrьn cut-pile xyrezir komiske taaskan.

4. Cudap turar cerlerge mal cemi oktaarьn xyn tyn cok corudar. Po tugajьnda səərttylge oruun aştaar polgaş am aştaj pergen.

5. Cutka sьldap algaş əske azьldar-ce kərynmejin paar coruktarnь, ьlangьja şkola əəredilge talazьn tudadь peer coruktarnь şuut eder. Moon songaar ьndьq əske azьldar-ce cugula sagьş salьr.

6. Kyrynenin xərengizinden yndyryp pergen akşanь cəby-pile carьqdaar. Ol tugajьn cutka udur komis ekki azьldaar.

7. Kədee yngen surgakcьlarnьn kьrьnga nemej ulustar corudar.

8. Am par turar sulanь cudap turar cerlerge tyrgen cedirerin tyrgededir, onu səərttyrde arattarnьŋ kyzyn ebileldeer.

Cazaktьn po kemceqlerin kozuun, sumularnьn pygy organizastarь pottuq azьl kьrьnga pottandьrar xerek. Cyk-le Cazakka idegeeş olurup peer polza, xorzok ebes-pe. Kədeenin organizastarьnьn polgaş pygy arat tymennin kyzy-pile po ajttььşkьnnь kyyssedir tur. Ьlangьja cazaktan şannap turar mal cemin ьnaj peer sumular-ce səərttyryn arattarnьŋ kyzy-pile kyyssedir. Am par turar mal cemin cəp azьglaar polgaş oon kьrьnga nemelde cem tьbarьn oraldazьr. Cizeeleerge, xar ezer talbьj, xyyrek, maldььr suqlarnьn kyzyn ulgattьrьp, ьlangьja talbьj səərttyr şььrak aat, şarьnьn kyzyn cəp azьglaar, ьjaş puduu, ьjaş kartь suqlarnь cььr, paza mal parьp şьdabas pert cerlerden sigen cular polgaş oon-taa əske argalarnь corudar.

Şagaan-arьqdan telegram

ARN TK-ga

Uluq-xem kozuununun Caattь-xoorajda nam, arevenin massalьq xuralьnga, ARN TK-nьŋ 4 tugaar plenumunuŋ poop ertkeninin tyŋnelin tьŋnaaş, koncuq pajьrlap xyleep aldььs.

Pistiŋ xyleenip alьrььs polza, ARN TK-nьŋ 4 tugaar plenumunuŋ ajьtkan ajttььşkьnьn xanьzь-pile əərenip algaş, ARN-nьŋ kьzьl tugunuŋ adaanga cьskaalьp, azьl-agьj, erttem kulturubustu əryledip, tuskaj xamaarьşpas erge-şəleebisti ulam pьzьdьp, pistiŋ murnubusta saldьngan sorulgalarnь canьş cok kyyssedir-pis.

ARN TK-nьŋ 4 tugaar plenumunuŋ ajttььşkьnь telgerezin!

ARN TK prezidiymy telgerezin! **Xural prezidiymy.**

Xajьran eş Kiimcik

Pii-xem kozuununun Sesserliq sumuzu Xabak kьrь tep cerge curttap turgan, TARN TK-nьŋ plenumununŋ oralakcь kezigyny eş **Kiimcik**, 1888 cьlda təreeş, 1936 cьldьŋ 2 ajnьŋ 3-te xyndyskynyŋ 1 şakta aarьqga tabarьşkaş məcceen.

Eş Kiimciktiŋ kadajь eş Cerlikpen, oglu Mombuuzaj polgaş oon ьnaj əq-pilezinge ARN TK-nьŋ KACCьGDALь

Namnьŋ kezigyny eş **Cerlikpen** slernin ьnak eziner, kezigyn Mombuuzaj polgaş oon tunmalarьnьn ьnak adazь, paza pistin ARN TK-nьn plenumunun oralakcь kezigyny polgaş namnьn ergi şudurgu idepkejliq kezigyny eş **Kiimcik** xoralьq aarьqnьn urzuu-pile əlyq pojduska sanattьngan tugajьnda sler-pile kadь xanь azьqnь azьp tur-pis.

Eş **Kiimciktin** xyrezip coraan temisselin ulam yrgylcyledirin slerge najttadььs.

TOKA, PAJьR-OOL, TOVARIŞTAJ, XEMCIK-OOL, CYRMIT-TAZь, OJDUP, POLAT, SEDIP-OOL, UBANGUR, TANJA, TANCAJ,

Pygy ARN organizastarьnga tьnnadьq

Namnьŋ sorulgazьn canьş-sьnьş cok kyyssedip, curttuŋ iştinde feodaldьn tazьlьn tura-tьrttar corukka erestiq kirzip kelgen, pistin TK-nьn plenumununŋ oralakcь kezigyny, Pii-xen kozuununun Sesserliq sumuzu eş **Kiimcik** xoralьq aarьqga tabarьşkaş, pistin xyleelenibisten carlьp coj-parganьn xomudap tьnnatpь-şaan, ol eştin revolustuq temisselinin toort sorulgazьn ulam pьzьq kyyssediringe oon-taa arttьk kyzeniiliner ARN TK.

ARN TK-nьŋ plenumununŋ oralakcь kezigyny, pistiŋ ekki ezibis eş Kiimcik pisten carьldь

Pii xem kozuununun Sesserliq sumuzu 2 tugaar arbannьŋ xamaattьzь, tus sumununŋ pir aldarlьq, nam, OKTE, RTO kezigyny eş **Klimcik**, xoralьq aarьqga tabarьşkaş, eş-əəry pisten carlьp, mal azьl-agьjьn, erttem kulturnu sajzьradьp, nam, cazaktьn ajttььşkьnьn erestiq kyyssedir teen sorulgazьnga cetpejin, po 2 ajnьŋ 3 xynynde podunun amьzьndan carьlganь eş-əəry pistergе koncnq xomudancьq tur.

Əlym pistin ezibisti carьp appaarza-taa, oon soruglap coraan xanь sorulgazьn coktatpajьn kyyssedirin xyleenip alььlьnar.

Sumu targazь **Tamba**a, nam yyrynyŋ targazь **Jonzak**.

Areve yyrynyŋ targazь **Pylcyn**, RTO yyrynyŋ targazь Tanzьn,

Tarzaa, Parьnza, Mombuuzaj.

Eş Kiimciktiŋ topcu namdarь

Pii-xem kozuununun Sesserliq sumuzu eş **Kiimcik** polza, 1888 cьlda Eerbek tep cerge jadьь arattan təreeş, 9 xarga cedir ada-ijezinin xolunga torugup əsken. 10-dan 31 xarga cedir feodal-teokrattarga polgaş orus kulak idegetternin xolunga xelecciktep, olarnьŋ malьn kadarьp amьdьrap coraan.

Po mьncap coraanьnьŋ iştinde feodal teokrattarnьŋ puruu surttaalьnga cəpşeerebes, xarьn oon-pile udurlanьr sorulgazьn tьnzьtpь-şaan kelgeş, 1929 cьldan 30 cьlga cedir arban targalaan. 1930 cьlda ARN kezigynynge kirgen. 32 cьlda ARN-nьŋ 9 tugaar Uluq xuralьndan ARN TK-nьŋ plenumunun oralakcь kezigynynge soŋgutkan. Oon arban polgaş kolxos targalap coraan.

1931 cьlda feodaldarnьŋ xərengizin xabьrar tugajьnda Kaa-xem kozuununun komizinge tomujlatkaş, xərengi xabьrar coruktuŋ idepkejliq azьldakcьzь poop canьq-sьnьq cok azьldaan. 1933 cьldan 34 cьlga cedir ARN yyryn targalaan. Po arazьnda namnьŋ pir idepkejliq cajgьlьş cok kezigyny, tus sumunuŋ ekki idegeldiq azьldakcьzь coraan polgaş orannьŋ potergezin pьzьktьrarьnga şьn sagьş salьp coraan.

Am xoralьq aarьqnьŋ urzuu-pile po 36 cьldьŋ 2 ajnьŋ 3 xynynda xyndyskynyŋ 1 şakta əlgen.

Kezigyn Picce-ooldun malь əzyp tur

Parььn-xemcik kozuununun Xəl sumuzunun 3 tugaar arbanьnьŋ xamaattьzь nam kezigyny eş kara **Picce-ooldun** malь cьlcьlda əzyp turar. Cyl tize: 33 cьlda—13 paaş, 34 cьlda—18 paaş, 35 cьlda—28 paaş cetken.

Malьnьŋ ciir cemin xəjy-pile peletkep algaş, əske azaalgazьn ekki corudarga mal mьncaar əspejin kancaar. Eş **Picce-ooldun** peletkep algan sigeni 33 cьlda 1 ga, 34 cьlda 1½ ga, 35 cьlda 3 ga polgan.

Malьnьŋ kazaazьnьn şьnarь ekki, pus yner xoolajlьq. Malьnьŋ azaalgazьn ekki xandьrganьpile cajgь ьşkaş, am xojtpaktap turar.

Mal kььş azьrar tugajьnda xuralga pargaş, „36 cьldьn sook ajььlьnga malьmnь cer-le alьspajьn şьdaar-men" tidi.

Erttem kultur talazьnga, 50 xarlьq aşşak xirezinde karandaş, saazьnьn xojlap algan pir-pir kiziden ajttьrgan cornur. Şkolada surguulununŋ xynezinin yspejin ekkep perip turar.

Əske eş-əərler, eş Picce-ooldun ylegerliq azьlndan yleger ap, ьncaar azьldaza coguur.

Kyrgek. Əlcej-ool.

Nam, areve kezigynneri polit. piliq-liq, pizik-piliktiq polur uzurluq

ARN TK Сыгдыыşкын kildizinin targazы eş Tovariştajnын cyyly

(Egezi № 11 (512) solunda. Am tөngen)

Nam, areve kezigynnerinin niitti piliin өryledirin parыmdalaaş, san-podalga kicceelin corudar polgaş paza telegej pajdalын pөdyyny-pile kicceeldep polur. Anaa paşkылarnы tus tus cerlerde azыldap turar, uk erttemni pilgi-teq eşterni azыglaar polgaş en ылangыja ol cerlerde şkola paşkылarын azыglaar. Pydyrylgө cerlerinde azыldap turar nam, areve kezigynneri tus pydyrylgezinin texnik argazынga өөrenir coruk ton cugula eөes-pe, onu cer-le ultup polөas. Po ajыtkan cyylderge өөrenir cyөe teeş, anaa-la olurөajын, cer-le teori ajttыrыqlarын pilip ap polөaazыrap tepşiir coruk kezigyn pyryzynden negettinip tur.

En ылangыja Kыzыl-xoorajda nam, areve organizastarынdan kezeekki cыгdыыşkын kicceelderin sula corudup turarын tap-tarыj cidirgeş, moon songaar cыгdыыşkын azыldarын kalөarttыp, tus tus kezigynnernin polit. piliin polgaş niitti polөaazыralын ulam өrylediri koncuq cugula. Ol tugajынda Kыzыl-xoorajnын nam yyrlerinin kattыşkan xuralынdan 36 cыldын 1 ajnын 27 xynynde yndyrgen toktaalын xerek kыrынga kyyssedir coruk uk xoorajnын kezigyn pyryzynyn xyleelgezi polur tur.

Po cookku yjede Kыzыl-xoorajnын nam organizastarынын kezeekki cыгdыыşkын talazы-pile corudar cyylderi polza:

a) Am өөrenip turar, Komunistiq Internasionaldын VII tugaar kongrezinin toktaaldarын şынarlыы-pile tyrgen өөrenip toozar.

в) TARN TK-nын 4 tugaar plenumunun toktaaldarын өөrenip tanыzar tugajынda kaaş kicceel corudar.

c) Uluq ulustun kirip өөrenir niitti piliq şkolazынын azыlын tirgizer tugajынda nam, areve organizastarы pottuq azыl corudar polgaş uk şkolada өөrenip turar nam, areve kezigynneri uk şkolanын өөredilge şынarын pedideringe todargaj pottuq kirzilgeliq polur uzurluq.

d) Cer-le ылangыja xoorajda nam, areve kezigynneri podunun polit. piliin өryledir tugajынda xamык par turgan argazын xereglep, idepkej soruun pedider polgaş nom tepterni, solunnarnы ekki nomcup, oon utka şынarын pilip өөrenir uzurluq. Paza pizikke e k k i polөaazыrap өөrenir, san-podalgaga polөaazыrap tepşiir, podunun azыldap turar pydyrylgelerinin texniinge өөreniri jaapla cugula polur tur.

Moon murnunda ыşkaş, kicceelge kelөes ijik-pe, azы tangaarla ozaldap keer polgaş cer-le podunun piliq polөaazыralын өryledirin kыspas coruktu pyryn uzutkaaş, xarын ындыq coruktarpile erestiq xyrezip turgaş, podunun piliq tepşilgezin pedideringe idepkej soruun yrgylcy corudar xerektiq.

Nam, arevenin pygy organizastarы polgaş oon tus tus kezigynneri piliq polөaazыralын pedideringe kazan-taa pelen polgaş peditken turar uzurluq.

Cedi-karaga taraa tarыөr tep paardы

Tees-xem kozuununun Şынaa sumuzunun pygy arat conu, 35 cыlda-la kazan-taa taraa t a r ы p k ө r в e e n Cedi-kara tep cerden puga yndyryp, taraa tarыөrы-pile erttemniqlerge şincidip algan.

Am ol pugazынga xereglөer xamык tyzyrer ылazын polgaş eldep cyyl pygy-le xer-xerekselin 36 cыldын 1 ajdan ынaj peletkeni pergen. Am caskы tarылga өjynde pelen poldurup algan turar tep symelezip algan azыldap turlar.

Samagaldajda өөrenikci SEBEN.

Aвissinde caa tugajынda medee

Sөөlgy yjede Aвissinde Temвijen tep rajonga Italinin şeriqleri-pile Aвissinnin şeriqleri koncuq tuluşkan. Ol tuluşkaş aвissinner tiilep kaan.

Aвissinnin şeriqleri Temвijen tep rajonda koncuq uluq cer ezelep algan. Italilerden 3 mun kizi elyrtken, 5 mun kizi palөqlangan. Aвissinner italilerden 33 ciik yger-poo, 75 pulemot, 2.505 lancыы, 18 tanka polgaş oon-taa өske cemzekter pылaap algan. Aвissinnernin өlyrtkenneri polgaş palөqlatkannarынын sanы 1.200 kizi cedip turar

(SETA medeezinden).

Matias Rakoşi

Matis Pakoşinin adы 1919 cылda Venger uluska turup turgan sovet erge-cagыrganын maadыrlыq temisseli-pile koncuq xolөagdaldыq. **Rakoşi** anыjaandan tura-la revolustuq azыldы amы-podun xajыra cok coruda pergen. Imperialistiq tajынnын tuzunda **Rakoşi** tutturgaş, Orus uluska kelgen.

Oktaвr revoluzu **Rakoşige** caa tajынcы xyleelge pergen. 1918 cылda **Rakoşi** Venger ulus-ce eep cana pergeş, Vengernin komunistiq namынын idepkejliq turguzukcuzu turgan. 1919 cылдын mart ajnын 21-nin xynynde Vanger uluska sovet ergecagыrganы carlap foktaatkan. **Rakoşi** ынcaarda tajzынnarnын xaldaaşkынndan ol sovet respublikti kamgalaar kamgalaldы organizastap turgan. Taştынdan imperialisternin xaldaaşkынpile polgaş iştinden sosial-demokrattыq paaştынcылar azылсын angынын erge-azынын өskerttip, oon cajgылganынын urzuu-pile Venger ulustun sovet respublii 1919 cылдын avgus ajda tyşken. Ынcaarda, **Rakoşi** sөөlgy yjөzinge cedir temisseşpi-şaan coraaş, oon Avstri uluska caştына pergen. 1920 cылdan 1925 cылga cedir **Rakoşi** Moskvaga turgan. 1925 cылda **Rakoşi** Venger ulus-ce eep cana pergen, ындыq polza-taa, kargыs xuurmak yzeldiq kizi tudup pergeninin xaraazы-pile faşisternin aspaanga kire pergen. Pygy telegejnin revoluscularынga tuzalaar organizastan (RTO) ergelep corutkan, pygy telegej kampanizinin şынar kyzynden kortkaş, faşistiq өlyrykcyler **Rakoşini** azыp өlyrer кылdыr şiiderin tidinmejin, onu 8½ carttык cыl xuussalыq olurarы-pile kaccыqdaldыq kara-pazынcе kiir oktapkan. 1934 cылдын aprel ajda **Rakoşinin** pazынnatkan xuussazы tөne peerge, Vengernin faşizmi, **Rakoşini** sen polza, Vengernin temgi sovet erge-cagыrgazынын yjezinde kemniq xerekter кылgan kizi-sen tep puruudadыp, paza kattap onu şiitken polgaş 1935 cылda **Rakoşini** nazынпile tyyrep olurar кылdыr kara-pazынga olurtkan. Faşistiq өlyrykcyler Venger ulustun proletariadынын madыrын pottarынын xolundan salыr xөnny cok polgan.

Nam, areve kezigynnerinin arattarnы pizikke өөredirinin pөlgymneringe tetkimce

ARN polgaş ARE kezigynnerinden pizik pilвes arattarnы cangыs cangыstap pizikke өөredir tugajынda ege saaвыr

1. 1937 cылдын sөөlynde, 8 xardan 40 xarga cedir nazылыq pizik pilвes arattarnы kolduunda pizik-piliktiq poldurar tep Ulustun 8 tugaar Uluq xuralынын toktaalын pottarдыrarы-pile ARN TK 4 tugaar plenumundan xamык nam organizastarынga ajttыp sagынdыrganы polza, **„1937 cылдын iştinde pizik pilir 1 nam kezigyny pizik pilвes iji kizini pizikke өөretken turar. Monu parыmdalaaş, po өөredilgeni amdыgaaş an egeleeş kalвarttыrы cugula"** tep ajыtkan. Moon-pile kadы **„pizik pilir ARE kezigyn pyryzy ijiden eвeeş eвes pizik pilвes kizini 1936 cылдын iştinde pizikke өөredir uzurluq"** tep ajыtkan. Onu parыmdalaaş, nam, areve polgaş arattarnын orttuzunga pizik pilвes pajdaldы uzutkaarын tyrgededip, uk өөredilgenin şынarын kөdyreri cugula. Ol ajttыşkынnы kyyssedirde, pizik pilir nam, areve kezigyn pyryzy TAR 15 cыl ojunga cedir ijiden eвeeş eвes kizini likpuntu kemcee-pile өөredip algan turar polgaş 1937 cылda ol iji kizini cygeer pizik pilir кылdыr өөredip alыr. Moon-pile kadы pizik pilir ARE kezigynneri TAR 15 cыl ojunga cedir ijiden kudu eвes kizini likpuntu kemcee-pile өөredip algaş, 36 cылдын sөөlynge cedir olarnы cygeer pizik pilir кылdыr өөredip alыr cugula.

Pygy nam, areve kezigynnerinin iştinde am po yjede 5000 xire kizi cygeer piziktiq polgaş paşkылap şылaar polgan tөleede, olar myn xuussa iştinde pygy respublikke 10 mundan kudu eвes kizilerni şынarlыы-pile өөredip şылaar. Pizik pilвes arattarnы likpuntu kemceezi-pile pizikke өөredirinin xuussazы ijiden yş ajga cedir polur tөleezinde, TAR 15 cыl ojunga cedir 5 aj iştinde olarnы eleen şынarlыы-pile өөredip poluru todargaj. Ынcaar polza, po artkan peş aj iştinde nam, areve kezigyn pyryzy iji-iji kizini өөredip alыrga, TAR Uluq pajыrынын yjezinde 10 mundan eвeeş eвes arattar pizik pilir appaar polgaş myn Uluq pajыrga pottuq pelek polur tur. Oon-pile kadы pizik pilir arattar, pizik pilвes arattarnы өөredir tugajынda nam kezigynneri ol pizik pilir arattarga pottuq tuza cedirer uzurluq.

2. Po өөredilgeni cogum kancaar turguzar teerge, sumuda nam yyrynyn xuralын corutkaş, anaa pygy kezigynnernin iştinden paşkылap şылaar polgu-teq eşterni şilip alыr. Cizeeleerge: Sumunun iştinde 100 xire kezigynnyq nam yyry turgan polza, 50 xire paşkылap şылaar kizilerni şilip alыr tur. Likpuntu surguulu par sumularda pizik pilвes arattarnы paşkылaar nam, areve kezigynneringe xuвaap taarыştыrarda likpuntu paşkыzын jaapla kiiriştirer. Cyge teerge, likpuntu paşkыzынын azыldaar planын yreвejin, oon өөredip turar өөrenikcilerin ol өjynde likpuntuga xeвeer өөrediri cugula. Paza pir talazынda nam, areve kezigynnerinden pizik pilвes arattarnы cangыs-cangыstap өөredir corukka likpuntu paşkыzы pottuq tuzanы kөrgyzer uzurluq.

3. Myn şilip algan kezigynnernin tanzыzын cogaadыr polgaş olarnы өөrediri-pile xyleep algan arattarnын attarын anaa kattaj pyrytkep alыr, ol tanzыны parыmdalaaş, peş polgaş aldы ajlarnын iştinde uk xyleelgeni kajы xire kyyssetken tugajынda coguur xынaida corutkaş, tynnelin nam, areve yyrlerinin xuralынga cugaalaşkaş, oon kyysseldezinin şынarын todargajlaan toktaal yndyrer xerek.

(Ulancыzы sөөlgy solunda)

Malывыstын tajzыны araattan pөryny kыraalынar!

Sumular pyryzy şuptu temisseşse coguur

Parыын-xemcik kozuununun cagыrga cerinin canынga, pөry uzutkaar komisti 35 cылдын 10 ajnын 18 xynynde turguskan. Myn komis oon peer kөdee sumular sanынda podunun salвыrlarын turguskan.

Sumularda pөry uzutkaar komisternin oon peer azылdap kelgenin kөөrge polza:

1. Ergi-parlыk sumuzunda pөry uzutkaar komistin targazы eş Saaja paaştaaş. 3 kizi 2 udaa aglaaşkын corutkaş 2 pөry өlyrgen.

2. Şuj sumuzunda pөry uzutkaar komistin targazы eş Paaвыl paaştaaş, 2 udaa aglaaşkын corutkaş 2 pөry өlyrgen.

3. Xөndelen sumuzu eş Serentorzu paaştaaş, 5 kizi 1 pөry өlyrgen.

4. Ak sumuzunda eş Xerel, Pajan-ool olar paaştaaş, 7 kizi 2 udaa aglaaşkын corutkaş 2 pөry өlyrgen.

Moon-pile kadы, kozuunnun iştinde ancы arattarnын 1935 cылдын 1 ajnын 1-den 1936 cылдын 1 ajnын 15-ke cedir өlyrgen pөryzynyn pygy sanы 165 polgan.

Po ystynde 4 sumulardan өske sumular aglaaşkын corutkan attыq polza-taa, idepkej soruu kudu polganынын xaraazы-pile kuduruktap turar turlar.

Oon ынaj, xoorajnын xamык idepkejliqleri 5-6 udaa aglaaşkын corutkaş, cangыs-taa pөry өlyrвeeni koncuq ыjancыa tur.

35 cылдын 10 ajnын 18-ten 36 cылдын 1 ajnын 15-ke cedir pөry cigen maldын medeezin 5-le sumudan alыrga 261 poor tur. Moon kөөrge, pөry өlyryp turarывыs koncuq cetpes tur.

Moon songaar pөry-pile temisseldi Xөndeen, Ajangattы, Şekpeer, Xөl, S a g l ы, Kыzыl-tajga sumularы ыşkaş xej aas кылынga corutpajын, pottuq xerek кылынga corudar xerek.

Kozuunda pөry uzutkaar komis

Parccын, Ongaj-ool.

Kөk pөry

76 xarlыq Cөвek aşşak pireeni өlyrdy

Tandы kozuunu Eleges sumuzu 9 tugaar arвannын xamaattыzы 76 xarlыq Cөвek aşşak, po cылдын 1 ajnын 22-de pir koncuq uluq кыs pөry өlyryp algaş, oozun koopka sadarga 22 akşa 50 kөp. polgan.

Aşşak Cөвek ынca akşanы sanadыp algaş, өөryşkylyy koncuq xap cana perdi.

Padargы.

4-ty өlyrdyler

Cөөn-xemcik kozuununun Xөndergej sumuzunun Kara-suqda 5 tugaar arвanынын xamaattыlarы eşter **Sapsык-ool, Sunduj, Aldын-ool** olar 3 pөry өlyrgen, oon 2-zin ajalap, 1-zin kakpalap өlyrdy. Paza pir pөryny şaan yze ojladыp turgaş, aglap өlyrdyler.

ылangыja eş Sapsык-ool, maldын xoralыq tajzыны pөry-pile 4 cылын temissezip kelgen. Ol ынcap turgaş jaap-la 1-2-ni өlyrer eş cyөe.

Agвaan-şыыrap.

Cooglap turda, kajgap olurarga kajын poor

Tozu kozuununun Sыstыq-xem sumuzu 35 cылдын turguzunda 2-le pөry өlyrgen turda, olarnын malын pөry 30 şaanы cooglaan tur. Pөry-pile temisseldi ekki corutkan polza, ынca malын cidirtpes-taa, xarын ынca xire pөryny өlyrgen turar-ijik.

Moon songaar pөry-pile temisseldi cediişkinniq corutkaş, ol cidirtken malынdan arttык xөj pөry өlyrze coguur.

Cekpeliq.

Sanal şyygymcilel-taa cыkkынajnыp-la turgan, am pottangan cyөe-taa cok

Tozu kozuununun Toora-xem xoorajынda nam, areve, profes yyrleri po ertken kyzyn pottarынын xuraldarы-pile eleen xөj cyylder өөrenir cыгdыыşkын pөlgymnerin turguskan cyөe, onu turguzup turar yjede, oon azылын corudarынga sanal, şyygymcileldi salыp turda, aastan cyk-le ot кыppas xire kaas sanaldarnы yndyryp, koncuq şынarlыq toktaal, plannarnы padылap ap turgannarijin.

Oon izii-pile iji yş udaa kicceeldeen, oon soonda, pazын-pazынынda xoruj pergen olurup turarы kөвydeen. Ынcan padылap algan toktaal, plannar şыgzaqda cыdыp pergen, am ыttaar kizi taa cok appargan, eldep cyөe-le tur.

Yyr targalarынdan egeleeş, kozkomnarga cedir-le po azыl-ce sagыş salыp kөrze coguur.

Saldam.

100 xuu kyyssedir-pis

Tandы kozuununun ege cada şkolazынын өөrenikcilerinin kalвak xuralынga, өөredilgenin erttip kelgen 3 ajnын iştinde өөredilge programын 86,9% өөrenip alganын tynnep kөrgen.

Am artkan өөredilge programын moon songaar 100% kyyssedirin jak cugaalazыp aldывыs.

Paşkы Cadama

2-ni өlyrdy

Parыын-xemcik kozuunu Şuj sumuzu Tamcaj-pile Kyderek iji, po cылдын 1 ajnын 21-de maldын xoralыq tajzыны aş-pөryny ijini adыp өlyrdy.

Ol кавынын arat conu po ыşkaş pөry-pile temisseldi koşkatpas polza coguur.

Porвak-ool.

Pygy telegejnің azьlcьn tymen xereezennerinің komunistiq xyny—Marttьң 8-ke

Xereezenner, parlalga-ce xandььlьңar

Tьvanьn xereezen conu şaanda taştьkkьnьn xərəngittenneringe tarladьp, curttunuң iştinde feodal-teokrat idegetternің kulu poop, azьq tarlaldь kəryp, lama, xamnarnьn təzy cok, kəngys mege surttaalьnga alzьp, cykle eedin kezin yze kezip pervejin coraan polgaş cer-le eң-ne pydyylyk, eң-ne tarlatkan, eң-ne erttem kultur cok ulus—xereezenner coraan polgaj.

Ol coraanьvьstь po xynge tennep kəərge, cyy-taa cok əske pajdal-pile curttap turar-pis. 21 cьlda polgan nasional revoluzundan peer po arazьnda 14 cьldьң ojun erttip, 15 cьldьn ojunga uzurazьr tep turarьvьspile kadь, ьlangьja telegejnің tarlatkan xereezennerinің ekki xyny polur Mart ajnьn 8-tің xynyn am udavas kaaş xongaş pajьrlap erttirer tep turar-pis.

Po xynny pajьrlap erttirerde, cynyn-taa murnunda kaaş cьldьn iştinde revolustuq cazak, namьvьstьn iziq paaştalgazь-pile cedip algan cedilgeвisti tynnep kərgyzer appaarpis, eşter.

Ьndьqnьn uzurunda xereezen eşter, pir minut-taa kuruq erttirвejin, tus curttuң yje cadazьnga taarьştьr purungaar sajzьralьn ulam-na sajzьradьp, kizi pyry-le pizikke əərenir xerek.

Şaanda əərenirde perge, ergi mool pizikke podaarga, am polza, pottarьvьstьn yndezin piziibis telgereen, xyn pyry-le „Şьn", „Areve şьnь", „Xostuq arat" tep solunnar yrgylcy ynyp, paza cazaktьn „Byleteni" ynyp turar polgaj.

Ьlangьjada pistің xereezenner parlalganьn azьk-tuzazьn pilir xerek. Parlalga polza, massanь kizizider polgaş organizastaarьnьn kyştyq cepee polur uzurluq. Cyl teerge: 1-de, azьlagьj, erttem kulturnu kədyrer, 2-de, erginің pydyylyk cəncьl surttaalьn puza şabar, 3-te, curttuң iştinde ceder cetpes, onza solun cyylderni ileredir, 4-te, taştьkkь kargьs curttarda tarladьp turar er, xereezen conga kandьq perge cyyl tabarzьp turarьl, paza sosializm tedir eelвes kьldьr tiilep algan, telegej kьrьnda magadancьq oran—sovet curttunda cyy solun cyve poop turar teerzin polgaş oon-taa əskelerni ileredip turar polgaj.

Şak mьndьq solun cyylderni pilip alьr talazь-pile, pezin xoorajda curttap turar camdьk xereezenner solun cagьp, oon-işti pile tanьzьp, kədeede xəj tymen xereezennerge ylegerin kərgyzeri cetpes.

Moon songaar pistің xereezenner cetpes pajdalьn cok kьlьrda, cangьs pajьrlьq xynnerinde, ьja-tuzun erttirip kaar cyve eвes, xarьn xyn pyry-le erttem kulturun, polit. piliin ulamna purungaar sajzьradьp, solun parlalgadan 100% cagьp ap, iştin xanьzь-pile nomcup, pizik pilвes corun uzutkaarьn kьzьp oraldaşsa coguur. Ьncangaş, kədeeninің xereezenneringe ylegerin kərgyzer uzurluq.

Kьzьl-xoorajnьn xereezenneringe idegep sagьndьrarьm polza, am 3 ajnьn 8-te polur, xereezennernің ekki xynynge cediişkinniq uzurazьr təleede, solundan kuruk cok cagьp alьrьn oraldazьp kəryner.

Oon ьnaj, tus tus pydyrylge, alвan cerlerinde xereezenner Mart 8-ke tabarьştьr kəryştyq xana solunnarь yndyreringe idepkejliq kirzir polgaş ol xynge cedir pottarьnьn cedip algan cedilgelerin solunga yrgylcylep pizip turza coguur.

„Şьn" solunnuң xarьvssalgalьq sekreteri xereezen **Tolвaakkaj.**

Klup pytty—massalьq azьl corudarь negettinip tur

TAR Profes eвilelderinің Tەp cەвileli 1935 cьldьn aprel ajdan egeleeş Kьzьl-xoorajnьn təvy Lenin kudumcuzunda caa uluq kluptuң kol turguzuqlarьn 1936 cьldьn janvar ajda tudup toostuвus.

Po caa kluptu tudup alьrь anaa-la pir cyve eвes, arattarnь kultur massalьq azьl talazь-pile kizizideringe uluq uzur-tuzalьq polgaş onu tudarda ьndьq-la pelen eвes, eleen pergeler tabarzьp turgan.

Cyge teerge, klup polza, pydyylyk cьdьp kalgan arat tymenning politiktiq piliişkinin əryledip, olarnь angьnьn talazь-pile kiziziдip polвazьradьrьnьn pir cugula cepsee poop, ulustuң massalьq negeldezin xandьrьp turar uzurluq. Nam polgaş cazak, klup turguzarьnьq uluq uzur-tuzazьn parьmdalaaş, uk kluptu tyrgen tudup toozarьnga xanь uluq ajttььşkьn tuzalamcьnь xyn pyry perip turganь-pile pister kluptuң tarьjzь-pile azьqlaptar kol cyylderin tyrgeni-pile toozup aldьvьs.

Myn kluptuң kьrь polgaş aar saar kьlьr azьlь am-taa par. Po tugajьn am toraan ulaştьr egeleeş, ьlangьja kьrьn jancьnnap kьlьrьn po cьldьn maj ajnьn pireede tooskan turar sorulganь salьp, pistің tuduq azьlcьnnarьvьs polgaş alвan xaarlarьvьs kluptuң turguzuq pajdalьn ьncaar kəryştyq caraş şьnarlьq tooskan turarьn xyleenip alьr. Eң ьlangьja kluptuң drektoru eş Tarttan-ool tuduq azьlcьnnarьnьn arazьnga xyn pyry pottuq azьl corudup, azьldьn tyrgen argazьn, idiişkinin perip, tuduq material peletkelderin murnu-pile peletkep xandьrgan turar xerek.

Pistің kluptuң erengej tuduun toozup, iştinge kandьq-taa azьldь am nepteredip poluru-pile iştin xereksep, cepsep aldьvьs. Ьndьq polza-taa, cyk-le material talazь-pile kəryştyq kьlgaş, oon-pile poop kaar cyve eвes, xarьn xamьk uzur polza, klupka ekki kəryştyq ojun, şiiler, ьr, xəmej, xəgcym polgaş internasionaldьq janzь-janzь massalьq kezeelerni pottuq xerektің kьrьnga eвileldep turguzup, ulustuң massalьq negeldezin sonuurgaldьq cyylder-pile xandьrьp turarьnda polur tur. Arat tymenge kluptuң uluq uzur-tuzazьn polgaş kol sorulgazьn po cьldьn janvar 8-te № 3 (504) „Şьn" solunda topculap parlaan polgaj.

Ьncangaş pister janvar ajnьn 31-de Kьzьl-xoorajnьn xamьk prof. kezigynneringe caaa kluptuң iştin sonuurgatpь-şaan, koncuq solun şii polgaş əske-taa cyylderni xalaska kərgyskenibis pەlza, uluq tuzalьq polgan polgaş am yrgylcyledip turar.

Monu parьmdalaaş kluptuң direktoru eş Tarttan-ool moon songaar kluptuң iştinge uluska uzuru pildingir, utka şьnarlьq, nasionaldьn ojun, şiiliren koldadьp, amьlьq azьl corudarьnga pygy kemceqlerni ap, ьlangьja xoorajnьn idepkejci ojnakcьlarьn eвileldep kiiriştirerin xyn pyrynyң azьlь kьlьr xerek.

Ulustuң massalьq negeldezin xandьrьp, kluptuң iştin kulturluq arьqsiliq, kaas caraş turguzup, ekki ylegerliq azьl corudup turgaş, xoorajnьn conun cьrьdьvьşkьn talazь-pile xandьrar polgaş yleger turzulgalarnь kədee cerler-ce taradьp corudarьnga xolвaştьrar uzurluq.

Po corukka xooraj kolektifterinің kalвak kirzilgezi kandьq janzьlьq polurul tize, pottarьnьn aktifcilerin eвileldep turgaş, pir kolektif-le 2 cedi xonukta 1-den eвeeş eвes massalьq kezeeler ijik-pe azь solun utka şьnarlьq şiilerni (orus, tьva tьl kьrьnga) yndyrgen turar sorulga salьr. Oonpile kadь, am turar kluptarga pottuq azьl corudarьn organizastap, ərttektiq, ərttek cok ojun, şiilerni kezeeler sanь-pile kьlgan turarьnga pottuq azьl corudar polgaş utka şьnarlьq ojun, şiiler yndyrerde tangaar-la xalas yndyryp turganьn şeqleeş, ərttektiq yndyreringe taarьştьrarь cugula polur.

Kluptuң et xərəngizin kamnaarьn şьngьь tudar polgaş iştikki curumun turguzar tugajьnda sagьp ederer tuskaj saavьrnь cogaadьp azar. Cizee: uzur tyrzok səs tomak yndyrerler, ezirikter cergeliqlerni polgaş oon-taa əske xyligan pajdaldarnь poldurвas tugajьnda todargaj kemceqler ap turarь toң cugula polur.

PTC oralakcь targazь **Pak-kek.**

Kədeeninің xana solunnarьnga pottuq yleger kərgyzyp turar

Parььn-xemcik kozuununun 13 sumuzunda nam, areve yyrlerinin canьnda xana solunnarьnьn azьlьn 36 cьlda şьnarzьdьp sajzьradьr tugajьnda, olarga pottuq yleger-cizeen kərgyzeri-pile kozuun təvynde xana solununun ergelekcileri, xoorajda nam kezigynnerinden ekki turanьn tuzalamcьzьn tilep turgaş, 19 caa xana solununuң paazьn koncuq caraş kьldьr, mal-magan polgaş cer curttuң curuu-pile taarьştьr curaaaş, tus tus sumularda xana tolunnarьn-ce ylegilep pergen.

Ystynde ajьtkan solunnar polza, təp parlalganьn salвьrь polur cyve təleede, 36 cьldьn turguzunda azьl-agьj, kultur polgaş əske-taa tus tus azьl pyryzyn əj şaanda cьrьdьp pizip turar uzurluq.

Nam, areve yyrleri polgaş sumularnьn cagьrga cerlerinden xana solunnarьnьn azьlьnga pottuq paaştalgadan peer. Xana solunnarьnьn ergelekcileri, xana solununga piziir materialdь koncuq kьska, pildingir pottuq cyylderden pizeeş, xəjnyn kəryştyq ceringe azьp turar uzurluq. 35 cьl ьşkaş, camdьk solunnar xej xana solunu tep attьq poop turbajьn, ekki azьldьq solunnardan yleger ap azьldaar xerek. 35 cьlda kozuunda №1 nam yyrynyn solunu 17 udaa ynyp turda, ьja oon canьnda Xəndelende №17 yyrnyn solunu cьl iştinde cangьs-taa ynmeen, paza Şekpeer, Şuj sumularьnda 2-9 tugaar yyrlernin solunnarь 1-1-le yngenner. Ol polza, sumularnьn paaştaar cerlerinden xana solununun azьlьn cugulaga kərвeeninde polgaş ergelekcilerinin paagь tur.

Şьnarlьq kyyssedir margьldaa

Tus kozuunnun iştinde pygy xana solunnarьnьn azьlьn 36 cьlda utka-şьnarlьq, kəryştyq kьldьr sajzьradьr tugajьnda, Cəənxemcik kozuununun təvynde №1 nam yyrynyn polgaş kədee sumularda nam, areve yyrlerinin xanazьnьn solunnarьn şuptuzun azarьn kьjgьrьp tur-pis.

Pistің kyyssedir cyylderibis polza:

1. Kədee yyrlernin xana solunun ajda pir udaadan eвeeş eвes yndyrttyr-pis.

2. Solunga piziir cyyldernin səzyn kьska, pildingir kьldьr piziirin ajttьr-pis.

3. Xana solunun curuk-pile xandьrьp, mal-magannьn curuun caraştьr curup turar-pis.

4. Uk xana solunnarьvьstьn uluq podalьn mal azьlьn-ce kəryndyrgen turar-pis.

5. Kədee cьrьdьşkьn pəlgymnerinin əərenikcilerin xana solununga polgaş „Şьn" solunga material piziir xanakor, aratkor kьlьp ap şьdaar-pis.

6. Arat connun azьl-agьjьnda polgaş xəj niittinin ceder, cetpes cyylderin xana solunnarьnga ileredip turarьnga ajttьşkьn peer-pis.

7. Parlalga cagьlgazьn kalвarttьrьnga xanakorlarьvьstь ol-ce kəryndyrer-pis.

Po ystynde margьldaavьstьn tynnelin 6 ajnьn pireenin xynynde tynnep kərgeş, kancaar kyyssetkenin „Şьnga" piziir-pis. Ьncangaş slernin pir tugaar yyrden egeleeş kədee nam, areve yyrlerin kьjgьrdьvьs.

Aratkor organizakcьzь
Xyreş-ool.
Xana solununun ergelekcileri
Ongaj-ool, Arakcaa.

Uran-cogaaldan piziilinер

Cergeleşkek yleger

Tongurak cidiq-taa polza,
Tooşka tььnmas.
Talaj uluq-taa polza,
Taştь uqвas.

Taq kadьr-taa polza,
Cuulвas.
Talaj piccii-taa polza,
Calgььr.

Xat uluq-taa polza,
Xajanь uqвas.
Xaan kizi pەk-taa polza,
Xaram.

Cok kizi cogunga
Calьnmas.
Paj kizi pajьnga
Pەkpes.

Cok men-teeş.
Coda karttь cive.

Paj men-teeş,
Paaş kujgazь kaqva.

Cok cyveni
Par tive.
Corzan aattь
Mannьq tive.

Mannьq-taa polza,
Mogaar.
Mogaan soonda
Turar.

Ekki ezің səske
Cьgava.
Ekki aadьn təəşke
Cьgava.

Coldak-taa polza,
Kuduruk şinciliq.
Cok-taa polza,
Paj şinciliq.

„Şьn" solunda **Munzuk.**

Cergeleşkek yleger tugajьnda tajьlвьr

Cergeleşkek yleger polza, arattьn ceccen cugaazьnьn pir xeвiri tur.

Cergeleşkek ylegernің xeвir turguzuu polza: 1-de, tymenpojdus ijik-pe, telegej pajdalьn kərgysken cizek, 2-de, amьdьral pajdaldь niitti angьnьn cugula cyylderin kərgeş ileredir cizek.

Ьncaarga, po iji cyyldyң arazьnda xolвagdazьr argazь janzьjanzь poop tur. Cizeeleerge, pir tugaar ylegerinde tymen-pojdustuң cizeen algaş, iji tugaarьnda connuң amьdьral pajdalьn ileredir. Camdьkta tedir pajdaldьq cergeleşkek ylegerler par, cyl teer polza, pir tugaarьnda amьdьraldьn cizee, iji tugaarьnda pojdustuң cizee. Turguzuq talazь-pile oon-taa əske cergeleşkek ylegerler par.

Ьncaarga, cergeleşkek ylegernің kol uzuru cyl teerge, iji ylegeer iştinde, kərgysken şuut utkazьn təmejlep turgaş, iştikki uluq utkazьn təmejlep tьvarь cugula. Cizeeleerge: po solunda parlaan cergeleşkek ylegernің pir tugaar keziinde—murnaj connuң amьdьralьndan yleger algaş, toңgurak tugajьn pizeen, oon səəlynde tymen-pojdustan yleger algaş, talaj tugajьn pizeen. Ьncaarga, kajьzь-taa şuut utkalьq polur, cizee: toңgurak tooştu puzup şьdaвas, talaj taştь uqвas. Po iji şuut utkanь təmejleerge, am oon narьn uluq utkazьn ileredip polur. Cizeeleerge, arattar şaanda, connuң amьdьralьn podap coraaş, ol pajdal, turuştuq eвes tep cyveni pilgen, ьlangьja cagьrgazьn tudup turgan idegetter kyştyq turgan-taa polza, olarga kadьq kyş udurlanьp, olarnьn cagьrgazьn kyş cok poldurup şьdaarьnьn temdeen ьncap kərgyzyp turar (arattar məənezip algaş, taştьkkь kargьstarnь ojladьp turganь, oon-taa əske.)

Onu ap kəərge, mьndьq cergeleşkek ylegerni tьvьzьk-pile təmejleerge, koncuq tereң utkalьq polur, iji talazьnda, tьvьzьk ьşkaş utkazьn şuut podap polвas, jaap-la paazьzьn tьвar xerek.

Ьncaarga, po solunda parlaan cergeleşkek ylegernің pir tugaarьn mьnda tajьlвьrlaan tur, oon əskezinің utkazьn ergim nomcukcular tьpkaş, solunga carlaarьn redaksьdan idegep tur.

Redaksь.

Pەry-pile temissel ьr

Accьlьq-la cazaavьstьn,
Ajttььşkьnьn parьmdalaaş
Azьraan malga xoralьq-la
Aş-la pەrny kьraalьnar.
ARN-nьn ajttььşkьnьn
Arat pister parьmdalaaş,
Azьq tiştiq aş-la pەrny
Arga-pile kьraalьnar.
Arat connuң xozun kedeen
Aza tajzьn aş la pەryny,
Arazьn-ce aglap kirgeş,
Askьn caza adaalьnar.
Aş-la pەrynyn xynzeer ceri
Arga cerde, xaraar ьjaşta.
Arat tymen toozavьs
Ajalap-la əlyreeli.

Yleger san

Monu podap tьvьnar

Cangьs əşky cьldьn-na ijistep təryyr. Ol təreen ooldarь cer-le er polвas jaap-la kьs polur. Təreen ooldarь pir cьl polgaş paza-la ijistep təryp egelej-peer. Ol əşky, ooldarьnьn təreen ooldarьpile kattaj 15 cьlda yrgylcylep təryyr.

Ol cangьs əşky 15 cьlda ceze paaş poop əskenin, ergim nomcukcular podap tьpkaş, xarьь piziirin tilep tur-men.

UXK Ejliq-xem sumuzu
NAMCЬL.

Ol sumunuң malьnьn azaalgazь ekki

Tandь kozuununun Kək-pulun sumuzunun arat conunun malьn azьrap turarь ekki. Cyl tize, pygy malьn 3 xuulap podaarga pir xuuzun turguzur azьrap turar. Ol polza, maldьn azьralьn taarьştьrьp turar poordan paşka, paksьraan mal eвes tur, po cьlьn cangьs-taa paaş maldь əlyrвes teen sorulganь parьmdalap turarьvьs ol tur.

Ьlangьja Kuzurluq-alaak, aldьь Mezegej, aidьь Eleges alaagьnda kьştap turar connuң malь kysky xep jozugaar, koncuq ekki cьl azьp turar.

Moon-pile kadь, camdьk connuң malьnda xaldavьrlьq aarьqlar par. Cizee, nek mal caraalaar, ətpekteer, xoj mal askaktaar, ьzar, xenertten əly caştaj peer cyyl par. Po tugajьnda, aarьqnь kalвartpas teeş, kozuun cagьrgazь-pile xarьlzazьp, arga kemceq ap turar-pis. Ьndьq polzataa, tus kozuunda mal emcizi pistің sumaa keliri koncuq saadaj peer. Ьncangaş, picce-pacca mal xoraj peer cyylder par tur.

Moon songaar, şaq yrgylcy kədee sumu, arвan aal pەlyk-ce mal emcizin corudup turarьn kozuun cagьrgazьnьn ceringe sagьndьrьp tilep tur-men.

Sumu targazь **Jancar.**

Tarlaqda sььncь kyrekonomunuq kьşkь azьlь

Tarlaq kyrekonomunun kьşkь azьlьnьn corulgazьn manaa todargajlap kөөrge, pistiq kyrekonomnun kolduunda sььn azьlь polza-taa mal polgaş cer taraalan azьlьn pir tenge corudup turar.

Am yjede par turar sььnnar polza: mьjьzьn kezer uluq picce er sььnnьn sanь 371, uluq picce төryyr mьjgak—264, pir xarlьq pьzaazь 88, kattьşkaş—723 sььn par. Oon iştinde argan torgan azьralda turarь 24, moon-pile kadь sььnnьn amьdьral pajdalьn murnukku cьldardan ekkizider arga kemceqlerni corutkanь-pile sььnnarda onza paksьraan cyve cok, karacangьs sььnnьn tumcuundan xan tөktyr, cem cibestej peer, өly-peer—mьndьq aarьqlar par. Ol aarьqlarnь cok kьlьrьnga temisseldi yrgylcylep corudup turar-pis.

Tunnuq, Pileliq iji salьrda sььnnьn cajgь kazaalarьn 200 ga xire ulgattьrьp turar-pis. Anaa kirer ьjaştь kezip, tyzyryp egel ej pergen.

Mal azьlьnьn talazь-pile ap kөөrge, am par turar malььs: xoj—635 paaş, oon iştinden po kьzьn cut pile өlgeni cok, cangьs koşkar aarьp өlgen, 1 xardan 2 xarga cedir argan xuragannar—39, onu tuskaj azьrap turar. Xytte 190 cьlgь par, oon iştinde tuskaj azьradьp turarь—25, cьlgь polgaş nek maldan cut-pile өlgeni cok.

Pistiq kyrekonom 36 cьldьn caskь tarьlgazьnga peletkenip 230 ga taraa tarььr tep төlөbilep algan polgaş iliir—46-nь septeen, andazьn 16-nь septeen, am kьlьp turarь polza, traktor pireeni cazar maşinazь-pile kattaj septep turar. Aattьn xer-xerekselin paza septep egeleen. Yrezinni 1 ajnьn 28-ten egelep arьqlaj pergen. Caskь tarьlganьn şuptu peletkelin 3 ajnьn 15-te jaap-la төgergen turar tep sorulganь salьp algan-pis.

Direktor Tojва.

Mal, cer, kulturuвus sajzьrap tur

Cөөn-xemcik kozuununun Cьrgakkь sumuzunda 2 tugaar arвannьn 34 өregezinin malь koncuq cedilgeliq өzyp turar.

Cyl teerge: 34 cьlda cьlgь—88, nek—266, xoj—602, өşky—324, kattьşkaş—1280 paaş turgan polza, 35 cьlda kөөrge, cьlgь—102, nek—347, xoj—839, өşky—485, kattьşkaş—1773 paaş cetken polgaş өskeni—493 paaş polgan. Oon ьnaj 34 cьlda cьlьq kazaazь 31 turgaş, 35 cьlda 51 polgan polgaş pөlgөn өdee 27 оваа turgaş, 131 polgan. Moon kөөrge, cangьs cьl iştinde tөkka xөj kazaa nemep algan tur.

Karacangьs oon-pile maldь ьncaar өstyryp algan ebes, taraa polgaş sigen azьlьn cediişkinniipile sajzьratkanьndan mal өzyp turar tur.

Oon-pile kadь, kultur azьlьn paza sajzьradьp turar, cyl tize, 34 cьlda 35 kizi pizik pilir turgan polza, 35 cьlda 45 kizi pizik pilir appargan. Am pizik pilвes pajdaldь uzutkaar tugajьnda arвan xuralьnьn ajttььşkьnьn jozugaar 10 xonukta pizik, san kicceelin corudup turar.

Sancь-cap.

Surguul stolovajьnьq cemin coguuru-pile sajzьradьr

Kьzьlda nam şkolazьnda pygy surguuldarnьn stolovajьnьn cemi koncuq pagaj, XOORXE-nin stolovajьnьn xileep pьzьrar cerinden ap turar xil-eві camdьkta kizi ciir arga cok ciq, camdьkta өrtten polur polgaş elezinniq kөk talgan polur.

Am ol xileepti azьgiap turarь koncuq pagaj; ton xeвeer paldьpile puza şaвarga, orttaa kezii ьnda-la cerde togiap kaar, togiancьzьn kьm-taa cibes, camdьkta ol xileepti surguuldarga ton xeвeer peerge, surguuldar xeвiip cize-taa, cer-le taarzьrь perge polgaş cem polu-alвajьn turar. Xarьn izin-paarga kem poluru cadвes ьşkaş. Oon xaraazь-pile ьlangьja xereezennerden suq, cemge taarьşpajьn turar ulus kajь xөj. Oon ьnaj, erttengi cemge peer ak-kadьktь camdьkta mьrьnaj kizi ize-alвas cudan pьdaa ьşkaş xajьndьrgan poor polgaş cem kьlьp turarь kulturluq eвes, koncuq cydengi polur.

Aratkorlarnьn po medeelep turarьndan ap kөөrge, stolovajnьn komizi udaan, xarьn cetce eвileldiq komis-taa cok, iji pir kizi par attьq tur.

Oon ьnaj stolovajnьn moon murnunda ergelekcizi turgan Kancььr-ool pagaj azьldap turgan. Pir eвes Kancььr-ool coguur cerler-pile cugaalazьp turgaş, ekki azьldaan polza, mьndьq turвas. Paza şkolanьn pot-cagьrgazьnьn cerinden stolovaj-ce sagьş salьp, Kancььr-ooldun azьlьn xьnap, kөrвejin turgan tur, am Kancььr-ool uk azьlьndan yngen turar.

Xarьn Kancььr-ooldun murnunda cetpes azьlьn solunga ileredirge, şkolada nam, areve yyrleri polgaş şkolanьn cerinden pistiq ekki kizibis cyve tep turgannar, oon turzuk xarьn şkolanьn pot-cagьrgazьndan Kancььr-ooldu solunga sen megelep pizidin-pe tep pir piccii ooldu redaksьdan cөpşeerel cokka uzur tyrym cok ajttьrьp turgan polgan. Pir eвes ol col pizeen piziвeen-taa polza, ton arga cok ajttьrar uzur tawarьşsa, redaksьnьn cөpşeereli-pile şyygy cerinden өske cer ajttьrьp polвas uzurluq. Ulustun xoojlu tyrymynde todargaj ajttьp kaan turвu-ce, aratkorlarnьn oruun poogdap, kajь xamaan cok ajttьrьp turgan coruk polza, ton polвas tur. Pir eвes aratkor megelep pizeen polza, onu solunga tuskaj xarььlaaş, oon kemceen redaksьdan şiitpirleer uzurluq.

Po coruktun tugajьnda şkolada nam yyry nam talazь-pile tarьj kemceq algaş, redaksь-ce xarььlaza coguur.

Şkolanьn pot-cagьrgazьnьn cerinden moon songaar stolovaj-ce sagьş salьp, temgj ьşkaş pagaj cem perip turar coruktu şuut soksadьp, ol tugajьnda azьl-agьj ergelekcizinin azьlьn tьnzьtsa coguur. Paza stolovajnьn komizin caarttьp turgussa coguur, nam, areve, profes yyrlerinden tuzalaşsa coguur.

Moon songaar XOORXE-nin xileep pьzьrar cerinden cem polвas ьndьq pagaj xileep peerin soksatsa coguur. Ьlangьja kьвar suq xolup kaan xileep perip turgan tep, „XOSTUQ ARAT" solunda medeelep tur. Ьndьq coruk okta polвas!

Eryy tyrymynyq 20 cyylynyq tajьlвьrь

(19 cyyly № 11 (512) solunda)

Kontrrevolustuq kem-xerekter yndyrer tep peletkenip turgan ijik-pe, onu yndyrgenin pilip turgaş tьnnatpas polza, onu eryy tyrymynyn 20 cyyly-pile kemceq ap şiideri:

Peletkep turar ijik-pe azь yylgedipken kontrrevolustuq kem xerekterni lap pilip turgaş, oon tugajьn tьnnatpas polza, oon jalazьnga pir cьldan eвeeş eвes xuussada şьngьь xorugdal cokka şөleezin kazььr.

Monu tajьlвьrlaarga polza: kontrrevolustuq (ulus-tөrөge udur) kemxerekterni yndyrer tep turgannarnь laptьь-pile pilip turgannar, ol coruktun tugajьn coguur cerge tьnnatpajьn pazar polgaş sagьş setkilin olce salьr polza, oon jalazьnga po tyrymynyn 20 cyyly-pile pir cьldan eвeeş eвes xuussa iştinde şөleezin kazьdьp pazьnnadьr appaarь cajlaş cok tur.

Ystykky şyygy targazь **Mөnge.**

(Ulancьzь sөөlgy solunga yner).

Kөgejde nam kezigynnerinin azьlь

Tees-xem kozuununun Kөgej sumuzunda namnьn 10 tugaar yyrynyn 43 sannьq kezigynnerinin 35 cьldьn turguzunda mal polgaş cer azьlьn sajzьradьp turarьn kөөrge:

Azьl cyzyny	34 c.	35 c.	Өskeni
1. Xoj	2476	6926	492
2. Өşky	504	258	70
3. Cьlgь	250	576	43
4. Nek	635	231	130
5. Tөвө	16	749	10
Şuptu	388	4626	745
6. Mal kazaazь 41		61	20
7. Taraa (ga-pile) 10		7	—
7· Sigen " 27		16	—

Tus yyrnyn kezigynnerinde pizik nomcuur kizi 31, pilвes kizi—12, 36 cьlga udur solun cagaanь—24, 19 kezigyn solun cok.

Ceder cyylder-pile cergeleştir cetpes cyylder paza par. Ol cetpesterni 36 cьldьn turguzunda cok kьlьp alьrьn oraldazьp egeleen-pis.

ТУКТУОҢ-OOL.

Cedilgeliq arвan

Kaa-xem kozuununun Kөk-tej sumuzunun Terektiqde 5 tugaar arвannьn azьl-agьjьnьn cьl-cьlda өzyp turarьn kөrgyzerge mьndьq:

Maldar adь polgaş cer azьlьnьn adь	34 cьl	35 cьl	Өskeni
Cьlgь mal . .	41	52	11
Nek	147	233	86
Xoj	767	884	117
Өşky	332	511	179
Şuptu	1287	1680	283
Kesken sigeni (ga-pile)	10	18	8
Saвan (şanak-pile)	10	20	10
Maldьn cьlьq kazaazь .	41	101	46

Po ystynde sannardan ap kөөrge, eleen-ne cediişkinniq tep sanaar, Am myn arвannьn arat conu azьl-agьjьn moon songaar ulam-na sajzьradьp, ьlangьja cьl-cьlda malьn kььştьn soogundan, aarьqdan, pөryden kamgalap, cazak, namnьn salgan sorulgalarьn kyyssediri ton cugula tur.

Arвan targazь PADARCCь.
Aratkor TAKPALDAJ.

Aratkorlar cagaalarьnьn izi-pile

Aratkor „Sincip kөөrge" xarьь

1935 cьldьn 12 ajnьn 11-de yngen 93 tugaarlьq „Şьn" solunda aratkor „Şincip—kөөr", Tozu kozuunnun tөp cerinde magazin ergelekcizi **Xuurakkajnьn** eeldek eвes, өn-tala tьrttar tep pizeenin xьnap kөөrge, **Xuurakkaj** myn magazinge caa kelgen, iziq tylyk yjezinde eeldek eвes turganь şьn. Oozu sөөlgy yjede cazalьp turar.

Өn-tala tьrttar teeni araj mege tur. Pir eвes ol yjede өn-tala tьrttar coruk turgan polza, kozkoop paaştaar cerge sөqleen turar uzurluq.

Tozu kozkoop targazь **Puccukkaj.**

REDAKSЬDAN: eş Puccukkaj sler, Xuurakkajnьn tugajьn 35 cьlda-la xarььlaar turgan cyвeni uzamdьktьrьp kelgeş xarььlaanьnarda Xuurakkaj am ettinip cazalь pergen tөp pizeeninөrni redaksь ceri şьnzьkpajьn tur. Po tugajьn kozuun ergeleer cerden laвьlap tьnnadьrьn tilep tur.

„Xadьn" şьn pizeen tur

36 cьldьn egezinde yngen №1 (502) „Şьn" solunnun 6 tugaar arnьnda aratkor „Xadьn" KXK Kөk-tej sumuzunun taraa şөlynde xamьk maşinalar şaqzaja-pergen cьdьr tep pizeeni şьn polgan tөleede, uk maşinalarnьn eelleri ol maşinazьn azaap kamgalap alьr tugajьnda arвan targalarь tamcьştьr taalganь perdibis.

Sumu sekreteri **Takpaldaj.**

RTO-ga şef-pile tuzalap turlar

Xaraal aldьn uurgajьnda pygy RTO kezigynneri 36 cьldьn egzinde xural kьlgaş, toktaadьp alganьn jozugaar tьştanьr xynde aldьn tьвьzьnga azьldaaş, oon tьpkan 777 akşa 30 kөpejekti RTO yyrynge tuzalap perdi. Uk akşanь RTO tөp вyrozunga tuzaar tep tur-pis.

Aratkor TIBII.

Ar-sarьq-pile Mөngeniq sulazьnda

Pii-xem kozuunu Eerвek sumuzunun Ooruqda 6 tugaar nam yyrynyn targazь Ar-sьrьq 35 cьlda tergi sadьь kьlgaş, oon uzuru-pile şaqdaa cerinde kьjgьrttьp pargan.

Myn yyrnyn sekreteri Mөnge teerzi, yyrynyn corudar azьlьn tyşte cok utkan. Xarьn yrgylcyle kьlьr cyвezi araga, cyl teerge, 1 ajnьn 1 xynynde kozuunda OKŞC töleezinin ceringe kьjgьtpile pargaş pir xondur aragalaaş, munup coraan aadьn ьşkьnьp algan. Oon soonda 1 ajnьn 15-te Kьzьlga sigen pazaarlap sadьp coraaş, paza xondur aragalaaş keldi.

Moon xaraazь-pile 12 a j d a-la turguskulaan 5 kezek cerde cьrьdььşkьn pөlgymneri am udaan. Oon turzuk tus sumunun tөвiskeerinde cut polur şinci kirip tur. Ьlangьja Sьmcaan-ooldun 6 poldurgazьndan am 2-le artkan, өskezi cudap өlgөn.

Po ьşkaş cizik maldarda kodurlaar aarьq-taa par. Nam yyrynyn onza-la kьlьr azьlь polza, maldьn cudaar coruu-pile temissezir polgaş cьrьdььşkьn pөlgymnerin ekkidi eвileldeer polgaj. Mьndьq turda-la eş Mөnge podu-pile malьnьn cemin sadьp turar tur.

Po yyrnyn cetpes azьlьn nam kozkomunun cerinden tarьj karaktap kөrвes polza, xamьk-la azьlь udup cьdьp aldь eвes-pe.

Olura-pilir.

Pistiq xarььвьs

Kөk-pulunda Tuganсь—likpuntunuq azьk-tuzazьn pizeenin, erengej poldu.

Kөk-tejde „Kьzьl-ььt"—Sotpazьktьn tugajьn pizeeninde todargaj pildiner cyвe cok tur. Paza Jonzakxelinnin yleger cok coruun s u m u şyygyzynge medee-le.

Tarlaqda „Sanap-pilir"—Kyzyncyktyn yleger cok coruun ol cerinde xana solununga pizi.

PXK Xөndelөn sumuzunda „Telefon"-Cadьr-ooldun kadajьn etteer tugajьn sumu şyygyzynge medee-le.

Parььn-xemcik kozuununda Xyreş-ool Şojunnun idepkejin xana solununga pizi.

Kьzьl-mazalьkta Sereنmaa—emci tugajьn pizeenin erengej poldu.

PXK Ak sumuzunda Xyren-ool—cьlgьmda pir cakpььl aat kattьştь tep carlalьnnьn coguur өrttee 3 akşanь corutpu-şaan, uk aattьn cyzynyn todargajlap pizeeş corut.

Tarlaqda koop salвьrьnьn ergelekcizi Pajьr-ool—sadьp alььşkьnnьn kyysseldezi tep pizeen cyylynde cogum sadьp alьr planь kaaş turganь pildinmes erengej polgan.

PXK Ijme sumuzunda Şaktar—xereezenner tugajьn, ol sumunda xana solununga pizi.

Kөktejde Sarьq ool—tьвьzьnnьn paazьzь polgaş tajьlвьrьn corudup perip kөr.

Kөktejde „R e d i o"—Padarccьnьn taraa paraadap algan tugajьn, ol cerinde xana solununga pizi.

Şuurmakta Arevecci Sedip-ool—1 tugaar arвannьn toktaalьnьn kyysseldezin pizip kөr.

CXK Xandьgajttьda eş Lopsan—Pora-şajda nam yyry-pile solun parlalganьn margьldaazьn corudar teeninөrde todargaj ajьtkan san cok polgaş kezigynneriner 16 turda cagaan „şьn" solununar 20 turar, 4 solunnu kьm cagaanь pildinmes tur.

Pii-xemde Tustuqвaj—camdьk arattar sigenin sadьqlap tur tep pizeenin erengej poldu.

KXK „Taptьq tьnnaan"—Tazьndь, Ajьzь tep uruq-pile aşşak kadaj curuun kьlьp tur tep pizeenin anaa-la pir erengej cugaa poldu.

CXK Occur-ool—ol cerde Ylegerliq stanzьnьn sorulgazьn pizeenin tapkьr poldu.

Paza ol kozuunda „Taskьl"—Pajan tugaj sumuzunun xamaattьzь arat **Tanzьrьn** 35 cьlda kazaa tudar polgaş Tьва вangь cerinden 15 akşa ceep algaş, am-taa tөlөp p e r в e e u teenin pildinmes poldu. Cogum cynyn, kьmnьn kazaazьn tudar polgan cyвel?

Parььn-xemcikte „Tьnnangьr"—Aьkь—parlьk sumuzunda mal kydyrleer aarьq poop tur teeninni piziir teerge tapkьr poldu.

Kustьвьş eвilelinde Kerttik-ool—„Tьва" tep ьrьn polgaş şylyynny piziir teerge, ege-le erengej turguzuqluq poldu.

CXK pildinmes attьq aratkor—xajьrakkan sumuzunun arat conu malьnьn odar pelciirin taarьştьrьp tur tep pizeeninni yndyrer teerge, şьn adьn cok poldu.

Poştanьn c a g ь q k i l d i z i n d e O. Kendөn-syryn—Poştanьn tugajьnda şylyk pizeeniner cyy-taa utkazь erengej poldu.

CXK iji aratkor—Cajlaq-alaakta kirip өөrenir şkolanьn ergelekcizi Torzu azьlьnga sula, aazьzь pagaj tugajьn pizeeninөrni yndyrer teerge, mөgө adьnar cok poldu. Am paza ekki pizip kөryner.

Cөөn-xemcikte eş Tokkur-ool—cangьs pөry өlyrgen ulustarnь, sumuda xana solunga pizi.

Teeste eş Lama-cap—cut-pile telmissel tep pizeen cyвende, kajda ceze mal өlgenil, am kandьq temissel corutsa coguurul teerzin pizibeen anaa kurgaq material poldu.

Uluq-xemde pildinmes cazьt attьq aratkor—pagaj cyвe kьlьp turar sumu oralakcьzьnьn adьn pizibeenniq pildinmes polgaş kajь ajnьn, kaaştьn xynynde kancap turganьn todargaj pizibeen tur-sen. Am tarьj pizi.

Solcurda eş Camьjan-pile ьdamsyryn—pizik pөlgymynyn өөrenip turarьn xana solununga pizinөr.

Cөөn-xemcikte 1 tug. nam yyrynyn xuralьndan kelgen telegramda, parьmdalaar kьmnьn-taa adьn pizibeen, cyk-le **„Xural prezidiymy"** teen poorga, yndyrвeen.

CXK Tөвө-xajada „Saarьq"—kezigyn Tamвazьktьn solun cagьвajьn turarьn pizeeniq şьnar cok tur. Xarьn onu surgaar xerek.

UXK Yrвyn sumuzunda „Ezer"—Kara-ooldun paak aazьlap turarьn sumu şyygyzynge pildirt.

Tozuda eş Cyldym—cut polur tep turarьn koncuq todargaj kьldьr pizeeş, moon songaar kandьq temissel corutsa coguurun todargaj pizip kөryner.

Kьzьlda „Tьnnaan"—seen pizeen cyвenni coguur cerin-ce şilcitken.

Xarьssalgalьq redaktor **Lyndyp.**

Kьzьl-xooraj Tirazь 4.482 Kyrynenin 1 tugaar tipogravь

ŞbN

Nomer erttee 10 kep.

TARN TK polgaş Profes Tep cebileliniŋ organь

Pygy telegejniŋ prolettarlarь polgaş tarlatkan arattarь, katьkzьnar!

„Şьn" solunnu cagььr erttee:

Xuuzunda cagььrlarga:

1 cьlda . . 5 akş.—	3 ajdan kudu
6 ajda . . 3 akş.—	cagьlga
3 ajda . . 1 ak. 80.	albas

Solun cagьdar cerler: Tep xarьlzaa kontoru, ooŋ kedee salььrlarь polgaş poştaccьlarga cagьdar

Alban polgaş yletpyr cerleringe. cagььrь:	Taştьkkь corudar cagьlgalarnь:
1 cьlda . . . . 8 akşa	1 cьlda . . 10 akşa.
6 ajda . . . . 5 akşa.	6 ajda . . 6 akşa.

„ŞbN" solun redakssьzьnьn adrezi: Kьzьl-xooraj, Revolus şely, Şetinkin kudumcuzu, pazьn № 2

1936 cьldьŋ feyral 12 xynynde sreda № 13 (514)

Cut-pile temisseldi piccii-taa sularatpaalьŋar!

Cut ajььlь-pile kalbak temissel corudarьŋga profes ebilelderi onza podal salьr

TAR-nьn cazak, namьndan cut ajььlь-pile temissel corudar tugajьnda pygy arga kemceqlerni corudup, ьlangьja cazak, namnьn paaştьncьlarь kozuunnarnьn sumu, arbannarьnga cedir-le ol temisseldin xyrezin corudup turar polgaş kyrynenin xerengizinden 25 mun akşanь kozuunnarnьn cudaan sumularьnьn arattarьnga mal cemizi sadьp alьrьnga tuzalap perip turar. Cazak, namnьn cut ajььlь-pile temissezir tugajьnda arat tymenge po kergyzyp turar uluq uzur-tuzalьq coruduşkununga tuzalaştьr, TAR Profes ebilelderinin Tep cebileli onza podal salьp. podunun organizastarьnьn azьlьn po yjede poop turar cut ajььlь-pile temisseziringe xoibaştьr salьp turar.

Cut ajььlь-pile temissezirde tuzalьq argalar corudar tugajьnda profes organizastarь pottarьnьn azьl-agьj, pydyrylgege, alban cerlerinin iştinge profes kezigynnerin polgaş kezigyn ebes ulustarnьn kalbak kirzilgezin ebileldeştirer tugajьnda cyny kьlьr teer polza:

Transport, sadьq seertiylgeliq kolektifter cazaktьn, kozuunnarga tuzalap perip turar mal cemi taraalar oktaarьnga polgaş tuzalьq paraannarnь cedirip turar corukka, colaaccьlar, seerttylge ulustarьnьn ylegerliq pottuq kirzilgezin ebileldep, pydyrylgeliq xuraldarnь kьlьp, iştinge azьldьn tyrgen argazьn corudup, idiişkinniq xamьk kemceqlerni corudar polgaş oruk xarь aştaar corukka kolektifternin kalbak kirzilgezin organizastap, paza yner kirer cyykterni tyzyryp, cydyreringe şak xozudatpajьn saadal cok corudar tugajьnda caa-la egelep turar staxanofsьq SEREN-OOL, CUNARJEF, ZRJANEF suqlarnьn ylegerin eskeleringe taradьp, seertiylgee pygy colaaccьlar polgaş oon-taa eske ulustarnьn idepkejliq kalbak kirzilgezin ebileldeeri onza cugula.

Tipografta erykcyler polza, solunnarnь yner ejynde yndyrer tugajьnda xynde yzyk eryyr cizekterin cazьq cok, saat cok şalьptьq kyyssedip turarьn xandьrar. Solunnar taradьlgazьn coguur ejynde cer-cerin-ce taradьp turarьnga tuzalaştьr, ol azьlga turar ulustardan negep kyyssettirer. Poştanьn telefoncularьnьn ekki, pagaj azьldьqlarьn ileredip turgaş, staxanofsьqlarnь olarnьn iştinden ileredip, po yjede poop turar cut-pile temisseldi corudarьnga tegym tuzalьq polgannarnь onzalap sanap turar coruk koncuq cugula tur.

Moon angьda xoorajnьn xamьk kolektifteri, ьlangьja Mal-cer ministerinin canьnda profes yyry podunun kolektivin maldь cuttan kamgalap alьr tugajьnda azьralьn taarьştьrar, xar ezer polgaş eske-taa talazьnga tuzalьq tajьlьrlьq cyylderni solunnarga piziirin tyn xyn cok oraldazьr.

Moon-pile kadь kozuunnarda polgaş kyrekonomnarda profes organizastarь, tus tus cerleringe cutka udur azьl corudar tugajьnda profes kezigynnerinin, kьlьp olurer azьlьn tamcьştьr, coguur organizastardan taandьrgenь jozugaar eres kyyssedip kirzirin podunun talazь pile azьl xyleelge perip, oon kyysseldezin negep turarь alban polur.

Xamьk profes organizastarь, pottarьnьn kolektivinde mal, xaban, kuuştuq ulustarь ol malьn paksьratpas tugajьnda azьl corudarь cugula turar. Cizee: Kьzьl-xoorajda uluq xar caap, 2-1 nek maldьq ulustarda sigen peletkel paza cok turar tur. Po coruk polza, xooraj kolektifterinin en tergiin azьlь poop turarьn parьmdalap, ol ulustarga pottuq ajttььşkьn sanaьn perip, paaş purungaar malьnga cem peletkeerin sagьndьrьp turarьn ergeleer.

Profes tep cebilelinin

oralakcь targazь Pak-kek.

Colaaccьlar tut-pile temisselge tuzalazььl

Sovtьbtranstьn kaadьrlarь am poop turar cutka udur eres temissel corudarda cyny kьlьr teerge, TAR-nьn pygy kozuunnarьnce maldьn cemin tyn-xyn tibejin, ujgu cьdьn cokka erestiq cedirip peer polgaş maşinazьn kamnap, Staxanoftun arga ylegeri-pile şalьptьq azьldap, paza septekciler maşinanьn yrelik cerlerin saadatpajьn kьlьp perip turar uzurluq.

Ol polza, arat tymennin azьlagьjьnьn tezee polur madьn polcaq cok ajььldьq cudu-pile temisseşkeni ol polur uzurluq.

Garaş ergelekcizi YDERAA

Cut-pile temissezirde 7300 akşa tuzaladь

Uluq-xem kozuununun 13 sumularьnda cut poop egeleen. Po tugajьnda cazak cerinden pistin kozuunga 7300 akşa tuzalaanьn tus tus sumular-ce xubaap corutkanь polza, Xenderge-ce 528 puut sula corutkan. Am paza 300 toon sabannь ol cer-ce corudarь-pile captap turar. Tus-taqga 720 puut sula corudarь-pile koştaar aat suraqlap tьp turar.

Kolduunda ystynde iji sumu eleen cudaj pergenin parьmdallaaş, kozuunnnn alban xaarlarьtaa ol cerlerde azьldap turar.

Moon-pile kadь eske sumular malьn cutka alьspazь-pile paaş udur argalarnь xeregleeri cugula tur.

Tugancь.

Tozuda cut egelej pergen

Tozu kozuununda cut egelej perdi. Pygy maldьn 3 xuuzunun 1 xuuzu azьralda kirip turar, nek mal parьk şuptu azьradьpkan polgaş kedyrtiyp turar mal kebydep turar. Ьlangьja Pii-xem sumuzunda mal elyp egelej pergen.

Sumulardan keep turar medeelerden keerge, uluq cut-taa tabarьştь-la 4-5 ajlarda mal tьkka kьrlьr poor tep ьrьm cok medeeler turar polgaş sigenibis am 1 aj 15 xonuktu-la şьdaar tep turar.

Kozuun organizastarь cut-pile temissezir azьldь corudup, sumu, arbannarda, yyrlerde cut-pile temissezir komisterni turguskan.

Am koopta sula cok turar cube teleede sula, şişkindiden koop tamcьdь corudarьn coguur cerden tilep tur-pis.

Nam komizi Pirekkej.

Cut-pile temissel

Kaa-xem kozuunu Kek-tej sumuzunun 1 tugaar arbannьn xamaattьlarьnda po cьldьn 2 ajnьn caazьnga cedir azьralda turar uluq, picce malь 165, malьn odarladьp 5 eq keşken, olarnьn odarlatkan malь, nek—90, xoj. eşky 350 azьq.

Oon angьda paksьraan maldarga saban, sigen seerttyp peer azьldь yrgylcylep corudup turpis.

Arban targazь TUUZA.

Cut-piie temissezir teeş targa tyn xyn cok azьldap tur

Uluq-xem kozuununun targazь eş Tamdьn-cap, Xenderge-ce podu-pile pargaş, ol cernin arattarьnga 24 talbьjnь podu cazap pergen polgaş cut-pile temissel corudar teeş ujgu cьdьn cok, am-taa azьldabь-şaan turar.

Menge-pajьr.

Yş uzun seem cedip tur

Ceen-xemcik kozuununun Tebe-xaja, Pajan-tala, Xajьrakkan sumularьnьn tebiskeerinde, pocьldьn 2 ajnьn 3-te uzun seem azьq xar caqgan, ergide turganpile kataj 3 uzun seem xar par poop turar.

Po tugajьnda arat con malьn cudatpazь-pile sigen, sabanьn peletkep, xar ezer talbьjьn kьlьp ap turar.

Sancaj.

Ezin etteerin soksat

Uluq-xem kozuununun Kьzьl taq sumuzu, am podu Ezim curttap turar arat Tombaa-xuurak teerzi, kadajь Tarьjmaanь cajьn, kьzьn ezirik, eleer yrgylcy etteer polgaş uruq-tarььn paza ьncaar etteer, pir adьq-teq kizi tur. Oon ьnaj Ezim sumuzunun arattarь-pile ep-najьral cok polgaş 35 cьlda 4 kizi etteen.

Moon po xeree xamaarzьr albannьn ceringe mьncaga cedir tьnnalbaan. Xarьn po Tombaaxuuraktьn arbanьnьn targazь polgaş tunmazь polur Sambь-xuuraktan Ezim sumuzunun targazь Camaa-ce şaqda-la pildiriişkin corutkan polza-taa Am ol coruk amdьgaa cedir kancalbaan-taa, kozuunda 3 tugaar şyygyden kemceq albaa-ce xorzok.

Şьdьraa-xely.

Franzьnьŋ komunistiq namьnьŋ uluq xuralь polgan

Franzь ulustuŋ Pariş tep tep xoorajьnda janvar ajnьn 22-de Franzьnьn komunistiq namьnьn 8 tugaar Uluq xuralь azьttьngan. Xuraldьn azьttьngan pazьnьnьn iştinde xural targalarь olurar cerinin arttьnda Marks, Lenin, Stalin, Dimitrof polgaş Franzьnьn komunistiq namьnьn tep komitedinin erengej sekseteri Kaşen suqlarnьn uluq curuktarьn askan turgan.

Myn xuraldьn xyndylyq prezidiymynge eşter Stalin, Dimitrof, Telman suqlarnь paaştatkaş eleen xej eşterni songaan. Oon iştinde SSRE-nin pir tugaar yiegeriiq azьlcьnь eş Staxanoftu paza xyndylyq prezidiymge songaan.

Taraazьnda myn Uluq xuraldьn xereen ergeleo erttireringe Franzьnьn komunistiq namьnьn Tep komitedinin sekreterleri eşter Kaşen, Tores, Marti suqlarnь paaştьnnatkaş 30 kizi songaan.

Myn xynde myn namnьn Tep komitedinin tynnel iletkelin eş Kaşen iletkeen.

(SSRE-nin „Pravda" solunundan).

XEBENMEJ.

Japon-mancuur, MAR-ga paza cengeelep xaldap turgan

Ulaan-paadьr, janvarnьn 22-de. (Sovet Ebilelinin temir udazьn medeezi xuraar cerinin medeezinden).

Japon—mancuur, Mooldun tebiskeeringe paza cengeelep xaldap turgan tugajьnda medee aldьngan.

Janvarnьn 22-de, japon—mancuurnun 3 gruzovik cьccaannьq, paza arttьk 5 cьccaannь peletkep ap algan pelyk şeriqleri curt kьzьgaarьndan tura 25 kilometir işkeerlep kirip kelgeş, MAR-nьn tebiskeerinde Cingis-xaan tep cerde turar Mooldun kьzьgaar şeriqleringe 1½ kilometir xire cookşulap algaş, Kara-nuur tep cerden ciik pulemot-pile poolabьşaan, Mooldun uk kьzьgaar şeriqlerin-ce cookşulap-la olurgan.

Mooldun kьzьgaar şeriqleri koncuq şьngьь udur xarьь peerge, myn japon—mancuurnun pelyk şerii, tulcup turgan ceringe pir elyrtken kizizin paza pir ciik pulemodun kaapkaş, kьzьgaar-ce uqlap coj-pargan turlar.

Japon—mancuurnun pelyk şeriqleri tedir canьp par cьda, Mooldun iji tozuul tannььl şeriin tudup appargan, ol tutturgannarnьn kancanganь pildinmes.

(„Izvesti" solundan).

Arattьn revolustuq şeriqleri cut-pile temisselge pottuq tuza kergyzyp tur

Am yjede cer-cerde xar ulgadьp, cut ajььlь poop turar. Ьlangьja Pii-xem kozuununun tebiskeerinde xar koncuq uluq tyşken polgaş songu kьzьgaar-pile Kьzьl-xooraj arazьnda argьzar uluq oruktu xar tuj tyşkeninden maşina corup şьdabajьn turganьn kergeş, po cьldьn 2 ajnьn 6 xynynde Arattьn revolustuq şeriinden 90 azьq kizi 3 maşinalьq corutkaş, kezeekkinin 5 şakta Tege tep taanьn paarьnga xap cede peeribiske, xarnьn uluu maşina coruur xamaan cok, kizi-taa kьlaştaar arga cok poldu. Murnunda ol cerge uluq xat polgaş xarnь xerlendirip kaapkan poldu.

Oon ol-la torsan xamьk xerekseldi tutkaş, uluq xarnь kazьp ezip corup kaan. Tannь-askь cerle tura tyşpejin, Sesserliq tep xemnin Kara-suq tep cernin peldiringe cedir 20 azьq kilometir cerni kazьp eştibis. Kezeekkinin 5 şaktan xyndyskynyn 12 şakka cedir 20 şak iştinde azьldaan.

Po oruk aştap turda, revolustuq şeriqlerden en tergiin ekki azьldaan eşter polza: 1) Camzь, 2) Pajьr, 3) Ojdup, 4) Xuna, 5) paza Pajьr, 6) Palgan-ooi, 7 Tere-pişşi, 8) Kьzьl-ool, 9) Sambuu, 10) Pygby, 11) Picce-ooi, 12) Sancat-ool, 13) Padьn-elzej,— po eşter, mogabas şьlabas koncuq eres tajьncь pajdaldьq azьldaannar.

Ol uluq xarnь kancaar aştap turgan teer polza, cьskaal-pile uluq xarnь iji cerden cara şugumnaj kьlaştazьp algaş, oon soonda kazьp aştap turgan. Xar aştaar xereksel talazь koncuq cetpes turgan, xyyrekter xej par polza-taa, kooptun talazьndan koncuq pagaj sьptaaan, sьbь xolga tutlunmas, xoldu ejyp turar, piccii tьnzьş kьlьrga-la sьjlьp kaar turgan.

Po xire uluq xarnь kandьqtaa maşina corup turar kьldьr aştap kaanьn keerge, Arattьn revolustuq şerii cazak, namnьn ajttььşkьnьn kyyssedip turar tur. Moon songaar arattarnьn azьlagьjьnga saat moondak polur cyylder yner polza, oon-pile temisseziringe Arattьn revolustuq şerii pelen tur-pis.

Komandir Tarzaa.

Profes organizastarь nogaa tarьlgazьnga amdьgaaştan peletkenir xerek

Profes organizastarь, pottarьnьn kolektifteringe profes kezigyny polgaş kezigyn ebes arattarnьn orttuzunga 1936 cьldьn caskь nogaa tarьlgazьnьn uzurtuzazьn tanьştьrьp, oon peletkelin amdьgaaştan corudarь cugula tur. Ьncangaş, kolektiftiq, amьxuu nogaa tarььrlar amdьgaaşdan yrezin, xerekselin tьptьnьp alьr.

35 cьldьn egezinde tus tus kolektifternin medeezinde, nogaa taraanь koncuq xej turgan. Oon azaalgazьn cys xuu azaap şьdabaan, camdьk kolektifter xaban, tagaaga cidirtken polgaş sookka alьskan. Ol polza, profes yyrlerinin sula azьlь polur tur. Pir ebes tanьdьlga azьldarьn yrgylcy corudup turgan polzubussa, olar tarьp algan nogaazьn elyrbes turgan. Paza pir camdьk kolektifter tarььr yrezinin orajttadьp taraanь-pile pьşpajьn turgaş, sookka alьskanь par. Oon ьnaj cajьn azaap alьr yjezinde uk nogaalarnь sugarьp, azaap eleer kizi cok appaar cyylder turganьpile eleen xej nogaalar elgen. Am 36 cьldьn nogaa tarььr peletkelin ertte corutkaş, 35 cьldьn ьndьq cetpes corutan poldurbazьn oraldazьr xerek.

Profes tep cebilelinde

ARAPCAA.

Kyrtipografta „Тыва parlaksы“ tep xana solununun azыlы

Kyrtipograftыn canыnda nam, areve polgaş profes yyrlerinin organы „ТЫВА PARLAKSЫ“ tep xana solunu 1935 sыldыn turguzunda şынar polgaş turguzuq talazы-pile eleen sajzыrangaj poop kelgen.

Cyl teerge, po arazыnda xana solunun 14 tugaarga cedir 140 sannыq cyyl yndyrgen polgaş 30 xire xanakorluq. Myn xanakorlar tipograftыn pydyrylgezinin azыl texniin koldadыp pizip turar.

Manaa 1935 sыldыn egezinden tencyzynge cedir xana solununga yngen cyyldernin sanы polgaş xuuzun kergyzerge:

№	YNGEN CYYLDERNIN ADЫ	Sanы	Xuuzu
1.	Nam azыlы	13	9,73
2.	Areve azыlы	14	10,14
3.	Profes polgaş tipograf pydyrylgezinin tugajы	29	20,57
4.	Taştыkkы pajdal	7	5,41
5.	Pottuq şygymcilel	16	10,90
6.	Kultur massalыq azыl tugajы	12	8,55
7.	Xereezenner tugajы	4	2,08
8.	Kaadыr tugajы	5	3,57
9.	OKTE azыlы	8	5,79
10.	Uran-cogaal	7	5,41
11.	Mal, taraa azыlы	5	3,57
12.	RTO azыlы	5	3,67
15.	Pajыrlar tugajы	5	3,57
14.	Solun azыlынын tugajы	5	3,57
15.	Pistin xarыыvыs	5	3,57
	Kattыşkaş	140	100

Ystynde sandan algaş kerge, xej niittinin azыl xereen paza cыrыdыp turganын kergyzyp tur. Oon-pile kadы cetpes cyylder paza par, cyl teerge, ystynde sandan kerge, mal, taraa azыlы-pile xereezenner azыlын koncuq ebeeş pizeen tur, ol polza, xana korlar cyk-le at xemeegen coruur poordan paşka, xana solununga medee cyylyn pizibejin turar, xarын xana solunun yndyrerde ergelekcileri pottarы-pile kaaş udaa tilep turgaş, araj poorda material pizidip alыr, oon xaraazы-pile xana solunu yner ejlerinden ozaldaar cyylder par.

Oon angы solunga pizeen pot şygymcilelderni tipograf ergeleer cerinden polgaş paza xamaarzыr cerlerinden xarыы pizeeni cangыstaa cok. Oon algaş kerge, xana solunun nomcubas polgaş ozaabas cyylder kestyp turar tur.

Ystynde cetpesterni moon songaar 36 sыldын egezinden ынaj cok kыlыp uzutkavы-şaan, murnukkuzundan arttык şынarlыq poldurar sorulga-pile piziir cyyldyn sezyn kыzыrыp, şынarын sajzыradыp, pizeen cyyldernin pajdalынga taarыştыrar coruk-pile xandыrar polgaş xana solununga ileredip pizeen pot şygymcilelderni xamaarzыr organnarындan toraan xarыylap, ыlangыja xanakorlar mal, taraa azыlын kыlbajын turar polza-taa, mal, taraa azыlын taarzыr cyylderi-pile pizip, paza xereezennernin tugajынda piccii-taa cube kaqbajын pizip turarы cugula tur. Şak mынdыq cepsekterni kol kыlыp algaş, xana solunun ajda 2-den ebeeş ebes yndyrer tep şiitpiribisti azыr kyyssedirin xanakorlarga idegep tur-men.

Oon-pile kadы po 36 sыldын 1 ajda 2 udaa xana solunu yndyrgen polgaş myn xana solununun paazын curuktar-pile kaastap, oon iştinde pizeen cyyldernin sezyn kыzыrыp taarыştыrgan.

Xana solununun ergelekcizi
O. Sunduj.

292 mal odarlatkan

Pii-xem kozuununun Sesserliq sumuzunun picce Pajan-kolda curttap turar 5-6-7-8 tugaar arbannarnын arattarы, po sыldын cut ajыylы cugaa cok polurun paaş udur şincilep kergeş, 36 sыldын 1 ajda nam kezigyny Taganza paaştaaş, 10 xire eqler malын odarladыp, iştii Tegenin şaanda aaldar olurup coraan edek kыştaqlarынda caa kazaa-xoraanы koncuq erestiq peletkep kыlыp algaş kezyp parыp xonup algannar.

Oon iştinde kezigyn Taganza, arban targazы Noncat iji adalыşkы pottarынын malынdan angыda eske eş-eerynyn malын sы azыrыp peeri-pile kadagalap turar malы; sыlgы—117, nek—46, xoj, eşky—131, kattыşkaş 293 paaş maldы odarladыp turlar.

Oon-taa eske Sarыq, Paldыp olar paza eş-eerynyn malын odarladыrы-pile ap algan turlar.

Sumu targazы TABAA.

Pii-xem kozuununun tarlaq sumuzunn kыjgыrыынga xarыы

Uluq-xem kozuunu Ezim sumuzunun nam, areve kezigynneri polgaş arat conu 1936 sыldын solun parlalga cagыlgazынын tugajын margыldaaga kыjgыrыp keigeninerge xyleep algaş, udur kыjgыrыp xarыylaarыыs polza, pygy cagыlgalarnы 180 cedirer-pis. Ыlgaarga: „Şын“—80, „Areve şыны“—80, „Byleten“—20, monu san talazы-pile ebes, şынar talazы-pile kattaj slerni azыr cagыыrpis.

1935 sыldын 12 ajdan peer 1 ajga cedir cagыp algan solunnarыыs; „Şын“—60, „Areve şыны“—73, „Byleten“—19, kattыşkaş 152 cagыqlыq-pis.

Oon-pile kadы 36 sыldын kыzынында maldы cutka alыspas polgaş par turar pizik pelgymnerin şынarzыdarынga slerni azar-pis tep kattaj xaara kыjgыrыp tur-pis.

Moon tynnelinin pir tugaarын 5 ajnын 1-de, iji tugaarын 8 ajnын 1-de tep slernin şiitpirinerni xyleep aldыыs.

Sumu targazы CЫMBA,
Nam yyrynyn targazы
CYDEJ-OOL,
Areve yyrynyn targazы
NAJBЫT-OOL.

ARATTAR!
Solun cagыlgazын ulam yrgylcylediiliner.

Nam, areve kezigynnerinin arattarnы pizikke eeredirinin pelgymneringe tetkimce

ARN polgaş ARE kezigynnerinden pizik pilbes arattarnы cangыs cangыstap pizikke eeredir tugajынda ege saavыr

(Egezi № 12 (513) solunda. Am tengen)

4. Myn eeredilgeni corudarda arattarnы pizik piliktiq poldurarы-pile kadы likpuntu programынda ajыtkan san-podalga polgaş oon-taa eske cyylderni eeredir: Pizikke eeredir kicceeldi corudarda „Caa oruk“ tep yzyk polgaş „Caraştыr piziiliner“ tep caraş pizimeldiq tepterni kol kыldыr azыglaar uzurluq.

„Caa oruk“ tep yzykty kandыq arga-pile ajttыrыl tize, cer-le talaşpajын coguur yzykty pydyny-pile siiredir kыldыr ajaar ajttыr xerek. Cizeeleerge: Uk tepternin paaştajgы arынnarын eerenirinin argazы polza:

a) Kicceel pyryzynde cangыsla arынnы ajttыr.

в) Xamыktын murnunda paşkы podu, turgan sesterni murnaj nomcup peer.

c) Oon taraazы-pile eerenikci podu paşkынын nomcaanын ettyndyr adap peer.

d) Oon seelynde par-pile parlaan polgaş kara şugum-pile kazaalaan semis kara yzykterni eerenikci kizi murnaj temej kыldыr ettyndyr curup alыr uzurluq.

e) Oon taraazы-pile paza kattap par turgan sesterni paşkы nomcup peer polgaş onu eerenikci ettynyp adaar.

f) Oon seelynde par turgan yzyk-pile caa sesterni cogaadыr. Cizeeleerge: yş kezek saazынcыgaştarga pir „a“ polgaş cangыs „l“ tep yzykty kozar polgaş en seelynde paza pir „a“ tep yzykty kozar polza, „ala“ tep ses polu peer. Oon paşkы nomcubajын eerenikcilernin podunga nomcudar uzurluq. Eerenikci nomcup pilbes appaarga, paşkы paza kattap nomcup peer polgaş eerenikci onu ettynyp nomcuur. Oon taraazы-pile paazынga iji „a“ tep yzykty salgaş, seelynge „l“ tep yzykty kozar polza, „aal“ tep ses polu peer. Onu temgi-le arga xereglep eerenikcige nomcudar polgaş pilbejin paar polza, paşkыdan nomcup peerge ettynyp nomcuur. Xamыktын seelynde paazынga „l“ tep yzykty salgaş, iji „a“ tep yzykty kozar polza, „laa“ tep ses tыptыr. Onu temgi-le xebeer nomcudar.

g) Moon taraazы-pile temgi saazынcыgaştarnы xereglebejin tepter iştinden kattap nomcudar

q) Oon soonda temgi-le yzykter kirgen, ala, aal, laa cergeliq sesterni eerenikci pydyny-pile curup alыr.

1. Xamыktын seelynde tepternin adaanda şыjыq polgaş pizimel yzyk, sesterni ten caraş kыldыr ettyndyr pizip alыr xerek.

Tepternin uk arnын cygeer toktaadыp algan soonda paza pir arынnы egelep ajttыr. Pir ebes toktaadыp albaan polza, temgi-le ertken sesterni paza kattap kicceeldeer.

5. „Caraştыr piziiliner“ tep tepterni azыglaarынын argazы polza:

a) Murnaj paşkы podu ol tepternin pir tugaar saazынындan curaan şыjыqlarnы kancaar caraştap ettyndyryp, curuurunun argazын kergyzyp peer, onu kyyssedirde uk tepternin iştinge cube pizibejin anaa angы saazын kыrынga curup peer.

в) Oon taraazы-pile eerenikci podu paşkынын argazын ettynyp, angы saazын kыrынga xej kattap curup eerenir. Pir ebes karandaş ijik-pe temir yzykty xolunga şын ebes tudar poldur-pe azы saazынnы solagaj talzын-ce piccii ijlencek kыldыr şыны-pile salbas polza, onu paşkыdan edip, karandaş, temir yzyk polgaş saazынnы kancaar tudar argazын ajttыp peer.

c) Ol tepternin eerenip turar cerinde pygy şыjыq, yzyk polgaş sesterni ten caraş kыldыr ettyndyr pizip, eerenip algan soonda myn tepternin podunun iştinge pizidip polur.

6. Pizik pilbes arattarnы cangыs-cangыstap eeredir ajttыrыqlarnын tugajынda po saavыrnын ulancыzы polgaş paşkыlaarынын argazын todargajlaan tus tus cyylderni „Şын“ polgaş „Areve şыны“, „Xostuq arat“ solunnarga am udabas egelep, kaaş aj iştinde yrgylcylep yndyrer.

7. Ol iji nom-pile tus tus yyrlerni cecce xandыrar teleezinde am kaaş xongaş Tыva tep kooptun salbыrlarын tamcыştыr tus tus sumu yyrleringe „Caraştыr piziiliner“ tep tepterni taradыp peer polgaş 2 ajda „Caa oruk“ tep tepterni paza-la corudup peer tur. Ol tepterni koop cerleringe corutku-ce cedir kozuunnarынын nam komitetteri polgaş pot-cagыrga cerlerinde ol tepterlerni xeregleeri cugula. Pir ebes kajы pir cerge ol tepterler mыrынaj cedişpes apparza, po tyr xuussaa iştinde moon murnunda kedeege taratkan „Pizikke eerenir teeş temisseziiliner“ tep uluq ulus keer yzykty azыglap polur.

Kыzыl-xoorajnыq pazaarын korum curumnuq, kulturluq turguzarы toq cugula

Kыzыl-xoorajda poop turar pazaarlarnын curumu sadыp alыrlarnын negeldezin xandыrыp şыdavajын turar.

Orannын iştinge sadыq coruun xegcydyp corudarынga pazaarnын uzur-tuzazы koncuq uluq polur. Po tugajын kым-taa tadagalzabas.

Pazaarnы kancaar corudup turarыl, sadыын kancaar turguzup turarыl, pazaarga keep turar arattar kajы xire azş-cem ekkep turarыl,—po tugajынda kым-taa sagыş salbajын turar. Pazaarnын turup turar pajdalы arыq-şebernin pajdalынga udur. Sadыqlaar cyvelerliq arattar eet, sarcaq polgaş eske-taa aaş-cem salыp algaş sadыqlap turarы cedişpes, stoldarынын, toorbaştarынын kыrы—tyrzok xirliq polgaş ol stoldarnы, toorbaştarnы tudup, turguskanынdan tura olarnы kым-taa cuqba n polgaş paza pygy pazaar şely aştattынmajын turar. Cangыs ses-pile cugaalaarga sanitarga udur pajdaldыq polgaş curum cok coruk telgereen turar.

Sanitar xaragalzaazы (arыq-şebernin pajdalын sagыыr coruktu xынap ederttip turarlar) sula azыldap turar. Şыны-pile cugaalaarga, ol sanitar-xaragalzaazы kengys azыldabajын turar. Mal emcizinin xaragalzaar uluzu paza koşkak turgustungan. Eetti mal emcizinin kerylgezi cokka sadыp turar coruktar xobar ebes. Sarcaq. palыk cergeliq eske cem cyylyn kengys kerylge cokka sadыp turar, ol tugajынda mal emcizinin temdeen xap kaan, ынdыq c e m men cer-le kerbeen-men. Azыral kuuştar eedinde pezin men ынdыq temdek kerbeen-men. Oon kadынa, mal emnelgezinin ceri pazaarlaar cerden ынakta turarыpile arattar pottarынын pazaarga sadar teeş ekkelgen aaş-cemin xoorajnын pir kыdыынda mal emnelgezinin cerin-ce seertpes argazы cok poop turarlar.

Moon songaar pazaarga corudar sadыqlazыlganы segidip şыdaar polgaş songaarladыp polbas corutsa coguur kemceqleri polza:

1. Sanitarnын polgaş mal emnelgezinin xынalda-xaragalzaa corudar cerin turguzar.

2. Pazaar şelynyn xamыk pokpыrttaan aştap, stol, toorbaştarын cuur.

3. Pazaarga kelgenner ekkelgen cubezin sadarda, şuut şanak, tergezinin kыrындan ijik-pe camdыkta mыrынaj cer kыrындan sadыp turar cube teleede, stoldar nemeer.

4. Kыzын polza, xardan, cajын polza, caastan kamgalaar teleede, stoldarnын kыrынga şыp turar cybeler kыlыr.

Oon ынaj paza pir cugula kemceq par. Ol polza, kelgen ulus keep tyzer kulturluq kazaa kыlыr, ortta kelirlernin orttuzunga massalыq kulturluq azыl telgeredir. Myn kelirlernin tyzer kazaazы polza, kelgenner xonardan kadынa, solun nomcuur, şaj izer, cem ciir, radio, iletkel polgaş oon-taa eskelerni tынnaar argalыq polur uzurluq.

Myn kazaa canынga ekkelgen produktularnын kamgalalын ekki turguzar uzurluq, aat xelge cыlыq kazaa tudar, sigen—azыral salыr cer kыlыr. 1935 sыldын kyzynynde pazaar-coruun organizastaar tugajынda xej-le cugaalar ynyp turgan cube, ынdыq polzacok, ol ajttыrыq мынcaga cedir şiitpirlettinmeen polgaş pazaar coruun eeleer eezi cok turar.

Monu Sadыq-yletpyr minister ceri xынap kergeş, pazaar sadынын şынgыыzы-pile organizastaar poor tep idegeer xerek.

M. GUSKOF.

Ylegerliq stanzыda aşşak Tajlak pizikke kымdan-taa arttык eerenip tur

Cadaananын Tebe-xajada „Cyrmit-tazы“ tep attыq ylegerliq stanzыda azыldap turar nam kezgyny 54 xarlыq Tajlak aşşaktын kыrgan-taa polza, podunun piliin kedyrer tugajынda, idepkejin aar. Cyl teerge, ol cerge, 35 sыldын 10 ajnын 4 xynynde picce pizikliq ulustun şkolazын azыtkan. Ol şkolaga kirerde a yzyk tanынas turgan.

Am po 36 sыldын pir ajnын tencyzynde kerge, pizikti nomcuur, piziir polgaş sannы kadar, kazыыr, kebydedir yş argazын pilir appargan.

Ol aşşaktын eerenip turarын stanzыda kadы eerenip turar eery kajgazыp turar „cop koncuq aşşak polur kizi kerge, paazынын tygy agara pergen, ak-saldыq aşşak-la tur“ tizip turar.

Po aşşaktын idepkejliq ylegerin cer-cerde kыrgan aşşaktar, pottarынын kыrganынga calынmajын, erttem kulturun kedyreri cugula tur.

K. SEMIS-OOL.

Pygy telegejnin azılcın tymen xereezennerinin komunistiq xyny—Marttın 8-ke

Şkola azılınga arat xereezenner-den kirzip tuzalazır tugajı

Arat xereezenner şkola-pile xanı xarılzaalıq, oon azılınga tuzalazır polgaş kirzir coruk polza: şkolanın pygy-le azıl corudulgalarınga tektimce tuza polur polgaş al-pottarınga azık tuzalıq tur.

Todargaj kandıq janzı kirzip tuzalazırı teerge, Ulustun 8 tugaar Uluq xuralından, TAR 20 cıl polur ojunda arattarnın 8-ten 12-ge cedir xarlıq uruq-tarının ege şkolalarga 50% tırttıp kiirgen turar uzurluq tep ajıtkan şiitpirin parımdalaş, kyzyn şkola azılın egeleer tuşta arat xereezenner pottarının өөrenikci uruqların өj şaanda şkola-ce saadatpajın corudup perip turar coruk cugula. Incangaş uruq-tarının erttem surguulga өөredip alır polza, murnukkuzundan-taa arttık tuzazın kөrgyzer.

Camdık xereezenner mıncap podaar paza cadabas: caccaa, cувee өөrenip algaş, kaapkaş coruj paar-la ınaan tep. Cok ındıq ebes, xarın sler pygydenin azılınarnın, ılangıja orannın azıl-agıjının kol adırı polur maldı kındıq janzı ekki azırap östyrer argaların ajttıp, sler-pile kadı azıldaar erttemniq ulustar oon yner tur. Po tugajın pilbejin uruqların corutpas polgaş өөrenip turda yndyryp alır xereezenner camdıkta par appaar tur. Ol xereezenner monu pilip alırı cugula tur. Paza kozuunnarda cada şkolalarının polgaş likpuntunun-taa surguuldarı cajlıq yjelerde cutka udur kemceqlerni ap corudar, ılangıja cookta aaldarga tuzalazıp, malga xar ezip peer polgaş өske-taa kemceqlerni alır uzurluq.

Camdık cerlerde kirip өөrenir şkolalar polgaş kozuunnarda cada şkolalarının өөrenikcilerinin ada-ijezi uruqtarın cuttun ajıılı teeş sularatpajın, xarın ekki өөredir polgaş keep olurzup, ceder cetpes cyylderin ileredip, pottarının coguur eres sanaldarın perip, uruq-tarınga-taa curumnuq ekki, arıq şeber өөrenir tugajın ajttıp surgap peer polza, şkolaga uluq tuza polur. En ılangıja am yjede, arat xereezenner tөp cerde өөrenip turar uruqları-pile cagaalazıp, cuttun ajıılından malın kamgalap alır tugajında cazak, namdan salıp corudup turar arga-kemceqlerni ajttırıp pilip algaş, ol argalarpile pottarının malın cuttun ajıılından cajladırın kızar. Oon-pile kadı өөrenikci xereezenner cazak, namnın cutka udur arga-kemceqlerin xandır pilip algaş, amdıgaaştan avalarınga cagaa-pizik tamcıştır tanıştırar uzurluq.

Xereezennernin kol sorulgazı polza, karacangıs uruqların өөredip algaş-la olurar cуve ebes, xarın pottarının erttem piliin өryledip, ılangıja nasional tıl piziinge өөrenip alırın kızar. TAR cazak, namından arat tymennin ten kezii polur xereezennernin erttem piliin kөdyryp, er ulus-pile tenneştirip alırınga koncuq uluq argalarnı corudup turar, cizee: kozuun, sumularga likpuntu, cajlaq şkolaların azıdıp, kөzer kızıl өqlerni-taa corudup perip turar. Ol cerlerge arat xereezennerden kuruq cok kirzip өөrenir uzurluq. Nam, areve kezigyny xereezenner ystynde ajıtkan sorulgalarga murnakcı polur uzurluq.

Xөj xereezen eş-өөrymge idegeerim polza, nasional tıl piziinge өөrenip turar pajdalınar polgaş өsketaa amıdıral pajdalınarnı „Şın", „Xostuq arat", „Areve şın" solunnarga yrgylcy pizip turunar.

Nam şkolazında paşkı xereezen **Zoja**.

LENINININ ŞINI

(Belorus ulustun toolu)

Kөdeege iji alışkılar curttap corup turgan cувen irgin. Olar cer andarıp, karak-kulaanın cazın kara cerge tөp, oorga-tөzyn ıstadıp şıladıp coraan cувen tur. Olarnın ıncap coraaş tarıp algan picce taraazın, azırap algan kaaş malın pannar pılaap algaş, oon ornunga cuduru-pile oorgazın-ce aa-perip, oon-pile tөlep turup tur.

Iji alışkılar curttap kelge-le iji pir-taa cıl ebes, ta ceze, ta kaaş cılda ıncaar curttap kelgen cувen. Teskindir tolgandır kөryp kөөrge, өske aşşaktar paza-la ıncaar curttap turup tur.

Alışkılar өskenin xırnınga azıldap peerinden xalaazırap ancıqzına perip turlar. Incangaş cувenin şının tıbar teeş Orus oranın pir kıldır kezip corup kaar tep pargannar tur.

Ajnın ajı-pile cıldın cılı-pile corup keep turlar ebes-pe. Şıjaan am, ol-la corup coruurga, uluq turlaq cerge tabarzıp tur. Oon tal orttuzunda pan pazınıı-pile taş xyree turgan tur.

—Alışkkılar podanıp turup turup—„manaa kirgeş cувenin şının ajttırıp kөreeli" tizip turlar ebes-pe.

Turlaqga corup olurarga, tergeliq aattıq pan udur corup olurup tur.

—Cyy kandıq irejler sler, kajın keldiner, kaj par cor sler! cyny tilep cor sler?—tep pan mıncap ajttırıp turup tur.

Alışkılar xarıılap tur:

—Jadarap tyrep, mungaqdap curttap-la coraan ulus-pis, am cer-le mıncaar curttaar arga cok poldubus. Cувenin şının tıppajın tilep corup coruur ulus-pis. Onu kajın kancap tıp alırınga pisti өөredip kөrem, pan tep turlar.

—Xarın kandıq poor, pir ebes kyzekseer polzunarza cувenin şının ajttıp-la pergej-men, oon sadıızınga menee azıldap peer appaar tur sler teen.

Alışkılar cөpşeerezip turlar. Cer andarıp, karak—kulaanın cazın kara cerge tөp azıldap-la turgan, azıldap-la turgannar tur. Cıl aşkan. Panga cedip kelgeş cugaalap turlar:—Cувenin şının kancap tıbar-pis, am өөredip kaap kөrem, pan tep cedip keep turlar ebes-pe.—Xarın am, po ışkazıl, kezeede-le sler piske, pannarga azıldap perip coruur sler tep xarıılaan tur. Alışkılar typkyrypkeş paza-la corup kaan turlar.

Ajnın ajı-pile, cıldın cılı-pile corup keep turlar. Ol-la corup olurgaş pir kөөrge, lama turup turgan tur.

—Cувenin şının kajın tıbarı, pisti өөredip kaap kөrem, paşkı—tizip turlar ebes-pe.

—Xarın kandıq poor—cувenin şının slerge men kudaj xaanınga tejlep calbarıp turgaş tıp-la pergejmen, oon sadıızınga sler menee azıldap peer appaar tur sler ijin tep, lama mıncangan.

Alışkılar cөpşeerezip turlar. Azıldap-la turgan, azıldap-la turgan, karak-kulaanın cazın kara cerge tөp-le turup turlar. Cıl aşkan. Alışkılar lamaga cedip keerge, lama cugaalaan tur:

—Ekki-le azıldaaş purgannı kilennetpener—slernin tilep coraan şınınar, po tur.

Alışkılar typkyrypkeş paza-la corup kaap turlar.

Olar ol-la corup coraaş sadıqcaa cedip keep turlar . Sadıqcının kөөrge pijeekki pan-pile lamadan-taa arttık coon polgaş paj poop tur ebes-pe.

—Xarın am kandıq poor, cувenin şınınga slerni men өөredip-le kaajmen, oon sadıızınga sler menee azıldap peer appaar tur-sler ijin tep, sadıqcı mıncap cugaalaan.

Alışkılar-taa cөpşeerezip turlar. Paza-la eegi tөzyn şaqbajttıp, oorga mojnun ıstadıp şıladıp azıldap-la turup turlar.

Aktıq ara-amıttannı kancap megelep avıjaastap, jadıılı tyremikkejlerni kancap kududup xuuradıp ciirin sadıqcı olarga өөredip tur. Pir cıltaa cetpejm corda tunmazı cugaalap tur:

—Cувenin şının tıbar tep am moon ınaj-taa parbas-men, jadıılı tyremikkejlernin şının өrttemcej kırında cok cувeni, cyzyn tilep turar onu ınaj teen tur ebes-pe.

Incangaş-la kyzyr er cyy poor, kөdee turlaan-ce tedir pazıp cedip keep tur. Incaarga akkızı kızımak kizi polgaş cувenin şının tıppaaza tedir eep canıksabajın, caaskaan fabrikanga paar teeş corutkan tur.

Fabrikan kizi pandan-taa, lamadan-taa, sadıqcıdan-taa arttık paj poop tur. Akkızı ol fabrikan kizee azıldaj perip tur. Incaarga ol fabrikke xөj kizi azıdap turgan cуve tur.

Olar tıkka yr azıldap kelgen cувen irgin. Eegi tөzyn şaqbajttıp, oorga mojnun ıstadıp şıladıp azıldap-la turup turgannar tur. Eelcezip azıldap turgaş akkızı pir kattap-la tujukkaa cugaa tınnap tur.

—Karacangıs-la kizi par—ol kizi cувenin şının paza pilir. Ol kizini Lenin tep adaar, ıncaarga oon cogum turup turar ceri songu cykte Piter tep xoorajda turup turar cуve tep cugaalazıp turganın tınnap tur ebes-pe. Akkızı ol attı toktaadıp algaş, ol kizini tilep corup perip tur. Tıkka-la yr corup, ta kaaş xonup, ta ceze aj iştinde corup kelgen cувen. Piterge cedip kelgeş corup coruurga, pir azılcınga uzurazı perip tur. Ol azılcından tujukkaa ajttırıp tur:

—Mında Leninge kancap tuzup polurul?

Incaarga temgizi ol am-na tujukkaa cugaalap tur ebes-pe:

—Peer corup olur, men tuşturup kaajın tep tur.

Incangaş pir-le pazınga cedip keep turlar. Teskindir tolgandır kөөrge, nom tepternin xөjy—taa aa-cok. Pir kizi kirip keep tur, ketken xөvi ındıq koncuq kaas koja-taa ebes, ındıq polza-taa arıq silli koncuq kizi polgan cувen irgin.

Ol kizden:

—Ekki-pe eş, solun cyy turup tur? teen.

Cувenin şının kancap tilep corup coraanın akkıj cugaalap perip tur. Lenin oon-pile tıkka yr cugaalazıp, fabriktin curumunun, kөdeenin jadıılarının tugajın ajttırgan soonda cugaalap tur:

—Sen-taa cөp kılgan tur-sen: fabrikke cувenin şının cyyden-taa arttık ekki pilip alır-sen: Sler onu ında xolunarda tudup turar polgaj-sler. Incangaş panga-taa, sadıqcaa-taa, fabrikanga—taa albattılabas uzurunda azılcınnın şın teeş paza oların xaanı-pile kattaj kancap sıvırıp yndyrypterin Lenin temgizinga cugaalap perip tur.

Akkıj fabrik-ce tedir cedip kelgeş өskelerge leninnin şının cazıt sөspile cugaalap egelej pergen. Pireezi cugaalap turda, on şaazı tınnap, on şaazı cugaalap turda, cys şaazı tınnap turar. Incangaş-la Leninnin şını өrttemcej kırınga tarap catı pergen tur. Leninnin ol şını fabrikter polgaş kөdee turlaqlar kezip tıkka yr corup kelgen. Oon ol şını azılcın, taraaccınnarnı temissel-ce xөdeldirip yndyryp-le turgan. Incaarga 1917 cıldın Oktabrda ol şını telegej kırınga tymgyredir carlap yndyrypken tur. Azılcın taraaccınnar polza, pomeşcikter polgaş fabrikannarga udur kam xajıra cok tajıncе attanıvıtkannar tur ebes-pe. Incaarga olarnı Lenin podu en teere tuzalakcızı Stalin-pile paaştap corup turgan tur. Incangaş Leninnin şını Oktabrda aşkan.

Oorttan peer-le azılcın taraaccınnar polza, pannar polgaş fabrikannarga azıldap perbejin, eegi tөzyn şaqbajtpajın, oorga mojnun ıstadıp şılatpajın, kara cerge karak-kulaanın cazın tөkpejin pottarının fabrilnin, pottarının cerinin polgaş pottarının amıdıralının eezi pottarı poop turup keldiler. **Occurbanak.**

(„Prabda" solundan).

Ylegerliq nam kezigyny myn tur

Kaa-xem kozuununun Kөk-tej sumuzunun 8 tugaar aranında nam kezigyny **Oglukpan**, mal azılın sajzıradır tugajında nam, cazaktın ajttıvşkının ylegerliq kyyssedir teeş, paza po kızın cut poluru cer-le cajlaş cok ebespe tep pilip algaş, po kızın 2 cerde 5 kazaa tudup aldı. Odarsugatıq, tyngeliq, cym oottuq cerler cуve. Uluq-xem ol carıında caa curttun-ce 2 ajnın 1 xynynde kөşty.

30 azıq nek 40 azıq xoj, өşkyny pir xyn cer oottarar, pir xyn sigen-pile turguzur azırap turar. Po ertken kyzyn peletkep algan sigeni 79 xөppeen, sula savanı 65 şanak, kızıl-tas savanı 6 şanak, cinge-taraa savanı 8 şanak, malının cemi oon-taa ınaj par.

Pistin arvanda ylegerliq kezigyn po tur. Өske arattar eş Oglukpandan yleger alza coguur.

Arvan targazı LODAR.

Uran cogaalga mergeziili

Kajgap organ xeree-le cok

Curttubustun xar-la-camı
Camdık cerde cedi-le sөөm.
Ceccektelgen xөөkkyj malga
Cerden ezip cemgereeli.
Xar-la-camı ulgattı teeş
Kajgap organ xeree-le cok.
Xamık kyşty ebileldeeş
Xardan ezip kamgalanıvıl.
Agaar pojdus caap keeri,
Am-taa polur magat-la cok.
Am-na kelir cajın, kyzyn
Aaştan cemden arıvıdadıvıl.
Sook yjenin pergeleri
Songaar polur magat-la cok.
Soobustu xajıp kөrgeş,
Sonnap cıdıp kalvaalınar.
Po-la kıvıştın ylegerin
Podaj tırttıp algan toraan,
Podu kelir sook cuttu
Poldurvazın xyleeniili.
Xamık kyştyn tajangıvızı,
Kajgamcıktıq malıvıvısta.
Kadıp algaş kadararın
Kazan-taa pol yrgylcyleel.

Cogaatkan **O. Sunduj.**

Arattın ırızı

Arvaj taraa tarıp turar
Accılıq-la Ak-la xemim.
Aat-la, şarı pustap turar
Adır paazı iji peldir.
Kөze-taraa tarıp turar
Kөryştyq-le uluq xovum.
Kөk-le puga pustap turar
Kөk-le şıktıq adır paazı.
Aalım polgan, curttum polgan
Adar-tөştyn art-la kırı.
Azım polgan, cemim polgan
Arvaj taraa, kөze-taraa.
Cerim polgan, curttum polgan
Sessegenin art-la kırı.
Cemim polgan, azım polgan
Cedi cystyq xoo-la taraa.
Ulaan pulun tudup algan
Uluq şıktıq Ak-la xemni.
Uruq-tarıvım kegeeretken
Ulus-tөre-politiku.
Arıq pazın tudup algan
Ak-la şıktıq Ak-la xemni.
Azı-tөlym kegeeretken
Arıq-şeber sanitarnı.

L.

PƏLYK OORLAR ILERETTINGEN

Xөj niittinin xөrengizinge xora cedirerlerge kadıq kezemce kөrgyze!

1936 cıldın 1 ajnın 10-da Isteer organ cerinden ileredip tırpkanı polza, Kızıl-xoorajda XOORXE-nin 1 tugaar magazininge sadıqlap turgan, Pii-xem kozuunu Pajan-kol sumuzu **Aldın-ool** paza ol sumu **Anaj-ool** olar paaştaaş, paza-la myn sumununun xamaattıları **Tagaazık**, oon kadajı **Mojunlaa, Accıttı**, nam şkolazının өөrenikcizi **Makkaar**,—mındıq aldı kizi pelyqlezip algaş, 1935 cıldın 10 ajdan egelep, myn 1 tugaar magazinden torgular, tonnar, pөs paraan, curuk tırtar cуve, xaarzaktar, şaktar polgaş oon-taa өske cувelerni magazinnin sadıqcızı turgan **Aldın-ool**, ystynde adı yngen ulustarga şuudup oorlap perip turgan polgaş **Anaj-ool, Tagaazık, Mojunlaa, Accıttı, Makkaar** suqlar temgi ap turgan cувelerin kөdee aal curttun-ce tamcıdıp corudup turgan polgaş pottarınga azıglap şingeedip ap turgan.

Aldın-ool polza, moon murnunda Cadaana kozkoobunga azıldap turgaş, sklattan pir udaa paraan oorlap cıtkaş, tannıvılga tutturgaş, kozuun ceringe pir udaa surgattırgan. Oon angıda, 1931 cılda Kızılga 1 tugaar cada şkolazınga turgaş, namnın 9 tugaar Uluq xuralı poop turda, **Cırttak-ool**-pile ijileen tөleelernin akşazın oorlaanı ilereeş, myn surguulundan yndyr ojlattırgan.

Anaj-ool polza, kyr. kөdee azıl agıj skladının kassazınga 1935 cıldın 5 ajnın 13-ten egelep azıldap kirgeş, myn cıldın 12 ajga cedir 8-le aj iştinde 1.252 akşa 91 kөp. samcıdıgdaan. Moon angıda, vugaldır cerinin orulga polgaş carılganın kyitanzızın koncuq pildinmes arga xereglep, orvarlap uzutkaaş, uk akşazın podunga şingeedip algan. Ol xire xөj akşanı samcıdıgdap algaş, xarın ulam-na kır-kırınga cazıjlap, 1 tugaar magazinni parıp oorlazıp turgan.

Tagaazık polza, poştanın kassazınga azıldap turgaş, podu ajda 200 azıq akşa azıl-tөlevirliq turgaş, 450 akşanı samcıdıgdaan polgaş paza-la cazıjlap, 1 tugaar magazinni parıp oorlazıp turgan.

Po ystynde idegetternin şuptu oorlaan paraanının өrttee—3. 816 akşa 60 kөp. polgan.

Xөj niittinin xөrengizinge karaza kogaral cedirip, ılangıja **Aldın-ool**, paraannı uluska satkaş, uk akşazın ceek-pile şilcitpejin, xarın toorada podu azıglap turganın pir kizi xereccilep, XOORXE targazı turgan Arttaaga cugaalaarga, „cyny piliril ol, megecci kizi polgaj-aan" teeş kandıq-taa xerekke alvajın erttirip kaan.

Moon ap kөөrge, xөj niittinin xınaldazın koşkak corutkan polgaş XOORXE targazı podu pezin **Aldın-ooldun** kandıq-taa pajdalın xınap kөrvejin turgaş, camdık ulustun ileretkenin xerekke alvajın turgan tur.

Moon songaar kandıq-taa azıl, alban cerleri kaadırnı kiirip alırda, kajı xamaan cok kiire perbejin, oon muraukku pajdalın jaap-la xınap turgaş kiirip alırı cugula. Oon-pile kadı, xөj niittinin xınaldazın kalvaapile corudup turarı cugula tur.

Arttas.

Xereezen ezinni aaska sınmas sөs-pile toramcılaarınga kajın poor

Cөөn-xemcik kozuununun Cır gakkı sumuzunda 4 tugaar arannın targazı nam kezigyny Şrber-ool teerzi, 35 cıldın sөөlgy yjezinde caa aragalap algaş, kadajı Orzumaa, ijezi Cadamaa kadaj, taajı Kөk-karak suqlarnı tepkilep ettep, kizi askınga sınmas paak sөs-pile toramcılap kargap-kirgep turdu.

Nam kezigyny polgaş arvan argazı kizi xoojlu tyrym yrep, ındıq ezeergek coruk kılıp turarga koncuq ıjancıq-taa, taarışpas-taa tur. Coguur cerinden Şeber-oolga tarıj kemceq kөrgyspee-ce xorzok.

ARAGACCI.

Şyygy-ce

Uluq-xem kozuununun Kızıltaq sumuzu Kerttikpen teerzi, cajnı өttyr Caattıga calgaarap cajlaaş, sigen kezip alvaan. Xarın am Kerttikpen polza, Uzun-terekten kudu Ak-paalıktan өry kımtaa kizinin sigenin tөge-caja oorlap turar.

Cyl teerge Ezim sumuzu eş Picce-ooldun sigenin tө-caja oorlap alvı-şaan, kazaa taştında paza tө-caja oktavı-şaan parganın ileredip tıpkan turar. Cyyden-taa arttık kamnaar cуve po yjede sigen tep, „Şın" solunda pizip turar polgaj, cajnı өttyr sigen kezip alvajın, am keep eş-өөrynyn kızıp cıtkaş azaap algan sigenin oorlap ap, xora cedirip turarga kajın poor. Şyygy cerinden tarıj kemceq alza coguur.

NAGAAN.

Polit-сьrьdььşkьn, kultur massalьq azьl tep суве egel-le cok

Kьzьl-xoorajda Kustьvьş evilelinin sistemiпde pulgaar kьlьr zavot, ьjaş tiier zavot, ьjaş cazaar zavot polgaş kidis idik kьlьr cer par. Po cerlerniп iştinde 18 xire tьva azьlcьn kaadьrlar par.

Polarnьп iştinde kandьq-taa polit. сьrьdььşkьn, kultur massalьq azьl 35 сьldьп 9 ajdan 36 сьldьn po yjege cedir-le corubajьn kelgen. Xamaattь alban xaakcьttar polgaş ergelekcilerden angьda, azьlcьnnarnьn iştinde „Şьn", „Areve şьnь", „Xostuq arat", „Byleten" cagaan kizi cangьs-taa cok.

Po 18 tьva azьlcьnnьп iştinde 5 areve kezigyny par. Polarnьп kirip algan yyry-taa cok, xuraldarga-taa parbas, 7 tugaar kongres tugajьnda kajь-taa kicceelderde eerenmejin turar, oon ьnaj uluq ulustuп kirip eerenir niitti piliq şkolazьnda paza eerenmejin turar. Kustьvьş evilelinin paaştaar ceri polgaş profes yyrynden pottarьnьn kaadьrlarьnьn polit. piliin eyleliringe sagьş salbaanь moon todargaj tur.

Xarьn camdьk zavottarnьn ergelekcilerinden tura, pottarь kezigyn biletliq turgaş-la kirip algan yyry-taa cok, kezigyn tadьvьrьn-taa pir сьl iştinde xavьrtpaan, ьlangьja, „enir сьlьn-na namdan yndyrtken kizi-men, ARE biledim par-la, yyrym-taa cok kizi-men" tep, Mandьttьп suq cugaalap olurarьnьn kajgamcьktььn. Pir podaarga, areve kezigynyn ekki xerekke albaan ьşkaş.

Cer-le Kustьvьş evilelinin iştinden kicceelge parьp eerenip turar ulus eş Oolak-pile Tanzьrьn olar-la tur. Oon eskeleri, şeriqziir, xaaktaar, tooşka cungulaar suq coruktarnь paza tanьvas.

Moon songaar cyny kancalza coguurul teerge, tus tus cerlerde ol turar azьlcьnnarnьn iştinge kultur massalьq azьl corudar. Сьrьdььşkьn, ьlangьja pizik pelgymnerin turguzar, xamaarzьr cerlerde polit. сьrьdььşkьn kicceelderinge, ьlangьja kirip eerenir niitti piliq şkolazьnga kiirer. Temgi yyry cok, capkььldap coruur kezigynnerge kemceq kergyskeş, pir aajьn tьpsa coguur.

Moon songaar po ystynde ьşkaş, cyk-le azьl şagьnda azьldap kaaş akşa ap oluraгьndan eske kandьq-taa azьl cok coruur coruktu şuut soksasta coguur.

Kustьvьş evilelinde
O. XEMCIK-OOL.

Redaksьdan: Kustьvьş evilelinde eş Xemcik-ooldun po ystynde pizeen cyylyn ap keerge, Kustьvьş evilelinin paaştaar ceri polgaş ьnda profes yyry, pottarьnьn kaadьrlarьn kizizidip alьr tugajьnda, kandьq-taa kultur сьrьdььşkьn azьlьn corutpajьn, po tugajьnda nam, cazaktьn, ьlangьja kaadьrlarnь kizizider tugajьnda kaadьr kildizinin ajttььşkьnьn kyyssetpejin turarь koncuq cetpes tur.

Moon songaar kajь-taa cerler, ьlangьja Kustьvьş evileli, kaadьrlarnь kizizider coruk-ce ekki sagьş salьr.

Yyryn tanьvajьn yrdyne pergen coruur kezigynnerni yyrlerden tarьj kemceq alьr.

Koşkulak, Kujun-ool iji aşşak parlalganь cagьp ap turlar

Parььn-xemcik kozuunu Şuj sumuzu 70 xarlьq Koşkulak aşşak podu pizik pilbes xirezinde pir eşky tudup pergeş. „Areve şьnь" cagьdьp aldь. paza 58 xarlьq Kojun-ool aşşak „Şьn" solun 1, „Xostuq arat" 1-ni cagьdьp aldь.

Myn sumuda nam yyrynyn targazь eş Sojbun, ol Kojun-ool aşşaktь „sen am pizikten keryp kor, kьrgan-taa polzunza kьzarga 1 сьl iştinde eereni-peer poor sen" tep cugaalaarga. ol aşşak „şьnda-la podunun tьl piziin kerze-taa kandьq poor, keer yzyym cok, kancap yzyk tьp aar coor" teerge, eş Sojbun „men senee yzykty perejin" teeş 1 yzyk peerge, ol Kojun-ool aşşaktьn cugaalaanь polza, „men 36 сьlda cagьtkan solunum tenmeende cerle ekki kьzьp eerenijin" tep yyrynyn targazьnga şuut tangьraqlap cugaalaan.

70 xarlьq Koşkulaktьn cugaazь „men podum pizik pilbes-taa polzumza, uluska nomcudup tьnnap coruur-men" tep turar.

Po aşşaktarnьn cugaalap turarь cyny ajttьp tur teer polza, Cazak, Namnьn salgan sorulgalarьn lap-la pilip kyyssedip turarь ol tur- XYŘEŞ-OOL.

Perynyп karaan ezengi-pile uşta şaap elyrgen

Uluq-xem kozuununun Iji-tal sumuzunun 6 tugaar arvanьnьn xamaattьzь eş Xuurak, 36 сьldьn 1 ajnьn 27-nin xynynde Elegeste „Toka" kyrekonom-ce kelсьtkaş, Pora-oorga tezynge kelirge, pir kezek 20 xire сьlgь canьndan koncuq uluq kara-kek pery ьnaj poop сьtkan. Oon eş Xuurak munup coraan kьr pezin kakkaş tap-peerge, kyzyr kьr teerge, ol peryny сьpşьr cetkeş tavarььrga, myn pery terepcini soora alьrga, eş Xuurak anna ulam xoradaaş, ezengizin cezip algaş, kattap tap-peerge, kyzyr kьr paza cede pergen, oon kek pery paza-la xalьp kel corda, ezengizi-pile karaan uşta şaap elyrgen.

Eş Xuurak, ol peryzyn Elegeste „Toka" kyrekonomga ekkep sadarga, coguur ertee 27 akşa, oon kьrьnga şannalь 10 akşa, kattьskaş 37 akşa polgan.

Peryny poolap, ajalap, xorannap elyrerinden angьda, eske kandьqtaa arga-pile elyrerin eş Xuurak ajttьp tur. Ekki pe, ekki aat mьndьq poor tur, uluq xarlьqda pezin peryny cedip kaar. Moon songaar kьm pyryzy, сьlgь malьn ekki kamnaza coguur.

Tandь kozuunun-ce surgakcьlap par сьtkan Sunduj.

Eş Padьraanьп cagьp pergen solunun cep azьglap tur-pis

Parььn-xemcik kozuununun Askь parlьk sumuzunda namnьn 8 tugaar yyrynyn canьnda xereezenner tassььnga ARE TK-nьn Organizas kildizinin targazь eş Padьraa 36 сьldьn 1 ajnьn 1-den egelep alьrь-pile pir сьl xuussalьq „Areve şьnьn" cagьp perdi.

Eş Padьraanьn po cagьp pergen solunun tugaar-tugaar aajьpile kektep ap tur-pis.

Xer. T. Anaj.

Pireeni elyrdy

Ceen-xemcik kozuunu Şemi sumuzu Aralсьn tep ancь aşşak, Uzun-kara suq tep cerde aaldarnьn mal-maganьn amьratpajьn turgan koncuq uluq kek peryny po сьldьn 1 ajnьn 6-da an poozu-pile adьp elyrdy.

Tokkur-ool

Eş Pazьr-ooldun idepkejli-pile

Ceen-xemcik kozuunu Xendergej sumuzunun 5 tugaar arvannьn targazь Pazьr-ool, podunun arvanьnьn xamaattьarьn evileldep peaştap algaş, po сьldьn 1 ajnьn iştinde 4 pery elyrdy.

Cadaanada PYRBY.

147 paaş nemeşken

Tees-xem kozuununun Perttaq sumuzunda nam kezigynnerinin malь 34 сьlda 1.733 paaş turgan, 35 сьlda 1.880 polgan, nemeşkeni 147 paaş.

Ьncaarga, pygy sumununп malь 9.196 turgaş, 11.926 polgan, nemeşkeni 2.730 paaş.

Arattarnьп malь po xire ezyldeliq turarь, anaa cajьgaar esken суве ebes, сьl pyry cem sigenin xejy-pile peletkep, odarьn polgaş kazaa-xoraazьn taarьştьrьp kelgeninden polur.

Likpuntu paşkьzь
K. Tolgaj-ool.

Ergi-parlьkta şyygy azьlь ekki

Parььn-xemcik kozuunu Ergiparlьk sumuzunda şyygy azьlь 35 сьldьn seelynden 36 сьldьn egezinge cedir ekki azьldap kelgen.

Cyl teerge, aal pelykternin aajьpile 11 kezek cerge massalьq xuraldar kьgaş, anaa xoojlu tyrymny tanьştьrьp, tajьlvьrlьq azьl corutkan.

Paza tus tus arban targalarьnьn xoojlu tyrym talazь-pile kьlьr azьlьn ajttьp saavьrlap pergen.

Tus sumuda 6 сьrьdььşkьn pegvmneri par, ьnda yrgylcy xoojlu tyrymny ugaadьp tanьştьrьp turar.

Eş Telger podunun idepkejipile arattarnьn negelde, xomudalьn toraan yzyp turar. Cangьs ol-taa ebes, eske-taa sumununп azьl-agьjьn koncuq cedtişkinniq sajzьradьp turar.

Ьlangьja tus sumuda 36 сьlga udur 275 kizi solun cagaan turar. Moon ap keerge, myn sumuda tanьdьlganьn azьlь eleen kalbargan cer tur.

Mьncangaş, eske sumularnьn targalarь eş Telger ьşkaş azьldaarьn idegep tur-men.

PXK şyygy şiitkekcizi
Ongaj-ool.

Pery elyreringa koncuq kьzьmak aşşak poor

Ceen-xemcik kozuununun Cajlaq-alaak sumuzunda namnьn 5 tugaar yyrynyn kezigyny Parьmaa aşşak, 35 сьldьn 11 ajda Xaragan tep cerge ertten pery tozup turgaş pireeni adьp kaan. Oon soonda, paza ol cerge curtka ulustun elgen pьzaazьnьn segin uştup algaş cip turgan ceringe aja salьp algaş, 3 xonukta koncuq sookta sigen arazьnga xonup, xyndys ajazьnga ulustun mal-maganь kire peerin kadarьp turgaş, paza pireeni elyrdy.

Eske arattar, po ьşkaş şudurgu kьzar polza, aş peryny cezeni-taa elyryp poor tur.

O. PAJЬR-OOL.

6-nь elyrdy

Uluq-xem kozuunu Caattь sumuzu Arь-torgalьqda 5 tugaar nam yyrynyn kezigyny Tьrttьzьnaj 35 сьldьn kyzynynde yş pery elyrgen, 36 сьldьn egezinden peer paza yş pery elvrdy.

Nam kezigynneri Tьrttьzьnaj ьşkaş, maldьn xoralьq tajzьnь aş pery-pile eres temissezip uzutkaarь cugula.

Yyr targazь SUNDUJ.

Cazalga

№ 4 (505) „Şьn" solunnun 3 tugaar arnьnьn 3 tugaar oduruunun adaanda „Xaraalda solun cagьlgazь" tep cyylde „nam kezigynneri 20% solun cagьp algan" tep puruu pizittingenin, am nam kezigyynneri 90% cagьp algan tep cazaj nomcuur tur.

Xaraalda Teverek.

Maldь ьncaar kьzьp azьraar uzurluq

Tandь kozuunu Mezegej sumuzu 8 tugaar arvannьn xamaattьlarь Arapсьn-pile Kara-paaştьq iji, po сьldьn pir ajda pottarьnьn ergi kьştaandan eskeer keryp, malьn odarladьrь-pile caa keşken cerinde maldьn 4 сьlьq kazaazьn tudup aldьlar.

Po eşter ьşkaş, maldь odarladьp coraaş, cutka cangьs paaştaa malьvьstь perbeeliner.

MEMBEJ-OOI.

Araganьп soo pagaj

Tozu kozuununun Pii-xem sumuzu Tolbul tep cerde curttap turar Torzu-pevin teerzinin aragalap peeri taan-taa koncuq turam. 10 azьq сьlgь maldьq kizi суве, oon aragazьn izer teeş 35 c. 10 ajnьn tencyzynge cedir saap, ton xarlьq cerge turguskannьn xaraazь-pile peleri şuptu kulun salgan. Kulunnarьn ton şaaraş kazaaga kazalap kelgeni-pile argan polgan polgaş aragazьn işpes yjede kadat-xavьrt cok salьptarьnьn xaraazь-pile, par turgan kulunnarьnьn şuptuzun pery cipkaan, am 2 aadьn paza pery cip kaqdь.

Eş Torzu-pevin sen, malьnnь estyrer teen polzunza, cajnьn ekki şaanda semirttip, kys şaqda odarьn taarьştьr kadarьp turgan polzunza, iji сьlьn malьnnьn caş telynden kogarabas-taa sen, xarьn arvьn maldьq olurar-sen.

Moon songaar eş eerynnyn ylegerin ederip, malьnnь estyryp, kek peryny kьrarьn ergelep, temgi koncuq araga tep ьnak сувenni namdadьp kerem.

Cekel

Yyr targazь Cigcit, edek-kьştaq teeş ulus-pile algьzar

Tere-xelde 5 tugaar nam yyrynyn targazь Cigcit teerzi, edekkьştaq teeş, tangaar ulus-pile algьzar. Cyl teerge, 35 сьlda Norzunmaa tep kadaj aalьnьn canьnga malьn odarladьp keerge, ol kadajnь ьgladьr kyştep cancap turgan. Am po сьlьn myn Cigcit podu, Pajьndьr tep kadajnьn malьn odarladьr kьştaanga, cepşeerel cok şuut xunaap xonup turgan cyyl par.

Yyr targazьnьn sorulgazь polzь, kьvş yjede arattarnьn malьnьn odarьn taarьştьrьp, ьnaj peer oottuq cerler-ce arattarnь taarьştьr xondurar uzurluq polgaj. Po ьşkaş, meen aalьm canьnga xondun tep malьn azьrap coraan pir kadajnь kyştep, paza pir kadajnьn kьştaan xunaap turarga, kьmnьn-taa sorulgazь ebes tur. Cigcittin azьl pajdalьn nam kozkomundan xьnaza polur. AJAK.

Eerenirin kyzebester eendelep şьdabas

Elegeste „Toka" kyrekonomda piccii pizik pilir polgaş picce pizиktiqlerni eeredir pelgym 36 сьldьn 1 ajga cedir 4 ajda yrgylcylep eerenip kelgen. Po arazьnda direktor eş Kara-ool paaştaaş eleen xej eşter kicceelin yspejin koncuqi depkejliq eerenip kelgenner.

Oon-pile kadь camdьk surguulga kelbes ulustar par. Olarnьn adьn todargajlaarga: Symcyt-ool, Kal-maadьr, Şozat, Maccьn-ool, Seden-ool olarnь surguul targazь kicceelge keep keryner eşter teerge, „kizi-le polgan targazьgaş, ььt-la polgan xarttьga" teer ijikpe, „kizi azьl teeş pir amьrabas, kicceel teeş pir amьrabas, kizi taanda talgan ceeş, tazaaraan ebes, aaş-cem kьlьp ciqgeş, ojnaar şьdьraalaar polgaj-aan" tep uluq tura ajьtkaş, ol-po tep kьzьrьp şenep, kaaş-udaa kicceelge cer-le kelbeenner.

Ystynde cugaalaan ulustarnь pizik pilikke eeredip alьr teeş, surguul eerindenuluq-la oraldazьp turar, ьncap turda-la xarьn udur ses karzьp, mekterlezip сьdar poor turlar.

Po tugajьnda ol cerde profes yyrynden massa tajьlvьrlьq azьl corudup turgaş, olarnьn tedir pajdalьn aajlandьrьp alьr xerek.

Xьnap-coruur.

Pistiп xarььvьs

Xaraal aldьn uurgajьnda „Kergen karak"—Serenniп yleger cok pajdalьn ol cerinde xana solununga pizi.

Koptu aldьn uurgajьnda Serep—aragalaar tyrzok ulustarnь coguur cerin-ce şilcidiner. Paza janvar ajda tus tus artelder on xonuk planьn kancaar kyyssetken tep pizeeninerde ulus adь pildinmes tur.

Xaraalda Teverek—Xaraaldьn pygy organizastarьnьn azьlь tep pizeen cyylyn, eş Kyderektiп pizeeni-pile şьnarь temej poldu.

Kek-tejde Padarccь—Segbeldejniп ekki azьlьn ol cerinde xana solununga pizi.

Elegeste „Sьldьs"—Sangaanьn oor tugajьn sumu şyygyzynge medeele.

TXK S. Pajьstan—Tees sumuzunda OKTE-niп 7 tugaar yyrynyn azьlь ekki teeniп erengej poldu. Oktecciler planьnda kyyssedir teen, şeriqziiri oon-taa eske azьldarnь kyyssedip turarьn pizi.

KXK Caş-ool—Koptu sumuzunda 9 tugaar arvanda сьrьdььşkьn pelgymynyn tugajьn pizeeniп erengej poldu. Myn pelgymde eerenip turarlarnьп ekki pagajьn ileredip pizip ker. Paza ol sumununп arat conu сьlgьzьn kadьp kadara perdi teeniпni piziir teerge, tapkьr poldu.

CXK-da T. Mandьk—Teve-xaja sumuzununп 3 tugaar arvanьnьп xamaattьlarь,65-61 xarlьq Şalьr, Toun-ool po iji aşşaktьn сьl, 6 ajnьп iji solun cagьp alganьn ьnda xana solununga сьrьdьp pizi.

Tandь **kozkoovununп targazь Fenja**—ertken сьldьп sadьp alььşkьnь tep pizeen cyylyпernin ejy ertken tur.

Ceen-xemcikte eş Tokkur-ool—cangьs pery elyrgen ulustarnь, sumuda xana solununga pizi.

Teeste eş **Lama-cap**—cut-pile temissel tep pizeen cyvende, kajda ceze mal elgenil, am kandьq temissel corutsa coguurul teerzin pizibeen, anaa kurgaq material poldu.

Uluq-xemde pildinmes cazьt alttьq aratkor—pagaj суве kьlьp turar sumu oralakcьzьnьn adьn pizibeen tur-sen. Am tarьj pizi.

Solcurda eş Camьjaп-pile Idamsyryп—pizik pelgymynyп eerenip turarьn xana solununga piziner

Picce Pajaп-kolda „Xaja"—Assьqvaj suqlarnьп xoj malь kodurlap turar tugajьn sumu ergeleer cerge medeele.

Kьzьl-xoorajda „Piva"—Ergezik ezirik kizi ettep turgan tugajьn şagdaa ceringe medeele.

CXK Şemide aratkor Megdyn—maldь cutka alьspaalь tep cyylyп erengej tur. Maldь cutka pervbes kandьq arga kemceqler ap turarьn todargajlap pizip ker.

CXK Teve-xajada Tokkur-ool—camdьk ulustuп malь şaarttap paksьraan tep pizeen cyylynde san-too cok erengej cugaa poldu. Cut-pile kancaar temissezip turarьn todargajlap pizip ker.

Şagaan-arьqda Kyrveş—cagьrga ceringe sagьndьrьq tep cyylyп erengej poldu.

Xarьssalgalьq redaktor **Lyndyp**

Cidriq: 1935 сьldьп 12 ajnьп 10 xynynde podumga ap coraan namnьп № 172 biledimni ьşkьndьm. Am onu kyş cok poldurajьn.

Kьzьlda № 1 magazinde kassir Ajlьmaa.

ŞƀN

Nomer erttee 10 kep.

TARN TK polgaş Profes Tep cөbilelinin organы

Pygy telegejnin proletarlarы polgaş tarlatkan arattarы, katтыzыnar!

„Şƀn" solunnu cagыlыr erttee:

Xuuzunda cagыlarlarga:

1 cыlda . . 5 akş.—	3 ajdan kudu cagыlga albas
6 ajda . . 3 akş.—	
3 ajda . . 1 ak. 80.	

Solun cagыdar cerler: Tep xarыlzaa kontoru, oon kөdee satыlarы polgaş poştaccыlarga cagыdar

Alban polgaş yletpyt cerleringe: cagыlarы:	Taştыkkы corudar cagыlgalarnы:
1 cыlda . . . . 8 akşa	1 cыlda . . 10 akşa.
6 ajda . . . . 5 akşa	6 ajda . . 6 akşa.

„ŞƀN" solun redaksыzыnыn adrezi: Kыzыl-xooraj, Revolus şөly, Şetinkin kudumcuzu, razыn № 2

1936 cыldыn feyral 15 xynynde suboda № 14 (515)

ARN TK 4 tugaar plenumunun ajttыşkыnыn jozugaar, namnыn cangыs ebin pыzыq kamgalaalы

(ARN TK-nыn Organizas kildizinin targazы polgaş Nam komizinin targazы eş Pajыr-ooldun cyyly)

TARN TK 4 tugaar plenumunun kol şiitpirleen ajttыrыnыn iştinde paza pir cugulalap kөrgeni polza, namnыn cangыs ebin pыzыq kamgalap pedik tudar polgaş oon toort şugumun yreerler-pile eresliq xyreşti yrgylcy corudar teen. Ol sorulganы kyyssadiri xamык, nam organizastarы polgaş oon tus tus kezigynnerinin şuptuzunun xyleelgezi polur tur.

Nam kezigynnerinin sagыlgacurumun oskunar coruu polza, cer-le cajыgaar kыldыna peer cyvepe, azы oon cajlap poor arga par-pe?—tep ajttыrыqnыn xarыzы polza,—cer-le cajlap polur tur. Cyveni pilir kizi xamaan cok, xarыn adыguuzun amыttan pezin cyveni tөzeelep pilip turar polgaj. Cer-le kizi amыttanga cyy cyve kyzeldiq poorul teer polza, pot-ergeliq, caagaj amыdыraldыq, tajвыn pajdal kyzeldiq tur.

Kizini kizi tarlaarga ekki-pe?—ekki ebes, tarlaar toramcыlaar coruk cyyden polurul teer polza, arat tymennin amыr coruun podabaan, cangыs podunun xuuzunun xereen kөryp, cyk-le podunun xuuzunun cыrgaldыq turarын podaarыndan poor tur. Mыndыq coruktun uzurun cynyn-taa murnunda namnыn kezigyny kizi pilip alыr xerek, kizini tarlaar toramcыlaar, mыndыq coruktarpile xyrezir teeş, azыlcын connun amыdыral pajdalын ekkizider, caagaj amыdыralgaga arat tymenni cыrgadыrынын tөleezinde temissezip tыpkan erge şөleeni pыzыktыrыp kamgalaarынga podun salgan, nam kezigyny poop algan sorulgazын ulam-na pottandыrыp corudarыrын uluu, xarын-taa camdыk kezigynner ol murnunda uluq sorulgazын uttupkaş, xajыran arыq caagaj namынын ataldarын kuduladыp puzarttadыp, sagыlga curum aldaar cyylder taan-taa-la ырва-sыncыq ynyp turgan.

Po tugajынda TK 4 tugaar plenumundan temdegleeni polza:

Eş Pajыr-ool.

Namnын cangыs ep curumun yreer, feodal polgaş kontrrevolustuq idegetterge azыglaldыq yzel yndyryp turgannarga polgaş namga taarыşpas xerekter kыlgaş, namnын at-aldarын arat connun karaanga paksыradыrlarga canыşsыныş cok erestiq xarыыны ARN TK-dan polgaş Nam komizinden perip turganы şын teen polgaş moon songaar ulam-na sularatpajын şынgыы xyreşti corudarын taaskan. Uk plenum, ol ajttыşkынnы pecrde cyk-le temdeglep kaan cyve ebes, xarын tus nam podunun iştikki curumun ulam pыzыq tudar polgaş nam kezigynneri polit. piliqliq, curumnuq, xamык azыlын pyryn sajzradыp turgaş, өske engiin arat massaga ylegerci polurun tынzыq negep turarы ol tur.

Plenumdan moon songaar todargaj kыlыr azыldarnы ajttыp temdegleeni polza:

„Curum aldaan nam kezigynneringe xarыssalga kөrgyzerde, nam komizinin tөleeleri, kezigynnyn tugajынda materialын xынap kөrgeş, ol kezigynnyn podu-pile cugaalazыp, puruuzun ileretkeş, oon soonda coguur xarыssalgazын kөrgyzer. Paza nam komisterinin kol sorulgazы polza, kezigynnerni edip cazaar coruktu parыmdalaar, cerle etlinmes xire polza, am pir şiitpirin tыbar uzuriuq".

Po ystynde cyylderni parыmdalaaş, kozkomnar canынda nam komisteri pottarынын azыlын caarttыp corudar. Nam kezigynnerinin curumun pыzыq turguzar tөleede, olarnын iştinge polit. cыrdыşkын azыlы polgaş kultur massalыq azыldarnы telgeredir coruk koncuq negeldeliq ebes-pe.

Po yjede nam kezigynnerinin polit. polbaazыralы kudu turganынын xaraazы-pile uluq nuruuzu xoojlu tyrym yrep, arattы etteer, xereezen kizini tarlap pastыr, kadajын etteer, araga-tarыzы izip calcыk kыlыr, mынdыq cyylderpile xөj kezii kemceq aldыrыp turar tur.

1935 cыlda nam talazы-pile kemceq aldыrgan kezigynnerinin uluq nuruuzu polza, ulustun alban azыlын kыlыp coraan polgaş surguulduq, cyveni eleen pilir ulustar poor tur. Olarnын camdыzынda, өş-pile puruu xerekti kыlыp turgan cyylder paza par.

Moon songaar nam komisteri polgaş nam kozkomnarы pottarынын kezigynneringe polgaş arat conga cazaktын revolustuq xoojlu tyrymyn kalbaa-pile • tanыştырып, tajыlвыrlaar coruk koncuq cugula tur.

Nam komizinin paza pir cugula sorulgazы polza, nam, cazaktын yndyrgen toktaal şiitpirlerin өj şaanda nam organizastarы, oon tus tus kezigynneri kajы xire coguur өjynde kyyssedip turarын nam komizinden xынap kөryp, coguur kemceen yje şaanda corudup turar tep, 4 tugaar plenum todargaj ajыtkan. Onu parыmdalaaş, nam komizinin tөleezi moon songaar cangыs puruu xerek kыlgan kezigynner şiider cyve ebes, xarын nam, cazaktын toktaal ajttыşkынын kajы xire kyyssedip turarын xынap, negep turarы cugula tur.

Solun idepkejcilerinin cөbilel xuralы polgan

1936 cыldын 2 ajnын 8 xynynde, „Şын" solun redaksыzынga Kыzыl-xoorajnын solun idepkejcilerinin 1 tugaar cөbilel xuralы polgan. Olurukcularnын sanы 33.

Myn xuralga, solun azыlынga idepkejcilerden pottuu-pile kirzir tugajы, ыlangыja po yjede cutka udur nam, cazaktын corudulgazын polgaş ARN TK-nын 4 tugaar plenumu-pile TAR Picce xuralынын 16 tugaar sessizinin ajttыşkынnarын parlalga talazыpile erestiq kyyssedir tugajынda redaktor **Lyndyptyn** topcu iletkelin xyleep algaş, myn ajttырыqlar tugajынda kyyssedir azыldы todargaj cugaalaşkan.

Solun idepkejcilerinin cөbilel xuralындan cyny toktaatkanы

Kыzыl-xoorajda solun idepkejcilerinin xuralындan solunnun materialы sajzыrap turarы-pile kadы, pottarынын murnunda erttip kelgen cetpes cyylderin pir tugaarынda temdegleen. Oon kolduun topculap temdegleerge polza:

Pygy alban, azыl cerlerinde solun idepkejcileri pottarынын tus tus cerlerinden ceder, cetpes azыldarnы өj şaanda solunga ileredip turganы koncuq cetpes, paza pygy xooraj iştinde xөj niittinin talazы-pile cyy kandыq cyve poop turganын polgaş polit. cыrdыşkын, kultur massalыq azыldarda cetpes cyvelerni, ыlangыja xoorajnын xөj niittiliq xuraldarынын tugajынda topcu medeeler pizibejin turar.

Oon ынaj nam, cazaktын cugula toktaaldarын pottarынын şugumu-pile kancaar kyyssedir tugajынda tajыlвыr cyylderni koncuq ebeeş pizip turar polgaş taştыkkы curttarынын, ыlangыja SSRE-nin talazы-pile topcu solun medee cyylyn pizibejin turar. Am ynyp turar medeeler polza, redaksы cerinin pottarынын pizip turarы polur. Xoorajda solun cagыlgazынын azыlы ekki cediişkinniq ebes corup turar, paza xana solunnarынын azыlы şынarlыq ebes polgaş oon-taa өske.

Moon songaar corudar azыldar tugajынda idepkejcilernin xuralындan şiitpirlep algan kol cyylderi polza:

1. Xoorajda solun idepkejcileri, „Şын" solunnun azыlынga şuut xarыssalgalыq kirzir polgaş solun talazы-pile olarga xamaarыşkan cyylderni redaksы ceri negeer uzuriuq.

2. Po yjede TAR iştinde poop turar ajыldыq cutka udur cazaktын uzur-tuzalыq corudulgalarын solunga koncuq pildingiri-pile tajыlвыrlap piziir, paza ARN TK-nын 4 tugaar plenumu-pile TAR Picce xuralынын 16 tugaar sessizinin toktaaldarын ol ыşkaş tajыlвыrlap pizip turar. Po tugajынda pottarынын tus tus organizastarынын talazы-pile podunun azыlынga xanы xolbagdaştыr piziiri cugula. Oon ынaj kajы-la azыl-agыj, alban cerlerinin kyzyn cutka udur salыr polgaş cut tugajынda cer-cernin medeelerin solunga yzyk cok cыrdar.

3. Azыl, alban polgaş xөj niittinin, paza өeredilge cerinde turar solun idepkejcileri, ol cerlerinin ceder, cetpes azыldarын solunga ilerediri pile kadы, xoorajnын iştinde en ekki kөryştyqtaa, paza ulustun corudulgazынga en taarыşpas corıktarnы udaa pyryzynde ileredip turarынga xajgaaraldы cer-le koşkarpas.

4. Azыl, alban polgaş xөj niittinin cerlerinde azыldын argazынga mergezip өerenip, ekki şalыptыq azыldap turarlarnы (colaaccыlarnы, sadыqcыlarnы, өrykcylerni, oon-taa өskelerni) ileredip turar.

5. Xoorajnын iştinde polit. cыrdыşkын, kultur massalыq azыldar polgaş ыlangыja profes yyrlerinin azыlынga tuza kadыp, solunga cыrdarы cugula.

6. Orus pizik pilir eşter, taştыkkы solunnardan topcu medeelerni koncuq pildingiri-pile solunga pizip turar, ыlangыja SSRE-nin sosialistiq azыl-agыjынын şimceeşkini, SSRE-nin taştыkkы politiinin tugajынda polgaş Japon, German, Itali cizektiq oon-taa өske kyrynelernin iştinde revolustuq şimceeşkin өzyp xajnыp turarы-pile kadы, kapitalisternin edinin-cazaanын paksыrap turarын, olarnын revolus şimceeşkinin pazar teeş oraldazыp turar coruktarынын tugajын solun pyryzynge tajыlвыrlap piziirin idepkejciler şuut oraldazыr.

7. Amgы pizittinip turar ыr, şylyk cergeliq cogaaldarnын sынarы kudu turarын parыmdalaaş, moon songaar solun idepkejcileri, ыr, şylyk, tыvыzык, tool cergeliq cogaaldarnы arattarnын rajdalынga sonuurgancыq kыldыr piziiringe onza podal salыr. Po tugajынda pottarынын kyzyn kadыp symelezip turgaş-taa ekki solun cogaaldardan piziirin oraldazыr. Ыlangыja cazaktын cutka udur corudulgazынga taarыştыr ыr, şylyk piziiri en cugula

Solunga en şынarlыq cogaal pizip, ekki ylegerliq oraldaşkannarnы TAR 15 cыl polur ojunda, azы nasional piziktin 6 cыl polur ojunda şannaar coruktun tugajын idepkejcilerge redaksыdan sagынdыrыp tынnadыp tur.

8. Xoorajda tus tus kolektifterde solun cagыlgazын ulam kalbarttыr polgaş cagыlgatugajынda margыldaalarnын kyysseldezin isteeri cugula. Paza xana solunnarынын amgы turup turar cetpes azыldarын uzutkaar, ыlangыja XOORXE stolovajынын xanazынын solunu ыşkaş, „Şын" solunnu xebeer oja keskeş cыpşыrыp aar polgaş yngen aj, xyny, tugaar cok yndyryp turar coruktu şuut soksadыr.

Ынcaarga xana solunnarынын azыlын caarttыp turguzar tugajынda redaksы cerinin am corudar tep turar azыlынga idepkejcilerden pottuu-pile tuzalazыr.

9. Solunga ileretken cetpes cyylderni istep xынaarынga solun idepkejcileri şuut xarыssalgalыq polurun cөbilel xuraldan taaskan.

Oon ынaj, solunnun xooraj idepkejcilerinin po 1 tugaar cөbilel xuralындan solunnun murnunda turar pygy sorulgalarын kyyssediringe şaq өjynde cyy-le tuzalыq poop turarын karak candыr-albajын cыrdыp turarын temdegleen.

4 tugaar plenum-pile 16 tugaar Picce xuraldын toktaalын tanыzыp turar

Cөөn-xemcik kozuununun Pora-xөlde namnын 4 tugaar yyrynyn kalbak xuralы polgan (1936 cыldын 1 ajnын 31-de).

Anaa ARN TK-nын 4 tugaar plenumu-pile Ulustun 16 tugaar Picce xuralынын toktaaldarын kozuunda xereezenner tassыынын targazы eş Caskal tanыştырып iletkeen. Iletkeldi xuraldын olurukcularы koncuq pajырlap xyleep algan.

Paza 6 (507) tugaarlыq „Şын" solunda eş Tovariştajnын cyylyn aal pөlyktep tanыştырып peeripile kadы, solun cagыlgazын yrgylcyledir, maldы cыl azыrar, caskы tarыlga peletkelin corudar, aal pөlykterde pөlgym paşkыlarынын azыlын xынaar tugajынda, azыl corudarын tus xuraldan Seren, Kozuunmaj, Pezendej olarga taqzыp kaqdы (kыlgan azыlынын tugajын olar, 2 ajnын 15-ti erttirbejin yyryuge iletkeer polgannar). Pezendej.

Respubliktin prokurorunun TUZAALЫ

(36 c. 2 a. 13 x.)

Şyygynyn arat tөleeleri polgaş polcukcularын coguur өjynde kыjgыrttыrga kelbes ijik-pe, azы ol azыldap turar alban, organizas cerlerinden corutpajын turar tugajынda, Ystykky şyygyden TAR Picce xural prezidiymynge kiirgen xomudalын parыmdalaaş, Ystykky şyygy polgaş Arat şyygyleringe songutturgan arat tөleeleri, paza ol cerlerden tomujlatkan polcukcular polgaş olarnы corutpajын turar alban, organizas cerlerinin paaştынcыlarынga tuzaarым polza:

§ 1.

Şyygy cerleringe sonгutkan arat tөleeleri, paza myn cerden tomujlatkan polcukcular, coguur kыjgыrtkan өjynde keep, uk azыlын kyyssedir uzurluq.

§ 2.

Arat tөleeleri polgaş polcukcularnы Şyygy cerinden kыjgыrttыrga coguur alban, organizas cerlerinden olarga kandыq-taa saadal cediriр cer-le polbaas.

§ 3.

Pir ebes ystynde ajыtkan tuzaaldы kyyssetpes amы-xuu polgaş alban cerleri, tuzaaldыq kiziler yner polza, eryy tyrymynyn 8 cyylyn parыmdalaaş, 51 cyyldyn 1 angыzы-pile şiitse coguur.

Respubliktin prokuroru Pizlulej.

Eş Lopsannын ylegerin ederiner

Kaa-xem kozuununun Kөk-tej sumuzu 7 tugaar arbannын xamaattыzы eş Lopsan, podunun idepkeji-pile po kыzын pir caa kыştaq kыlыp algan, ынda nek kazaazы—2, xoj, eşky kazaazы—1, aat cemgerer ser kazaa—1, kattыşkaş—4 kazaanы polbaazын xebir-pile tudup algan.

Kыm-taa kizi eş Lopsan ыşkaş calgaa cokka azыldaar polza, kazaa suqlarnы kыlыp alыrы pelen polur tur.

Caş-ool.

Am 200 cedirer-pis

Cөөn-xemcik kozuununun Şemi sumuzunda namnын 7 tugaar yyrynyn targazы eş Tombaalan paaştaaş, sumuda areve yyry, sumu targazы eş Marttan-ool, 8 arbannын targalarы 1936 cыldын solun cagыlgazынын tugajынda, sumunun arattarынын orttuzunga surttaal azыlын ekkizi-pile corudup turgaş, cagыlganын sanын am yjede 142 cedirip aldыvыs.

Cagыlga azыlын yrgylcynyn azыlы poldurup turgaş, am oon sanын 200 cedirer-pis.

Areve yyrnyn targazы Mөgdyn.

Tıvanıŋ mal azıl-agıjın cuttan kamgalaar tugajında, TAR-da sovet xamaattılarınıŋ pottuq tuzazıŋga pajır cedireeli!

TAR-da turar sovet xamaattılarınıŋ pygy komitetteriŋge, pygy sovet xamaattılarıŋga!

Tus curtta uluq xar tyşkenin uzurunda cajıgaar jadaraldıq—cut egelep tur. Po cut polza, am sөelgy yjede tus curttun kol malcın kozuunnarın şıva algan polgaş xyn pyry ulam-na ajıvldıq poop, pygy kozuunnarda, pygy sumularda tarap turar tur.

TAR cazak, namı po cuttan TAR ulus azıl-agıjının kol adırı—mal azılın kamgalap alır tugajında am yjede kajı-la poldunar kemceqlerni ap corudup turar. Sovet cazaanın talazından uluq tuzalamcının kөrgyzyp turar.

Cut polza, Tıvanın pygy uluzunun azıl-agıjınga xoralıq jadaral polur tur. TAR-nın pygy xamaattıları polgaş ılangıja sovet xamaattılarından kım-taa polza, cut-pile temissezir tugajında corudup turar kemceqlerge kirişpejin turup şıdabas polgaş xarın kirişpes turar erge cok tur.

Cut xaldaj pergen sumular-ce azıraldar cedirip oktap peerin tuzalaar, malga cer talıvjlıp ezip peer, paza oon өske cyylderni corudar tugajında eleen xөj sovet xamaattılar komitetterinin targaları (Şagaan-arıqnın **Stepanof**, Suq-paazının **Mitrjaşkin**, Kara-pulunnun—**Kudrin**, Turanın—**Okunef** suqlar) pottarının suurlarının sovet xımaattıların paaştap өbileldep turganı maktancıq tur. Mal azılının ajıvldıq tajzını—cut-pile temissezirde, arattarga sovet xamaattılarından tuzalazır xerekke ol paaştaar idepkej polza, massalıq (xөjy-pile) tuzalaar coruk polur uzurluq.

Pygy Tıvanın uluzunga polgaş azıl-agıjınga koncuq aar poop turar şak po ajlar iştinde Tıvanın uluzunga tuzalamcı kөrgyzer tugajında, TAR-da curttap turar sovet xamaattılarının pottarının xyleettinip algan potxyleelgelerin en şın setkildiq kyyssedirin pygy sovet xamaattılarından SSRE-nin TAR-da olurar Pyryn ergeliq tөlee cerinin Konsul kildizi negep tur.

Picce xuraldın 16 tugaar sessizinge (1936 c. janvarda) Pistin Sovet cazaavısın murnundan pajır cedirerde, SSRE-nin TAR-da olurar Pyryn ergeliq tөleezi eş **Malkoftan** tus sessinin tөleeleringe cugaalaanı polza:

„Ertken 1935 cıldın iştinde SSRE-nin TAR-da curttap turar xamaattılarının arattar-pile kelgee-xolbaazı pızıkkan... polgaş am udabas tıva arattar sovet xamaattı pyryzyn pottarının azılagıj polgaş kulturluq өzyldezinin koncuq xanı ezi, şın tuzalakcızı kıldır kөөr appaarı todargaj" teen polgaj. Pistin-pile najıral xarılzaalıq Tıva uluska tavarışkan po ajıvldıq cut tugajında sovet xamaattıları pister polza, pottarıvısın azıl corudulgavıs-pile, pistin Pyryn ergeliq tөlee cerinistin salgan idegediişkinin padıtkaar uzurluq-pis.

Pyryn ergeliq tөlee cerinin Konsul kildizinden moon murnunda podunun ajttıvşkınnarınga nemelde kıldır pygy sovet xamaattılar komitetterinin targalarınga taqzırı polza, cut-pile temisseziringe pottarının suurlarının sovet xamaattıları todargaj kirzirinin todargaj arga kemceqlerin ap corudar tur. Komitetternin pygy-le tөlevilep turar arga kemceqlerin sovet xamaattılarından kyyssedirin coguur massa tajılvırlıq azıl corudup turgaş xandırar.

Konsul kildizinden sagındırarı polza, moon adaanda arga kemceqlerni kozuun pyryzynyn onza pajdaldarınga taarıştırıp corudarın sagındırıp tur. Ol kemceqler polza:

1. Coogunda turar sumularnın arattarınga xerek cok arttık sabanın (xalaska), sigen, sula, kөksigenni (coguur tөlevirliq) perip şıdaar, sovet xamaattılarının өregelerin sanap alır.

2. Po yjege cedir taraazı pastırttınmaan cerler polza, oon sabanın alırı-pile, onu top-toraan pastırarın organizastaar.

3. Ak xovu cerlerden mal oottaar cer eştirip peeri-pile talıvjlıq brigattarnı kajı poldunarı-pile sumular-ce organizastap corudar polgaş ol xerekke arattarnın pottarın өөredir.

4. Sumular-pile tugurzup cugaalazıp algan arga par cerlerge polza, sovet xamaattıları, fevral, mart ajlarının yjezinde arattarnın malının camdıvzın turguzu azırap peeri-pile pottarınga ap alır.

5. Cudaan sumular-ce azıral cedirip oktap peer tugajında sөөrttylge koştarnı cugaa cok organizastap corudar.

6. Cudaan kozuunnar-ce cyyk polgaş azıral cyylyn cedir oktap peerde, avtotransporttun azılın yzyktel cok xandırar tөleede, pygy-le par kyş-pile oruktarnı aştaarın organizastaar.

7. Cudaan sumularnı kışkı oruktap mal cemi-pile nemeldeliq xandırar tөleede, artık taraa, sulanı kooperaska kalbaa-pile sadarın organizastaar.

8. Sovet xamaattılar komitetteri polgaş sovet xamaattıları ol xerekke sagış covavajın tajvınsır olurar coruktu poldurbazın Konsul kildizi paaş purungaar sagındırıp tur.

Cutka udur kemceqlerni xyn pyry ap corudarda, po xynge cedir pezin cangıs taa paaş mal өlveen cerlerge-taa corudar uzurluq. Cut polu-pergen yjede temissezirinin ornunga, xarın paaş udur temissezirge cuttu cajladırı pelen.

Komitetternin targaları polza, cut-pile koşkaş cok şıngıv temisseldi corudarda, kozuun, sumunun azıldakcılarınga en şalıptıq idepkejliq tuzalazır uzurluq tur.

Cangıs-taa paaş mal cutka perves teeş, temissezip turzuru cugula. Cuttan kamgalap algan ontaa paaş, cys-taa paaş mal polza, oranga koncuq uluq uzurtuzalıq—Tıvanın uluzunga pistin sovet xamaattılarının kөrgyzer todargaj tuzalamcızın po coruktan kөөr appaar tur.

Cut-pile temisselge kirzip turar pygy azıl-agıjlardan pot-yndyryq tırttarın, po cıldın mart ajının 1-de tep toktaatkanının xuussazın aprel ajının 1-ge cedir uzadır tur.

Oon-pile kadı Konsul kildizinden sagındırarı polza, 1936 cılda tarılgaga xeregleer yrezin fonduların erge-cok kadagalap arttırıp alırın sagındırıp tur.

Komitetter targalarınga taqzırı polza, pottarının ap corudup turar todargaj kemceqlerin Konsul kildizinge toktaamal tınnadıp turar.

Pyryn ergeliq tөlee cerinden idegeeri polza, komitetter targaları, Lenin—Stalinnin nasional politiinin cagıqların xerek kırınga kyyssedirin kөrgyzyp, podunun sosialistiq ada curttunun xyndylyq adın pızıv-pile tudup, pottarının komitetterin polgaş sovet xamaattıların ylegerlii-pile paaştaar poorlar tep idegep tur.

SSRE-nin TAR-da Pyryn ergeliq tөlee cerinin Konsul kildizi.

Cut-pile temissezirde sovet xamaattılar komitetteri tıva arattarga kandıq tuzalamcı kөrgyzyp turarı

Eleges komitedi

Arattarga tuzalaarı-pile Elegesten Tus-taq sumuzun-ce sula polgaş saban sөөrtlyp, 2 kezek 100 şanaktıq aat aşkan. Am 50 xoorap taraa pogu peer teen, ıncaarga sovet xamaattılarının 8 өregezi arattın malın turguzu azırap peer polgan. Pir өrege-le 2 paaş poda mal azıraar polgan.

Suq-paazının komitedi

Tus-taq, Xenderge sumular-ce arattarnın malın cengereri-pile tuzalap, sovet xamaattılarının 90 şanaktıq aat, mal cemi sөөrttyp aşkan. Arttıktap peer teen azıraldarı polza: 30 xoorap taraa pogu, 6 şanak saban, 4 өrege sovet xamaattıları arattın malın azırap peer polgan.

Kara-pulun komitedi

Cut poop turar cerler-ce fevral ajının 5-te 80 şanaktıq aat, mal cemi sөөrityp corutkan. Komitettin cerinden 100 şanak saban, 50 xoorap taraa pogun arttıktap peer teen. tus komitetten camdık cuttuq arvannarga temgi Karapulun suurdan ırak ebeste, cym oottuq cerler-ce kөzyp kөryner tep sanal kiirip turar. Incaarga uk peer teen azıraldı, kozuunnun cut komizinin ajıtkanı-pile ystynde ajıtkan cerler-ce cedirip peer teen.

Paj-xaak komitedi

Komitet ceri 65 şanak saban, 4 şanak sigen, 100 xoorap taraa pogun arattarga tuzalap peer teen. Tus komitet myn ol azıraldarnı kajnaar cedirip peerin sumular-ce turap yngen, kozuun azıldakcıları keep ajttıp perzin teeş manap olurar.

Oon pile pir uqda komitet cerinden kozuun cagırgazınga medegleeni polza, azıraldı ınaj peer sөөrttyp turbas tөleede, arattarnın 200 paaş xire malın sovet xamaattıları pottarınga ap algaş azırap şıdaar. Incaarga transporttu cuttuq cerler-ce өske cyykterni sөөrttyrynge azıglap poor tur. Ol 200 paaş maldı өrege pyryzynge turguzu azıradırı-pile 2-3-tep taradıp perip polur tep sanal kiirgen.

Kundustuq komitedi

100 puut saban peer teen. Incaarga oon 25 şanaan am Koptu sumuzun-ce cedirip peripken. Komitet ol azıraldı am kajnaar cedirip peer tugajında ajttıvşkın manap olurarlar.

Turan komitedi

Malga cer ezip peeri-pile Өөk sumuzun-ce 46 aattıq 10 talıvjlıq 56 kizi fevraldın 8-te corupkannar.

Өөk komitedi

„Calıvşş"—tep kolxos arattarının medelinge 150 paaş mal turar carttık cılıqlaan kazaa pergen. Uk kazaa polza, tus suurdan 6 kilometir, pagaj ebes oottuq cerde turar. Ol odarda Өөk uluzu xar ezerin organizastap turar.

Xereezenner, cuttan malıvıs kamgalaarınga pygy kyzıvys salıvl

Pii-xem kozuununun Өөk, Tarlaq sumularının tevskeerinde 2 karış azıq xar tyşken. Moon xaraazı-pile kyzy pagaj maldar oot-cemge cetpes, xarın şuut azıradır coruktar evees ebes par appargan.

Men podum ertken 35 cıldın kızının malım ootka cetpestej peerge, soktaan taraam tygy, xevee, şaj şaarı, talgan şişkindizi—mındıq cyylderni cangıstaa cerge kaqvajın, koncuq kamnıq azaap ap turgaş, oon pile malımnı azırap kıştaaş, cangıs-taa paaş mal өlyrveen-men. Ergim xereezen eş-өөrler men ışkaş ındıq arganı xeregleer polgaş malınga xar ezip peer corukka er ulus-pile pir temej azıldaar uzurluq.

Ilangıja pistin xereezen arattarnın ınak paaştıncızı eş **Tanja** 6 tugaar solunda, todargaj ajttıvşkının pizeen. Pister onu parımdalap azıl corutkaş, am kelir Martın sezinde cediişkinniq pajdalıvsıs tynnep kөreeliner.

Oon-pile kadı xereezenner kultur piliibisti өryledip, pizik pilves pajdaldı uzutkaar pizik pөlgymneringe kalbaa-pile kirzip 36 cılda kizi pyry solunnuq turaalı tep cazak, namnın ajttıvşkın şiitpirin jozugaar, xereezenner solunnu cagıp alır polgaş oon iştin nomcup tanızar coruktu kalbarttıvlınar.

Tarlaqda xereezenner tassıvnın targazı **Songuvaa**.

Malımnı tuda kadarıp cor-men

Eş Camzıga xarıv

Tandı kozuununda eş K. Camzının 1936 cıldın janvar ajının 29 xynynde yngen № 9 (510) „Şın" solunda, 2 akşa 30 kөpejek-pe, azı 1 akşa 40 kөpejekpe tep ajttırıp pizeeninge sovtıvtranstın xarıvzı:

Mogaj teervezinden Koptu paasınga cedir pir puut cyykty sөөrttyp cedirerge xөlezini 1 akşa 47 kөpejek tur. Murnunda cıldarda-taa, po 36 cılda-taa ındıq 2 akşa 30 kөpejek turvaan cyve tur. Slernin pizeeniner 1 akşa 40 kөp. sanaşkan-men teen tur-sler, 7 kөp. soora podaan poor-sen.

Sovtıvtranstı TAZı.

Eşter parlakcılar ooŋ ylegerin ederiŋer

Kyrtipograftıŋ parlakcızı Sorokin Innokentij men, Uluq Sovet Ebilelinde staxanof şimceeşkininiŋ tugajın „Puruŋgaar" solundan nomcup kөrgeş, podumnuŋ azıldap turar pydyrylgemge onu xereglep corudar tugajın podangaş, mooŋ adaanda xyleelgelerni podumga ap corudar tep şiitpirlep aldım.

Solun parlaar talazı-pile podumnuŋ azıldap turar maşinamnıŋ pydyrymcylyyn (pir şakta 1200 arın parlaar teeniniŋ ornuŋga—1320 arın) 10 xuu ulgattırar polgaş өske kandıq-taa parlaar cyylderni 5 xuu ulgattırvı-şaan, kılıp yndyrer cyvemniŋ şınarın ekkizider-men.

Texnik kruzokka ekkige өөrengeş, podumnuŋ polvaazıralım kөdyrer-men.

Meeŋ udurttulgam-pile azıldap turar tıva surukcunu ijyl ajda, parlaar azıldıŋ palvaazıraŋgaj azılcını kıldır peletkeermen.

Parlakcılar S. F. Kurvatof, Cisuli olar pottarınga todargaj xyleelge alırın kıjgırıp tur-men, paza өryyr, parlaar salvırlarnıŋ azılcınnarı meeŋ ylegerimni edererin kıjgırıp tur-men.

(„Puruŋgaar" solundan). *SOROKIN.*

Sovet—Tıva transporttunuŋ şaŋnalınga pajır!

Uluq-xem kozuununun arat conu, 1935-36 cıldarda cin tazılgazının sөөrttylgezinge erestiq ekki kirişken tep sanaaş, Sovtıvtranstın paaştaar cerinden, pistin kozuunnun adınga 3.000 akşanı şannap tıvıskanınga koncuq өөryvy-şaan, slerge pajır cedirip tur-pis.

Incangaş, slernin tuzalamcınarnı cөptyy-pile azıqlap, kөdeede malı cudap turar arattarga, oon-pile tuzalamcı kөrgyzyp, po kızın maldı mendi cıl azırıp alırın oraldazıp tur-pis.

Oon-pile kadı, cin tazılganın azılınga moon songaar moontaa arttık kizileribisti temdeglep tur-pis.

Nam kozkomunuŋ targazı **Tazı.**

Kozuun sekreteri Monge-pajır.

Pygy telegejnin azьlcьn tymen xereezennerinin komunistiq xyny—Marttьn 8-ke

Marttьn 8-ke uzuraştьr pydyrylgede xereezennerniń idepkejin ulam-na xandьdьp tepşideeliner

Pygy telegejnin xereezennerinin ekki xyny—Marttьn 8-zin erestiq uktup alьrьnga, Kьzьl-xooraj polgaş kedeede şuptu profes organizastarь potta rьnьn pydyrylge azьl-agьj, alban cerlerinin iştinde curttap turar xereezennerni po xynge kalbaa-pile kiiriştirip, ьlangьja azьl, alban kьlьp turar xereezennerni pydyrykcy azьlьnga xolbaştьr organizastap, ol azьlьnьn arga texniinge xyn pyry ulam teşpider teleede tuzalьq azьl corudup, olarnьn politiktiq piliin eryledip, pizik yzyk piibes polgaş pagaj pilir pajdaldь cok kьlьr tugajьnda eerenir cьrdььşkьn pelgymneringe xej-pile kiiriştirer polgaş xereezennerniń tuskaj xuraldarьn kьlьp turar coruktu oganizastaar.

Am po yjede nam, cazak polgaş pydyrylge azьl-agьj, xej niittiniń cerlerinde azьl, alban kьlьp turar xereezennerniń iştinden maşinakcь, xerek ergelekcizi, pizeecci, sanakcь, emcisestra, paşkьlar polgaş oon-taa eske ol ьşkaş janzь-janzь tuskaj erttemniq azьlga mergezip eerenip turar tьba xereezenner aj cьl tudum kebydep turar. Oon-pile kadь Tьbada curttap turar sovet xamaattьzь xereezennerniń kulturluq pajdal-pile curttap olurar turzulgazьn eeenip ap turar. Oon cizee polza: xileep pьzьrar, narьn cem kьlьr, oran-pazьn, oon-taa eskezin arьq-şeber curttap turarьndan todargaj tur.

Xereezennerniń mьndьq cedilgelerin ulam megelep, ьnaj tepşideringe pir kol sorulga polza, pydyrylgeliq azьl, alban cerinde azьldap turar xereezennernin iştinden en idepkejliqlerni ileredip turgaş, olarnь Marttьn ekki xynynge tabarьştьr temdeglep, idepkejin ulam-na ery tepşideri polur. Ьndьqlarnь xana solunnarьnga, paza tep parlalgalarga ileredip pizili-pile kadь, şannaar ajttьrьqlarnь pottandьrarь kol cugula.

Po tugajьnda azьl alban, pydyrylge cerleringe yr azьldap, toktaamal kaadьr poop pьzьkkan xereezennerni todargajlap tьp ileredir. Cizeeleerge: Cazak cerinde azьldap turar Tokpuj, am 54 xarlьq, 27 cьldan peer yrgylcy azьl, alban kьlьp kelgen polgaş Kьzьl-xoorajga 29 cьldan peer yrgylcy onaaşkan azьlьn ekkizipile kyyssedip kelgen. Oon-pile kadь xej niittiniń talazь-pile Cazak cerinde profes yyryn 4 cьlda targalap, ol azьlьn amga cedir ekki corudup turar.

Eş Tokpuj polza, xuraldar, kicceelderden cer-le tudabas, podununń azьlьnga ulam-na tepşip eerenip turar, paza solun parlalgaa materialdardan peer pizip turar. Paza Sovtьbtranstьń garazьnda eş Natpit polza, egezinde maşina septekci surguulunga turgaş, am maşina septeer xerekseldiń ergelekcizinde turar, ol azьlьn koncuq cьskaaldьq ekkizi-pile ergelep turar. Oon ьnaj Xarьlzaa cerinde telefoncu eş Xuvaa-syryn polza, telefon xarьlzazьnga ekki eerenip, cugaalazьrga telefonnu şalьptьq ulap perip turar tur. Oon-taa eske tьba polgaş sovet xamaattьzь xereezennerde ьndьq idepkejliqler par. Ol ьşkaş idepkejliqlerni tus-tus kolektifteri eskelerge yleger poldurup, ileredip, oon-pile kadь calgaalarnь ileredip turarь paza cugula.

Moon angьda, azьl kьlbas-taa polza, podununń aal-oranьnьń azьl pajdalьn kulturcudup, ylegerliq curttap olurar tьba xereezennerni tьbarь cugula.

Po tugajьnda profes organizastarь, nam, areve yyrleri-pile polgaş eseketaa organizastar-pile cugaalazьp, olarnьń idepkejin ulam erylediringe uluq uzur-tuzalьq azьldь corudar, ьlangьja şannal cizektiq cyyldy pottandьrarьn oraldazьr.

Ulustun alban, azьlьn kьlьp turar polgaş azьldabajьn-taa turar xereezennerni eq azьlьndan xostadьrьnga jaslanь organizastaar, anaa tuzalьq azьl corudarьn en cugulaga keryp, azьl pydyrylgede turar xereezennerden pottarь-pile kirziringe profes organizastarь tuzalazьr. Po tugajьnda ojun-şiiler polgaş eske-taa cyylderni organizastap turgaş, akşa xerengi, eske-taa cyyldyn pottuq tuzalamcьzьn corudarь cugula.

Profes tep cebilelinin oralakcь targazь PAK-KEK.

Po iji sumununń malьnьń ezyldezi picce ebes

Parььn-xemcik kozuununun Kargь sumuzunun 2 tugaar arbanьnьn malьnьń ezyldezin kergyzerge:

Maldar adь	34 cьl	35 cьl	Eskeni
Cьlgь . .	205	219	14
Nek . . .	606	645	39
Xoj . . .	2.893	3.264	371
Eşky . .	969	1.188	218
Kattьşkaş	4.473	5.315	442

Po arbannьń malьnьń ezyldezi cedilgeliq tur. Am kььştьn cudundan, aarьqdan, peryden maldь kamgalaarьn kьzьp oraldaşkaş, po cьlьn oon-taa xejny estyryp alza coguur.

Sandьp.
Tondar.
Şokşaj.

Cеen-xemcik kozuununun Xelcyktyq sumuzunun 16 tugaar arbanьnьn 19 sannьq eregezinin azьl-agьjьnьń cьl-cьlda sajzьrap turarьn kergyzerge polza:

Mal adь	34 cьl	35 cьl	Eskeni
Cьlgь mal	102	112	10
Nek . . .	164	229	65
Xoj . . .	239	367	128
Eşky . .	153	260	107
Kattьşkaş	658	968	300

Ystynde sandan ap keerge, mal paazь eleen cediişkinniq esken tur.

Tus arban moon songaar ulam-na azьl-agьjьn sajzьradьp, ьlangьja po 36 cьldьn kьzьnьnda cangьs paaş-taa malьn elyrbejin ekki azьldaarьn idegep sagьndьrdьm. X. KONCUK.

Şkolaga pottuq tuza kergyzyp turlar

Pli-xem kozuununun Taspьda kirip eerenir şkola azьttьngan. Po arazьnda oran curttun arat conundan şkolaga eleen xej pottuq tuzalamcьlarnь kergyzyp turlar. Ol tugajьnda ottular ьjaş, talgan polgaş akşa, oon-taa eske cyyl-pile tuzalaannar polza:

Taspьda „Kamova" CAE 2 kulaq ottular ьjaş, 2 puut talgan, Taspь askьnda xooraj kьdььnьń azьl-agьj cerinin ergelekcizi Cigcit 1 kulaş ottular ьjaş, oon kadajь Nazьn 12 akşa erttektiq cyzyn-paazьn curuk, xemyr-taş uurgajьnьń targazь Uvanzaj 5 akşa, paza Nazьn 3 akşa, Taspь askьnda langьь ergelekcizi Liktan 3 akşa tuzalaan.

Eşternin tuzalaanьn eerenikciler amьrap xyleep aldь. Tepeu.

TЬBЬNAR

(Ergi şaqnьń tьazьь)

Kedeer kaarga
Tonmas eedim,
Kezip ciirge
Tenmes eedim.
Askьrь kara,
Pezi kьzьl,
Cavaazь ak,
Kuluncaa kurut.
Oot paazь
Xelben-xelben,
Odus tymen,
Pьdьj-pьdьj.
Yttyq karak murnadь,
Yş kuskun sonnadь.
Teerde tekpiştiq,
Xovuda kokpalьq.
Argada ak paaştьq
Aşşak olur.
Cyvede yş
Cyve ciktiq.
Aldьnьn aldьm,
Aptarazьn kaqdьm.

Lyndyp.

Cergeleşkek yleger

Taq kadьr-ta polza,
Talaj-pile tuduşpas.
Tangьrak kьlьn polza,
Tazьlьndan carьlbas.
Poran caqza-taa,
Poşkurga kuşkaş elbes.
Ьjaş el-taa polza,
Odu yzylbes.

Anьjakor Tnaa.

Accьlьq-la kьzьl pulun

Arbaj-taraa tarьp-la kaan,
Azьk alaak arьskannьq.
Azь-teldy erttemcitken,
Accьlьq-la kьzьl-pulun.
Sudak-sudak suqlar patkan,
Suqluq xemniq uluq Aktь.
Surguul erttem eeretken,
Surttaaldьq-la kьzьl-pulun.
Kezek-kezek xemner patkan,
Xemner suqluq uluq Aktь.
Kegeereldi telgeretken,
Kediliq-le kьzьl-pulun.
Mazalьktan surgakcь keer,
Maldьn azьlьn estyrer teer.
Massanь eeredir,
Magalьq-la kьzьl-pulun.

Cogaatkannar: Cambal,
Kongar, xer. Sedip.

Pistin margьldaabьstь xarььlanar

Tozu kozuununun Sьstьq-xem sumuzunun cagьrga cerinden myn kozuunnun Pii-xem sumuzunun cagьrga cerin, mal kььş azьrarьnьń tugajьnda margьldaaga kьjgьrarьbьs polza:

1. Surttaal azьlьn kalbartpьşaan, ekki ebileldq azьldь corudup turgaş, po kьzьn malьbьstь mendi cьl azьrьp şьdaar-pis. Argan polgaş picce maldarnь tuskaj kadьp kadarar, semisterin pir aaj kadarar-pis.

2. Oon-pile kadь „Şьn" polgaş „Areve şьnьn" 50% cagьdьp ap şьdaar-pis.

34 cьlda pistin malьbьs paazь 1336 turgan, 35 cьlda—1373 appargan, 37 paaş nemeşken.

Uk margьldaanь maj 15-te tynnep keer-pis.

Sumu targazь X. Kьlaj.
Sekreteri Seren.
Anьjakkor K. Ajьr-sanaa.

85 xarlьq Şeber-ool aşşak pizik pelgymynde kirip eerenip tur

Cеen-xemcik kozuunu Şemi sumuzu 7 tugaar arbannьn xamaattьzь 85 xarlьq ŞEBER-OOL aşşak, 36 cьldьn egezinden ьnaj pizikke eereniri-pile pizik pelgymynde kirip algan, „am 5 ajga cedir solunnu jaap-la nomcuptar kьldьr eerenir-men" tep turar.

Moon ap keerge, arat con yndezinnin tьl piziin eerenip alьrga, oon azьk-tuzalььn pilip turar tur. TOKKUR-OOL.

Uran cogaalga mergeziil

„Internasional"

Kalcaa kargьska tarlatkannar,
Kul poop aştaannar turuqar.
Xoradaan ugaanььs xajnьp tur,
Xajьra cok caaga kьjgьrar.

Pygy telegejniń tarlaarьn,
Puza şaapkaş yzer-le pis.
Pygy cerni caarttьp kьlььlь,
Pelen erge tudaalьqar.

Pistiń soqnajgь-la şiitpirliq caabьs tur:
Internasional-pile azьlcьn arat turaal! *(2 kattap)*

Xaan-taa, purgan-taa ijik-pe, maadьr,
Kьm-taa piske xostal perbes.
Xostalganь pottarьbьs-la,
Xolubus pile cedireeliner.

Tarlaar pajdaldь uzutkaarda,
targan temirni şejyner.
Teegyde pьlaatkan xerengibis,
Tedir xolubuska alььl.

Pistiń soqnajgь-la şiitpirliq caabьs tur:
Internasional-pile azьlcьn arat turaal! *(2 kattap)*

Cyk-le telegejniń şeriiniń
Cyrekkir azьlcьnnarь pis,
Cerni eeleerde ergeliq pis,
Cerge xaldaannarnь aştaal.

Kargьs tajьzьnnьń paazьnga-la,
Kyştyq cannьk tymgyreze.
Xynnyń cьrgalьnьń xereli,
Xebeer piske cьrьk turar.

Pistiń soqnajgь-la şiitpirliq caabьs tur:
Internasional-pile azьlcьn arat turaal! *(2 kattap)*

„Internasional" tep ьr, pygy telegejniń proletarlarьnьń xyndylyq ьrьzь polur

„Internasional" tep ьr polza, pygy telegejniń proletarlarьnьń xyndylyq ьnak ьrь tur. Po ьrnь 1871 cьlda Paris komununun kirzikcizi yletpyrcin E.Potje tep kizi cogaatkan; muzuun Lildiń yletpyrcini Dezejter tep kizi cogaatkan. Ege paazьnda „Internasional" tep ьr, Markstьn surttaalьn parьmdalaan yletpyrcinnerniń arazьnga koncuq telgereen. En paaştaj 1894 cьlda parlap yndyrgen, oon cyzyn-paazьn orannarnьń sosialistiq organizastarьnьń yletpyrcinnerinin iştinge telgerej pergen. Orus uluska 1905 cьldan egelep telgeren. Ьncaarda, „Internasionaldьn" pizeen tekstizin polgaş ajьlgazьn picce-pacca caartkan. Oktabr revoluzundan peer-le SSRE-niń koncuq xyndylyq ьnak ьrь polgan.

Po „Internasional" tep ьrnь, telegej kьrьnda xej janzь ulustarnьń tьlьnda taarьştьr cogaadьp algan ьrlap turar. Pistiń Tьbanьń tьlьnga taarьştьrьp, cogaadьrьn moon murnundan tura oraldazьp kelgen. Ьncaarga, po pir tugaar cogaaldь, Moskvaga ьrlaar xaarzak ьrьzь yndyryp turgan pir tugaar ьraaccь pelgymynden taarьştьrьp cogaadьp yndyrgen polgaş oon peer ulam polbaazьradьrьn coguur eşter oraldazьp kelgen.

Am po ьrnь xooraj polgaş kozuunnarnьń iştinge, ьlangьja surguul pelgym cerleringe ьrlap eerenirde pilir xire eşternin tuzazьn xereglep ebilel-pile ьrlap eereniri cugula tur.

Redaksьdan idegeeri polza, ergim ьrlakcьlarnьń iştinden ekki pilir eşter, po ьrnь tьba tьlga moon-taa arttьk taarьştьr cogaadьr tugajьnda sanalьn peeri ton cugula tur.

Eres-Şьrbaj-ool

(Ergi şaqnьn toolu)

Şьjaan am, pijee purungu şaqda, ezim arganь eriktej curttaan, ereen xemni ezelej curttaan, Eremej ijeliq, ekki xyren aattьq, Eres-şьrbaj-ool corup tur.

Pir xyn Eres-şьrbaj-ool olurgaş,—men polza, al-podumga aldajnьn anьn-menin adьp cip amьdьraar kizi polgaj-men. Caş podumnu azьrap kaan, karaamnьń ogu-teq karacangьs ijemni paza aldajnьń anь-pile azьraar kizi polbas men-pe, xej kuruq calgaarap olurgaş kancaar, aldajnьn anьn adьp cettirip keer tur teeş, kadьq kara cazьnьń kirizin tьnzьdьp, cyqlyq kara sogununun cyyn cyqlep, paazьn paaştap, agadancьq magadancьq annap coraaş ap coruur, albaktьq-salbaktьq, aj kara taş-teq kara saadaan argьj-soluj astьp ap, taartta tan-paazь sarьq şokkar, taş paazь şara xerel turda, aattanьr tep peletkenip algaş, ol xondur ekki xyrenінin eedin sepkeredip, iştin sendirip, tagalandьr soodup, tekpilendir tьştandьrьp ap tur ebes-pe.

—Taarttazьnda tan-paazь sarьq şokkar, taş paazь şara xerel turda, eziriktiq eer tandьzьn-ce, tooruktuq tolgaj tandьzьn-ce, ekki xyren aattьq Eres-şьrbaj-ool corttup ynyp kaap tur.

Eziriktiq eer tandьzьnga cedeperges, ekki xyren aadьn Elezinniq uluq sarьq xovunun tamьraktьq kara suun izip, tonguraktьq sarьq cecceen cip al teeş salьp corudupkaş, eziriktiq eer tandьzьn-ce eliktep yne perip tur.

Myn eziriktiq eer tandьzьn eliktees eliktiq-taa poop, annaaş an-menniqtaa poop, olcalьq omaktьq odaanga cedip keep tur. Oon taarttazьnda, Elezinniq sarьq xovuda salьpkan ekki xyren aadьn tudup munup algaş, tooruktuq tolgaj tandьzьn-ce corttup yne perip tur.

—Tooruktuq tolgaj tandьzьn tolgandьr annaaş, toorgu anьn toldur adьp algaş, olcalьq omaktьь koncuq, aalьn-ce eebitken tur. Ol eep olurgaş,—„eziriktiq eer tandьmnь ergilges eliktiq-taa poldum, tooruktuq tolgaj tandьmnь tolgangaş toorguluq-taa poldum"—tep, olcalьq-omaktьq ьrlap-ьrlap, pedik cernin pelipile, cavьs cernin paazь-pile estedip mannadьp, ereen xemde Eremej ijezinge cedip keep tur.

Oon, ekki xyren aattьq Eres-şьrbaj-ool eliinin eedin ergizip cip, toorguzununń eedin tonurup azaap turup tur ebes-pe.

Ol eliinin eedin ergizip cip, toorguzununń eedin tonurup azaap turgaş, ekki xyren aattьq Eres-şьrbaj-ool Eremej ijezi-pile kadь ezim- arganь eriktej, ereen xemni ezelej curttap olurup pergen tur.

Arattьn toolun pizeen kizi:
Parььn kozuun
Tьrttьj-ool.

Cazalga

Fevral 12-de yngen № 13 (514) „ŞЬN" solunnun pir tugaar arnьnda „Franzьnьń koministiq namьnьń uluq xuralь polgan" tep attьq cyyldyń iştinde: „Franzьnьń komunistiq namьnьń tep komitedinin erengej sekreteri eş Kaşen" teeni polza castьna pergen tur. Am anaa eş Kaşen teer polgaş xarьn Franzьnьń komnamьnьń tep komitedinin erengej sekreteri polza Torez tep kiri polur tur.

Uluq-xem kozkoobunuq paraan sanaaşkьnьndan cyy kөzylgenil

Cookta caa Uluq-xem kozkoobunun 36 cьldьn pygy paraanьnьn sanaaşkьnьn corutkan. Anaa kөzylgen kol cetpes cyөeler polza:

Paraannь toburak-toozun, pokxir ezeleeni xөj, paza paraan saььşkьnь cьskaal curum cok, camdьk yne-өrttee angь-angь pөsterni pir cerde oөaalap kaan cьdar, oon şьnarьn ьlgap tugaarlaөaan, oon cьldagaanь-pile өry kudu sattьnarь cajlaş cok, paza camdьk yreli peer şil, ajak cergeliq cyylderni tuskaj kamnap ap turarь cetpestin xaraazь-pile yrelgen cyylder par poldu.

Po polza, uluq өaza skladьnьn sanaaşkьnьnьn pajdalь tur. Oon ьnaj uluq magazinnin sanaaşkьnьn corudarga, paza paraannьn salььşkьnь cьskaal curum cok poldu. Sklatta cьdar paraannarnь magazin-ce yndyrөes, cok tep turgan cyyl par, cizeeleerge, şil, stakan ajaktar xөj turda, cok tep turgan.

Paza pir uluq cetpes cyөe polza, Arь-torgalьq majgьnьnga eleen xөj paraanga tamdь tyşkeş yrelgen, ol paraannь po magazin xyleep alьrda, cogum kьm puruuluq polurun istep tьppaan, ta xyleep algan Camьjan, ta xyleedip pergen Cьmөa, Sagdь polarnьn kajьzь puruuluq polurul, azь kozkoop paaştaar cer pazьnьn kьldьrөaanь ol-pe? Onu ol yjede istep turgaş yze aktь-pizik pizibeeninin cьldagaanь-pile eleen xөj akşanьn paraanь, cin-cinipile xөj ak pөster, paza xereezen pөertter, majьktaaş idikter, saarzьk koloşkalar polgaş şak, mьndьq cyylder paksьraan. Oon өrttee en paksьraanьn 75%, araj xoramьn 15% ciigetken.

Oon-taa ьnaj cetpes cyylder par. Po polza, kozkoop paaştaar cer polgaş langьь komisterinin cetpes azьlь tur. Blangьja po poop ertken sanaaşkьnga langьь komisteri cetpes kirişken.

Moon songaar өrttee aar saarьlөajьn cьdar paraannarnь tarьj sajgarьp, yrelgen paksьraan paraannarnьn aktьzьn tarьj pizip, anaa cogum kьm puruuluq polurun ileredip turar coruk cugula.

Sadьqcьlar polza, xamьktьn murnunda paraannьn өrtteen jak pilip algan turar polgaş paraannь kөsky cerge tugaar-tugaar aajь-pile cьskaaldьr azьp, salьp, kulturluq, eeldek, şalьptьq sadьqlaar xerek.

Kozkooptun revis komizinin targazь **Tugancь**.

Pistin likpuntuөustun өөrengeni

Tere-xөlde pizik pilөesti uzutkaar „Tьөa piziktin 5 cьl polgan oju" tep attьq likpuntu 35 cьldьn 11 ajnьn 20-dan egelep azttьngaş, 36 cьldьn 1 ajnьn 15-ke cedir yrgylcyleen.

Po arazьnda 40 kizinin өөrengeu şьnarьn kөөrge: TЬBA PiŻIKKE ekki—11, orttumak—24, adak—5, SANGA ekki—13, orttumak—15, adak—12, ULUSTөREGE ekki—16, orttumak—13, adak—11, TYMEN POJDUSKA ekki—9, orttumak—12, adak—19, TELEGEJ PAJDALЬNGA ekki—12, orttumak—16, adak—52.

Ystynde sandan ap kөөrge, erengej erttemnerge cygeer өөrengen. Oon iştinde tus-tus erttemnerge ekki tep şьlgatkan 4 kizini „Caa oruk" tep nom-pile şannaan.

Manaa өөrenip turgan eş-өөrge sagьndьrarьm polza, am-taa өөrenir coruktu yrgylcyletpi-şaan, ьndьnda pizik pilөes eş-өөryn podun-ce eөileldeeri cugula tur.

Paşkь TYKTYQ-OOL.

Өrege pyry solunnuq polgan

Cөөn-xemcik kozuununun Teөe-xaja sumuzunun 3 tugaar arөanьnьn targazь eş **Kyderek**, podunun arөanьnьn arattarьnga solunnun uzur-tuzazьn tanьştьrьp turgaş, „Şьn" 19, „Byletten" 4, kattьşkaş 23 kezekti cagьdьp algan. Tus arөannьn өregezi 22. Moon kөөrge, өrege pyry solunnuq polgan tur.

Өske arөannar po arөandan yleger alza coguur.

Sumu sekreteri **Mandьt**.

Cuqlurnuq sadьqlap turarь cer-le polөas

Parььn-xemcik kozuunnun Xөl sumuzu **Cuqlur** teerzi, 35 cьldьn 10 ajda kozkoptan tergi sadьь kьlьrь-pile 6.000 akşanьn paraanьn kerce carьp ap algan.

Onu am sadьqlap turarьn kөөrge, Şuj sumuzu Cancan tep kadaj pir xoj satkan, ol xoj 46 kil. polgan, oon coguur өrttee 8 akşa 28 kөp. turөu-ce, 5 akşa 50 kөp-pile aldь. Paza Xөl sumuzu Caş-ool tep kizi 4 as sadarga pireenin өrttee 2 akşa 85 kөp. turda-la, 1 akşa 14 kөp-ke algan poor tur. Po polza, todargaj cizekter polur.

Cuqlurnun podunun satkan paraanьnьn өrttee ulgadьp-la turar, arattarnьn kiirip pergen elyk, ciq-edinin өrtteen kudula-dьp pazьp ap turganьn ceze-taa kөrdym.

Oon podunun kazarь cer-le koncuq. Şala-la cyөeni pilir polgu-teq uluska myn coguur өrtteenge sadьqlap turar, araj-la cyөe pilөes arattarnьn cyөezinin өrtteen kudulөdьp turar—mьndьq amdazьlga tьp aldь.

Po Cuqlur po-la xөөeer mьncap turar polza, arat connu koperas-ce xandьdьp şьdaөas poluru paaş udur ilerep turar. Ьndьq tөleede Cuqlurnun pir şiidin tьөar xerek.

Tьnnaan.

Manaqcьzьn solaanь-pile pir kulunnu pөry cidi

Kaa-xem kozuunu Koptu sumuzunun sekreteri Adьjaa teerzi, po cьldьn pir ajda kozuun cerinden өrtteelge ulaaccь tьp corut teerge, myn sumuga 5-6 tugaar arөannarnьn cьlgьzьn kadьp kadarьp turgan eş Seqөeni „sen jaap-la kozuunga parьp ulaaccьla" tep tuzaaj peerge, Seqөe xөөkkyj cyzy poor, cagьrga cerinin tuzaalь jozugaar kozuunda parьp ulaaccьlap turup algan.

Kyzyr Seqөenin kadarьp turgan xainьk cьlgьzь cer-sana sandarap eenzirej peerde, pir kulunnu pөry cip-kaan, oon soonda ol cьlgьnьn eeleri tus tus cьlgьzьn carьp algaş pargьlaan.

Adьjaa podu-pile tus sumunun cьlgь malьn kadьp kadarar tep eөileldep turgan xirezinde, jaap-la „өş-pile kьskan" ьşkaş, Seqөeni ulaaccьlatkaş, arat connun eөileldiq mendi ekki turgan cьlgьzьn taradьp kaanь koncuq xomudancьq polur uzurunda, oon puruzun Adьjaaga onaar polza coguur.

Cinge-taq.

Kuşkaş өө poldu-la

Cөөn-xemcik kozuununun Cadaanada k/a-agьjnьn ylegerliq stanzьzьnьn sklattarь par. Ol sklattarnьn iştinde kaaş cyzyn taraalar par. Ol taraalarnьn xөj kezii kuşkaş mьjaa. Stanzьnьn azьl-agьj ergelekcizi Xos-xaaj teerzi, aragalaaş turup pergen.

Stanzьnьn ergeleer ceri ta-cyny kөryp olurar cyөe-ьjnaan. Ol taraanь kuşkaş mьjaandan adьrьp, onu ekkizi-pile curumnuq kadagalaarьnga cedir, Xos-xaajnьn pir aajьn kьlөas polza, xorzak polgaş tur eөes-pe po.

Xьnap coruur.

Poşta azьlьn mьncaar corudarga kajьn poor

Uluq-xem kozuununun poştazь koncuq aarьqlьq azьldap turar. Cyl tize, Şagaan-arьq sumuzunun 1 ajnьn 1-nin xynynde alza coguur 113 solunundan 26 solun cetpes polgan. Myn solunnu 17 xynynde negep paarga, sanьn jozugaar ceccelep pergeş, poşta tazьp turar CAŞ-OOL tep kizee peerge, ol kizi curt kьdььnda Lodaj-samөuu tep kizinin aalьnga ekkep oktapkaş pargan. Am ol pygy solundan 31 solun cok polgan.

Po Caş-ool polza, arat xөjnyn erttem kulturunga tuza cedirerin podaөajьn, ajda 15 akşa azьk podaaş, sagьştьь-pile, een cerge solun oktap coraanь ol tur. Po Caş-oolga şuut şyygy xarььssalgazь kөrgysse coguur. Poştanьn pagaj azьlьn kozuun cerinden xьnap kөrgeş, tarьj etse coguur.

Ezir.

16 kattap xuralьnga kelөeen kezigyn-pile yyr eptiq-pe?

Cөөn-xemcik kozuunu, am podu Uluq-xem kozuununun Caattь-xoorajьnda ARN 1 tugaar yyrynyn cingine kezigyny poop turar Toqdakpan teerzi, 35 cьlda tus yyr 14 kattap xuraldaan, ol xuraldarga kөzylөeen, 36 cьlda 2 kattap xuralga kelөeen. 35 cьlda kөdee azьl-agьjnьn yndyryy 3 akşanь perөejin turup pergen, oozun arөan targazь şyygy ceringe pildirttip turgaş, araj tep tөlettirip algan.

Po kyzyn tyrzok aazь-can yndyrgeş, şyygy ceringe 25 akşaga şiittirgen. Xarьn podunun kezigyny şyygy cerinden peer kirip, mьndьq pөak cyөe yylgedip, xural-suqlaazьn tooөajьn turda, yyr kancalөajьn-taa turarь koncuq cetpes tur.

Şak mьndьq yrdyncek kezigynny nam talazь-pile tarьj kemceq alьrьn yyrge sagьndьrajьn.

Aratkor.

Cangьs-la askak sandaj

Cөөn-xemcik kozuununun Cadaanada k/a-agьjnьn Ylegerliq stanzьzьnda uluq nazьlьq ulustun kirip өөrenir şkolazь par. Kicceeldeer ceri kьzьl puluq. Oon iştinde өөrenikcilernin olurar cyөe tөlazь koncuq catpes pagaj. Tьn cangьs askak sandaj, pir pudu cok stol par, am kancaar, arga-pe, өөrenikciler kicceelin şala kьrьndan corudup turar.

Po tugajь, tus stanzьnьn ergeleer ceringe kancaar kөstyp tur irgi-aar? Kizi podaarga, kьm kancalza coguur poldur, segidip sergedir talazьn-ce pir aajьn kьlzaa-taa ekki ьşkaş coor.

Xьnap-coruur.

Cangьs-la askak sandaj

Cөөn-xemcik kozuununun Cadaanada k/a-agьjnьn Ylegerliq stanzьzьnda uluq nazьlьq ulustun kirip өөrenir şkolazь par. Kicceeldeer ceri kьzьl puluq. Oon iştinde өөrenikcilernin olurar cyөe tөlazь koncuq catpes pagaj. Tьn cangьs askak sandaj, pir pudu cok stol par, am kancaar, arga-pe, өөrenikciler kicceelin şala kьrьndan corudup turar.

Po tugajь, tus stanzьnьn ergeleer ceringe kancaar kөstyp tur irgi-aar? Kizi podaarga, kьm kancalza coguur poldur, segidip sergedir talazьn-ce pir aajьn kьlzaa-taa ekki ьşkaş coor.

Xьnap-coruur.

Eryy tyrmynyn 21 cyylynyn tajьlөьrь

(20 cyyly № 12 (513) „Şьn" solunda)

Cagьrganьn curumunga udurlangan onza ajььldьq kem-xerekterni eryy tyrymynyn 21 cyyly-pile yzyp şiideri:

Cazak-cagьrganьn tөleeleri, olar xoojlu tyrymnyn taaskan xyleelgezin kyyssedip turda, olarga udurlanьp, olarnьn al-podunga kyccylel cedirer polza, oon jalazьnga pir cьldan eөeeş eөes xuussada şьngьь xorugdap, azь ol cokka şөleezin kazььr.

Tajьlөьr: Cazak-cagьrganьn tөleezi alөan xaaksь azьlcьnnar xoojlu tyrymde ajьtkan jozugaar azьlьn kyyssedip turda, olarnьn ol azьlьnga udurlanьp, ol cazak-cagьrganьn azьlcьlarьnga xora kyccylel cedirer polza, oon kemceen ystynde ajьtkan xerektin өnyn kөrgeş, onza ajььldьq polza, pir cьldan eөeeş eөes xuussada pazьnga xoruur. Ciigedir polza, myn ol xuussada ajьtkan jozugaar şөleezin kazььr tur.

Ystykky şyygynyn targazь **Mөnge**.

Margьldaazьndan 82-ni azьr kyyssetken

Kaa-xem kozuununun Kөk-tej sumuzun parlalga cagьlgazьnьn tugajьnda azar-pis tep, pistin Koptu sumuzu moon murnunda margьldaa salgan polgaj-pis. Uk margьldaaga 100 cedir cagьdar-pis teen polzuөussa, am mьncaar kyyssettiөis:

№	Cagьlgalar adь	Cagaan xuussazь		
		1 cьl	6 aj	Kattьşkaş
1.	„Şьn" . . .	38	25	63
2.	„Areve şьnь"	11	25	36
3.	„Byleten" . .	19	3	22
4.	„Xostuq arat"	54	7	61
	Şuptu	122	60	182

Uk margьldaaөьsьlьn 82-ni azьr-taa kyyssettiөis, şьnarьn-taa kөөrge, 3 ajnьn egel-le cok, 6 ajnьn 60, cьldьn 122 poldu.

Kozuundan keep turar poştadan angьda, solunnu sumu iştinge cөp taradьrь-pile arөannarnьn arat conunun ekki turazьn parьmdalap, sumu-pile arөannar arazьnga corup turar tazьkcьlarlьq-pis.

Am slernin Kөk-tej sumuzu kancaldьnar? Tarьj xarььlap xөryner. Pis aştьөьs ьşkaş?

Koptu sumuzunun targazь SOZUR.

REDAKSЬDAN:

Moon murnunda solun cagьlgazьnьn tugajьnda kozuun, sumularnьn cerleri aa-cok-la margьldaa corudup turgan cyөe. Am oon kyyssөldezin şolungataa pizөes, cyy kandьq-taa polganь pildinmejin turup pergen tur.

Po Koptu sumuzu ьşkaş, azьr kyyssetkeş, solunga pizip turunar.

Tydyktyn cөgenciin aar

Kьzьl-xoorajda Sovtьөtransta azьldap turar Tydyk teerzi, paak cyөeni kөryp, eleen kazaraan eş polur. Ol-la xirezinde podunun azьlьnga xarььssalga cogu taanda koncuq tur. Cyl teerge, ekkile pilir cyөezi araga, azьl teerge, aarььr po-la. Xaaja pazьnьnga cede peerge, arttьnda-la aragazьq, ьnda-mьnda karakka kөzylgen cyөe pygydezi-le araga saөazь şilder polur.

Oon kadajь areve kezigyny kizi podu-pile turgaş, aşşaan edip surgap alьrьnьn uluu, taadьla porөak sadьqlardan parьp Tydykke araga satkan coruur.

Tydyk araganь izip algaş, eşөөryn toramcalaar, ekki paak sөgleer, mьndьq kizi tur.

Po tugajьnda Tydyktyn po yleger cok coruun soksadьrьn coguur cerinden kancaar kөөr irgi tep kulak salьp olur-men.

Kөrgen-karak.

Paraan cagььn kьlьrda, arattarnьn xereglelin ekki parьmdalaza coguur

Paraan cagььn arattarnьn xereglelin parьmdalap, ej taarьzь-pile kьlьr polza, paraan saarьlgazьnga ekki poor uzurluq. Po coruktu parьmdalaөas coruk Saldam kozkoobundan ynyp tur. Cyl tize, ertken cьlьn kelөen coldak kara tonnar pir pazьnda sьnmas cьdar, onu arattar ap turar-pe teerge, algan kizi kөzylөes. Oon ьnaj kozkooptun cagььn parьmdalaөas coruk coguur cerde am-taa xөөeer tur, cyl teerge, sarьq şaj, ak cigir po cьlьn ceder, am xerek cok tep turda-la, Turannьn өaza cerinden emge coktu corutkan, am Saldam kozkoobunun pazьnьnьn taştьnda tөn ьşkaş oөaalanь pergen cьdar tur. Oon-taa өske arat con xereglөes cьdar paraannar xөj tur.

Kozkoop targazь Puccukkaj coguur cerler-pile ekki xarьlzaa kьlөas, paraan cyylderin taarьştьrьp kөrөestin xaraazь-pile mьndьq tur.

Po ьşkaş coruk, paraan saarьlgazьnga saat polur cyөe tөleede, taarьştьrьp azьldaarьn eş Puccukkajnьn kulaanga tьnnadьr turmen.

Saldam.

Pistin xarьөьөьs

Turanda pildinmes attьq aratkor—**Ozur-ool** kezeekki cьrьdььşkьn kicceeli paşkьlaar teeş pargaş tuza kөrgyspeenin pizlir teerge, podunnun şьn adьn pildinmes, aratkor adьn cok poldu.

CXK-da **„Kөrgen"**—ol cerde xereezenner azьlь udaan tugajьn, ьnda xana solununga pizi.

Pyren-xemde **Caş-ool**—pөry-pile temissezir tugajьnda pizeen ьrьn tapkьr poldu.

KXK-da Segөe—Tere-xөl sumuzunun Palьktьqda 13-14-15 tugaar arөannarnьn pir cьl polgaş 3 aj xuussalьq 7 solun cagьp alganьn ol cerde xana solununga cьrьdьp pizi.

Pii-xemde **„Kedep-kөөr"**—poşta ergelekcizi **Pajьrnьn** cetpes azьlьn pizeeninnin ejy ertken.

CXK Kьzьl-taqda eş **Tungar**—seen pizeen materialьnnьn xөly ertken tur. Am caa cedilgeliq cyylderden pizip kөrem.

Nam şkolazьnda **Sumөaakkaj**—өөredilge tugajьnda pizeen ьrьn tapkьr polgaş turguzuu-taa pagaj tur.

„Xemcik-ool" kyrekonomnun direktoru eş **Sancaa**—podunarnьn bugalteriner F. V. Ivanoitun pagaj azьl kьlgan tugajьn pir-tee ileredip, azьlьndan tyzyryp turar cyөe tөleede, onu solunga pizeen tuzazь cok tur. Pir eөes şyygy-ce şilcider polza, solun tamcьştьr şilcider cyөe eөes, xarьn oon pottarьnar şilcidip polur-sler.

Xarььssalgalьq redaktor **Lyndyp.**

Kьzьl-xoorej Tirazь 4 570 Kyryneniq 1 tugaar tipogravь

ŞbN

Nomer erttee 10 kep.

TARN TK polgaş Profes Tep cebileliniŋ organь

Pygy telegejniŋ proletarlarь polgaş tarlatkan arattarь, kattьzьŋar!

„Şьn" solunnu cagььr erttee:
Xuuzunda cagььrlarga:
1 cьlda . . 5 akş.— | 3 ajdan kudu
6 ajda . . 3 akş.— | cagьlga
3 ajda . . 1 ak. 80. | albas

Solun cagьdar cerler: Tep xarьlzaa kontoru, oon kedee satььrlarь polgaş poştaccьlarga cagьdar

Albaŋ polgaş yletpyr cerleriŋge: cagььrь:	Taştьkkь corudar cagьlgalarnь:
1 cьlda . . . . 8 akşa	1 cьlda . . 10 akşa.
6 ajda . . . . 5 akşa.	6 ajda . . 6 akşa.

„ŞbN" solun redakssьzьnьŋ adrezi: Kьzьl-xooraj, Revolus salу, Sotsialis kudamcuru, aizьŋ № 2

1936 cьldьŋ feyral 19 xynynde sreda № 15 (516)

Cөөn-xemcik kozuununda cut-pile temissezip turarьnьŋ topcu pajdalь

(ARN TK-nьŋ Organizas kildiziniŋ targazь eş Pajьr-ooldunŋ pizeen cyyly)

Kozuunnuŋ arat conu, malьn agaar-pojdustuŋ ajььldьq cudunga alьspas teeş, nam, cazaktьn iziq paaştalgazь-pile kajgamcьktьq şimceeşkinni corudup tur. Po şimceeşkinni sularatpajьn ulam-na tьnzьdьp corudar polza, po perge pajdaldan kancap-taa tiilep ap şьdaar tep cyveni temdegleer tur.

Mьndьq cut-pile tenge xөөrep turar cyve polza,—cuttan өlgen mal segi ciir teen cerlik ььt-pile aş kuş polgaş arat connuŋ tьpkan erge-şөleezinge, oon cazak, namьnga kezeede udur, tura cok feodal-teokrat kontrrevolustuq idegetterden xar-cam uluq tyzyp, mal cudaj peerge, koncuq өөryp pajьrlap turar tur. Ol idegetter ьncap turza-taa, Tьvanьŋ xөj tymen arat conu, yndezinnin potergeliq cazak, namьn pьzьq kamgalap turgaş, oon iziq paaştalgazь-pile pottarьnьŋ azьl-agьjьnьŋ kol adьrь—malьn cut-curaangajdan kamgalap alьrьnga tajьncь temisselin kancap-taa oozumnatpazьn kөrgyzyp tur.

Cөөn kozuunnuŋ arat conu, malьn өlyrөs teeş, xamьk-la arga kemceqlerni kьlьp turar polgaş cazaktьn pottuq tuzalamcьzьnga tajanьp algaş, po tavarьşkan perge yjeden kedilip alьrьnga eres şьngьь azьl corudup tur.

TAR-nьŋ cazaanьŋ arat tymenge tedir egitpes 7 muŋ azьq akşanьn—xalas tuzalaan mal cemi sula taraanь kьdьq-kьzьgaarnьŋ arat conunga polgaş 16 sumu kuruq cok tus kozuundan xuvaap corutkan. Oon angьda, sumu pyry kuruq cok surgakcьlarnь corudup, cutka udur azьldarnь corutkan. Ol eşter polza, arattarga tuzalamcь tьpsьr, maldьŋ odar-cemin taarьştьrar, ьjaş kezer, xar ezer talвьj cazaar polgaş xamьk-la tuzalьq kemceqlerni ajttьp peeri-pile pargan. Paza mal emcizin sumular kezidip, maldьŋ aarьqlarь-pile paaş udur xyrezip turar. Ьncaarga karacangьs mal cemi-pile kemceq corudup turar ebes, xarьn kizi cemi talgan, taraa, şaj, tus, cigir, өske-taa et-paraannarnь majgьn, tergi sadьqlarьn-ce corudup turar.

Coguur cerlerden po ьşkaş şakmьncaar tuzalap turвu-ce, malьn cudadьr polza, kancap-taa polвas tep cyveni, am kьm-taa pilip alьr uzurluq.

Kicceel seremcilel cok turarga, soo kandьqьl?

Moon murnunda sumular, arattar kicceel seremcilel cok turganь-pile am cьl kezeelep keerge, tevidep turarь mьrьnaj ilden tur. Oon cizeen Solcur sumuzunuŋ arattarьnьn azьlьnьn pajdalьndan piccii kөrgyzejin: Xandagajttьda 8 tugaar arbannьn arattarь ertken 35 cьlda tus curttunda mal cemi sigen koncuq ekki yngen turвu-ce, onu azaap alвaan polgaş pezin-cadaarda kazaa iştinde kesken sigenin pөlyp alвajьn turgaş, cer karada-la malga toozazьn cidirttip kaan polgaş taraazьnьn sabanьn cangьs-taa azaap alвaan, am askьn tuttunup olurar turlar. Xarьn camdьk kiziler mьncap cugaalap turgannar: „Po kьzьn xar caqвas, kara kььş poor, am mal cudaвas poor" tep, podun podu megelettinip yrdynyp olurgannar. Oon ьnaj arвan, sumuda cut-pile temissezir komister par, olarnьŋ kьlgan azьlь parьk-la cok, cizeeleerge, Pora-şajda 3 arвan targalarь yzelee cut komizinge songutkaş, kьlgan azьlь cangьs-taa cok polgan. Cyk-le өlgen mal, azьralda turar mal sanь mьnca poldu tep cizek-pile taap pyrytkep ap turarlar.

Arвan, sumuda kandьq-taa alвan cerlerinin azьlcьlarь polgaş cut-pile temissezir komisternin azьlь koncuq xөj poor cyve. Cyl teer polza, arattar malьnьn turar pajdalьn, odarьn, cemin taarьştьrьp turar-pe, kazaa-xoraazь, өdek-cьdьnь kandьqьl, paza malga cirttir cemi cyy parьl, onu cөp cemgerip turarь, maldь kadararь, cazap oottararь, paza xamьk-la malga tuza poor cer ezer talвьj sөөrttyr xire cerler kajda parьl, arattar pot-pottarьnga tuzalazьp turgaş kandьq argalar corutsa coguurul, mal cudap turda, kizi cemi kandьqьl tep,—po-la pygy cyveni pilip algan turar uzurluq polgaj. Mьndьq janzь azьl cer-le cok,—pilвes tur.

Camdьk kiziler malь cudap өlyp turda-la kandьq-taa azьl kьlвaan, pezin-cadaarda podunda par sulazьn pervejin turgaş, malьn cudadьp өlyryp turar tur. Cizee: Pora-şajda Tovunak polza, canьnda Xandagajttьda 6 parвa sulazьn alвajьn turgaş, malьn cudadьp turar. Şak-mьndьq kiziler xөj tur. Paza camdьk ulus, malь ciir cyve tьppajьn, eerem-teq xarda eştip kьlaştazьp corda, onu toobas, xarьn xobuda kyske-kyzygen ojladьp tura xynzeer. Ol malь xyndyskynyn 1 şakta-la kuruq өdekke canьp kelgeş, tura xynzeer poor tur.

Oon ьnaj maldь azьraarьn pilвes kiziler par, cyl tize, Xandagajttьda Tas-ool tep kizi, tuzalamcьdan algan sulazьndan 60 azьq xojnuŋ arazьnga pir şoodajnь pir uqda tө-oktap peerge, şьdaldьq cyve pьlaap cigeş өdyp өlyp turar polgaş şьdal cogu kuruq turup kaar. Maldьŋ cemin kemceep pervөs, mьndьq paazьnda mee cok kiziler par tur.

Cazaktьn pergen tuzalamcь sulazь-pile arattar malьn azьrap turda, anaa udurlanьp, arat tymenni oon ьradьp turar kontrrevolustuq kiziler paza tьptьp turdu: Cajlaq-alaak sumuzu, am Solcur sumuzunda turar Koncuksyryn tep kizinin cugaalap turganь polza: „maldь sula-pile azьraarga polвas cyve, mal kodurlap kьrlь-peer" tep, arattarnь tөөredip megelep turgan. Po ьşkaş coruk arattarnьŋ azьl-agьjьnьŋ kөstyr moondaa po tur. Mьndьq idegetterni amьlьq kizi, cyve cugaalap olur tep sanaвas xerek!

Po ystynde ajьtkan cetpes azьldьq kizilerden angьda, nam, cazaktьn ajttььşkьnьn kyyssedip turar arattar koncuq xөj tur. Cizeeleerge, malьn cer-odaq odarlatkan, po tugajьnda cugaalap cetpes ylegerliq poor tur. Polarnьn ekki azьldaannarьnьn pottuq azьlьn am yr polвas cajьgaar kөrө peer-pie.

Maldьŋ cem azьralьn taarьştьrar

Am tarьj cutka udur, maldь cyk-le өlyrөzinin tөleezinde, cem azьralьn taarьştьrarьnьn pөdyyn kemcee:

1. Maldь sula-pile azьraarьnьn pөdyyn kemcee polza: a) 1 kilogram sulanь uluq nekke өske cyve-pile xolup algaş 3 kattap cemgerer, в) xoj, өşky polza, 1 kilogram sula-pile 10 kattap cemgerer, c) moldurga polza, өske cem-pile xolup algaş ol 1 kilogram sula-pile 5 kattap cemgerer, d) caş xuragan-pile anajga polza, 1 kilogram sulanь 10 arвak kьlgaş, oon 1 arвaan-na 2 caş cyvee peer, kattьşkaş 20 caş cyve azьrap poor.

Caş anaj, xuragan tөryp kelgende ijezinde mьrьnaj syt cok, kara suq yner polza, ol caş mal tөlyn mьncaar azьraar polza poor tur: pir ajak işti sula polza, 10 xuragannь pir kattap emissiktep poor tur. Onu cem kьlьr argazь: cьlьq suqga ьlcьradь cьmcadьp algaş, oon suun sьskap kaapkaş, taraa soktaar sogaaşka cuura şaapkaş, arьq suqga xajьndьrgaş, oon suun sьskap algaş am emissikteer. Pir ebөs murnunda syt eep turgan caş malga onu ьncaar emzirer polza, toraan өtkeş өlyr, cemikpes tur.

Oon angьda, ciq talgannь suqga cudannaj xajьndьrgaş, oonpile emissiktep polur.

2. Uluq, picce maldь kandьqtaa cem-pile azьraarda, cangьs cizek, kemceq-pile cemgerer, өj cok cemgerer polza, kandьq taa cem tuza polвөs, cemikpejin өlyp kaar ijik-pe, өlвeze-taa koncuq paksьraar tur. Paza arьp xarьksьraan kandьq-taa malga kөk sigen peer polza, ystynde ajьtkan ьşkaş poor tur.

3. Maldь cem-pile azьraarda, paaş udur cudangьlьq turda, cemge өөredip, piccii cem-pile cemiktirip alьr coruk cugula. Pistin camdьk arattarda, malь arьp, mьrьnaj cьtkь-cege cedir anaa kөryp olurgeş, am poldunmas polupeerge azьraj peer coruktar koncuq xөj poop kelgen.

4. Solcur sumuzunuŋ arattarь, mal azьraarьnga tuza poor cyylderni am-taa pilip ap şьdaвaan, cizee: terek, ьjaş kьrgьp peer, oon pyryzyn pөler, şьlвazьn karttap cemgerer arganь pilвes tur. Mьndьq cerler cangьs po sumu eвes, өвyr curttuq sumular polgaş өske-taa cerlerde par.

5. Maldьŋ odar cemin taarьştьrьp, cьskaaldьq paazьn toozup, mannaştьrвajьn turguzar polza, pelende-le mal paksьraвas poor cyve. Xar, sook kezeelep keerinin murnunda, sook-cьvarlьq, xar-xөrttyk tuqlaj peer ьrak kadьr mees, kaat, ojum cerlerge maldь tozup kadarьp, oon sigenin cirttip alьr polgaş cьl pergedep kelgen şaanda maldь oottarar cerin kamnap, malga şььrlandьr pastьrвajьn cym turguzar. Xarьn po coruktu murnunda-la ekki pottandьrgan polza, amgь mal odarьnga koncuq tuzalьq turar-ijik.

6. Argan maldь azьraj pergen yjede, anaa cem peerde, ertten mal oottaarьnьn murnunda cemgerer, cyge teerge, kьşkь mal ertten sookta xьrnьn xooqlandьr cem cipter polza, sookka tonmas polgaş oon izii-piie tottur oottaar, pir eвes kezee, xyndys cem ciritip өөredip alьr polza, cerden oottaвөs, toraan-na aal-ce canьp cem tilep turup peer polgaş tedir odar-ce ynmes, odarga cetpes appaar cyve.

Oon ьnaj camdьk kiziler malga cem taraa, sula peerde parвa, şoodajь-pile cangьs uqda cerge kuzur tөkken ьşkaş tө-le oktap peer, am anaa xamьk mal pьlaazьp paskьlazьp turup pergeş, kyştengelin yzylgy-ce yskylezip coşkup, araj şьdalь pagaj cyveler-ge pervөs, şьnaldьq cyveler kemceen azьr ceeş, kemdep paksьraar coruk xөj tur. Maldь azьrap cemgererde ekki, pagajьn ьlgap yzer, tus tus sabaga urup pergeş, tuda kadarьp, tөktyrвejin toozazьn cirttir, şeer maldьŋ caş tөlyngе cem peerde, anaa cangьs-cangьs saвa cedişpөs, azьlь uluq cyve tө eede, piccii ongacca kьlgaş, tamanь cedip kaspas kьldьr өry azar, olarnьŋ sanь-pile cogum xuuzun kemceep peer.

TAR-da RTO-nuŋ Tөp org. вyrozunuŋ ajttььşkьnь

RTO-nun xyny polgaş Pariş komununun 65 xar polgan mart ajnьn 18 xynynge xamьk RTO organizastarь ьn peletkeniri polgaş onu ertireringe cugula corudar kemceqleri.

TAR-da RTO-nuŋ Tөp вyrozundan podunuŋ xamьk organizastarьnga ajttьrь polza, kozuunnarnьŋ tөp cerinde вyrolar, sumularda polgaş suurlarda RTO yyrleri, paza pydyrylge cerlerinde yyrler RTO-nun polgaş Pariş komununun xyny mart ajnьn 18-tin xynynge peletkeldin azьlьn corudup, uk xynny ekki tynneldiq şьnarьq erttireringe amdьgaaştan egeleeş, top-toraan ol turar cer cerinin pajdalьnga taarьştьr peletkeldi azь dap egeleer.

1936 cьlda mart ajnьn 18-tin xynynge peletkeldin azьlьn corudarьnьn kadьzь-pile Tьвada RTO organizastarь taştьkkь kapitalis curttarda revoluscu eş-өөrybystyn maadьrlьq temisselin pilip, ol tugajьnda tus tus kezigynneringe tanьdьlga azьlьn kalвarttьp, kapitalistiq polgaş pydyn, cartьk koloni curttarda xincektel tarlalga polgaş ak өlyry gege udurlangan RTO-nuŋ azьl xyrezinin sorulgazь polgaş SSRE-nin sosialistiq tudukcu RTO-ccularьnьn tiilelgeliq turzulgazьn ol xyn ajttьp pajьrlaar uzurluq.

RTO organizas pyryzy azьlьnda cetөes pagaj turar coruktarnь ile etpi-şaan, podunun xamьk corudar xerek corudulgalarьn ulam pьzьdьp, tus organizazьn massalьq kьldьr turguzarьnga cugula kemceqlerni ap, revoluscularga pottuq tuzalaarьnьn cugulazьn kөrgeş, tus organizazьnьn xөrengi pajdalьn pьzьdarьnga azьl corudar polgaş 1936 cьlda mart ajnьn 18-tin xynyn erttireringe tavarьştьr şuptu RTO organizastar podunun organizas massalьq polgaş internasional kizizidilgenin azьlьn am turganьndan arttьk yrgylcy pьzьdьp corudarьn xyleenip alьr. Oonpile kadь SSRE-nin RTO organizazь polgaş kapitalistiq curttarnьn, en ьlangьja Cөөn cyktyn RTO organizastarь-pile internasional xarьlzaanь ulam pazьq tudarьnga cangьs yn setkiibisti paza kattap temdegleer tur-pis. En ьlangьja kacaaraan faşis kargьstarnьn kara-pazьnnarьnda xincektedip xorutkan eş Telman polgaş өske maadьrlьq revoluscu temissekcilerni xostap alьrьnga Tьvanьn RTO-ccularь pygy telegejniŋ RTO-ccularь-pile kyş kadьp negeer uzurluq.

1936 cьldьn mart ajnьn 18-tin xynynge peletkel azьldarьn corudarь-pile kadь, TAR-da RTO-ccularnьŋ cugula sorulgazь polza, Tьvanьn xamaarьşpas pot-ergezin ulam pьzьdьp kamgalaarьnga idepkejliq kirzirin tьnzьdar, azьlagьj, kultur turguzuunga pottuq tuzalazьp, en ьlangьja 1936 cьlda malьn xyr kььş azьrarьnga xamьk arga kemceqlerin corudup, cut-pile temissezirinin tugajьnda azьlьn piccii-taa sularatpajьn eres şьngььzь pile azьldap turgaş, uk RTO-nuŋ uzur xereen pedider. RTO-ccular tus respubliktin kamgalalьnga idepkejliq polgaş sorukuq turzur.

Ьncangaş peletkeldin azьldarьn corudarьnga xamaarzьr cyylder polza:

1. Mart ajnьn 18-tin uzur sorulgazьnьn tugajьnda RTO kezigynnerinin ortuzunga kalвak tanьdьlga azьlьn corudar.

a) Uluq Oktabrnьn sosialistiq revoluzunun ancь xavьjazь-pile 1921 cьlda Tьvanьn nasional revoluzunun temisseli yrgeş, arat massadan tus curttu ezeep turgan taştьkkьnьn tarlakcь xaldakcьlarьn sьvьrьp yndyryp, paza orannьn erge-cagьlga polgaş politik ergezinge olurup, arat tymenni xincektel tarlalga kiirip xemdip coraan feodaldьn coruupile şьngьь erestiq temissezip, olarnьn ergezin kyş-pile tyzyrgeş, arat massa podunun nasional revolustuq cazaan turguzup algaş, pottarьnьn cьrgaldьq amьdьralьn purungaar tepşidip, orannьn et-ekonomu pьzьp, arat connun amьdьral kulturu yrgylcy өzyp, tus curttuŋ xamaarьşpas pot-ergezi ulam pьzьp, revolustuq xyrezinin tьnzaanьn RTO-ccularga tajьlвьrlap tьnьştьrar.

в) Pariş komununun tөөgylyq uzur temisselin polgaş oon xyrezinin kyyssedeliq kөrgyzykcyzy Oktabrnьn sosialistiq revoluzunun uzur-tuzazьn RTO-ccularga pildirer. Yletpyrcin angьnьn podunun kyrynezin egelep turguzar teeş Pariş komununun xyrezi, kapitalizmge udur yletpyrcin angьnьn temisseli polgaş en ьlangьja Oktabr revoluzunun tiilelgezin xandьrьp potandьrgan Lenin—Stalinnin namьnьn şьlgaraan ugaannьq paaştaaşkьnь, ol tugajьnda tus organizastьn kezigynneringe tanьştьrar.

TARN TK-nьn Cьrьdььşkьn kildizinin polgaş RTO Tөp вyrozunun targazь Tovariştaj.

(Ulancьzь saalga solunda)

Arattar, cazak, namnың ajttыşkың jozugaar, ajыldыoq cuttan azып tiileelinер!

Cer-cerde cut cut tugajында medee

Arattың revolustuq Cazaa, arat tymenin xostuq amыdыralын, etxerengi polgaş kulturluq pajdalын sajzыradып, xej tymen arattың malын estyryp xegcyderinge kol sorulga salып, cazak, namnың paaştalgazы-pile seə'gy kaaş cыlda tыba connun malы koncuq tyrgen esken. Ol ezyldeni ertken Ulustun 16 tugaar Picce xuralы polgaş namnың 4 tugaar plenumunga tynnep kergen.

Mal azыlынga xaldaar pojdustun ajыldarы xej poor tur. Ol xoralыq ajыldardan maldы kamgalap alыrынын kemceqlerin pistin cazaaвыs yzyk cok yrgylcyledip, mal paazын estyryp kelgeni todargaj. Po yjede arattын mal azыlынga en uluq xora cedirip turar cyve pojdustun ajыlы CUT tur. TAR-нын Cazaa cut-pile temissezirinin pygy arga kemceqlerin paaş udur ap, kyrynenin kur xerengizinden coguur akşa xerengini yndyryp mal cemi-pile tuzalap, xej tymennin sagыş sanalын cut-ceuqlandыrып, cazaktын canынda cut-pile temissezirinin komizin turguskan.

Cut-pile temissezir komistin po yjede corutkan azыlын topculap kergyzerge polza:

Tus tus kozuunnarda cut kalвargannын pajdalын todargajlap, cuttu paaş udur cajladыr temissel corudar teleezinde, cazak, namnың murnundan kozuunnarce corutkan telee eşternin medeelerin parыmdalaarga polza, tergiin cutka tabarzып turar kozuunnar: Tees-xem, Parыын-xemcik, Cөөn-xemcik polgaş Uluqxem, Tandы, Pii-xem—po kozuunnar polur tur.

1935 cыldын 12 ajnың egezinden 1936 cыldын 1 ajnың 13-tyn xynynge cedir pojdustun cyzynpaazын cыldagaannarынdan elgen maldын sanын, Mal-cer ministerinden kelgen cecce eвes medeelerden keerge:

KOZUUNNAR	Cuttan elgeni	Pory elgeni	Aarыqdan elgeni	Suqga tyzyp elgeni	Cyyl pyry cыldagaandan elgeni	Taqdan cuulganы	Kattыşkaş	Am azыrap turar mal sanы	Caqgan xarnын kemceezi	Par sigen puudu
Kaa-xem . .	30	345	191	20	24	71	681	818	50—70 sm	656
Tees-xem . .	898	354	155	55	85	—	1547	6611	2 karыş	—
Parыын-xemcik	500	504	320	—	520	—	1844	6611	25 sm	—
Cөөn-xemcik	784	234	332	—	156	—	1506	13.530	50 sm	—
Uluq-xem .	626	198	270	—	—	—	1094	5448	30 sm	44673
Pii-xem . .	86	—	—	—	—	—	86	16.058	2 karыş	—
Tandы . . .	97	—	—	—	—	—	97	2763	2 karыş	—
Şuptuzu: . .	3021	1635	1268	75	785	71	6855	51.839		45.329

Po sandan keerge, ajыldыq cut caa egelep turganынын medeezinde pezin po xire mal paazы xorap turar tur, am moon songaar cas şaqnы udur mal elymynyn ajыlы, en ылangыja maldын caş telynge perge pajdal tabarыştырarы cajlaş cok polur uzurunda, con pygydezi onza sagыş salыrы cugula.

Kozuun cagырga cerleringe cazaktan tыbыskan tuzalamcы xerengini cep azыglap, arat connun aat-ынaa polgaş kyzyn eвileldep, arttыkşыlыq mal cemin kamnыq, cep azыglaar ajttыrыq onza negettiner.

Malga saвan, sula, talgan, taraanы cediştireri-pile pir tenge, curt conunun kyş-şыdalын kapsыrып, cyzyn-paazын argalar: xar ezer talвыj, maldыыrnы kөвydedir, ыjaş kərttы karttaar, taraa tygy polgaş şaj şaarы-teq uluq, picce argalarnы şuptuzun xeregleer coruk xamыktын cugula.

Pot-pottarыrын tuzazы koncuq xereglettiner, talвыj kыlыr, anaa kyştyq aat, şarыzын azыldadыr. Kandыq maldы murnap odarladыrынын eelceen ederttir. Oran curttun pajdalын keryp. kezer argalar podaar. Po pygydezin arga xereglep pottandыrып turbuce camdыk cetpestercamdыk kozuunnarda par tur. Cizeeleerge:

1. Uluq-xem kozuunu 36 cыldын 2 ajnын 8-tin xynynde medeezinde azыrap turar mal 6677 teen polza, seelgy mdeezinde 5440 paaş mal teen, ol maldын cyzy kancanganы pildinmes, elgen tep sanaar teerge, elgen maldын medeezi murnunda medeezi-pile temej.

2. Pii-xem kozuunu polza. mынcaga cedir cangыs-la medee pergen, 86 paaş mal elgen tep kergysken, cogum kandыq cыldagaannardan elgenin ылgaвaan. Azыralda 16.058 paaş teerden angы cyve pizibeen, kozuunnun cutka udur komizi-pile cugaalazыrga, sumular-ce yngen teleeler şын eвes medeeler ekkeer tur tep telefonnaar.

Po cizek ыşkaş, pildinmes medeeler perip turar coruktar eske kozuunnarda paza-la par. Moon songaar kozuun cagырga cerleri polgaş sumu, arвan cagырga cerlerinin targalarы mal pyrytkelinge elgen citken maldын medeezin po ystynde kergysken majык jozugaar koncuq şын cizekpile perip surar polza, maldын ezyp, kudulap turarын Mal-cer minden tanzы tynneldi polgaş azыldы plannap corudarda pelen polur. Mal-cer ministerinden kozuunnar-ce mal cemin plannыq oktaarda, azыralda turgan maldын todargaj sanы negettiner. Camdык kozuunnar telefon-pile 400-300 toon sula xerek teer, ынca saвan xerek teer, cogum kaaş cize mal azыraarынын cizeeen podaвas tur.

Pistin curttuвusta ulustun azыlagыjынын kol ezee mal polur teleede, malcын arat tymen kerynсykte xelege-teq xerengi malын estyryp, oran curttun pydyrykcy kyşterin kedyrer, kyrynenin xamearыşpas pot-ergezin pыzыdar tep, cazak, namnын salgan sorulgazын pilip turar. Mынcangaş, azыraan malывыstы cuttan mendi kыыş-azыrarынga kым kizi pygyezi kыzar uzurluq. Moon songaar castын kadыq yjezi cedip kelirge, uluq, picce malывыstы, ылangыja oon caş telyn kamgalap, xamык kyzyвysty xaramnanmajын mal azaalынga sagыş salыыl. TTK eralaan targazы **Torlaazык**.

Eş Pajыr kelgeş, todargaj ajttыşkынnы perdi

Cөөn-xemcik kozuununun Solcur sumuzunun Pora-şajda namnың 15 tugaar yyrynge, ARN TK-нын Organizas kildizinin targazы xyndylyq paaştынcывыs eş Pajыr, 1936 cыldын 1 ajnың 30-de cedip kelgeş, tus sumuda 9-10 11 tugaar arвannarnын targalarын cыыр algaş, po kыыşын cut ajыlынga mal alыspas tugajында todargaj argalarnы koncuq pildingiri-pile cugaalap pergenin murnu-pile pajырlap uktup aldывыs.

Ынcangaş, tus sumuga cazaktan tuzalaan sula taraanы cep azыglaarын xyleenip aldывыs.

Yyr targazы Lopsan.

Eş Pelektin idepkeji-pile yyrnyn azыlы segip tur

Parыын-xemcik kozuununun Ak sumuzunda namnын 16 tugaar yyrynyn sekreteri eş Pelek, nam kozkomundan toktaal saaвыr polgaş ajttыşkынnar kelirge, onu toraan xamык kezigynnerin cыqgaş, tajыlыrlap tanыştырып turar polgaş majык pyrytkeldi cer-le saadatpajын kyyssedip turar.

Ылangыja am yjede cut ajыlы-pile erestiq temissel corudup, tus sumuda nam, arevenin cut-pile temissezir вrigattarын koncuq idepkejliq paaştap turar. Oon xaraazы-pile tus yyrnyn kezigynneri arat tymenge yleger cizeen kergyzyp, paza solun cagылgazын eleen kalвarttып turar.

Eske sumularnын yyr targazы polgaş sekreterleri, po eş Pelektin ylegeri-piie azыl corudarы cugula tur.

OKTE yyrynyn targazы TЫRЫSSЫN-OOL.

Cuttan 32 paaş mal eldy

Kaa-xem kozuununun 4 sumularынын tebiskeerinde xarnын kыlыны 50 santimetir azып turar. Myn sumularda azыralda turar maldar polza: nek—2479, cыlgы—508, xoj—2345, eşky—1377.

Po cыldын egezinden 2 ajnын 11-ge cedir cudap elgen mal polza, nek—13, xoj—6, eşky—13, kattыşkaş 32 paaş.

Po tugajында kozuunnun alвan xaarlarы polgaş arat condan xar ezer azыldы tyn xyn cokka corup turar.

Cut komizi Tyger.

Arвan targazы eş Kazындyy cut-pile paaş udur temisseşken

Kaa-xem kozuununun Koptu sumuzunun 7 tugaar arвanынын curttu polur Pajaattaj tep cerge xar uluq caqвы-şaan, tozamalgaş oottu cыpşыr tuda pergeninin uzurundan arat con malынga cer ezip azырap turar, ынcaarga, taq cernin xarы 3 karыş cedip turar.

Tus arвannын targazы Kazындyy polza, xoralыq cut tyzeri cajlaş cok eвes-pe teeş, 35 cыldan po 36 cыlga cedir 3 cerde malынga cыlыq kazaa tudup algan kizi cyve, am ol curttarынda malынын odar-pelciirin taarыştырып kezyp turar, malы-taa myn ekki cыl azып tur.

Po polza, cazak, namnын maldын odar-pelciirin taarыştырып tep salып turar lozunun kyyssedip turarы ol tur. Eske eş eer ol eştin ylegerin alыrы cugula tur.

CANCЫPPAJ.

Tuzaal

TAR Revolustuq şeriinin Cөвilelinin ceri
1936 c. 11 a. 12 x. № 14 Kыzыl-xooraj.

§1.

Tыва Arat Respubliktің Revolustuq şerii oran curttun kamgalap, erttem surguulga eerenip turarы-pile kadы, podunuq cazak, namының salып turar sorulgalarын pottarы-pile erestiq kirzip kyyssedip turar. Mooq parымdaazы polza, po cыldың 2 ajnың 6-ның xynynde kezee 5 şakta, kattыşkan Polktuq komandiri eş Şoomanың tuzaalы-pile, paza Ştap targazы eş Picce-ooldun organizastap taarыştырganы-pile komandirler 5 kizii Norbu, Tarzaa, Kumzat-ool, Mandugu, Koqgar olar paaştaan 90 kizi (rev. şeriqler) 3 maşinaga olurgaş, kizi sanынda xyyrek tudup algaş, TAR-ның soqgu kыzыgaarы-pile argыzar oruun poogdap cыtkan xarnы 20 azыq kilometir cer cedir yrgylcy aştaaş, paza kezek-kezek cerlerni aştaan.

Uk oruktu 6-ның xynynde kezee 5 şakta yngeş, 7-nin xynynyq xyndyskynyq 12 şakka cedir yrgylcy azыldaan, şuptu 20 şaktың iştinde sookka toqmajын mogaq-şыlaq cok, koncuq idepkejliq, Staxanof şincilіq azыldaanынga Rev. şeriq cөвileli koncuq pajырlap, cazak, namnың ajttыşkынnarын polgaş ылangыja xoralыq cutka udur eres temisseldi corudup turarы ol polur tur tep kergeş, ol oruk aştaan targalarga, paza rev. şeriqlerge Revolustuq şeriq cөвileli eeryp pajыr cedirip tur.

§2.

Po cыldың 2 ajnың 9-tan egelep OKŞC polgaş kattыşkan Polktan 15 kizi kedee kozuun, sumular-ce cutka udur temissel kылып yngen. Po eşterni todargajlaarga polza: 1) Palcыr, 2) Subak, 3) Toncut, 4) Mancын-ool, 5) Maadыr-ool, 6) Namcak, 7) Sat, 8) Oolakkaj, 9) Kumzat-ool, 10) Koqgar, 11) Arttas, 12) Şыырap, 13) Ojdup, 14) Ujnuk-ool, 15) Tыrttыj-ool. Po eşter polza, şuptu kozuunnarnың eq tergiin cudap turar sumularынce pargan. Po 15 kizi sanынda 1-1 talвыj cazaar pыzaqcыlыq corutkan, kattыşkaş 30 kizi. Po eşter kedee cudap turar conga arga tuza kergyzer talвыj cazap perip, maldы azыraar xar ezer argalarnы pottarы-pile kergyzyp peer teeş koncuq uluq sorulgalarnы taqdынып algaş corutkan.

Şerіq cөвilelinin oralakcы targazы SEQGIIZIK.

Talвыjnы kancaar azыglaza coguurul

Talвыj polza, mal odarынga xar ezeringe orannын iştinde telgereen, en cugula kemceq polur. Men podumnun po pizeen cyylcygezim tamcыştыr kaaş pottuq symelerni periksep tur-men.

Oot-sigen polza, kылын xar aldынda tuj pastыra pergen, ol kылын xar, oottu cerge cыpşыr pazып kaaptar poor cyve. Xarnы talвыjlaarga temgi oottu cerge ulam cыpşыr tыrыj taptap kaaptar polur tur, ынcangaş, onu mal ciiri pergedej peer uzur oon yner. Ынdыq polza-taa, oon cajlap polur. Onu kылыrы мынdыq: Cernin xarын talвыjlaan soonda tegej tiştiq iliir-pile iliirttepter, ынcaptarga, temgi kыrынden cыpşыr pastырып kaapkan oot eleen kedyrlyp turup keer, oon xarы paza kaktalып tyzyp kaar polgaş mal onu ciiri pelen appaar. Iliirtteerde, talвыj-pile cortkanынын izlpile syryştyr eвes, xarын oon pargan izinge uktuştur corttar polza ekki.

Xarnы talвыjlaarda, myn ol talвыjlaar cerinde xadып turar salgынga udur eвes, oon aajы-pile cortiarы cugula.

Pir eвes salgынga udur talвыjlaar polza, piccii-taa salgын polza, ezip algan cerni kattap xar-pile xeep kaaptar poor, pir eвes salgынnын aajы-pile talвыjlaar polza, ынdыq eвes polur.

Skoвejef.

(„Purungaar" solundan).

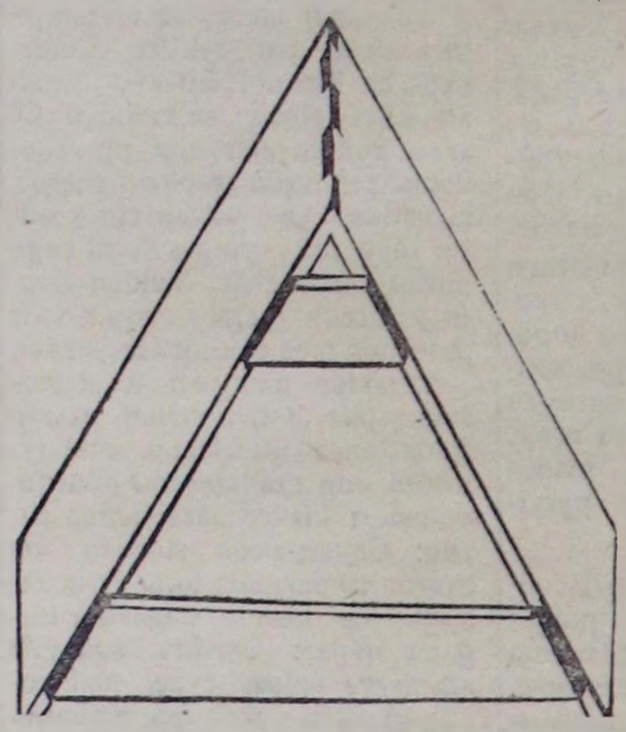

CURUKTA—TALвЫJ TUR

Mынdыq talвыj tep cyveni xeyjypile kылып algaş, oon-pile xar ezerinin argazын ystynde cyylden pilip algaş, ынcaar azыglaarы en cugula tur.

Xenderge, Tus-taq ol argalarын ulam-na tынzыtsa coguur

Uluq-xem kozuununun Xenderge sumuzunun curttunda po cыldын 2 ajnын 5-ke cedir ergizipile kattaj caa caqgan xar 50 santimetir cetken, myn ol xynde eвyr talazынda 35 sm. cetken polgaş am-taa yrgylcylep caqвы-şaan.

Ol cut-pile temisseziringe arattarnын uluq nuruuzu şыны-pile tынzыq şimcep turar, Xendergede ol yjede 6-7-le xonuk iştinde 40 azыq talвыjlar-pile xar ezip egeleen polgaş odar tыrttып keşkeni 200 azыq aal polgan. Paza eвyrnyn arattarы ol ыşkaş şimceeşkin-ce yrgylcylep egeleen.

Po cerlernin arattarы po temisselin cer-le koşkatpajын, oon-taa eske arga kemceqlerni ap, pot-pottarынarnын kyzynerni kadып algaş, kalвaa-pile temisseldi corutsunarza po cuttu azып tiilep ap şыdaar-sler.

UXK targazы TAMDЫN-CAP.

Arattar, cazak, namnьң ajttььşkьnь jozugaar, ajььldьq cuttan azьp tiileeliңer!

8 tugaar Uluq xuraldьң uguulgazьndan

„...TAR xamaarьşpas pot-ergeziniң 20 cьl polur oju—1941 cьldьң 7 ajda pistiң curttuuska iji milion paaş mal turarьn cedip alьr, 1941 cьldьң 7 ajda pistiң curttuus 110.000 paaş cьlgь maldьq, 330.000 paaş nek maldьq, 1.541.000 paaş şeer maldьq, 19.000 paaş өske cyzyn maldьq turarьn cedip alььlьңar.

1935 cьldьң 6 ajnьң 21 xynynde polgan ulustuң 8 tug. Uluq xuralьndan „1934 cьldьң eccizinde tus respublikte maldьң paazь 10,27 % өsken"—teen.

Am 1936 cьldьң 1 ajnьң egezinde polgan ARN TK 4 tugaar plenumupile Ulustuң Picce xuralьnьң 16 tugaar sessiziniң yjezinde TAR orannьң azьl-agьjьnьң kol adьrь—maldьң paazь 14,04 % өsken turgan.

Cut-pile temissezirde sovet xamaattьlar komitetteri tьba arattarga kandьq tuzalamcь kөrgyzyp turarь

PELBEJ KOMITEDI

Arattarga 85 şanak saban, 100 xoorap taraa pogu ylep pergen. Oon angьda, 6 şanak saban, 80 xoorap taraa pogu pөlyp cььp algan.

ŞAGAAN-ARBQ KOMITEDI

Xenderge sumuzun-ce 44 şanaktьq 528 puut sula sөөrtken. Oon angьda, 62 şanak-pile saban cedirgen, oon iştinden 27 şanak sovet xamaattьlarьnьь Oon өskezi kyrekonomnuu.

TORGALBQ KOMITEDI

Ak-turuq sumuzun-ce 15 şanak saban sөөrtken.

KOPTU ASKBNBN KOMITEDI

Arattarga 22 şanak saban, 120 xoorap taraa pogu peer teen. Kundustuq—Koptu askь arazьnьn paza Koptu sumuzunuң arazьnda oruktuң xarьn aştaar talbьj kьlьp turar.

SARBQ-SEP KOMITEDI

Medveedef tep cerde 3 talbьj kьlgan, 10 şanak saban par.

Ylegerliq xa-tuңmabьs

Uluq Sovet Sosialistiq Respublikternin Ebilelinin Tьbanьn curttunda turar xamaattьlarьnьn tuzalamcьzь, pistiң respublikte cattьp kalbarьp turar.

1. Uluq-xem kozuununuң Xenderge sumuzun-ce mal cemi sөөrttyrynge polgaş өske-taa cerler-ce mal cemi sөөrttyrynge Tandь kozuununda polgaş өske cerlerde sovet xamaattьlarь koncuq tuzalap turar.

2 Tandь kozuununda xamaattь eşter, kozuunnuң tөp cerinden sumular-ce mal cemi sөөrttyrynge paza uluq tuzalamcь kөrgyzyp turar.

3. Tees-xem kozuunun-ce mal cemi sөөrttyrynge sovet xamaattьlarь eşter paza xanь tuzalazьp, Tees-xemniң tөby—Samagaldajga cedirip, Samagaldajdan Narьn, Erzin suq teen ьşkaş sumularga şuut cedirip perip turar.

4. Uluq-xemde polgaş Pii-xemde camdьk xamaattь eşter, camdьk tьba eşterinin cudaan maldarьn pottarьnga ap algaş azaap, azьrap perip turar cyyl par.

TAR-nьn iştinde sovet xamaattьzь eş-өөrlerniң Tьbanьn arattarьnьn malьn cuttan kamgalap alьrьnga pottuq tuza kөrgyzyp turarь pajьrlancьq tur.

Mal-cer ministerinin statistigi C. Saarbaj.

REDAKSBDAN: Eş Saarbajnьn po ystynde pizeen cyylyn kөөrge, tьba arattarga koncuq ylegerliq polgaş pajьrlancьq material polur uzurluq cybeni, todargaj ebes kьldьr pizeeni araj xomudancьq tur. Cyl teerge, kajь komitettiң, kajь suurnuң xamaattьlarь, cogum ceze xire mal cemin kajь-kajь-ce sөөrtkenil, paza camdьk eşterniң azьrap peer poop xyleep algan malьnьn sanь cezel, ol eşterniң attarь kьmnarьl?—Po şuptuzun todargajlaan polza, şьnarlьq polur tur. Moon songaar po ьşkaş erengej kьrь-pile piziir coruktu kьm-taa cidirze coguur.

Tokpak kadajnьn idepkejliin aar

Parььn-xemcik kozuununun Ajangattь sumuzunuң xamaattьzь Camьjannьn kadajь Tokpak kadajnьn cut-pile temissezir tugajьnda idepkejin aar. Po kadaj. curttap turar ceringe uluq xar caqgandan peer, cer-le ujgu-cьdьn cok, malьnga sigen, sabannь podu şanaktap tazьp turarьn kөөrge, er kiziden arttьk tur. Oon angьda pir piccii uruu, oglu aaraan, olarnь kozuun emcizinde emnetken turar.

Eş Tokpak kadajnьn kььştьn soogunga calьnmajьn, malьn azьrap, aarьq-arzьk azь-tөlyn emnedip, ujgu-cьdьn cok azьldap turarьn kөөrge, podunuң murnunda, uluq sorulgalarьn kyyssedirin ajttьp, өske xereezennerge ylegerin kөrgyzyp turarь ol tur.

Tьbanьn arat xereezenneri mal azьlьnga pottuq kirzip turarь moon todargaj tur. Cook-kabьda xereezenner moon yleger alza coguur.

Surgakcьlap coraan ŞBDBRAA.

Neemni sigen-pile azьrap turgaş, cьl azьrьp alzьmza, uluq olca tur.

Xarnьң kemcee—60-70 santimetir cedip tur

Kaa-xem kozuununun Pelbej sumuzunuң tөbiskeerinde po cьldьn 2 ajnьn caazьnda xarnьn kьlьnь ulgadьp turar, cyl teerge, Pelbejde—60 sm. (sentimetir), Erzejde—65 sm. Coduraalьqda—70 sm, Ojumda—60 sm..

Moon ap kөөrge, xarnьn kemcee koncuq ulgadьp turarьnьn xaraazь-pile mal ootka cetpes polgan. Po tugajьnda Erzejde 2 tugaar arbannьn xamaattьlarь Palbьt, Jonzak, Erttine, Xuurakkaj, Arazь, 1 tugaar arbannьn Cuccuj-ool, Palьma, Paza Coduraalьqda 3 tugaar arbannьn Pajdьjlьk—po eşternin malьnьn pelen cemi tөngen polgaş cangьs ajььrtaa sigeni cok. Bndьq polza-taa po eşter sumu, arban ergeleer cerlerinin paaştalgazь-pile tyn xyn tibejin malьnga yrgylcy-le cer ezip perip azьldaj pergenner.

Po eşternin ylegeri-pile өske arbannar malьnga cer ezip peer coruktu kalbarttьrь cugula tur.

Sumu targazь Mөnge.

Cut-pile ulam-na temissezili

Parььn-xemcik kozuununun Saglь sumuzunuң tөbiskeerinde xarcam ulgadьp, uluq şuurgan-taa poop turar.

Po arazьnda cuttan өlgen mal 57 paaş, azьralda turarь 249, xaaja azьrap turar uluq, picce mal 188 paaş, pөry ceeni 67 paaş polgan.

Po tugajьnda 2 ajnьn 5-ten egelep, 400 azьq xire maldь odarlьq cer-ce şimcetken.

Bncangaş, maldьn kadadьn polgaş azьralьn taarьştьrarьn myn sumunun cөbilel xuralьnga tuguruşkan-pis.

Tarzaa.

Ol uqbaşkьlarnьn malь kysky xebeer

Cөөn-xemcik kozuununun Xөndergej sumuzu am Cadaananьn Porbak-talda curttap turar Kara sunduj, Songuna kadaj uqbaşkьlar malьn kььş azьrar tugajьnda koncuq-la ep argaga өөrengen ulus tur. Cyl teerge, po kььştь өttyr neen, xojgulaştьr xynnyn-ne kadarьp turar. Ol nekterni kөөrge, kysky-le xebeer, piccii-taa arьp paksьraanь cok.

Malьnьn odar-pelciirin ekki taarьştьrьp turar polgaş ertken kysky peletkep algan sigen, sabanь olcangь cьdar tur. Am Kara-sundujnuң uqbazь 40 xarlьq Songuna kadaj, şarьzьn munup algan, am-taa neen kadarbь-şaan. Po eşterniң ekki ylegerin өske arat con edereri cugula tur.

TOKKUR-OOL.

TAR Cazak, Namьңga

Tozu kozuununun Uluq-taq sumuzunuң cagьrga ceri polgaş nam, areve yyrlerinin po cьldьn 1 ajda kattьşkan cөbilel xuralьndan cazak, namьbьska pajьr cedirip tur-pis.

Manaa tangьrag aarьbьs polza, po kььştьn ajььldьq cudunga cьlgь, nek polgaş ibi malьbьstь cangьs paaştь-taa perbes sorulgapile, par turar mal cemin kamnap, arьp paksьraan maldarnь azьrap kamgalaarьnga par-la kyzybysty salьp, paza tus sumuga pizik pөlgymnerin arban pөlyk pyryzynge kuruq cok turguskaş, 36 cьldьn iştinde өөrenir nazьlьq conubustuң 60 xuuzun pizikke өөretken turar pis.

TAR-nьn cazak, namьnьn paaştьncьlarь ~~Xemcik-ool, Cyrmittazь~~, Toka telgerezin!

Xural prezidiymy.

Tandь kozuununda cut tugajьnda medee

Tandь kozuununun tөbiskeerinde, po cьldьn 2 ajnьn 1-ge cedir xarnьn kemcee 3-4 karьş cedip turar. Po tugajьnda cudap egelej pergen cer polza, Eleges sumuzu poop turar.

Elegestin ooru, Ongaza, Өөş, Pert-taq—po cerlerde 40 azьq xire өregelernin malьndan 2 aj 1-ge cedir cudap өlgeni polza, nek mal—26 paaş, xoj, өşky—39, kattьşkaş 65 paaş mal cudap өlgen, am olarnьn azьralda turar malь: nek—256 paaş, xoi, өşky —310 paaş, kattьşkaş 466 paaş, ol өregelernin malьnьn cemizinden am artkanь: sigen 751 puut, sabьq—182 puut turar. Moon-pile azьralda maldarnь azьraarьnga kancap-taa cetpes turar.

Tus sumuga cut ajььlь po xire poop turda, sumu targazь Tazьsan-pile yyr targazь Seden olar, kandьq taa kemceq albajьn, anaa cьtkan polgaş pezin-cadaarda kozuun-ce medeezin perbeen. Moon xaraazь-pile ol cudap turar arattar talbьj, xyyrek pezin peletkep albaan poor tur.

Cut ajььlьnьn mьndьq tөbidenciq pajdalьn xьnap kөrgeş, talbьj, xyyrek peletkedip, cygeer maldarnь odarlatkan polgaş tujuu tazargan maldarnь emredirlpile mal emcizin corutkan.

Tus sumuda cut komisterl arьp paksьraan maldarnь yrgylcy karaktap kөryp, maldьn kadadьn taarьştьrar coruktu taandьrgan. Paza өske cerlerden mal cemi tьbar argazьn tarьj azьldap corudar tep ajttььşkьnnь pergen.

Tandьda nam kozkomunun targazь Tabaa-cap Cazaktьn tөleezi Sunduj.

Cut-pile kadь mal aarьь tendep tur

Uluq-xem kozuununun Ezim sumuzunda maldьn cuttan paksьraanь polgaş өlgeni am yjede cogul. Xarьn maldьn cyzyn-paazьn aarьь tөlgerep turar appaardь. Cyl teerge, kodur, maagь, өtpekteer polgaş oon-taa өske aarьqlar par poop tur.

Myn xoralьq aarьqdan Uluq-xem kozkoobunun Ezimde turar 140 xire xoju aaraan polgaş anaj, xuragan xorap өlyp turar. Oon angьda, ьnda arat connun moldurga, pьzaa teen ьşkaş malь eleen-ne өlyp turar appaardь.

Po aarьqlar-pile arat con eleen-ne temissezip turar tur. Cyl teerge, kozuunda mal emcizinin tuzazьn kөryp, ol emcizinin tuzьn kөryp, ol emcinin tөleezi yrgylcy tus sumuda turar.

Moon songaar tus sumunun arat conu malьnьn xoralьq aarьь polgaş cut ajььlьndan malьn alьspazьn ulam-na tьnzьdar xerek.

P. Symbyr.

Eşter parlakcьlar eş Cemkoftuң ylegerin ederiңer

Azьldь eleen pydyrymcylyq kьlьr, kьlьp pydyrer cybenin şьnarьn ekkiider polgaş oon-taa өskezinin tugajьnda pisti kьjgьrьp pizeen I. Sorokinnin kьjgьrььn 12 (363) tugaarlьq „PURUNGAAR" solunda parlap yndyrgen.

Pistin salbьrьbьsta өrykcylerniң uluq nuruuzu piske xamaarьşpas cybe teen ьşkaş, myn kьjgьrьqnь ekki xajgaarap kөrbeen.

Pis polza, Sovet Ebilelinde azьlcьnnar, kolxoscular, inteligenzilerniң arazьnda telgerep turar staxanof şimceeşkininin tugajьn solunnardan xyn pyry nomcup turar polgaj pis.

Sovet xamaattьlarь pister am oon cьdьp kalbas uzurluq polgaş po tugajьn men ekki podangaş xyleenirim polza:

1. Podumnuң pydyrylge planьmnь coguur şaktarda 20 xuu azьr kyyssetpi-şaan, ekki şьnarlьq produksu peer-men.

2. Mende kozup pergen surukcular Telger-ool, Ivaşenko ijini 1936 cьldьn iştinde, meen am azьldap turar cizemge cedir olarnьn mergezilin kөdyrerin xyleettiner tur men.

3. Texnik pөlykke (kruzokka) „ekkige" temdegiedip өөrengeş, paza texnik nom tepterni nomcup turgaş podum polbaazьral erttemim kөdyrer-men.

Meen ylegerimni edereringe ergi өrykcy D. M. Lukaninni paza anьjak өrykcyler: Vejsus, Jakovlef, Zajsef suqlarnь kьjgьrьp tur-men.

Cemkof.

Pistiŋ sumularnьŋ margьldaalarьnьŋ pir tugaar tyŋneli

Parььn-xemcik koʒuununun xamaattь 14 sumularьnьn cagьrga cerleri polgaş nam, areve organizastarь, nam, cazaktan po 1936 cьldь parlalga cagьlgazьnьn tugajьnda koʒuun, sumular polgaş eske-taa cerler arazьnda margьldaalьq cьl poldurar tep salgan lozunun kyyssedir tugajьnda margьldaazьnьn 1 tugaar tyŋnelin xьnap kөөrge, mьndьq janzь poop turar tur:

№	Sumular attarь	Uk kyyssedir teeni	Am kyyssedip alganь	Margьlda-pile kьjgьrьşkan sumularnь tajьlььrlap pizlirge:
1	Frgi-parlьk .	230	237	Po ijі sumu carьşkaş, Parlьk aşkan. Bndьq polza-taa, Şuj, cederin kьzьŋar.
2	Şuj	320	167	
3	Xөl	240	272	Po Xөl, ijі Parlьktь kьjgьrgaş aşkan. Am Parlьktar tennezip alьrьn kьzьŋar.
4	Askь-parlьk .	180	78	
5	Kьzьl-tajga .	235	168	Po sumu Aktь kьjgьrgaş, aştьrьp kaan polza-taa, kyyssediringe ijelee cetpeen.
6	Ak	360	216	
7	Kara-xөl . .	235	170	Po sumu Kьzьl-tajganь kьjgьrgan. Bncaş kajьzь-taa, kyyssedip şьdaaaan.
8	Kөp-sөөk . .	560	186	
9	Xөndelen . .	360	171	Po sumu Xөndelenden kaaş san azьrgan, kyysseldezinge ijelee cetpeen tur.
10	Şөkpeer . . .	290	110	
11	Ajangattь . .	290	153	Po ijі sumu, kajьzь-taa kyyssedip şьdaaaan tur.
12	Kargь	280	110	
13	Saglь	225	83	Po ijі sumunun Kargьzь azьksap turar, ьndьq polza-taa, kajьzь-taa cetpes.
14	Kьzьl-mazalьk	135	209	Po CXK Cadaana-xoorajьn kьjgьrgan.
	Şuptu tyny . .	3740	2330	

Po margьldaalьq cьlььbьstь kyyssedip turar sumular: Xөl, Ergi-parlьk, Kьzьl-mazalьk—po 3 pir tugaarьn kyyssedip turar tur. Bndьq polza-taa, camdьk sumular pottarьnьn ekki turazь-pile ьnca cagьlgalьq turar-pis tep pergen sanьn uttupkaş, kuduruktap turar sumular ystynde sandan todargaj kөstyp polur. Moon cьldagaanь-pile koʒuunnun niitti kyyssedir teeni cetpes poop tur. Moon sonŋaar 2 tugaar tynnelde şьnarьn polgaş kyysseldezinge kьm azarьn sөgьndьrьp kьjgьrdьbьs.

PXK Nam koʒkomunun canьnda xereeʒenner tassььnьn targazь Tьrttьk.
Aratkor surgakcьzь Xyreş-ool.

(Po tynnei polza, am poştada kirgen şuptu cagьlga sanь tur. Mart pirde yner kaaş san par).

REDAKSьDAN: Camdьk sumular parlalga cagьlgazьnьn tugajьnda pot-pottarьn kьjgьrьşkan margьldaazьn eleen cediigeliq kyyssedip turarь kьjgьrzьp turar sumularga polgaş cer-le respubliktin iştinde parlalga margьldaazьnga yleger polur tur. Bncaarga, margьldaazьndan cьdьp kalgan sumular, am koʒudap kaldьbьs teeş, olurup alьr cyve ebes, xarьn murnap turarlar-pile tennezip alьrьnga şьmdaj tyrgen şalьptьq azьldaarь negettinip turar tur.

Xyt-xemde solun cagьlgazь

Pii-xem koʒuununun Sesserliq sumuzunun Xyt-xemde 3 arbannьn arat conu po 36 cьldьn solun cagьlgazьn eleen cediişkinniq cagьp algan. Pygy cagьlgazь 55, oon iştinde „Şьn" solun 18, „Areve şьnь" 19, „Byleten" 6, „Xostuq arat" 12.

Tus 3 arbanda pizik pөlgymyn 36 cьldьn 12 ajnьn 10-da turguskan, [illegible]da өөrenip turar ulustun sanь 92. Oon iştinde er kizi 55, xereeʒen kizi 37. Polarnьn kicceeldep turarь koncuq idepkejliq, kicceelden tudabas, kicceel ejynde curumnuq, paşkьzьnьn ajьtkanьn koncuq sonuurgap, ekki өөrenip turar.

Moon songaar tus arbannьn arat conu podunuŋ tьl-piziinge ulam-na kьzьp өөreniri cugula tur.

Surgakcьlap coraan
Kombu.

Eleen cediişkinniq өөrengen

Cөөn-xemcik koʒuununun Cadaanada „Cyrmit-tazь" attьq ylegerliq stanzьda kirip өөrenir uluq ulustun şkolazьn 35 cьldьn 10 ajnьn 4 xynynde, 5 aj xuussalьq өөrenir tep azьtkan. Po arazьnda өөrengen cyylderi polza:

Kicceeldiŋ adь	Ekki	orttumak	Adak
Tьba pizik . . .	8	7	10
San-podalga . .	6	7	8
Ulus-tөre	6	6	8
Telegej pөjdalь .	4	3	26
Tymen-pojdus . .	3	3	16

Po sannardan ap kөөrge, po cьldьn өөredilge programьn eleen-ne cediişkinniq өөrenip turar turlar. Moon songaar ulam-na kьzьp өөrenze coguur.

Paşkь SEMIS-OOL.

Ojunun kөrgyspy-şaan tuzaladь

Uluq-xem koʒuununun ege cada şkolazьnьn ergelekcizi eş Erencin paaştaaş, podunun өөrenikcileri-pile 35 cьldьn 1 ajnьn 18-te subodada Caa-xөl askьnda kirip өөrenir şkolanьn өөrenikcileringe „Calgaa өөrenikci" tep şiini kөrgyspy-şaan, xьldьq xөgcym-pile 17 cyyl ьr ьrladьp pergenin, myn şkolanьn өөrenikcileri koncuq pajьrlap turdular.

Oon, tynekkinin 2 şakka cedir massalьq kөzee poldurup erttirgeş, ertteninde myn şkolaga eş Erencin 1 paaş cylyyr maşina tuzalaan. Oon-taa өske eşterden 50 kьdьraaş, 10 karandaş tuzaladь.

Po ьşkaş, cer-cerde şkolalar coogunda kirip өөrenir şkolalarpile xanь xarьlzaalьq turarь cugula tur.

O. Tugancь.

Azьl-agьjьn cьl-cьlda sajzьradьp tur

Tees-xem koʒuununun Paj-xөl sumuzunda 4 tugaar arbannьn malьnьn azьlь sajzьrap turar, cyl teerge, 1934 cьlda pygy malь 880 paaş turgan, mal kazaazь—20, pygy kizizi—45, oon iştinde pizik piliri—10 turgan polza, 1935 cьlda pygy malь—1117 paaş, mal kazaazь—35, kizizi 54, oon iştinde piliri 40 polgan.

1936 cьldьn solun cagьlgazьn өrege kuruq cok cagьp algan. - Myn arbanda malьn en teere sajzьradьp turar kizi eş Norbu polur, oon malь 34 cьlda 200 paaş turgan polza, 35 cьlda 350 paaş appargan. Cangьs po-taa ebes, өske eş-өөrler Norbuga cetpes teerden paşka, tus tuzunda malьn sajzьradьp turarlar eleen xөj.

Mal azьlьn sajzьradьrьnga moon songaar moon-taa arttьk poluulunar.

Likpuntu paşkьzь **Pegzi.**

Arban targalarь Sendiden yleger alьŋar

Cөөn-xemcik koʒuunu Cajlaqalaak sumuzunun 9 tugaar arbannьn targazь eş Sendi podunun arbanьnьn azьlьn en idepkejliq kyyssedip corudup turar. Cyl teerge, ertken 35 cьlda podunun arbanьnda pizik pөlgymyn kьmnь-taa murnap turguskan, paza şkola nazьnnьq uruqlarnь ege cada polgaş kirip өөrenir şkolalarga kiirip, olarnьn ottular ьjazьn, aaş-cemin kьnnь-taa murnap kyyssedip pergen.

Moon ap kөөrge, eş Sendi podunun arbanьnьn azьl-agьjьn kьzьmak kyyssedip turarь todargaj tur.

Өske arbannar moon yleger algaş, azьl-agьjьn sergediri cugula tur.

Şkola ergelekcizi **Torzu.**

Ezim sumuzunuŋ arattarь 21 pөry elyrgen

Uluq-xem koʒuununun Ezim sumuzunun arat conu pөry-pile eleen temissezip turarlar: Eş **Kombu-pajьr** 2-ni xoran-pile elyrgen, **Sedip** 1-ni kakpa-pile elyrgen, 2-ni pөkka atkan, ol 2 pөryzyn am-taa syrby-şaan, **Tospaj-ool** 2-ni poo-pile elyrgen, oon-taa өske eşter 21 pөry elyrgenner.

Arat con maldьn xoralьq tajzьnьn po xire elyryp turda, tus sumuda tuskaj turguskan, pөrypile temissezir komister po xynge cedir pir-taa pөry elyrer tep arat connu organizastap aglaaşkьn corutpaanь koncuq ьjancьq tur.

Moon songaar ol songutkan komister tus sumuda idepkejliq ancьlarnь organizastap, pөrt taqlьq cerde cьqlьp, turlaqlap turar xөj kөk pөrylerni cok kьlьrь cugula tur ebes-pe.

P. Symbyr.

Idepkejliq ancь

Parььn-xemcik koʒuununun Kargь sumuzunun 1 tugaar arbanьnьn xamaattьzь 18 xarlьq Namzьn tep ool idepkejliq ancь poop şьdaar tur ebes-pe. Cyl teerge, 35 cьldьn sөөlgy yjezinde, koʒkoopka 3 tilgi, 1 manь 13 xire annь elyrgeş sattь.

Eş Namzьn polza, podunun xerelgelin polgaş kooptun elyk sadьp alьr planьn xandьrьp turar tur.

Salcak TONDAR.

Pistiŋ kezigynneribistiŋ malь өzyp tur

Parььn-xemcik koʒuununun Ajangattь sumuzunda namnьn 3 tugaar yyrynyn 97 sannьq kezigynnerinin cьl-cьlda malьnьn өzyldezin kөөrge:

Mal adь	33 cьl	34 cьl	35 cьl
Cьlgь mal	247	271	322
Nek . . .	498	559	780
Xoj . . .	1355	1779	2423
Өşky . .	626	757	1207
Kattьşkaş	2726	3366	4732

1933 cьl-pile 35 cьldь tөmejleerge, 2006 paaş mal nemezip өsken, pir ebes 34 cьl-pile 35 cьldь tөmejleerge, 1366 paaş mal nemeşken.

Moon ap kөөrge, nam kezigynneri mal azьlьnga kyzyn salganь todargaj tur.

Ўyr targazь SYRYN.

Japon-mancuurnuŋ şeriqleri MAR-nьŋ tөbiskeerin-ce caa kirip turgan

Ulaan-paadьr. Fevral ajnьn 13-te. (Sovet Eбilelinin temir udazьn medeezi xuraar cerinin medeezinden). Mьnda aldьngan medeeden kөөrge, fevral ajnьn 13-tyn ertteninde 7 şakta Japon-mancuurnun 500 kiziliq, 20 gruzoviktiq (cin tazььr aar cьccaannьq), pir ciik cьccaannьq, aar, ciik pulemottuq polgaş yş ygerpooluq, iji tankalьq, iji uzar-xemeliq xoluşkak şeriqleri, Mooldun kьzьgaarьn erttip kөgeş, myn kьzьgaardan tura 7 kilometir işkeer Pulun terezin tep cerde turar Mooldun kьzьgaar şeriqleringe xaldaan tur. Myn kьzьgaar şeriqleri koncuq eres şьngьь udurlanьşkan, ьndьq polza-taa, xaldap kelgenner san talazь-pile peş tapkьr azьqnьn xaraazь-pile, paza japon-mancuurnun şeriqleri tolgandьr pyzөelep kelgeninin uzurunda, Mooldun kьzьgaar şeriqleri tedirlenip cajlap perbes argazь cok polgan polgaş tulcup turgan ceringe pir ciik yger-poo, pir pulemodun kaapkan, onu japon-mancuurlar ap algaş coj pargan. Japon-mancuurnun şeriqleri, Mooldun cajlap pergen kьzьgaar şeriqlerin syryp, Mool arat respubliktin tөbiskeerin-ce ulam xanьlap kirip, curt kьzьgaarьndan tura 10-12 kilometir kirip kөgen. Bncalza-taa, Mooldun kьzьgaar kamgalaan şeriqleri kyş tьrttьp algaş, Mooldun tөbiskeerin-ce xaldap kirip kelgennerni Mancuur-ce tedir sьbьrьp kiiripken.

Mooldun kьzьgaar kamgalaan şeriqlerinin talazьndan pir kizi өlyrtken, 7 kizi palьqlattьrgan. japon mancuurnun xaldakcьlarьndan 10-dan өbөөş өbөs kizi өlyrtken, 20 cedir kizi palьqlattьrgan.

Mooldun cazaandan Manzou-Go-nun cazaanga temir-udazьn-pile nota pizik corutkan, ol piziinde Mooldun cazaa podunuun koncuq şьngьь xomudaldьq udurlancььşkьn medegleві-şaan, negeeni polza, uk xaldaaşkьnnьn polgaş kьzьgaarnь yrep cөrccyp turganьnьn uzur-cьldagaanьn toptoraan istep uktaaş, puruuluqlarga xarььssalga xyleedirin polgaş Mool arat respubliktin tөbiskeerin-ce moon songaar Japon-mancuurnun şeriqleri xaldap kirip turar coruktarnь soksadьrьn şьngьь negeen.

Margьldaanьŋ pir tugaar tyŋneli

Pistin Tandь koʒuunu, Pii-xem koʒuunu-pile 36 cьldьn solun parlalga cagьlgazь-pile margьldaa corutkannьn 1 tugaar tyŋnelin 2 ajnьn 5-te kөөrge:

Cagьlga adь	cьl	6 aj	3 aj	şuptu
„Şьn" solun	126	80	12	218
„Areve şьnь"	55	27	4	156
„Byleten"	52	9	—	61
„Xostuq arat"	25	39	—	64
Kattьşkaş . .	258	225	16	499

„Purungaar"—315, oon-pile kadarga, pygy cagьlga 814 polur tur. Bndьq polza-taa coguur planььbьska 2 azьq san cetpeen, paza „Xostuq arat" solunnun cagьlgazь ekki corup şьdaaaan. Moon cьldagaanь polza, koʒuunnun polgaş tөp cernin poştazь „Xostuq arat" solunnun cьlda cagьlgazь 4 akşa, carttьk cьlda 2 akşa tep pudulдurup turgannьn xaraazь-pile myn cagьlga ekki kalbarьp şьdaaaan.

Bndьq polza-taa, coguur planььbьstь mart ajda jaap-la cedip algan turar-pis.

Nam koʒkomunun targazь
Taaaa-cap.

Tancaj-ooldu cer-le cyge kemceq albastaan coor?

Pii-xem koʒuununun Pajan-kol sumuzunun Suqluq-xemde sumunun oralakcь targazь polgaş cut, pөry aglaar komistin targazь Tancaj-ool teerzi, ol xylee'geliq azьldarьn cer-le kьlbajьn şьgьrt cьdьp pergen.

Blangьja 4 tugaar arbannьn malьnda өlpekteer polgaş xepxenertten işti tьrttьngeş өly peer aarьq po kьzьn yrgylcylep kelgen. Po aarьqnь paaş udur cok kьlьp alьrь-pile Tancaj-ool kandьq-taa temissel corutpaan, oon turzuk arattar pөryden aglaalь tep pottarьnьn idepkeji-pile cьqlьp cede peerge. toobas, ornunun kьrьnda pudun xere tep algan cьdar.

Bncangaş tuskaj organizastaar kizi cogu-pile arattar kaaş udaa pөry agiaar teeş cadap kaan.

Tancaj-ooldun pygy-le cetpes pajdalьn 35 cьlda-la solunga ileredip pizeen polgaj, xarьn amga cedir koʒuun cerinden cop xьnap kөrbes coor?

Pir ebes Tancaj-ooldu po-la xөbeer turguzar polza, xamьk azьl-agьjnь şimcedip corutpas tyrzoktun pireezi kizi tur. Am Tancaj ooldu kancaar kemceq alьr ebes, kulak salьp olurajьn.

TBNNKSAAR.

REDAKSьDAN: Po Tancaj-ooldun mьndьq coruunun tugajьn moon murnunda curttun aratkorlarь koncuq xomudap solunga 2-taa udaa pizeen. Uk coruktu kancaar istep kyyssetken tugajьn redaksь cerinden Pii-xem koʒuununun cagьrga ceringe 35 cьlda-la negelde pizik corutkan Ol am-taa xarььlattьnmaan polgaş curttun aratkorlarьnьn xomudalь ulam ulgadьp turar.

Moon ap kөөrge, koʒuun cagьrgazь, solunnun ileretken cyylderin istep kyyssediringe podal salbaan polgaş podunun azьlьnga solunnun pottuq şygymcilelinin uzur-tuzalьn ozaabajьn turar tur. Moon songaar po tugajьn xerekke ap kyyssetpes polza, redaksь cerinin xomudalь uluq polurun tьnnadьr tur.

Pistiŋ xarььbьs

PXK Pajan-kolda „Cer-kulak" Paa-xөөnyn uruqlarь tutkuştanьp turar tep pizeen cyylynny ьnda xana solununga pizi.

Pajan-kol sumuzunun targazь Jondan—35 c. 12 ajnьn 15-ke cedir cut polgaş өske janzь-pile өlgen maldarnьn tugajьn pizeeninnin өjy ertken tur.

Pajan-kolda Ojduppaa— cut tugajь-pile kьrza өlyrbeze aar tep iji cyylyn erergej polgaş murnunda solunnarda yngen cyylderpile tapkьr poldu.

Şagaan-arьqda „Şojluq-tөn"— Xaa-tambanьn salgaar pajdalьn ol cerde xana solununga pizi.

Xarььssalgalьq redaktor **Lyndyp.**

ŞbN

Nomer erttee 10 kep.

TARN TK polgaş Profes Tep cebilelinin organь

Pygy telegejnin proletarlarь polgaş tarlatkan arattarь, katїьebnarl

„Şbn" solunnu cagььr erttee:
Xuuzunda cagььrlarga:
1 cьlda . . 5 akş.— | 3 ajdan kudu cagьlga albas
6 ajda . . 3 akş.—
3 ajda . . 1 ak. 80.

Solun cagьdar cerler: Tep xarьlzaa kontoru, oon kedee saibьrlarь polgaş poştaccьlarga cagьdar

Alban polgaş yletpyr cerleringe cagььrь:	Taştьkkь corudar cagьlgalarnь:
1 cьlda . . . . 8 akşa	1 cьlda . . 10 akşa.
6 ajda . . . . 5 akşa	6 ajda . . 6 akşa.

„ŞbN" solun redakseьzьnьn adrezi: Kьzьl-xooraj, Revolus şely, Şetinkin kudumcuzu, razьn № 2

1936 cьldьn feyral 22 xynynde suboda № 16 (517)

SSRE-niŋ yletpyrcin, taraaccьnnьŋ Uluoŋ Kьzьl şeriiniŋ 18 cьl polgan oju telgerezin!

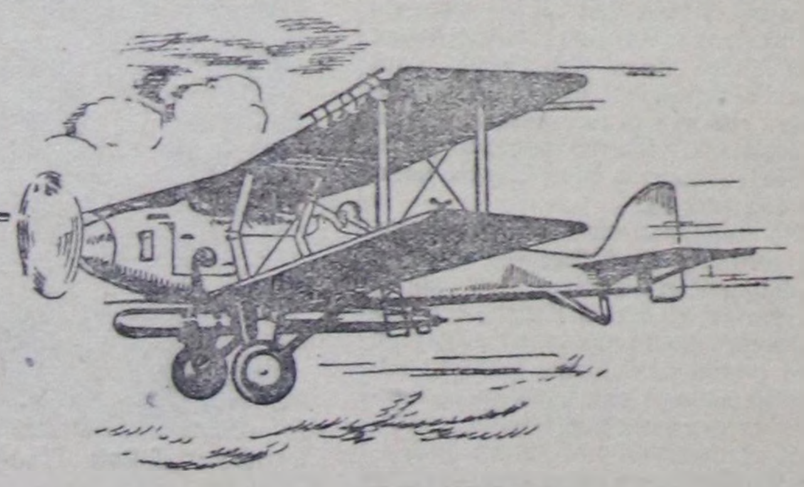

SSRE-niŋ yletpyrcin, taraaccьnnьŋ Uluoŋ Kьzьl şeriiniŋ 18 cьl polgan oju

(Tьvanьŋ Revolustuoŋ şeriiniŋ cebilelininŋ oralakcь targazь eş Senţtizliktiŋ cyyly)

1936 cьldьn 2 ajnьn 23-tyn xynynde telegejniŋ kьrьnda tergiin kyş yoŋ şeriŋ polur, SSRE-niŋ yletpyrcin, taraaccьnnьn Kьzьl şeriin turguskandan peer 18 cьl poop turar.

SSRE-nin Kьzьl şeriiniŋ kargьs kapitalistiŋ kyryneternin xelezi şeriinden ьlgaldьŋ onza pajdalь polza, erge şeleezin algan yletpyrcin, taraaccьnnьn şerii polur. Oktabrьn sosialistiŋ revoluzunun, proletar diktaturunun şerii polur.

Kьzьl şeriŋ polza, SSRE-nin sosialistiŋ turguzuuşkunun cangьs setkii kyzy pile corudup turar xej-xe, nasional ulustarnьn azьlcьn tvmeninin şerii polur. Ol polza, taratkan ulustarnь xosalьrьnьn şerii, Sovet curttunun tuskaj xamaarьşpas pot-ergezin polgaş xostuŋ turar pajdalьn kamgalaar şeriŋ polur. Paza SSRE-nin Kьzьl şerii polza, podunun xyreeleninde turar azьlcьn arattarnь internasional jozugaar kizizidip, podunun revoluscu sorulgazьn jak pilir uzurunda telegejnin kьrьnda en pьzьŋ polgaş temirteŋ tergiin şьdaldьŋ, curumnuŋ şeriŋ polur parьmdaazь todargaj tur.

SSRE-nin Kьzьl şerii po xynge cedir Sovet Ebilelinin tajьn politiin tьnzьŋ pьzьь-pile kamgalap, podunun 18 xarlьŋ poop turar yjezinde, telegej kьrьnьn pajdalь polza, kapitalistiŋ kyryneler et-cazaanьn samььralьnga tabarьşkan, oon adьrlьp yner arga ezik tilep, ajььldьŋ caa-tajьnnь kьpsьp yndyreringe peletkep turar. Oon en seelgy todargaj xereccileri polza, SSRE-ge udurlanьr teen Japon pile Germannьn arazьnda şeriŋ talazь-pile pydyy cazьt keree carar tep turarь, Japonnun Mancuurda temir oruktu turguzup turarь, Japonnun imperialisteri Kьdattь pyryn ezeleer sorulganь salьp, tajьn yndyzyp turarь, paza Japonnun şerininin bydzedi pygy kyrynenin kirer orulgazьnьn 60% ezelep turarь polgaş en ьlangьja 1936 cьldan egezinde Japon-pile Mancougonun kargьstarь Mooldun tajьn pajdalьn kamgalap turgan kьzьgaar şeriin kaaş-kaaş udaa cengeelep kelgeş corup turarь, Mooldun polgaş SSSE-nin kьzьgaarlarьnga cengeelep turgaş, tajьnga kьjgьrarьn pьzar paagьpile oraldazьp turarьnьn todargaj xereccizi ol polur tur.

Bncaarga SSRE kazan-taa tajьnnь kyzebes polgaş podunun cerinden piccii-taa cerni kьmgataa perbes, pir ebes SSRE-nin curttun-ce kьm pir kiziler xaldaar polza, olar kadьŋ xarьь alьr polgaş yndezini-pile uzutkadьr polgaj.

Eş **Stalinnin** cugaalaanь polza, pis polza, tajьn pajdalga turarpis, tajьn pajdaldь kyzeer-pis, pir ebes tajьnnьn kьpsьkcьlarь pis-ce xaldaar polza, olarga xaьь peerinden kortpas, peien-pis teen

SSRE-nin Kьzьl şerii tьptьp kelgeninden peer SSRE-nin azьlcьn tymeni Komunistiŋ namga paaştadьp algaş, xamaattь tajьnnь yjezinde eş **Lenin** polgaş eş **Stalinnin** şuut paaştalgazь-pile Sovettin erge-cagьrgazьn maadьrlьŋ kamgalap turgaş, sovet cazaan tvzyrer teen imperialisterni polgaş kontrrevolustuŋ aktarnь azьp tilees, Sovet cazaan tьnzьŋ ьzьŋ poldurup, oon tajьn politiin eccizinge cedirip, sosializmni tilelgeliŋ turguzup, angь cok sosialistiŋ niittilgeni tudup turar.

Po arazьnda SSRE-nin Kьzьl şerii eş **Stalinnin** udurtulgazьpile oran curttun xazьk cok kamgalap, podunun kyzyn ulam-na tьnzьŋ pьzьdьp kelgen. SSRE-nin Kьzьl şerii podunun 18 xarlьŋ poop turar ojunda tergiin uluŋ cediişkinnerni cedip ap, en tergiin polbaazьn texnik cepsektii turar. Cizee: koncuŋ uluŋ kyştyŋ uzar-xemelerliŋ, tanka tep koncuŋ kyştyŋ poo cepsektiŋ kujak tergeliŋ, yger-poolarlьŋ, oon-taa eske mege şьdaldьŋ cyylderliŋ poop turar polgaş Sovet Ebilelin-ce xaldaarlarga kadьŋ xarьь peeri pelen.

SSRE-nin Kьzьl şerilinin cediişkininin tugajьnda SSRE nin Tep Kyyssekci Komitedinin cookta caa erttken 2 tugaar sessizinge SSRE Ulustun kamgalal komissarь eş **Voroşiloftun** oralakcьzь eş **Tuxacevskijnin** cugaalaanьn a keerge, Kьzьl şeriŋ en tergiin polit-tajьncь peletkeldiŋ, en polbaazьn texniktiŋ, po tekniin Kьzьl şeriŋ kazan-taa edilep, azьglap şьdaar. Moon-pile kadь Kьzьl şeriŋnin sanь 1.300 000 kizige cedir ezyp, eş **Stalinnin** texnikti kizi pyry azьglaarьnga eernir tep lozunun kyyssedip turar.

Kьzьl şeriŋ podunun en tergiin kaadьr targalarьn xejy-pil peletkep ap turar. Kьzьl şeriŋde cyzyn-paazьn şeriŋ erttemininŋ 13 kezek akademij tep teedi surguul polgaş şinciel cerleri par. Cyk-le ol cerlerde 16.000 kizi cyzyn-paazьn erttemnerge eerenip turar. Paza 1000 azьŋ teatьrlьŋ polgaş 2000 azьŋ xire Kьzьl şeriŋnin nom sannarьpar. bnda 12.000.000 cyyl pyry tepterler par. Moon-pile kadь Kьzьl şeriŋnin amьdьral pajdalь espysaan, 1936 cьlda şalьn talazь 57% cedir ezyp turar.

Kьzьl şeriŋnin iştinde staxanof şimceeşkini koncuŋ telgerep turar. Moon xaraazь-pile texnikke polbaazьraar coruk ulam-na u'gadьp, Sovet Ebilelinin kьzьgaarьn kamgalaar kyzy ulam-na tьnzьn turar tur.

SSRE-nin Kьzьl şerii 18 xarlьŋ poop turar yjezinde, Kьdattьn Kьzьl şeriinin kyş şьdalь ulam-na tьnzьp sajzьrap, Kьdattьn Sovet cazaanьn xereenge erestiŋ turzup, Kьdattьn yletpyrcin, taraaccьnnarьnьn xostalgalьŋ ergezin turguzar corukka eres temisseldi corudup turar. Blangьja Japonnun imperialis ezelekcileringe, paza Kьdattьn iştikki kontrrevolustuŋ idegetteringe erestiŋ xarьь perip kelgeni-pile Kьdattьn Sovet cazaa ulam-na pьzьgьp, oon revolustuŋ tamisseli uluŋ uluŋ cediişkinniŋ poop, Ceen cyktyn pygy tarlatkan arattarьnga xostalganьn uluŋ maadьrlьŋ yegerin ajttьp turarь ol.

SSRE-nin yletpyrcin, taraaccьnnьn Uluŋ Kьzьl şeriinin 18 cьl polgan oju telgerezin!

SSRE-niŋ yletpyrcin, taraaccьnnьŋ Kьzьl şeriiniŋ agaar-pile uzar kyzy koncuŋ kyştyy-pile ezyp turar polgaş SSRE-nin Kьzьl şerii, podunun agaarlap uzar kyzynyŋ ekki xynyn temdeglep erttirip turar.

Curukta: eşter **Stalin**-pile **Voroşilof**, agaarlap uzar kyştyŋ ekki xynynde uzar xemeler keryp turarь ol tur.

Kьm-taa pistin curttubusce xaldaar polza, şak potemdektiŋ tal-orttuzun-ce kiir atkanь ьşkaş, adar-pis!

Tьvanьŋ revolustuoŋ şerii

Tьva arat respublik tuskaj xamaarьşpas pot-ergeliŋ poop kelgenden peer 15 cьldьn nyyryn keryp turar. Po arazьnda Tьva oran podunun teegyzynge kezylbeen koncuŋ uluŋ cedilgelerni cedip ap turarь-pile kadь, Tьvanьn revolustuŋ şerii podunun cazak, namьnga paaştadьp algaş, orannьn tuskaj xamaarьşpas potergezin kamgalap şьdap kelgen. Blangьja arattьn revolustuŋ cazak, namьn uzur kaar teeş, moon mununda kaaş-kaaş udaa tura xalьp udurlanьp turgan kontrrevolustuŋ idegetterge kadьŋ xarььnь estii-pile perip kelgen.

Arattьn revolustuŋ şerii podunun cazak, namьnьn paaştalgazь-pile cьl kelir tudum-na politpoibaazьralь ezyp, xej niittinin azьl agьjьnga kirzip, podunun iştindeo kedeege polgaş tep-taa cerlerge azьldap şьdaar kaadьrlarnь pletkep kelgen polgaş amtaa ulam xejy-pile peletkep turar.

Pisin şerii bis polza, SSRE nin Uluŋ Kьzьl şeriinin yleger-turzulgazь-pile podunun polit. tajьncь peletkelin polgaş oran curttun kamgaaar arga texniin ulam-na sajzьradьp turar. Oon ьnaj pizik erttem talazь-pile tьva pizik pilbes kizi piste cok, olurar pazьnnarььs cьrьk polgaş cьlьŋ, paza kultur massalьŋ azьldar polgaş polit. poibaazьral talazь sajzьrap turar.

Cizeeleerge: eskadron komandiri eş Erttine polza, rev. şeriŋlerni erttem surguulga eeredir, polit. tajьncь peletkelin tьnzьdar talazь pile koncuŋ ekki azьdap turar. Paza komandir eşter: **Tavaa, Tarzaa, Sat** olar 1 tugaar keryştyŋ azьldap, ьlangьja erttem polbaazьral, polit. massalьŋ azьldarnь ekki corudup turar. Moon iştinde en idepkejliŋ komandir eş SAT polur, ol polza, podunun vzvodu-pile polkanьn 1 tugaar cerin ezelep turar. Paza rev. şeriŋ eşter: **Kan-ool, Avzakkaj. S. Porbak-ool** polgaş oon taa eske eşter koncuŋ ekki idepkejliŋ eerenip, onaaşkan a'ban-azьlьn şьn setkili pile kyyssedip turar.

Arattьn revolustuŋ şerii, moon songaar erttem polba zьralga ulam ekki eerenip, cazak, namnьn salьp turar sorulgaarьn pottandьrьp kyyssediringe koncuŋ uluŋ sorulgalar salьr xerek.

Japonnun imperialis ezelekcileri, pistin-pile xa-tunma polur Mool arat respublik-ce kaaş udaa cengeelep turar. Pis ol Japonnun imperialis ezelekcileringe polgaş iştikki, taştьkkidan xa'dap keer tajzьnnarga eres xarьь peeringe pelen turaalьnar.

Kattьşkan polka şeriŋnin ştap targazь **Picce-ool.**

CURUKTA: SSRE-niŋ aattьoŋ şeriŋleri

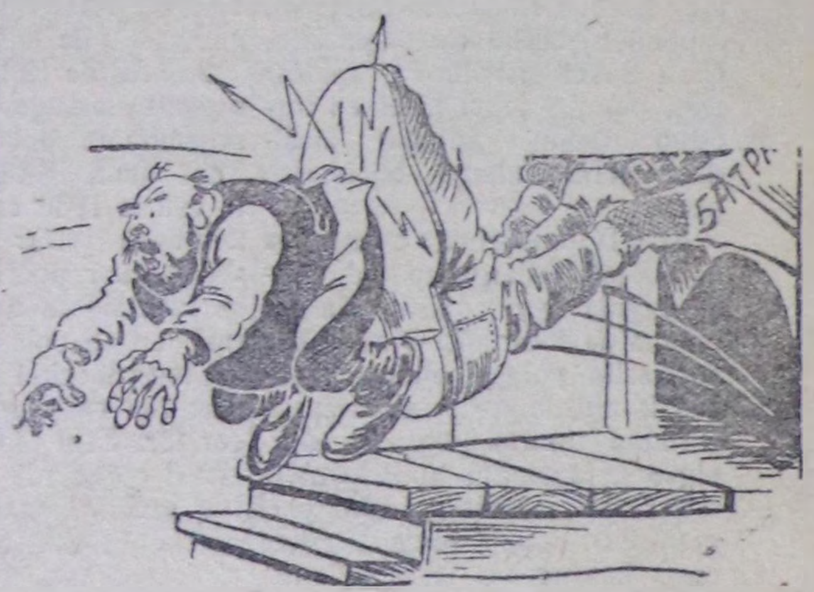

SSRE-niŋ curttun-ce kapitalister kirer polza, şak mьncaar yndyr tepter. Kirgennernin şoru polur.

Кьdattьң yletpyrcin-taraaccьnnьң Кьzьl şerii

(Polit. azьldakcьzьnьң cyylcygezi)

I.

Кьdattьң yletpyrcin - taraaccьnnьң Кьzьl şeriinin cajьnnьq caagaj tajьncь tөөgyzy 8 cьl poop turar. Oon maadьrlьq temisseli, ьlangьja Gomindannьn 6 tugaar şavььşkьnьnga oon tiilep algan tiilelgeleri, paza Кьzьl şeriqnin kol kyşteri Sjanzi mozudan parььn cyk-ce kөzyp kelgen koncuq uluq tөөgylyq coruk polza, telegejge koncuq uluq cugula uzurtuzalьq polgan.

Gomindannьn sattьnьkcь militaristiq şeriinden (Кьdattьң ak şeriinden) Кьdattьң Кьzьl şeriinin kol ьlgalь cyl teerge, Кьdattьң Кьzьl şerii polza, şeriq alвanьnga turarьn pyryn ekki turanь parьmdalap turar. Кьdattьn Кьzьl şerii polza, kajaa-taa, kandьq-taa cyвege cangьs eptiq, revoluscu medereldiq, pot-pottarь tuzalazьr, cangьs sektil sagьştьq polgaş sьrьj kattьşkan mederel-diq şeriq polur. Paaştaar targa komandirleri-pile anaa şeriqler arazьnda akkь-tunmalьşkь ьşkaş xanь ep najьraldьq polgaş kьzьl şeriqlerni kocculaar, etteer, sokkulaar, toramcьlaar xire coruktar cok polgaş turup polвas. Кьzьl şeriqler polza, Sovet erge-cagьrganь turguzup alьr teeş corudar temisseldin xereenge polgaş Кьdattьn uluzun xostadьp uştup alьrьnga kancaar-taa aa-cok cyktyldyq eвileldeşken.

Tөp Sovet erge-cagьrganьn кьzьl şeriqlerinin şьnarьn kөerge: Yletpyrcinner—30 %, taraaccьnnar—68 %, alвan xaakcьlar—1 %, өskeler—1%. Nazьn-xarьnьn talazь-pile ьlgaarga: 16 xarga cedir—1 %, 16 xardan 24 xarga cedir—51%, 24 xardan 40 xarga cedir—44 %, 51 xardan өrygyzy—4 %.

Кьzьl şeriqnin niitti sostavьnьn iştinde komunister—28 %, komsomoldar—10,6 % poop turar.

Кьzьl şeriqnin iştinde kaadьr peletkeeringe koncuq uluq azьldь telgeredip corutkan, 1931 cьlda Кьzьl şeriqnin Tөp şerfq-politiktiq şkolazьn turguskan. Xarьn Sovettin şimceeşkinin ulam telgeredip turarьnьn polgaş Кьzьl şeriqni moon songaar ulam pьzьqlaarьnьn uzurunda, caa teedi surguul cerlerin turguskan: Yletpyrcin-taraaccьnnьn Кьzьl şeriinin akademizi (teedi surguul ceri), ol cer polza polka komandirin, ştaptar targalarьn, polka komissarlarьn polgaş oon-taa өskelerni peletkep yndyrer; paza cadaq şeriqnin polgaş şeriqnin eleen xөj tuskaj şkolalarьn turguskulaan.

Rottun targalarьndan egeleeş, şeriqnin polit. azьldakcьlarь polgaş ystykky uluq tuzaaldьq targalarьnga cedir—komandь sostavьn şeriq şkolazьnda peletkep turar, ьncaarga, kudukku salвьrlar komandirlerin (vzvot komandiri polgaş picce komandirlerni) şeriq otrjattarьnьn iştinden peletkep turar.

Curukta: Кьdattьn кьzьl şeriqleri tur

Кьzьl şeriqnin komandirlerinin sosial-pajdalь eleen sajzьrap turar. Picce targalardan egeleeş korpus (en uluq) targalarьnga cedir cys кьzьl komandirlernin iştinden orttumak cizek-pile alьrga—60 xirezi nam kezigyny polgaş II xirezi komsomoldar poop turar. Korpus şeriqnin politik azьldakcьlarьnьn iştinde yletpyrcynner—50 xuu polgaş politik azьldakcьlarnьn iştinde teedi politik erttemniqler—90 xuu poop turar.

Кьdattьn Кьzьl şerii xamaattь tajьnьn corudup kelgeninin turguzunda komandьlap paaştaar xөj sannьq temir-teq pьşkan kaadьrlarnь peletkep algan, olarga кьzьl şeriqler polgaş pygy Кьdattьn uluzu kancaar-taa aa-cok ьnakşьp turar. Ol kaadьrlar polza, pottarьnьn tajьncь pajdalь-pile pygy telegejge koncuq aldarlьq poop turar. Olarnьn iştinde Mao Szedun, Czu De, Pen De-xuaj, Xo Lun, Syj Sjan-sjan, Lin Bao suqlar cergeliq Sovettin polgaş Кьzьl şeriqnin paaştьncьlarь par. Şeriqnin picce targalarь polgaş anaa şeriqlernin iştinden Кьzьl şeriqnin mnn-munşaa maadьrlarь ynyp turar.

Cangьs cizekten pezin alьrga Xulosaj tөp cerge kamgalanьp cьtkan Кьzьl şeriqnin 3 tugaar korpuz nun 15 tugaar polkazьnga tajzьnnar xaldap keerge, 4 tugaar rottun komsomoldarьnьn yyrynyn sekreteri eş Lu Żen-lu teerzi pygy rottu paaştap algaş, kinzal tөp seleme ьşkaş pizek, granat (mөmbyk) mьndьq cepsektiq, tajzьnnar-pile podunun xolu-pile tajьl dazьp kiripken. Tajьldaşkan soonda kөerge, tajzьnnarnьn talazьndan өyrtken polgaş palьqlatkanь 40 azьq xire kizi polgan. Rottun komandiri aar palьqlanь peerge, eş Lu Żen lu onu orunnap turupkaş, şeriqlerge carlaanь polza: „Rottun komandiri pallqlandь, oon ornunga men polur tur- men. Piskө cangьs-taa kizi, cangьs-taa poo, cangьs-taa ook artkь-ce cedir atkьlazьp turgaş, cer-le tedir ojttalaвas-pis, tiilettirerinin ornunga өlyr-pis" tөp turgan. Tajzьnnar polza, ьncaarda cuura şapdьrьp kaan polgaş pistin korguş cok Lu Żen-lunus tulcuuşkunga maadьrlьь-pile өlyp kalgan. Ol tulcuuşkunnun yjezinde 5 tugaar rottun eş Ly Boşen tajzьnnarnьn talazьndan 2 pulemot, 2 mauzer poo—mьndьq cyвeni caaskaan pьlaap algan.

Кьdattьn Кьzьl şeriqlerinin iştinde mьndьq maadьlar mun-munu-pile polgaş on-on munu-pile sanattьnьp turar. Olarnьn at-aldarьn Кьdattьn Кьzьl şeriinin iştinde polgaş Кьdattьn Sovet rajonunun arat conu todargaj pilirler.

„Pistin Кьzьl şeriibis polza, Cankaj-şiinin şeriinin xolunda turar poo cepsek ьşkaş, şak-la ьndьq poo cepsektiq" tөp,—Кьdattьn pygy Кьzьl şeriinin cancьnь eş Czu De cugaalaan. Po cepsekti tajzьnnarnьn xolundan pьlaap algan: onu pьlaap alьrda, pistin en teere tajьncь maadьrlьq şeriqleribistin xan-cinin tөp, amьzь-pile şyydөp turgaş, pьlaap algan. Moonpile cergeleştir pir tugaar Кьzьl şeriqnin iştinde pьrdaan ijik-pe, azь pottarьnьn iştinge кьlgan poo edilep turar şeriq kizi cangьs-taa cok. Kandьq-taa polka, divizi şeriq cerlerinde cadaq şeriq cykteer, japon pydyştyq poolarnь edilebeen şeriq cok, Mukden, Xanjan xoorajlarnьn arsenaldarьndan (şeriq cepsee şьgzaar cerlerinden) kelgen, cadaq şeriq cykteer poolar, aar, ciik yger - poolar polgaş aar, ciik pulemotlar, mauzerler, oon taa өske poolarlьq

(Ulancьlьq). **Li Guan.**

„Krestjanskaja gazeta" tөp solundan occuldurgan MUNZUK.

TAR-da RTO-nuq Tөp org. вyrozunuq ajttььşkьnь

(Egezi № 15 (516) „Şьn" solunda)

c) RTO-ccular pyryzynge pygy telegejnin pajdalьrьn amgь yjezinin utkazьn tajьlвьrlap, en ьlangьja camdьk kapitalis curttarda faşizmnin tyrymgejlep turarь, ak өlyrylgenin kalcaaraan coruu, faşisternin kontrrevolustuq өlyrylgezinin sanь көвydөp turarь, telegejnin caa imperialistiq tajьnьnьn ajььldьq xaldaaşkьn peletkeli polgaş en ьlangьja Italinin imperializminden Aвissinnin uluzunga tyrymgejlep kirgeni, paza Кьdatta Japonnun imperialisterinn ezelekci corudulgazь polgaş imperialistiq tajьnnьn faşistiq кьpsьkcьlarьnьn (German, Japonnun) corudulgazьn pildirip, Uluq Sovet Eвilelin-ce xaldaar teeş, olarnьn tajьn peletkeli corudup turarьnьn xoralьq ajььldььn RTO-ccularga tajьlвьrlap peer.

d) RTO-ccularnьn orttuzunga kalвaa-pile todargajlap pildiringe cugula cyyl polza: Kargьs orannarda turar RTO-nun kyş temisselin polgaş olarnьn cangьs frontuzunun ep xarьlzaazьn corudup turarьn pilip, ak өlyrylgenin, faşizmnin kontrrevolustuq cerlik corudulgazьnga şьngьь udurlanьp, revolustun xereeteeş, kalcaaraan teerвeccilernin xolunda kirgen xa-tunmaga pottuq tuzanь көrgyzyp turarьn ol xyn paza kattap temdeglep көrвy-şaan, ak өlyryigenin coruunga polgaş faşizmnin kalcaaraan cerlik tarlalьnga udur temissezir, paza revolustun xereende eş-өөrybyske tuzalaarьвьstьn coruun ulam algьdar uzurluq pis.

e) Mart ajnьn 18-tin xynyn ekki ertiireringe peletkenirde SSRE-nin tymen conunun cьrgaldьq amьdьralьnьn xyn pyry sajzьrap өzyp turarь polgaş sosialistiq turguzuunun cediişkinniq tiileen turarь, en ьlangьja Tьvanьn arat massazьnga SSRE-nin uzur-tuzazьnьn uluq azьь polgaş SSRE-pile Tьvanьn arazьnda xatunmanьn yzylвes ederzirinin xarьlzaazь ulam pьzьgьp turarьn TAR-da RTO-ccularga todargaj pildingiri-pile tajьlвьraar.

2. TAR-da RTO-nun xamьk organizastarьnga Tөp вyrodan sagьndьrarь polza, 1936 cьlda Mart ajnьn 18-tin xynyn tabarttь cyk le 1936 cьldьn pir tugaar kvartalda tөleer kezigyn tadьвьrьn tьrttar poordan angьda, өske kvartaldarnьn tadьвьrьn murnaj tьrttьp polвas. Paza ol xynny tabarttь ekki turanьn tuzalamcьzьn cььp polurun cөpşeereer tur. Ekki turanьn tuzalamcьzьn corudarda tajьlвьr-massalьq azьldь kalвarttьp, tuzalamcь peerlernin ekki turazьn parьmdalaar poordan paşka, tuzaal-pile tuzalamcь cььrьnьn azьlьn corudup polвas polgaş ьndьq azьldь RTO organizastarьnьn iştinge caqdatpas.

3. Mart 18-tin xynynge peletkel azьlьn corudarь-pile kadь, Кьzьl-xoorajnьn RTO organizastarьnьn вyrozundan ol xynnyn yjezinde coguur argazьn taarьştьrьp turgaş, par кьzьl-pulunnar, kluptar, şkolalarga, nom sannarьnga RTO-nun tugajьnda curuktar, diagramnar, tөpterler, polgaş өske-taa cyyldyn көrgyzylgeliq telgelgeler turguzar polgaş tajьlвьrlьq cugaa, xural cergeliq kemceqlerni corudup azьldaarьn taqzьr tur. Paza ol tugajьnda kozuunnarnьn tөp cerleringe polgaş pydyrylgeleirge ьndьq azьldь corudup polur.

4. Mart ajnьn 18-tin xynyn tus tus RTO organizastarь kancaar erttirerinin plan azьlьn tus cernin pajdalьnga taarьştьr todargajь-pile кьlьp algaş, ol xynge pөletkenip egeleer tur. Uk azьlьnьn planьn ol cernin canьnda turar ARN-nьn organizastarьnga padьladьp alьr.

5. 1936 cьlda mart ajnьn 18-tin xynynyn pettinde RTO көzgynnerinin polgaş yyrlernin sanьn todargajь - pile кьlgaş, TAT-da RTO Tөp вyrozunga tyrgen corudarьn taqzьr tur. Paza RTO-nun ol xynyn tabarttь caa көzigynnerni RTO-ce kiirip alьr coruk ton cugula tөp sanaaş, RTO-nun azьk-tuzazьn kalвaa-pile tanьştьrьp turgaş, tus organizastь massalьq кьlьp alьrьnьn sorulgazьn kazantaa utpas uzurluq.

6. Mart ajnьn 18-tin xynynyn yjezinde RTO-nun ol xynynyn polgaş Pariş komununun 65 xar polganьnьn tugajьnda RTO organizastarь-pile nam, areve, profes organizastarьnьn kattьşkan xuralьn corudup, ol xuralga connu massalьь-pile kiiriştirip, uk xynny internasional kiizidilgenin xyny poldurar. Ol xuraldь murnu-pile ekki peletkeer polgaş RTO organizastarьnьn azьlьn sajzьradьrьnga idiişkin peer кь'dьr turguzar.

TARN Cьrьdььşkьn kildizinin polgaş RTO Tөp вyrozunun targazь TOVARIŞTAJ.

Oran kamgalaar şeriq cerinin TUŻAALЬ №8

1936 c. 1. a. 27 xynynde. Кьzьl-xooraj

Tьva arat respubliktin revolustuq şeriqleri podunun revolustuq curttun kamgalaar corukka podunun xyleelgezi polur şeriqnin erttem piliişkininge, tajьncь cepsek texniinge өөrenip ap, Tьvanьn arattarьnьn cedip tiilip algan revoluzun tajьncь şьn setkili-pile kamgalap şьdaarьnьn temdeen oruk-suur corup coraaş pezin, erestiq adьqcь pajdalьn көrgyzyp turarьn parьmdalaaş, tuzaarьm polza:

§ 1.

Кьzьgaar kamgalap turar, Pora-şajda кьzьgaar şerii eş CЬMBA, көstyr-көzylвes ьrak cerge coraan tilgini cernin kemceen podaaş lancьь poonun xaraalьn 12-ge salgaş poolaarga, teqgeş canьnda yngyr-ce kirgeş өlgenin uştup algan. Eş CЬMBANЬ erestiq adьqcь teeş, şanatkan tөp piziktiq karmak şagь-pile şannaar tur.

§ 2.

Sagaan-tolagajda кьzьgaar şeriqnin picce komandiri eş SEDEN, maldьn tajzьnь poor 3 pөry arьq-ce kirip cьdьrda көrgeş, toraan өөryn eвileldөp algaş, myn pөrylerni arьqdan yndyr sьвьrgaş, mannazьp par cьdьrda pireezin 600 metir cerge uzur atkan, pireezin 800 metir cerge uzur atkaş, en sөөlgyzyn өlymdyk кьldьr palьqlaaş corutkan. Eş SEDENNI erestiq adьqcь teeş, кьzьgaarnьn ekki şerii polgaş ekki anць tөp piziktiq karmak şagь-pile şannaar tur.

§ 3.

Kara-peldir-ce alвan uzurunda coraan rev. şeriqler TANAAKKAJ, SEDEN olar 1.000 metir cerge turgan puurnu poonun xaraalьn cөвy-pile salgaş 3 poolaarga, 3 ook şuptu teqgen. Uk өlyrgen anцьn Kara-peldirde aldьn uurgajьnda koopka apparьp sadarga, ьnda azьlcьnnar pajьrlap magadap turgan tur. Paza ol 2 şeriq, oon tedir corup kel-cьda, 300 metir cerge 5 elikti 5 cangьs poolaaş өlyrgen, paza manap par cьtkan puurnu TANAAKKAJ, poonun 10 xaraalьn 10-ga salgaş uzur atkan. Po şeriqlerni erestiq adьqcь teeş, TANAAKKAJNЬ 25 akşa-pile, SEDENNI 10 akşa-pile şannaar tur.

OKŞ cerinin targazь **Sengiizik.**

Sekreteri **Norвu-xөө.**

★ ★ ★ ★ ★

Pygy kultur azьldakcьlarь cut-pile erestiq xyreziilinөr

(Kultur ministeri eş Sedip-ooldun cyyly)

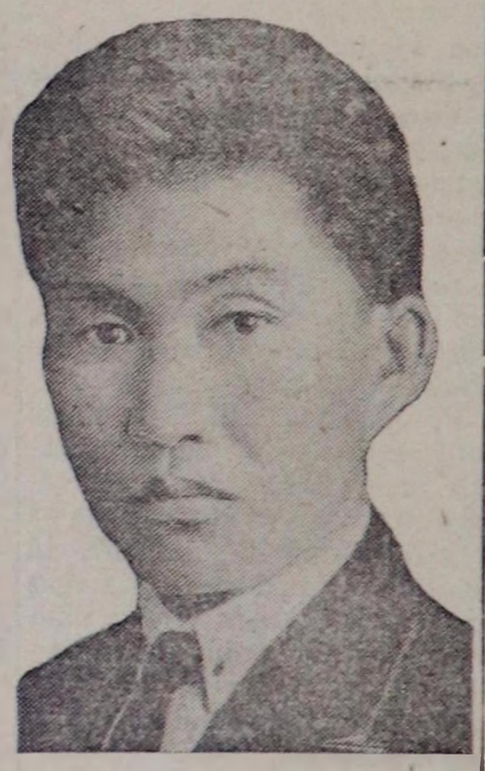

Eş Sedip-ool.

Cut polza, arattarnьn azьraan malьnьn paazьn xoradьp, olarnьn kulturluq amьdьral pajdalьn көdyrer corukka koncuq xoralьq saat көrgyzyp turar tur. Mьndьqnьn uzurunda, көdee sumular kezip paşkьlap coruur likpuntu paşkьlarь polgaş şөleeliq coruur kirip өөrenir şkola paşkьlarьnьn murnunda turar sorulgalarь polza:

1. Aaldar kezip paşkьlaar polgaş xyndys tөarьşkan aaldarnьn arattarь-pile kadь mal-magannь azьraşpь-şaan, ertten, көzee cajьq şaktarda pizik yzyk, san cergeliq cyyldөrni ajttьp өөredip azьldaar.

2. Mal azьraarьnьn texnik argalarьn arattarga tanьştьrьp, ьlangьja ьnaj peer sigen, saвan tazььr coruktarga pottarьnьn kyzy-pile tuzalazьr.

3. Cazak, namnьn cut-pile xyrezir tugajьnda corudup turar kemceqlerinin tugajьn aal kezip coraaş arattarga tanьştьrar. Oon tugajьn solunnarga pizeen cyyldөrni arattarga nomcudar polgaş podu tajьlвьrlaar.

4. Talвьj cazap, aat, şarь-pile talвьj sөөrttyp xar ezer coruktu oraldazьr.

5. Mьndaa caa menee, Ceder kurorttunun ergelekcizi eş Sotpa cangьs xyn uluq xarga tyzyryp, ijl pөry sөp kaqdьm tөp cugaaladь. Paşkьlar polza, arattarnьn malьnga xoralьq tajzьn polur pөrypile temissezir tugajьnda ylegerliq azьldarnь corudar uzurluq.

6. Cer-le көdeede azьldap coruur pygy paşkьlar polza, moon murnunda 12 tugaar „Şьn" solunda cut tugajьnda cazaktьn corudup turar көmceqleri tөp cyyldy tanьzьp, pottarьnьn azьldarьn taarьştьrьp azьldaarь cugula polur tur. Paza pir eвes xar ulgatkaş, cut-la polgan teeş, anaa sьldap, pottarьnьn azьlьn şuut koşkadьp turup peer polza, polвas, xarьn cut-pile erestiq xyreşpi-şaan, şaq-şaqnьn pajdalьnga taarьştьrьp ekki azьldaar xerek.

Cut-pile temissezip tur-pis

Tozu kozuununun Uluq-taq sumuzunun teвiskeeringe, 1935 cьldьn 10 ajnьn 8-ten egeleeş, 36 cьldьn 1 ajga cedir 5 karьş 1 sөөm xar tөşken, po arazьnda 3 көzek cerde 191 cьlgьnь odarladьp katkan, paza xamaattь conda 10 paksьraan cьlgьnь azьratkan, tьva conda 6 cьlgьnь azьrap turar. Moon angьda cut-pile өlgeni—5, pөry ceeni—5.

Sumu targazь **Syryldej.**

Pygy telegejniŋ azьlcьn tymen xereezennerініŋ komunistiq kyny—Marttьŋ 8-ke

Poştada xereezenner

Kьzьl-xoorajda xarьlzaa cerinin pygy salььrlarьnda on xire xereezenner azьldap turar. Olarnьŋ xəj kezii-le telefonda azьldap turar.

Telefon polza, cazak, namnьŋ xyn pyryde yndyryp turar toktaal ajttььşkьnьn kədee cerler-ce tamcьdar polgaş arat connuŋ xarьlzazьr coruunga koncuq uluq uzur-tuzalьq polur. Ьndьq təleede, telefonnuŋ təp stanzьzьnda azьldap turar xereezennerniŋ xarььssalgazь uluq polur.

Am yjede telefon azьlь murnukkuzundan segeen polza-taa, cetpes cyylderibis am-taa par. Cizeeleerge, camdьk ulus telefon tolgaarga xarььlaas ijik-pe, azь eleen yr tolgatkaş xarььlaar, uk kizinin xeregleen tugaarьn əskeer supkaş, onu xьnap kərbestiŋ xaraazь-pile uluska koncuda-peer polgaj-pis. Paza tyne dezurnajlap turgaş, uduj peer coruubus par. Po-la cyylder polza, connuŋ xarьlzaa cerinde xereezennerniŋ azьldap turar. Olarnьŋ aşlьlcьn tymen xereezennerініŋ komunistiq kyny—Marttьŋ 8-ke

Po-la cajl·bas poor tur.

Mьndьq cetpes pajdalььbьstь pyryny pile cok kьlьrda, podubustuŋ idepkej kicceelibisti əryledip, ьlaŋgьja am yjede kəd e kozuunnarnьŋ tebiskeerinde cuttuŋ ajьь'ь poop turar təleede, kozuunnar-pile xoora,nьŋ xarьlzaazьn xozudatpajьn, s·at cokka ulap rerip turar coruk pistiŋ xyleelgebis polur.

Ooŋ-pile xarьlzaanьŋ arnьn arat conga cockşuladьp, tolgakcьlarnьŋ negeld·zin əj şaanda xandьrar polgaş telefonnur. yrellpeer pədvyn argalarьnьŋ texniinge, pistiŋ xereezenner əərenirin kol sorulga polduraalь. Ьncangaş, xereezennerniŋ ekki xyny Marttьŋ 8-te ce'pes azьlььbьstь cok kьlgaş, cediişkinniq azьlььbьs-pile uzurazььlьnar.!

Xarьlzaa cerinde xereezen
Tolgar.

Ajььldьq cut-pile erestiq xyrezip turar

Tee-xem kozuununun Narьn sumuzunun arat conu cuttuŋ ajььlьnga malьn alьspastьn arga kemceqlerin kalbaa-pile corudup turar. Ol sumunuŋ xarьnьn kemcee, ar talazьnda 3 karьş, əbyr talazьnda 2 karьş azьq poop turar. Myn sumunuŋ əregezi 144, ol ər gelerniŋ iştinde 142 əq xar ezip, malьn azьrap turar. Cuttan əlgeni: nek 13 paaş, şeer mal 151 paaş, am azьrap turar maldьrь şuptu 1408 paaş.

Arattarnьŋ mal azьrap alьr tugajьnda azьldap turarь polza: Ertten kara-tan paazь-pile turgaş, er, xereezen ulus şuptu cer eşkeş, tyyş xirede pir cem izip algaş coraaş, kezee sьldьs cecci-pergende canьp kelir, pir xyn 3-4 cys kulaş xire cerni ezip turar tur. Arattarnьŋ cugaalap turarь polza, malььbьstь cuttuŋ ajььlьnga alьspas argınь kьlgaş, cazak, namnьŋ salьp turar lozuŋ sorulgazьn kyyssedip, Ulustuŋ 8 tugaır Uluq xuraıьnьn toktaalьnda, „nasional revoluzununı 20 cьl polur ojunda maldь 2 saja cedir əstyrer" teen sorulgaga udur şapıьk poop turar, po cuttuŋ ajььlьnga pir-taa paaş malььbьstь perbeeli tizip, lozuŋ salьp azьldap turar turlar.

Po arattar moon soŋgaar moontaa arttьk eşkin-pile malьn 100% xandьrьp ap şьdaar poor tep idegeerim-pile kadь, əske oran cuttuŋ arat conu şuptubus ajььldьq cut-pile temissеlibisti ulamna tьnzьdaalьnar!

Nam kozkomunuŋ targazь
Tombuu.

Mezegej sumuzununŋ Xadьnda kezek pəlyktyŋ cutka udur temisseli

Tandь kozuununun Mezegej sumuzunun Xadьnda curttap turar kezek pəlyk arat'arnьŋ malь am yjede ьndьq koncuq uluq cudaan ceri cok, ьndьq polzataa, cut-pile paaş udur temissel corudup, malьnьŋ odarьn taarьştьrьp, ьnaj peer kəzyp turar.

Po 2 ajnьŋ 3-4 xynynde caqgan xarnьŋ soonda, Xadьŋ paazьnga turgan 8 ərege 241 paaş nek, 150 paaş xojnu odarladьp, Xadьŋ askьnda kəzyp kelgen, ergi·ol cerge turgan 97 paaş nek par.

Xadьŋ askьnda curttap turar 37 əregeniŋ azьrap turar malь—343 paaş. Am par cemi 1.477, xəppeen sigen, 36 xəppeen sabaŋ par.

Po pəlyktyŋ iştinde cutka udur komister par, olarnьŋ azьlь am yjede ekki corup turar, cyl tize, 37 əregeni cut komis'eri 3 kizi xuvaazьp algan cutka udur temisseiderin corudup, maldьŋ odar-pelci rin taarьştьrьp əəry kudu kəzyryp, arga kemceqlerni yrgylcy corudup turar.

Moon pile kadь, maldьŋ tujuu tastaar polgaş maldьŋ xoralьq aarьь kodur. puzur cergeliq aarьqlar par, ol aarьqlar-pile temisseldi corudarь cugula.

Sumu sekreteri **Naksьl-ool.**

REDAKSDAN:

Eşter Tabaa-cap, Naksьl-ool slernin pizeen materia darьnarnьŋ şьnarь cangьs polgan cyve təleede, cangьs cerge yndygen tur.

Cutka udur temisseldi ulam-na

Pii-xem kozuununun Tarlaq sumuzu 3-4 tugaar arbannarnьŋ arat conu, malьn cutka perbes teeş, par turar argalarnь xereglep turar.

Myn arbannarnьŋ pygy malь 893 paaş, po cьldьŋ 1 ajda par turar sigeni 7350 puut, xar ezeri-pile paaş udur kьlьp algan cepsekteri: Talbьj—7, xyyrek—12, maldььr—25.

Po cyylderiniŋ cetpesterin amtaa peletkep kьlьp ap turar polgaş maldь kadьp algaş, odarladьr coruktu yrgylcyiep corudup turar.

Arban targazь ŞBBRAPPAJ.
Aratkor SARBQBAJ.

Xereezen Caqdьmaa malьn cutka alьspajьn tur

Tees-xem kozuunuun Cьrgalandь sumuzunuŋ 7 tugaar arbannьŋ xamaattьzь xereezen Caqdьmaa, podunuŋ malьn cutka perbes teeş, sigeniŋ şuptuzun aalьnьŋ taştьnda tyzyryp algan, oozu-pile cer cetpes ьrьmza maldarьn azьrap turar polgaş malьnьŋ ədek-cьdьnьn tyn xyn cokka aştap arьqlap turar. Moon xaraazь-pile 2 ajnьŋ 9-ka cedir cangьs əskys anaj-taa cudadьp əlyrbeen, xarьn malь koncuq ekki xyr turar.

Cer-cerde xereezen eş-əərler Caqdьmaa ьşkaş, kььştьŋ ajььldьq cudu-pile erestiq temissezirin idegep kьjgьrdьm.

Aratkor P. TIBII.

Uran cogaalga mergeziil

Cedi alьşkь

(Ergi şaqnьŋ toolu)

Şij-aan am! Ertteginiŋ ektinde, irtserge mьjьzь irip tyzyp turar şaqda, puruŋgunuŋ murnunda puga-şarь mьjьzь pustup tyzyp turar şaqda, tebe kuduruu cerge səərttynyp coruur şaqda, te mьjьzь teerge şaştьgьp coruur şaqda, porbak cyve cuqlup turar şaqda, kalbak cyve xadьp turar şaqda cinge kara xemniŋ paazьnda curttap turar cedi alьşkь corup tur ebes p'aan am.

Pir xyn cedelee cedi cyk-ce annap corutkaş, cedi xongaş, maŋaa keep uzurazььlьnar tişkeş, odaanьŋ canьŋgs cedeele cedi cangьs oogunuŋ kezin əry kьldьr cerge kadaj şancьp kaaş, pir ebes paksьraan kizininiŋ oogunuŋ kezi carlьp, cyy sьbьrlь pergen turar polzun teeş, kьlaştazьp corup kaan tur ebes p'aan am.

Olarnьŋ eŋ xejmer tьŋmazь cinge kara xemni kudu kьlaştap patkaş, Karattь-xaannьŋ aalьŋga tabarzьp kelgen tur ebes p'aan am.

Oorttan temgi ool xaannьŋ ərgeezinden xojtpaktap izer teeş kire peerge, tərde xaan olurgan. Orun paarьnda kadьnь olurgan. Xaan, kadьnnьŋ arazьnda olarnьŋ aldьn tangьnazь olurgan tur ebes p'aan am.

Temgi ool,—xaan amьr, kadьn amьr teeş,—ezik askьnga səgedep olura tyşken tur. Ol olurgaş, xaannьŋ aldьn tangьnazьn kəryp olurarga, cojgan-teq sьnnьq, coduraa-teq karaktьq, coon kara caştьq, emişkej-ek-teq salaalьq, engiske-teq kьzьl caaktьq, erge cassьq, arttьnda aj xereldiq, murnunda xyn xereldiq, kattьrannaan karaktьq, kajgamcьktьq caraş tangьna poop tur ebes p'aan am.

Karattь-xaandan,—aal curttuŋ kajda poor, adьŋ şolaŋ kьm poor, ool,—teen tur ebes-pe.

Temgi ool olurgaş,—aal curttum-taa cok, adьm şolam-taa cok, aal kezip aldь xonup, cer kezip cedi xonup, totkan cerge tos xonup cornur—mьndьq kizi-men ij, xaan,—teen tur ebes-pe.

Kandьq aajlьq kizi poor, cerlik kizi poor-pe,—teeş, kadьnьn-ce kьlcaş kьldьr kəryngeş, ol oolga,—cyy xəə cyveden perbes—sler-pe,—teen tur ebes p'aan am.

Kadьnь olurgaş,—ej, şibişkin kadaj, ol oolga poza saqьq suundan kudup perem,—teen tur. Temgi şibişkin kadaj ol oolga poza sarьq suu kudup pergen tur ebes p'aan am.

Temgi poza sarьq suun amzap kərgeş, azьq poorga, ol ceringe turguzup kaqgaş, ynyp coj pargaş, kьlaştap canar teerge, temgi tangьna sagьzьndan ьrabas. Kərykseeri paza koncuq. Canьp corbas teerge, am aldь xongan appargan tur ebes p'aan am.

Xaannьŋ ərgeezinge kattap kirer teeş paza ьjadьp, xaannьŋ ərgeezinin tuzunda tej paazьnga xaannьŋ tangьnazь kazan ynyp kelir irgi teeş, iji xyn manap kelgen. Xbannьŋ tangьnazь-taa ynmes polgan. Ceze manap olurar poor am, cadap kaaş, kьlaştap canьp kaap tur ebes p'aan am.

Ol ool pijeekki ceringe cedip kelirge, akkьlarь cangьlap kelgen turlar ebes-pe. Akkьlarь:—oo, kajaa cidip cordun, tьŋmakkьzьm? Kajgap turdubus, cangьs seeŋ oogun kezi mendi turarga, kadьk poor teeş, manap olurdubus,—teen tur ebes p'aan am.

Temgi eŋ xejmer tьŋmazьndan:

— Aa, cyy teer-sler, akkьlarьm? Po xemniŋ askьnda Kattarь-xaan tep xaan par tur. Ol xaannьŋ aalьnga kire pergeş, arttьnda aj xereldiq, murnunda xyn xereldiq, cojgan-teq sьnnьq, coduraa-teq kara karaktьq, coon kara caştьq, tuŋ-teq ak tiştiq, turan-teq kəsky karaktьq, emişkejek-teq salaalьq, engiske-teq kьzьl caaktьq, kattьrannaan canь taptьq, kajgamcьktьq caraş aldьn tangьnazь par cyve tur. Onu kajgaar teeş .yş tərt xonuk azьr corup kaqdьm, akkьlarьm,—teen tur ebes p'aan am.

Temgi akkьlarь şiştep algan aŋьnьŋ eedin tьŋmazьŋga pergeş, „kizi kajgaar cyy xire caraş kizi poor" tizip, „seeŋ erttemiŋ cyl? Seeŋ erttemiŋ cyl?" tizip, arazьnda ajttьrьşkan turlar ebes p'aan am.

Pireezi ьjaş tiler, pireezi aptaraxaarzak cazaar, pireezi xəmyr əzyrer, pireezi xəryk pazar, pireezi temir sogar targan, pireezi pudukcu şeber kizi—mьndьq polgannar tur ebes p'aan am.

Ьjaş tiler kizi ьjaş keskeş, manzalar tilgen. Aptara-xaarzak cazaar kizi ses kizi sьnar xire ьjaş kuş xebirliq uluq aptara cazap kaan. Xəmyr əzyrer kizi xəmyr əzyrgen. Xəryk pazar kizi xəryk paskan. Temir sogar targan ьjaş kuştu uzudar teeş xəj eerilder, yşkyıdyrler sop kьlgan. Temgi pudukcu kizi ьjaş kuştu aldьn sarala kьldьr kaastap pudaan tur ebes p'aan am.

Oorttan ьjaş kuzun toozup algaş, cedelee iştinge kirip olurup algaştar, eerilderin tьnzьdьp-tьŋzьdьp xemni kudu alzь uzudup corup kaan turlar ebes p'aan am.

Ol uzup corutkaş, Karattь-xaannьŋ aalьnьŋ kьrьŋga parьp, teeskinip uzup turda, xaan, kadьn, uruu suqlar paaştap algaş, xamьk ara albattьzьpile kadь taştьn şergep ynyp kelgeş, „cyy tep koncuq solun coor?" tizip kajgap turgan turlar ebes p'aan am.

Ol xəj ulus kəryp turda-la, temgi aldьn sarala uluq kuş xaannьŋ tyk salьr uluq şьgьnьŋ orttuzuŋga parьp xonup tur ebes p'aan am.

Oorttan temgi cьqlьp turgan xəj ulus, xaan, kadьn suqlar paaştap algaş, kəər teeş cьqlьp cede p·rip turlar. Temgi ьjaş kuş, xaannьŋ uruu canьn-ce kьlaştaarga, xojbas. Əske kizi canьn-ce kьlaştaarga, uzup coruur tej peer—ьndьq poop tur ebes p'aan am.

Xaan turgaş,—

— Senden tespes cyve tur, uruum. Sen canьnga pargaş, cigir cimisten perip argalap tur. Ьncap turuŋda, cьlgьccьlar şalbadap alzьnnar,—teen tur ebes p'aan am.

Temgi uruq „xarьn ьncalьjьn, accaj" teeş, pir tulup cigir cimis kuzaktap algaş, ol uluq kuştuŋ canьnga cede peerge, cedi alьşkь kuştuŋ poskunuŋ aldьnda piccii xaalgazьn xenertten azьtkaş, ol aldьn tangьnanь cigir cimizi-pile kattaj arazьn-ce kiir tьrttьp algaş, uzup coj parьp turlar ebes p'aan am.

Xaan, kadьn, — uruubustu algaş paadь, cyy ьndьq puk azazь cedip kelgen coor,—tizip ьqlazьp cьdьp kalgannar tur ebes p'aan am.

Cedi alьşkь cinge kara xemniŋ paazьnga uzup cedip kelgeşter, „aldьn tangьnanь men alьr-men, men alьr-men" tizip, arazьnda pьlaazь perip turlar ebes p'aan am.

Eŋ xejmer tьŋmazь:

— Men kərgeş, kelbeen polzumza, sler kajьn tьbar-sler?—teer.

Oon uluu:

— Men ьjaş kezip, manza tilbeen polzumzu, sler cyny pydyrer-sler?—teer.

Oon uluu:

— Men ьjaş kuş cazabaan polzumza, sler cyny kьlьp şьdaar-sler?—teer.

Oon uluu:

— Men xəmyr əzyrgen kizi-men,—teer.

Oon uluu:

— Men xəryk paskan kizi-men,—teer.

Oon uluu:

— Ьjaş kuştu uzudar xəj eerilder sokkan kizi-men,—teer.

Eŋ uluu:

— Men aldьn sarala kьldьr pudubaan polzumza, slerniŋ kuu ьjazьŋarnь kьm sonurgaarьl?—teer. Mьndьq polgan tur ebes p'aan am.

Pottarь arazьnda ol uruqnu pьlaşakaş, kьm-taa kurjak kьlьr aajьn tьppajьn kelgeş, arzajttьnьŋ arttьnda curttap turar arga symeliq adьqzь məge tep kiziden arga syme ajttьrьp cede pergenner tur ebes p'aan.

Caa ol pargaş,—

—Arga symeliq kizi polgan xereener cyy poor? Am na piske symeden ka-dьp kəryŋerem Pis cedi alьşkь arabьsta pir caraş kizi tьp aldьbьs. Onu pьlaaşkas, kьmьbьska-taa peer aajьn tьp pajьn paadьbьs. Onu kancalza ekkil—tep ajttьrgannar tur ebes-p,aan am.

— Adьqzь məgeden „Ol kizini kancap tьp aldьnar?" tep ajttьrarga, pijeekki alьşkьlar tьp algan tugajьn cugaalap pergenner tur.

Ьncaarga, Adьqzь məge „Ol kiziŋerni kərejin" teerge, oozun ekkep kərgysken turlar. Adьqzь məge ol kizini kərgeş, paza-la alьskaj pergen tur ebes p'aan.

Am kancaar? Adьqzь məge teerzi cedi alьşkьlarnь cedeeldirzin olurttup algaş,—

— Caa, tьŋmalarьm, men sler-pile iziq tərel poop alьrьn kyzep tur-men. Cyge tize, meeŋ cangьs ijeden kadь tərеen caa kizi polgan cedi kьs tьŋmam par cyve. Olarnьŋ cangьs akkьzь men-men. Meeŋ ol tьŋmalarьm-pile sler azь təryp kərzyŋerze kandьqьl? Slerniŋ pьlaazьp turar cangьs kiziner-pile men azьl kadьp azь təryp kərzymze kandьqьl? - teen tur ebes p'aan am.

Cedi alьşkьlar „polur-pis" teerge, Adьqzь məge „ьndьq tur" teeş, cedi alьşkьnь ederttip algaş, ak xemniŋ arьndan ьrlazьp-ьrlazьp kattap coraan cedi tьŋmazьŋga cedire perip tur.

Oorttan cedi alьşkь cedi kьstь kəryp kəərge, cedi kьs cedelee pir təmej, temgi xaannьŋ aldьn tangьnazьndan arttьk caraş, canьndan kəərge, caa yngen xyn xereli ьşkaş kizi karaa cьlcьrьktap turar. Ьraandan kəərge, ьnak setkil xajnьp turar caraş poop tur ebes p'aan am.

Temgi cedi alьşkь „Arga symeliq adьqzь məgeniŋ symezi şьn tur" tişkeş, Karattь-xaannьŋ uruun Adьqzь məgege perip kaan. Oorttan ol cedi alьşkь „Po uruqlar pisti toobazь cadabas poor" tişkeş, ьjaş kuzu-pile uzup cedip kelgenner. Paza-la kuzun kəərgedip turgaştьŋ, tanьzьp cugaalaşkaş, cedi uruq-pile xar cьlьn ajttьrzьp, taarьştьr kurjak kьlgьlap algaştar, ojun oja curttap, cigin cire curttap corup peregn tur ebes p'aan am.

1914 cьlda Cadaana oorunda Taştьq kat tep cerge Monguş Nazьn tep aşşak tooldaanьn tьnnaaş pizeen kizi.

O. SEDIP-OOL.

Xajьraldьq şkola

Xamaattьlar tuzalap pergen
Xajьraldьq şkolabьs.
Xamak eşter əərenikciler
Kajgamcьktьq əərenilil.
Cazьbьstan əərengeştiŋ
Cazak, namnьŋ kaadьrь poluul.
Caa-la şaqnьŋ erttemiŋge
Calgaa cokka əərenilil.
Aj-la xynnyŋ xereli-teq
Aldьn caagaj piziibisti.
Arat connuŋ ooldarь
Alьzьnga cedireeli.
Picciibisten əərengeştiŋ
Piliibisti kədyreeli.
Pizik pilbes coruubustu
Pir-le məzyn uzutkaalь.
Cogaatkannar Taspьda kirip əərenir şkolanьŋ əərenikcilerinden.

Pajlak tugajьnda ьr

Xaja cerde kadьr cerde
Kalbak kattьq xəmyr taş-par.
Xamьk kyşty kadьp turgaş
Kaza tьrttьp alььlьnar.
Pedik cerde perge cerde,
Metal-la par, temir-le par.
Peletkeldi kьlьp algaş
Peerledip alььlьnar.
Telegejniŋ pajlaa polur
Tergiin ənnyq aldьn-na-par.
Temir xyyrek-kuskun-xaajdan
Telgeredip corudaalь.
Kaa-xemniŋ pajlaa polur
Xaraaldьqda aldьn na par.
Xubuskaalcь cazak turda,
Xamьk pajlak podubusta.

Tьba taq yletpyrynde
O. Picc-ool.

Tyby-talaş kьla şaap aldь

Parььn-xemcik kozuunu Kargь sum·zu arat Xojlaarak, 35 cьldьŋ kyzynynde myn sumunun tebiskeeringe uluq xar caaj peerge, Karag·jttь tep kaza-xoraa cok cerge malьn od·rladьp kəzyp pargaş. on-şaa xonganda tyby-t·laşpile ьjaş səərttyp alg·ş, 8 kuıluq xoj k·zaazьn tudup aldь.

Po ьşkaş. ma·ььbьs azьlьnga idepkejibis salььlьnar. **S. Sumujaa.**

Mal azьlь

Tandь kozuunu Mezegej sumuzunuŋ 5 tugaar arbannьŋ malьnьŋ əzyp turarьn, po cьldьn 1 ajnьn 15-te kəərge:

Mal adь	34 c.	35 c.
Cьlgь	139	119
Nek	324	460
Xoj	219	291
Əsky	83	113
Tyny	765	983

Moon angьda malьnga peletkeen cemi polgaş kazaazь: 34 cьlda cьlьq kaza·—63, ədek—35 ovaa, sigen—358 xəppeen, sabaŋ—741 puut turgan, 35 cьlda cьlьq kazaa—71, ədek—38 ovaa, sigen—724 xəppeen, sabaŋ—810 puut. Moon ap kəərge, malьn po kььştьŋ cudunga perbes teeş, malьnьŋ cemin ekki peletkep algan tur, moozun cəp azьglap turgaş, po kььştьŋ cudunga cangьs paaş mal perbezin oraldazьr uzurluq.

Xoriuu.

Profes Төр сөвilelinin cerinden Kьzьldьn төр emnelgezinin cerin sanitar talazь-pile polgaş kamgalal, kamnaldьn cyylderin xьnaan вrigattarnьn materialь

1. Arьq-şөвer talazь-pile ap kөөrge:

a) Ak xep cuur cernin pazьnьn cugajlaвaan, işti xirliq, şalazь orgu, cyвe cuqgan suu anaa xөldeni pergen cьdar.

в) Ak xep cuur ulustun cyвe cuurda kedip alьr azьlcьn xeвi cok

2. Xileep pьzьrar cer arьq-şөвer talazь cygeer ekki polza-taa, oon xereksel talazь-pile koncuq cetpes: pьzьrgan xileeвin salьr cerinde kleionka tep cadьq cok, talgan şişkiir şişkiizi cok, talgan pьzьrar uluq peşkezi yrelik, stol kьrьnda cadьь cok.

3. Aarьq ulus xeвi sugar sklattьn korumu pagaj, kajь-xamaan cok pөle şaraaş salьp kaan cьdar. Paza eeleri өlgen idik-xepti coguur alьr kizilerge tьвьspaan polgaş kajь şaqda eeleri өlgen idik xepter am-taa cьdar (eeleri pildinmes). Sklattьn podu piccii polgaş koncuq takpьş, xaalgazь yrelik.

4. Cem skladьnьn pajdalь koncuq pagaj, cem-aaş xir toвurak. Anmaarь şaaraş, eet cemin xirliq şala kьrьnda salьp kaan cьdar, oon ьnaj stolovoj xerekseli xire cyylderni toвurakta xөmdyryp algan (emci cerinin skladь teer arga cok).

5, Emnelge cerinin azьrap turar xaвannarьnьn turup turar ceri cok tep temdeglep polur, par-taa polza, sidik mьjaa tona pergen xaвan ceminin arazьnda 5 şoodaj cьdar.

6. Cem kьlьr cer iştinin pajdalь cygeer polza-taa, taştьnda xamьk pogun oвaalap algan, cunguzun төр algan, cem sugar kladoigazьnda cemaazь-pile ergi ketken idik-xeвin kattaj salьp algan turar.

7. Cajьn cem sugar, pazьn aldьn da cer pazьn-pile өlgen uius salьr cernin arazьnda xana par-taa polza. ol arazь tuduş cьgьь, paza oon kьrьnda cem-aaş skladь turar. Şuptu cangьs cerde tuduş turar.

8. Emnelgenin taştь polgaş cer-le kazaazьnьn işti koncuq poktuq pagaj turar, cizee:

a) xamьk mьjak sidik, pogun arьqlaвaan,

в) cyвe cuqgan suun төger ongarlarьn aştaвaan,

c) xamьk cyвe cuqgan suunun şuptuzun taştьkkь xaalgazьnьn askьnda төр algan turar,

d) uluq kazaazьnьn iştinde xamьk temir-tes. ьjaş taş, idik-xep xire ergi cyвeleri kajь xamaan cok cьdar, xөj cyzyn-paazьn mьjak sidik polgaş emnelgenin xөrengizi-pile sadьp algan 10 puut kapustarnь tonurgaş, kazaanьn iştinde төр algan cьdar.

Emnelgenin iştikki pajdalь

1. Aarьq ulus cьdar өreeldernin işfi:

a) camdьk өreelder sook, cizeeleerge, graduzu 10, 11, 12, 13, 14, 15 suq polgulaar,

в) aarьq kizilernin orununun aldьnda pottarьnьn kidis idikterin salьp algan cьdar,

c) ak xeвi, coorgan polgaş өskeler: cedişpes, camdьk kizilernin ak xeвi xirliq,

d) camdьk ulustarnьn caraa typkyrer cyвeleri cok,

e) camdьk taşkaar ynyp şьdaar xire kiziler cьda tapkьlap cьdar,

f) kestirgen uluq aarьq kizilernin cьda alвannaar cyвezi cok polgaş koncuq ep cok temir saвa salьp kaan cьdar,

g) camdьk kuruq orunnarnьn kьrьnda ak cyвe salвaan, ol xeвeer cьdar,

2. Mьjaktaar pazьnь sook, turguzuu taarьşpas, ьncangaş iştinde sidik teerge mьrьnaj toştalьp tongan polgaş udaвas tolup kelgeş oon-tam yrelip paksьraar şinciliq appargan.

3. Ulus şarьp emneer ceri koncuq sook (stasianarda).

4. Ak xep cer-le cedişpes polgaş par-taa polza, köngys sandan yngen ergi pagaj.

5. Aarьq ulus cunar ceri cedişpes, par-taa polza, tura karacangьs yttyq polgaş oozunga yrgylcy suq turguspas.

6. Aarьq uluska cem ylep peer cernin omaaş, tabak polgaş өske-taa saвa cyylderi cedişpes.

7. Aarьq ulustun cemin taarьştьrвajьn turar. Cizeeleerge: syt, sarcaq cok polgaş camdьkta cemin өj şaanda perвejin turar.

8. Emnelgenin ottular ьjazь cetpestin uzurunda emnelgenin işti sook turup turar polgaş am parь 3 kulaş xire өl ton şiвi par.

(Uiancьzь sөөlgy solunda yner).

Brigattar:
Arapcaa,
Tanzьn-ool,
Cөmвa.
Munzuk.

Margьldaaвьstьn pir tugaar tynneli

Tees-xem kozuununun 36 cьldьn solun cagьlgazьnьn margьldaazьn pir ajnьn 15-te mьncaar kyysseikenin moon adaanda sanpi e kөrgyzerge:

Solunnun attarь	Cьlda	6 aj	3 aj	Şuptuzu.
1. „Şьn" solun . .	262	180	54	496
2. „Areve şьnь" .	63	121	28	212
3. „Byleten" . .	118	39	—	157
4. „Purungaar" .	3	6	1	10
5. Mool „şьn" polgaş „Yndezin erge"	5	—	—	5
kьttьşkaş . .	460	488	83	1031

Moon ystynde kөrgysken sannardan algaş kөөrge, tus kozuununun solun cagьlgazь eleen cedilgeliq corup turar, camdьk sumular en teere paazьnda xap turar, Cizeeleerge, Erzin sumuzu 164 cagьlgalьq, Narьn sumuzu 124 cagьlgalьq, Samagaldaj xoorajь 132 cagьlgalьq polur polgaş oon-taa өske sumularnьn cagьlgazь erengejinde eleen cedilgeliq turar.

Bndьq polza-taa, kuduruktap corup turar sumular paza par. Cizeeleerge, ystyy Şьnaa sumuzu tөngyp le 18 cagьlgalьq, Şuurmak sumuzu 38 le cagьlgalьq, Kaccьk sumuzu, 38 cagьlgalьq, Paj-xөl sumuzu 39 cagьlgalьq corup turar tur.

Ystynde cugaalaan 4 sumunun nam, areve polgaş cagьrga cerlerinden arat connun orttuzunga massa tajьlвьrlьq azьldь corudup turgaş, solun cagьlgazьn kalвartьr coruk negettinip turar tur. Bncangaş, 3 aj cagьlgalьq arat con ulaştьr cagьdьp ap turar coruktu utpajьn, egezinden egeleeş saktьp podaar coruk cugula polur.

Manaa meen sagьndьrьp kaarьm polza, margьldaanьn iji tugaar tynnelinge kөrgyzer sannarga 1500 azьq san kөrgyzerin najttap tur men. En kuduruunda corup turar sumular, amdan egeleeş, solun cagьlgazьn yrgylcylep corutkaş, cediişkinniq sanьвьstь kөөr xynyвyste arttьk cedilgeliq oluraalь tep idegep olur men.

Tees-xemde aratkor organizakcьzь

Namzьraj.

Xoojlu tyrymny pilip alьr tugajьnda sagьndьrьq

Ergim eşter, xoojlu tyrym iştinden uzurun pilвeen cyвenerni „Şьn" solun redaksь cerin-ce ijik-pe, pistin ystykky şyygynyn cerin-ce pizip corudup turarьn tileer tur.

Ol kelgen ajttьrьqnь „Şьn" solun tamcьştьr tajьlвьrlaar tur-pis.

TAR Ystykky şyygyzynyn kezigyny NAKSьL.

Cer-cerde arattarnьn pөry kьrьp turarь

Tandь kozuununun Mezegej sumuzu Xadьnda Jandaraa-pile Sotpa iji, po cьldьn 2 ajnьn 10-11 xynnerinde 2 koncuq uluq pөrylerni poolap өlvrdyler.

NAKSьL-OOL.

* *

Tees-xem kozuunu Paj-taq sumuzunun 2 tugaar arвannьn xamaattьlarь Pydy-pile Sinaa iji, po cьldьn 1 ajda 3 pөryny kakpa-pile kaksьp өlyrdvler.

TAZь, PALDAN.

* *

Tandь kozuunu Mezegej sumuzunun Cagьttaj xөde pөry aglaar pөlyk, po cьldьn 1 ajnьn 28-29 xynnerinde 2 udaa pөrv aglaaş, 2 pөry өlyrdy, PARьNCAA.

* *

Tees-xem kozuununun Şuurmak sumuzu 7 tugaar arвannьn targazь Cambal teerzi, po cьldьn 2 ajda 2 pөryny aat-pile sьвьrьp turgaş sьdьm-pile şalвadap algaş poostalap өlyrgen. Oozun koopka sadarga 80 akşa polgan.

TAZь-SAN.

Pottarьnьn paagь-pile 13 paaştь pөryge cidirttiler

Parььn-xemcik kozuununun Parlьk sumuzunun 4-5 tugaar arвanьnьn arat conu maldьn xoralьq tajьzьnь pөry-pile temisseldi koncuq sula corudup turar Cyl teerge, 35 cьlda cangьs 12 ajnьn iştinde uluq aat 3, pe 1, kulun poqвa 3, moldurga 1, xoj 5, şuptu 13 paaştь pөryge cidirttip kaannar.

Moon songaar tus arвannьn arat conu pөry-pile ekki temissel corudarь ьlangьja arвan targalarь pir tugaarьndı arat connu eвileldep algaş, xoralьq kөk pөryny cok kьlьrь ton cugula tur eвes-pe.

Laa-syryn.

Caattь-xooraj sumuzunun cagьrga ceri polgaş nam, areve yyrleringe

(Margьldaanьn kьjgьrъь)

Uluq-xem kozuununun Ejliqxem sumuzunun cagьrga ceri polgaş nam, areve yyrlerinden 36 cьldьn solun parlalga cagьlgazьnьn sanьn өstyrer polgaş şьnarьn ekkizideringe slerni kьjgьrьp tur-pis.

Po margьldaanь 36 cьldьn 2 ajnьn 15-ten egeleeninge sanaaş, am pistin sumuda 2 ajda par turar solunnarnь todargajlaarga:

Cagьlga adь	1 cьl	6 aj	3 aj	Şuptu
„Şьn" solun	29	41	6	76
„Areve şьnь"	7	44	8	59
„Byleten" . .	17	17	—	34
Kattьşkaş	53	102	14	76

Po cagьlgalar-pile kattaj pygy cagьlganь 200 sandan azьr kyysseldiringe slerni azar-pis. Moon 1 tugaar tynnelin 5 ajnьn 1-de, 2 tugaar tynnelin 8 ajnьn 1-de.

Sumu targazь NAMCьLAK.

Nam yyrynyn targazь CAMZьRьN.

Areve yyrynyn targazь KьRLьQ-KARA.

ARATTAR!

„Şьn" solunnun cagьlgazьn am udaвas 5,000-dan azьraalьnar!

Aratkorlar cagaalarьnьn izi-pile

Aratkor „Xьrвaga" xarьь

Kьzьl-mazalьkta profes төleezi eş Maadьr-ool, solunga pizitken tugajьnda, tus yyrge pildiriişkin kiirgenin parьmdalaaş, nam yyrynden xarььlaarьвьs polza:

1936 cьlda yngen № 1 (502) „Şьn" solunda „Parььn-xemcik kozuununun profes төleezi Maadьr-ool podunun azьlьn kьlьrьn podaвas" tep aratkor „Xьrвanьn" pizeen cyylyn xьnap kөөrge erengejinde şьn cyвe cok polgan.

Cyl teerge, xoorajda nam, areve yyrlerinin talazьndan 8 udaa şil yndyryp turda Maadьr-ool xooraj canьnda өqlerden terin-puzun tөgyldyr mannap turgaş, şilnin xamьk xerekselin peletkep perip turgan eвes iji-pe.

Paza podunun massalьq xuralьn 2-3-le udaa kьlgan teeni paza şьn eвes tur. Profes cygynden 6 udaa massalьq xuraldar kьlganьnьn toktaaldarь par tur.

Profes kezigynnerinin tadьвьrьn 35 cьlda xaвьrьp alвaan teeni paza mege, xooraj polgaş cook-kaвьda profes kezigynnerinin tadьвьrьn şuptuzun xaвьrьp algan. Xarьn ьrak cerlerde 4-5 xire kezigynnernin tadьвьrь xaвьrьttьnmaanь şьn tur. Bndьq polza-taa cьldagaannьq ьşkazьl.

Myn aratkornun ileredip pizeeninden angьda, pistin ileredip tьpkanьвьs polza, 35 cьldьn 1 ajdan 4 ajda cedir 12 kezigynnyn tadьвьrь 139 akşanь, myn kozuunga turgan xereezen Kokpalaar xaвьrьp algaş, coguur ceringe cangьs көpejek-taa tuвaap perвeen cyyl par polgan. Po tugajьnda uk akşanь coguur cerler-pile cugaalazьp turgaş, istep tьвarьn eş Maadьr-oolga taastьвьs.

Oon angьda xooraj iştinde azьlcьnnarnьn kyzyn kamgalap, ekki, pagaj azьldьq kizilerni ileredip, profes şugumu-pile olarnь kizizidip, kyş azьldьn curumun jozugaar azьl corutkanь sula turgan tugajьn ileretkeş, moon songaar ol cetpes pajdalьn coguuru-pile cok kьlьrьn Maadьr oolga sagьndьrьp taaskan.

Nam yyrynyn targazь Captancьq
Sekreteri MIZIT-TORZU.

Aratkor „Şooncalajnьn" pizeeni şьn poldu

36 cьlda yngen № 9 (510) „Şьn" solunda aratkor „Şooncalaj"—„ezirik Cyldymny xarььssalga-ce" tep pizeeni şьn polgan төleede, ezirik Cyldymny 3 xonukta cazaar pazьnga olurtkaş, 10 akşaga şlitkeş, oon podun pilindir surgaaş candьrgan.

CXK Edip cazaar pazьn targazь
MAZAA.

Kьjgьrьqga xarьь

Uluq-xem kozuununun Tustaq sumuzunun cagьrga cerinden kelgen kьjgьrьqnь xyleep algaş, pistin Cөөn-xemcik kozuununun Solcur sumuzunun xarььlaarь polza:

Am cagьp algan cagьlgaвьs: „Şьn"—66, „Areve şьnь"—28, „Byleten"—49, „Xostuq arat„—5, şuptu 148. Am moon kьrьnga nemej cagьp alьrьвьs polza: „Şьn" 59, „Areve şьnь" 82, „Byleten" 1, „Xostuq arat" 95, Mooldun solunu 3, şuptu 230. Po cagьlganь kyyssetkeş, slernin sumunu cьpşьr azar—pis.

Moon pir tugaar tynnelin maj 1-de, 2 tugaarьn 8 ajnьn 1-de kөөr-pis.

Sumu targazь PAJьR.
Sekreteri IDAM-SYRYN.
Poştaccь TABAA.

Revoluscu xoojlu tyrym-pile tanьzьp turar

Parььn-xemcik kozuununun Şuj sumuzunda 36 cьldьn 2 ajnьn 1-den egelep, TAR-nьn revoluscu xoojlu tyrymy-pile tanьzar 4 kezek cerde pөlgym azьtkan. Bnda 75 kizi yrgylcy өөrenip turar.

Po ьşkaş cer-cerge, xoojlu tyrym-pile tanьzar pөlgym turguzarь azьk tuzalьq polur.

Likpuntu paşkьzь NAZьN-OOL

Teere azьldьq xereezenner

Parььn-xemcik kozuununun Askь-parlьk sumuzu xereezen eşter Medek, Kөk, Maaj, Tarьjmaa olar mal azьlьnga polgaş өq azьlьnga en idepkejliq azьldap turarlar. Blangьja malьnьn cьdьnьn caş uruq kaвajь-pile төmej aştap arьqlap, malьnьn kьrьnda xar, xьraazьn kezeelin-ne aştap turarlar.

Өske xereezenner po eşterden yleger alьrь cugula tur.

Xer. tassьk targazь ANAJ.

Pistin xarььвьs

Parььn xemcikte Mizit-torzu—xereezenner magazinnin paraanьn cьqzьp pergen tugajьn ьnda xana solununga cьrьdьp pizi.

Typpej-ool—margьldaa tugajьnda pizeen ьrьn tapkьr poldu.

Parььn-xemcikte Laa-syryn—Ergiparlьk sumuzunda kьşkь cьrьdььşkьn azьlь ekki teenin erengej poldu.

CXK Ak ooruunun „Cangьs-teree"—Torzunun tergi sadьь pagaj sadьp coruurun kozkoop paaştaar cerge medeele.

KXK Sarьq-kьs—tus kozuunda mal emcizinge өөrenip turgan, 3 eş ylegerliq azьldap tur teenin kandьq-taa uzuru pildinmes poldu. Am paza pizip kөr.

UXK Angьrak—Xenderge sumuzunda cut poop turarьn pizeenin tapkьr poldu.

CXK Idam-syryn—2 tugaar pizeen tьвьzьn erengej poldu.

Ylegerliq stanzь a tylyş Sarьq-ool—tarьlga tugajьnda pizeen ьrьn pildinmes poldu.

Parььn-xemcikte Kyderek—şkola tugajьnda pizeen ьrьn өskelernin pizip turgan ьrь-pile tapkьr-taa, turguzuq talazь cetpes-taa poldu.

Kargьda Samвuu—35 cьldьn 12 ajda ol cerde sook polgaş mal aarьь par teeninerni pizilr teerge tapkьr poldu.

Parььn-xemcikte sumu targazь Telger—Xoojlu tyrym-pile ylegerliq tanьzar polza- aar tep pizeen cyвen kandьq-taa uzuru pildinmes poldu.

Paj-xaakta Poppanaş—yş sumu cudaar şinci kire perdi tep cyylyn, eş Taвaa-captьn pizeen cyyly-pile tapkьr poldu.

Samagaldajda P.Tibli—meen yş xire materialьm ynmeen teenin şьn eвes tur, piske kelgen materialdarьnnьn yneri yngen polgaş camdььzь xarььlattьngan, oon-pile kadь Pagazaanьn kadargan cьlgьzь semiş teeninde todargaj cizek cok polgan.

Mezegejnin Xadьnda Mөnвyj ool—mal odarlatkan tugajьn pizeenin tapkьr polgan, oon-pile kadь pizeen 2 cyyl medeen şьnar sok polgaş ynmedi.

TXK Cьrgalandьda „Kөryngyr"—Simcit-xuuraktьn curum cok tugajьn sumu şyygyyzynge medeele. Paza sadьp alвьşkьn tugajьn pizeenin өjy ertken tur.

TXK Erzinde Taвaa-cap—majgьnnьn sadьp alвьşkьnь tep cyylynnyn uzuru pildinmes poldu.

Şuurmakta Monguş-ool—Tazь-san pөry-pile temissel corutpan tep xarьь cyylynde tus tus kizilernin pөry өlyrgenin pizeen tur-sen, ьndьq eвes pөry aglaar pөlyktyn azьlь sula teen polgaj, ьndьq төleede, ol cyylynen şьnar cok polgan.

Samagaldajda Mujnuu-cap—Corukpannьn tuzalaanьn ьnda xana solununga pizi.

PXK Ergi-parlьkta Pelek—majgьn sadььnьn cediişkini teen cyylynde planьnьn sanь cok polgaş kandьq cediişkinniq polganь pildinmes tur.

Xarььssalgalьq redaktor Lyndyp.

ŞЬN

Nomer ərttee 10 kəp.

TARN TK polgaş Profes Tep cəbilelinin organь

1936 cьldьn feyral 29 xynynde suboda № 18 (519)

Pygy telegejnin prolettarlarь polgaş tarlatkan arattarь, kattьəьnar!

Poop turar cuttan mal kamgalap alьr tugajьnda Parььn-xemcik kozuununga coraan, ARN TK targazь eş TOKA, paza Cəən-xemcik kozuununga coraan, ARN TK-nьn Organizas kildizinin targazь eş PAJЬR-pile ARE TK targazь eş XABAK-CAP olar, kozuunnarnьn təbynden mьrьnaj en ьrak sumularga cedir, kььştьn perge yjezinde mogaq-şьlaq cok coraaş, arattarga iziq arnь-pile pottuq ajttььşkьnnь pergeş, am po 2 a. 26-da tyneginin 1 şakta Kьzьl-xoorajga mendi-caagaj eep canьp keldiler.

SSRE-nin yletpyrcin, taraaccьnnarь-pile Tьvanьn arat conunun xa-tunma ederziri yrgylcy pьzьp turar

(ARN TK Cьrьdььşkьn kildizinin targazь eş TOVARIŞTAJNЬN cyyly)

Murnukku yjede Orstun ak xaanьnьn polgaş Mancь-Kьdattьn ezeergek cagьrgazьnga, paza iştikkinin feodaldarьnga kuldadьp xemdidip, aar perge tarlal cobalanga coraan Tьvanьn arat conu, Orustun curttunga yngen Uluq Oktabr revoluzunun accь-xabьjaazь-pile 1921 cьlda tus oranьnga nasional revoluzunun kьzьl tugun kədyryp, angnьn xyrezin yndyrgeş, uk ezelekilerni Tьva curitundan sьbььp yndyryp, feodaldarnьn tarlaldьq politik erge-kemceen revolustuq kyş-pile cьlca şaap tyzyrgeş, arat tynen pottarьnьn erge-cagьrgazьn turguzup algan.

Tьvanьn nasional revolustuq cazaa turgustungandan peer am 15 cьldьn xarьn-ce kirip turar. Po arazьnda nam, cazaktьn paaştalgazь-pile arat connun azьl-agьj, kultur-amadaralь yrgylcy sajzьrap turar polgaş tus curtta feodalizmnin arttььşkьnьn erestiq xoora tьrttarьnьn cugula kemceqlerin ap corudup, nasional revoluzunun temisselin tujulunga cedirerinin xyrezin-ce arat pyryzy cangьs eptiq cьskaalьp algan, xamьk azьl xereen şimcedip corudup, idepkej soruktuq polgaş caagaj sajzьrap turarьn ulam pьzьdarьn-ce pygy sorulgazьn salgan tur.

TAR-nьn xamaarьşpas pot-ergezi 15 cьldьn eeciziinde pьzьp togunnap, et-ekonomu polgaş nasional kulturu sajzьrap, ol curttun arat massazьnьn amьdьral curttalgazь yrgylcy kalbarьp turarьnьn pir-le en kol parьmdaazь pdiza, pistin arat conubus-pile SSRE-nin yletpyrcin, taraaccьnnarьnьn arazьnda xa-tunma ederzirinin iziq xarьlzaazь kazan-taa yzylbeen polgaş yzylbestin najьralьnьn pьzьp kelgeninde polgaş pistin curtka SSRE-nin kergyzyp kelgen, paza kergyzyp turar tuzalamcьzьndan todargaj polur tur.

SSRE-de sosialistiq turguzuuşkunun tiilelgeliq xəgcyp turarьn, ol curtta yletpyrcin, kolxoscu taraaccьnnarnьn cьrgaldьq amьdьral curttaaşkьnьnьn maadьrlьq xyrezin Tьvanьn conu koncuq əəryşkylyy-pile pajьrlap kəryp turar polgaş anaa kezeede ьnanьp turarlar. Paza SSRE-nin kergyzyp turar tuzalamcьzьn iziipile xyleep cettirbi-şaan, podunun azьl-agьj kultur turguzuunga pottuu-pile azьglap turarьn kьm-taa utpas polgaj. Xarьn anaa tura cok, onu cəpşeerebes idegetterge pistin nam, cazaabьs kazantaa erestiq xarььnь perip turgan polgaş peeringe pelen.

En ьlangьja Tьvada curttap turar sovet xamaattьlarь-pile pistin arat massanьn arazьnda epnajьralь yrgylcy pьzьp kelgen polgaş ulam pьzьp turar. Ol cyny ajttьp tur tize, TAR-nьn xamaarьşpas pot-ergezin pьzьq kamgalarьnga ol oranda turar xəj connun sanal setkilirin cangьs poop turarь ol tur. Oon angьda Uluq Sovet Sialistiq Respublikternin Ebilelinin xamaattьlarьnьn azьl-agьj, kultur corudulgazьnьn turzulgazьn tьba con karaa-pile kəryp, podunun azьl-agьjьn kulturluu pile şimcedip corudarьnga ol turzulganь pottarьnьn pajdalьnga taarьştьr pottandьrьp ap turarь todargaj xerecci rolur tur.

TARN areve organizastarь polgaş kudukku pot-cagьrgalarnьn talazьndan nam, cazaktьn ajttььşkьn paştalgazьn tus curtta sovet xamaattьlarьnьn orttuzunga tanьştьrьp tajьlbьrlaar, olarnьn azьlьnga kərnyr tugajьnda cugula sagьs-sanalьn salьp, yrgylcy corudup kelgen polgaj. Amtaa oon-taa arttьk ol ьşkaş azьldarnь corudarь uluq-la negettinip turar ebes-pe tep cybeni uttup po bas uzurluq.

Tьvanьn arattarь malьn əsiyryp, sajzьradьr tugajьnda koncuq uluq sorulganь salьp algan azьldap turar polgaş en ьlangьja 1936 cьldьn kьzьlьnda uk malьn cuttun ajььlьndan kamgalap alьrьnьn azьl temisselin eres corudup turar polgaj. Ol tugajьnda Tьva curttunda SSRE-nin xamaattьlarьndan Tьva uluska xatunmanьn iziq tuzalamcьzьn kancaar-taa aaj-cok mogadancьь-pile kergyzyp turar tur.

1936 cьldьn egezinden po xynge cedir poop turar cuttun ajььlь-pile yyk cok şangьs temissezip, maldan paazьn kudulatpas tugajьda caa-caa arga kemceqlerni Tьvanьn nam, cazaanьn paaştalgazь-pile arattar polgas tus curtta SSRE-nin xamaattьlarь pot-podunga tuzalazьp, yrgylcy azьl corudup keldiler. Cut-pile erestiq xyrezir tugajьnda Tьva uluska TAR-da SSRE xamaattьlarьnьn pottuq tuzalap turarьn ilergejleerim polza: ьrak kozuun, sumularda curttap turar arattarga mal cemizi cedirip peerinin argazьn podaaş, 969 aattьq cin-sərttylge ebileidep corutkannar, ol sərttyigede 271 toon cemiş pargan, ol azьldь kyyssedip corudarda, sovet xamaattьlarь pottarьnьn əəryşkylyq ekki turazь-pile xa-tunmanьn tuzalamcьzьn kergyzyp cedirgeni ol tur. Pottarьnьn ekki turazь-pila xalaska 325 şanak sigen, sabannь arattarga tuzalap pergen, am paza 218 şanak saban, sigenni peer-pis tep turarlar. Karacangьs oi ebes, oon angьda 221 arьk-cьraa işti şişkindini arattarga tuzalap pergen polgaş am-taa 430 arьk-cьraa işti şişkindini tuzalap peer tep turarlar. Paza xarnь eşkeş, uk ceroe maldь odarladьrьnga tuza poluru-pile 42 talbьjnь arattarga tuzalaan tur. SSRE xamaattьlarьnьn ol tuzalamcьzь polza, karacangьs cook kozuun, sumularda cedip turar ebes, xarьn en-ne ьrak cerlerde turar arattarda cedip turar, cizeeleerge, Tees-xem kozuununun Erzin, Kəgej, Uzar, Şьnaa, paza Uluq-xem kozuununun Tus-taq, Xend rge polgaş əske-taa cerlerde todargajь-pile kəzyldyr cedirip perip turar tur.

Oon ьnaj, pir koncuq magadancьq eəryşkylyq cybe polza, arattarnьn malьn pottarьnьn xolunga kamgalaldьь-pile ap algaş kььştь təndyr azaap azьrap peer tep azьldap turar, en ьlangьja ol coruk Tandь kozuununun tebiskeerinde polgaş əskə-taa cerlerde par tur. Ol ьşkaş pottuo tuzalap turarь-pile cergeleştirarattarnьn malьn azьraarьnьn talazьnga arga symezin perip yrgylcy tuzalazьp turar.

SSRE xamaattьlarьnьn ol pottuq tuzalamcьzьn Tьvanьn arat massazь polgaş nam, cazaa koncuq əəryp pajьrlap xyleep ai turar. SSRE-nin yletpyrcin, taraaccьn xəj conu-pile pistin epnajьraldьq ederziriistin ulam pьzьp turarьn paza kattap cediişkinnii-pile temdeglep tur-pis.

Tьvanьn arattarь cut-pile xyrezirinin azьlьn cer-le sularatpajьn, malьndan cangьs-taa paaştь cut ka alьspazьnga xamьk kyzyn ulam tьnzьq ebi eldeeri polgaş Cazaktьn cerinden perip turar tuzalamcь akşanьn mal cemizin ekki şьnь-pile kamnьq azьglaarь en cugula tur.

SSRE xamaattьlarьnьn kergyzyp turar tuzalamcьzьn ekki əəryşkylyy-pile pottuq polduru xeregleer polgaş ol con-pile epnajьralьn kezeede kьlьnnadьp, olarnьn azьl-agьj, kultur əzyldezinge tuzalazьp turgaş, TAR-nьn nam, cazaanьn saabьr ajttььşkьnьn tanьştьrar coruk polza, en ьlangьja nam, areve polgaş kudukku pot-cagьrgalarnьn cerlerinden uluq negettinip tur.

Ep-najьraldьn xereen cangьs eptiq ekki pьzьq tudup turgaş, onu yreerin podaan, səək ьlgaar angьnьn tajzьnnarьnьn teleeleringe canьş- sьnьş cok erestiq xarььnь yrgylcy peeringe pelen-pis.

Tus-taqda cut ajььlь ulgatkan

Uluq-xem kozuununun Tuqtaq sumuzunun arat conunun malь koncuq perge pajdalda tabarьşkan.

35 cьldьn 12 ajdan egeleeş 36 cьldьn 2 ajnьn 1-ge cedir, 3 aj işitnde uluq, picce kattьşkaş cut-pile 205 paaş, əske cьldagaan-pile uluq, picce kattьşkaş 42 paaş mal əlgen.

Tus sumunun iştinde po kьzьn 3 kezek cerge 830 cьlgьnь kadьp kadarьp turgan. Arattar, cьlgь maldьn kastьncьzьn xeregleeri-pile ol cьlgьnь taradьpkan. Oon xaraazь-pile 67 paaş cьlgьnь pəryy ceen.

Myn sumunun iştinde azьralda şuut kiripken uluq, picce mal kattьşkaş 2.359 paaş cedip turar. Mal yzer kampanini əjynde yspeeninin xaraazь-pile sumu iştinde təryp turar piccii maldar 300 azьp turar.

78 erege mal odarladьp kəşken, 80 azьq xire caa kazaa tutkan polgaş oo taa əske kemceqler ap corutkan.

Kozuun cagьrgazь, nam kozkomundan udaa-taraa podunun teleezin corudup, sumunun organizastarьnga cutka udur kemceqlerni yrgylcy ajttьp perip turgan.

Kajь-taa organizastarnьn talazьndan coguur cerlernin ajttььşkьnьn aas kьrьnga xyleep algaş, arat connu erengej udurttur, pottuq azьl corutpas, azьl corudarda, arazьnda syme cəpşyl cok, pot-pottarьnьn azьlьn corudarьn podaar corutkarnь moon songaar kajь-taa organizastar soksatkaş, pottuq azьl corudarь negettinip tur ebes-pe.

Surgakcьlap coraan ARANCAL.

Parььn-xemcikten Pajьrlьq cagaa

TAR-nьn revolustuq şeriqleringe, kompolit. azьlcьlarьnga

Pygy telegejnin proletarlarьnьn polgaş tarlatkan connarьnьn adazь—Uluq Sovet Ebilelin polgaş Tьva ьşkaş ulustun nasional xostalga revoluzun kamgalaarьnьn şьncь kamgalakcьzь TAR-nьn revolustuq şeriinin uluq akkьzь poor SSRE-nin Kьzьl şeriinin 18 cьl polgan pajьrlьq xynynde slerge polgaş ьndьnda TAR-nьn arat massazьnga revolustuq pajьrnь cedirdim.

Po pajьrnь cedirbi-şaan, idegeerim polza, TAR-nьn revolustuq şerii, nam, cazaktьn udurttulgazь-pile coraaş, SSRE-nin Kьzьl şeriinin yleger turzulgazьn ederip əərengeş, poduqarnьn tajьncь polgaş politiktiq piliinerni ulam-na əərenip algaş, TAR-nьn tuskaj togunnaarьnьn şьncь kamgalakcьzь pooruqga moon-taa arttьk peletkenir poor sler tep najttadьm.

SSRE-nin Kьzьl şeriinin paaştьncьzь eş **Voroşilof** *telgerezin!*

Pygy telegejnin revolustuq şimceeşkininin udurttukcuzu eş **Stalin** *telgerezin!*

TAR-nьn revolustuq şeriinin udurttukcuzu ARN polgaş nasional revolustuq Cazak telgerezin! *TOKA.*

Tees-xem kozuununun cut komizinin corutkan azьlь

(1936 c. 2 a. 20-ge cedir)

Tus kozuunnun Kaccьk, Narьn, Tees, Erzin, Kəgej, Şьnaa, Pajxəl—mьndьq 7 sumularь onza cudaan tep sanattьnьp turar polza-taa, olarnьn iştinde camdьk aaldar cuttan aramnьq turar.

8 tugaar Uluq xural, cazak, namnьn ajttььşkьnь jozugaar, şaq ekkizinde, malьnьn odarьn tarьştьrьp algan, ciir cemin peletkep algan, cьlьq kazaazьn coguur tyrymy-pile tudup algan, ottular ьjaş, xamьk kьşkь peletkelin kьlьp algan aaldar po yjede cut ajьlьnga alьspajьn turarь kьmnьn-taa karaanga ilden tur.

Camdьk sumular şaq ekkizinde peletkelin kьlьp algan, camdьktarь kьlgan polza-taa, cizeeleerge: Kaccьk, Narьn, Erzin, oon-taa əskeler cьlьq kazaanь tudup algan polza-taa, ol kazaalarь am yjede malga tuza peeri ebeeş, xarьn kazaanьn iştinge suq koldaaş (malga cьpşьngan xar, mal tьnьzьnga ereeş), maldь koncuq paksьradьp turar. Oon kьrьnga uluq sook polurga, mal paazь koncuq xorap turgan.

Mal kazaazьn cəp tudar tugajьnda Malcerminnin ajttььşkьnьn tuduu kyyssetken. Kozuun cerinden sigen kezer yjede sigeniner keziner tep ajttьp turbu ce, sigen kespeen, əskeer carttьgьp turgulaan (Tees, Narьn, Kaccьk po 3 sumu). Malь cudaan, camdьk arattar, maldь cangьs-la sigenpile azьraar cybe tep, cetpes pilip algan turar cyylder paza par.

Cut tugajьnda cazaktьn toktaalь jozugaar, tus kozuunnun onza cudaan sumularьn-ce oktaan sula polgaş talgannьn sanьn 17 tugaarlьq „Şьn" solunda pizeen polgaj.

36 cьldьn 2 ajnьn 20-ge cedir, myn kozuunnun cudap turar sumularьnьn 8 tugaar medeezi:

MAL ADЬ	Cudap əlgeni	Aarьp əlgeni	Pəry cigeni	Sugga tyzyp əlgeni	Taqdan cuulgan polgaş əske cildagaan-pile əlgeni	Aarьp turar mal	Am azьralda turar mal
Uluq nek	53	14	32	2	9	6	308
Xuran nek	10	6	20	1	2	1	47
Moldurga	133	76	53	14	7	85	1686
Xoj, əşky	639	210	121	13	28	392	3257
Anaj, xuragan . .	534	184	86	26	44	63	5632
Aat, pe	2	9	43	1	7	1	19
Poqba	2	1	1	—	—	—	2
Sarbaa	—	3	19	—	1	4	3
Tebe	20	5	3	—	1	4	47
Bi	—	—	—	—	—	—	—
Tyny . . .	1393	508	393	57	99	506	11001

Po medeeden parьmdalap kəərge, cudap, aarьp, paza əske cьldagaandan əlgen polgaş azьralda turar maldьn sanь koncuq kəbej. Cutka udur ap turar kemceqler polza:

a) Arattar malьn cutka alьspas tugajьnda koncuq ekki azьldap turar, talbьj tьrttьp polur cerge talbьj tьrttьp, tьrttьrmas cerge ezilge corudup turar. Oon iştinde Kaccьk, Narьnnьn arattarь ezilge kьlьp turarь, əske sumulardan onza arttьk kьlьp turar.

в) Cudap turar cerlerge Cazak cerinden tuzalap pergen sula taraazь, mal koncuq cudap paksьrap turganьnьn kьrьnga cetken soonda, mal polbas tep sanattьrьp turgan maldarga koncuq uluq tuzanь pergen.

c) 2 ajnьn 6-nьn xynynden egeleeş Tees-xem kozuununga koncuq uluq sook namdap, xar caqbajьn turarga, mal paza cygeer sergelen cazalьp turgan.

2 ajnьn 20-nin xynynde po ystynde pizeen yş cyylden koldaaş maldьn əlyy ebeezep turarь todargaj. Xamьktьn uluq cudap turar Kaccьk sumuzundan, soop turgan yjede on xonuk iştinde 160 azьq mal əlgen tep medee keep turganьndan, sonnajgь on xonuk iştinde myn Kaccьktьn əlgen malьnьn sanь 98 paaş, əske sumular oon araj kudu polgulaan. Kozuunnun cut komisteri moon songaar cut-pile temissezir tugajьnda cugula kemceqlerni ap turar.

Cut-pile temissezir tugajьnda Təp komistin teleezi Ubangur.

Pii-xem kozuununda cut medeezi

Pii-xem kozuununda caqgan xarnın en ystyy kemcee 5 karış cedip turar. Ol xar-cuttun ajıılıp-pile temissezirde xojnyn peletkel kyzyn pilip alır tugajında kozuunnun cagırgazından pyrytkeldin azılın corutkan.

Uk pyrytkeldin tynnelinden am par turar kyşty kergyzerge polza.

Sigen, saban	48.587 puut,
koozalıq sula taraa	18.248 „
arıqlaan sula taraa	1.404 „
odarda maldın sanı	25.920 paaş.
azıralda „	17.000 „
cut-pile elgen mal	443 „
azıralda malga onaazır sigen	2,86 puut,
sigeni yzyigen eregeler sanı	52
olarnın malı	1.301 paaş.
2 puut cetpes sigenniq eregeler	134
olarnın malı	660 paaş
xar ezip turar eregeler	140
xar ezer talıbı sanı	55

Po tynneldin iştinden am pezin 443 paaş mal elgeni cyny kergyzyp tur teer polza, moon songaar po xar karargı-ce cudap elyr maldın paazı xej tep jorazın kergyzyp turarı ol tur.

Am xej tymen malınga ekki sagış salbas polza, şaqnın ekkizinge cedir cut-pile kadı, eske ajııldar xej polur. Cizeeleerge: aştaan maldın eezinin kamgalalı sularaar polza, odar tilep pelcip eoraaş kadır taqdan cuqlur-ijikpe, kara suqga tyzyp elyr, paza xarga poqlur polgaş kek perynyn askınga kirer.

Kodan curttun
Paksıradır polza.
Kodur-tastın
Ajıılı tavarzır.
Iştin-xırnın
Aştadır polza,
Emgek-şiriktin
Ajıılı tavarzır.

Ol ışkaş, cuttun ajıılı-pile kapsırzıp kelir cyzyn-paazın ajıılıdar-pile erestiq temissezir coruk cugula. Tus tus sumular polgaş xemde, taqda turar aaldar pot-pottarının curttunun pajdalı-pile malının paazın kancaar kamgalaza coguur tugajında, arga kyzyn piriktirip, tuzalazır corukk cugula polgan şaqnın pergezi myn. Am yjede Eerbek, Pajan-kol, Sesserliq 3 sumuga xatxadaaş kırgının odarın azıldırgan tize-taa, am cılıq-pileen tyşky-ce cıldın eny elek polgaş ol arazında paksıraan malga kandıq-taa xar-poran tyzer tep pilze coguur teleede, ennyq maldı paksıratpas polgaş pagaj maldı elyrıes tugajında kizi pyry erestiq sagış salıp azıldanar.

Kozuun coogunda sumularnın curttunga xar uluq caqgan polgaş xat xadaaş myn xarnı iliirttej şapkan, taq, şel ılgal cok kalıaa-pile xerttyk polgan. Po kalıak xernyn iştinde curttap turar aaldarnın iştinden malının cemi tengen eregeler 12, olarnın azıralda malı 103, odarda malı 46, paza mal cemi ystyr cetken eregeler 44. Po cizekten keerge, po connun malı xynnyn-ne paksırap turarı cugaalaş cok.

Po cutka udur coruttungan azıldar:

1. Cym cer-ce odarlatkan mal 7635 paaş.

2. Kozuun iştinde xamaattı condan xar ezer 10 talıbı cazap tuzalaan.

3. Paza myn condan 1 sumaa, aaldar arazının polgaş sigen seerttyr, mal oottaar ceringe cedir oruktarın azıdıp perip, talıbı-pile xar cardırar yleger kergyskenner.

4. Tarlaq sumuzu, am Tyqdektiq-xobu tep cerde condan yzyk pir aaldın sigeni yzylgen polgaş sigenneer oruun xertiyk pooqdaan, ılangıja picce maldar tora elyr appargan teleede, nam, areve kezigynneri 10 şanaktıq aaitıq ekki tura-pile pargaş. myn aaldın oruun azıdıp, sigenin cedirip tuzalaan.

Po yjede tulcup kelgen cutka udur nam, cazaktın ajıtkan sorulgaların xerek kırınga pottandırar coruktarga kezigyn pygyde erestiq kirzip, pottıq, massalıq azıldarnı kyyssedip, arat xejge tuzalaşsa coguur cugula yjede tavarışkan tur-pis.

Am xirede kozuun tep cerinde xyleep algan mal cemi:

a) Revolustuq şeriqnin murnundan eş Şoomanın Şibiliq-karasuqdan tuzalaan sigeni 1.000 puut.

в) Sıınsı kyrekonomdan 7.000 puut sigen, 2 000 puut saban tuzalaan.

c) Sovtıvtranstın cerinden Xoorzakta 400 puut sigen tuzalaan

d) Tus kozuunnun cagırga cerinden 120 puut sigen tuzalaan.

Sigen kattışkaş 8.520 puut, saban 2.000 puut poop turar.

e) TTK paaştaar cerinden eş Torlaazık Sevlde koop salvırından eleen xej sigen tuzalaan.

5. Am po yjede mal ceminden kaccıgdaan cook curttuq 10 eregege tıpsıp peripken sigen 510 puut polgan.

Ystynde ajıtkan mal cemin, xamaattı 6 sumunun iştinde cuttun ajıılınga alzıp kaccıgdaanı şınnıq tep, sumunun targazından şınzılgalıq arattarga tuzalap tıpsır uzurluq.

Po yjede kozuunnun arattarında pygy azırap turar mal 17.000 paaş, pir mal pir xonukta orttumaa-pile 6 kilogram sigen cilr polza, xynnyn-ne 95 toon polur, 1 ajda 2.850 toon (173850 puut) polur. Bncaarga, am par sigen, sabanının kırınga xeregleze coguur saban: 2.000 toon, sigen 2.022 toon.

Am po pelyp algan malıvıs cemin tyrgen-ne taradı oktap, ceby-pile azıglaar coruk cugula polgan teleede, sumu, arvannın targaları po corukka eres şalıptıq kirziner.

Po perge cuttun yjezinde sigen, saban tuzalaan organizastarnın paaştıncıları eşer Şooma, Tojva, Torlaazık,, paza Sovtıvtranstın paaştaar ceringe Pii-xem kozuununun pygy arattarının murnundan polgaş tus kozuunnun cagırga cerinden, cutka udur komis cerinden revolustuq iziq pajır cedirdibis!

Pii-xem kozuununun targazı polgaş cutka udur komistin targazı **Sunduj.**

Cutka udur surgakcı **Tancaj.**

Fevral ajının 23 xynynde xaak stanzızı ojnakcılarnı manap cadap kaan

1936 cıldın 2 ajının 23 xynynde xoorajının anıjaktarı xaaktaar stanzıga ojnaar teen planın, xaak stanzızı tınnap algaş, xamık cygyryk xaaktarnı peletkeeş, anmaar eziinge koncuq tapıtıq kıldır cıskaap soodup algaş, iziq şaj polgaş cemni peletkeві-şaan, pazının cıldı otıulup algaş manap-la turgan, manap-la turgan, pir kergen xyndyskynyn 12 şak cede pergen, oon xamavttılar komitedinin targazı eş Pyrykof-pile PTC oralakcı targazı eş Pak-kek kelgeş, arazında cugaalaşkanı polza, po xyn Kızıl-xoorajının anıjaktarı şuptu manaa kelir, xarın xereksel cetpes poor, 1 şak polgaş-la ulustu solup turardan paşka, xaak xerekseli cetpes poor, po xyn manaa anıjaktardan ekki xaaktap turgan ulustarnın curuun tırttırıp algaş „Şın" polgaş „Purungaar" solunnarga yndyrer cyve tep cugaalazıp turdular, xyndyskynyn 3 şakka cedir manaan, pir-taa kizi cok, kezeekkinin 4 şakka cedir manaan, cangıs-taa kizi cer-le cok, cyvenin xely ertte peerge, xaak stanzızı koncuq xomudap, calgaarap turdu, xamık peletkep algan cyzyn pyryn cyylyn, am kancaar şıgzap aldılar. Po xynge xaak tugajında paaştap eritirer xarıssalgalıq 5 komis par cyve teeş, ol komisternın targazı Lopsan-paldan teer coraan, onu tınnap algaş par-la şaam-pile peletkengen ijik-men, ol komister connu organizastap şıdavaanı-pile fevraldın 23 xyny xalas ertti-jen.

Xaak stanzızı cer-le tıştanır xyn sanında azık turar polgaj, am xej-le ealgaarap turar appaardı. 23-te eviileldiq cungu corudar teeni ol xalas ertti. Moon songaar po ışkaş xaak stanzızın kıskarar coruktu soksatkaş, xarın xar erigi-ce, xaak stanzazın calgaaratpas polza coguur.

XAAK STANZIZI.

Murnukkuzundan tepşip turar

Ceen-xemcik kozuununun Kızıl-taq sumuzunun pygy xereezen conu, cazak, namının toktaal şiitpirin er ulus-pile pir temej kyyssedip, ılangıja mal azılınga kirzilgezi, murnukkuzundan eleen erylep tepşeen.

Cyl teerge, tus sumuda xereezenner 35 cılda 4 kezek cerge massalıq xuraldar kılgan, anaa 141 xereezenner olurzup, pottarının kılır azılının sorulga podalgazın cuga-lazıp turgannar.

Am yjede pizik pilir xereezenner 218 cetken, am pilvezi 321, olarnın pizik pilves pajdalın uzutkap alır sorulga-pile kezeekki pelgymnerde 170 azıq xereezennerni kiriştirgen.

Moon ap keerge, xereezennernin pot idepkeji cıl kelgen tudum ulam-na erylep turarın kergyzyp tur.

Sumu sekreteri **M.Picce-ool.**

Cagıkcılarga

Po 2 ajının 26-da yngen №17(518) „Şın" solunnun coguur sanı 4570 turgan polza, 70 solun cetpejin pargan tur. Oon cıldagaanı polza, Tep poşta cerinin cagının jozugaar „Şın" solun ceri 4570 cagıgnı Tipograf-ce tamcıdıp peerge, myn cagıqdan 70 solunnu Tipograf ceri tuduu parlaan tur. Kattap parlaar cerge eryp kaan solunnu cazıp kaapkan polgan.

Cagıkcılarnın 70 solunun tudatkan coruktun urzuu Tep poşta polgaş redaksı ceringe xaldabas, karacangıs Tipograf ceringe xaldaar tur.

„Şın" solun redaksızı

Iji-talda nam yyrynyn cut-pile temissezip turarı

Uluq-xem kozuununun Iji-tal sumuzunda namının 10 tugaar yyrynyn pygy kezigynnerinin 35 cıldın 11 ajdan peer, 36 cıldın 2 ajının 15-ke cedir, kıvıştın sook cut agaarından malın erttirip ke'geninin topcu pajdalın manaa san-pile kergyzerge:

№ №	Maldın attarı	ELGEN MALDAR				PAR TURAR MALDAR				par maldar supuzun
		cudap elgeni	pery ceeni	aurıp elgeni	eske cıldagaan-pile	kedyrtyp turarı	azıraр turarı	odarda argan mal	odarda ekki mal	
1	Nek	1	6	3	4	1	13	4	529	587
2	Moldurga	7	—	8	5	—	151	37	36	224
3	Aat, pe	—	2	—	—	—	2	3	310	315
4	Poqva	—	2	—	—	—	3	4	37	44
5	Xoj	4	2	2	2	2	81	78	1381	1542
6	Xuragan	12	—	2	8	—	330	—	—	330
7	Eşky	2	4	3	1	4	115	23	658	800
8	Anaj	14	—	6	2	—	122	—	—	122
	Kattışkaş:	40	15	24	22	7	817	189	2951	3964

Po sandan keerge, xor-xoramca eveeş eves poop turar, ındıq polza-taa, nam kezigynneri malın cutka perves teeş, temisselin ulam-na tınzıdıp turar.

Bncangaş, amgı corudup turar cut-pile temisselin pistin kezigynner piccii-taa koşkatpas poor tep idegep tur-men.

Yyr targazı Korıbu.

Solun cagılgazın Kargı sumuzu ekki corudup turar

Parıın-xemcik kozuununun Kara-xel sumuzu teerge, koncuq ırak, kızıgaar canında turar cer cyve, ırak-taa polza, po cıldın solun cagılgazın eleen-ne cagıp aldılar. Cyl teerge, po 36 cıldın 2 ajının 1-de cagıp algan solunnarı polza:

„Şın" solun 67, „Areve şın" 47, cazaktın „Byleteni" 34, „Xostuq arat" tep solunnu 22, şuptu 170.

Po sandan keerge, elem cedilşkinniq-taa polza, camdık arvan aal pelykte solun cagılgazı ındıq-la ekki eves, koncuq xobar tur. Solunnu cagıp ap turar ulustun xej nuruuzu nam, areve kezigynneri polur tur.

Moon songaar tus sumunun arat conu eq erege kuruq cok solun cagıp alırın kızarı cugula.

Nam komizi Todaştaj.

Nam kezigyny Cırttakooldun ylegerin ederiner

Kaa-kem kozuununun Koptu sumuzu 4 tugaar arvannın xamaattızı nam kezigyny Cırttakool, 1936 cıldın egezinde xar caap, kıvıştın eny soop, jorazı paaksırap keerin paaş udur şincilep podaaş, malınga xar ezip peer talıbı, xyyrekti toraan kıla şaap algaş, eske arat connu talıbı. xyyrek cazap peletkeerin-ce eviileldep, massa tajılıvırlıq azıldı corutkanı-pile 3-4 tugaar arvannarnın malında onza pagaj cyve cok turar.

Cer-cerde nam kezigynneri Cırttak-ool ışkaş, murnap coruur uzurluq.

Xereezen Tamvaa-cap.

RTO-nun azılı sergep tur

Tozu kozuununun Uluq-taq sumuzunda RTO yyry podunun azılın 36 cıldın 1 ajdan ınaj şınarzıdıp alır sorulga-pile xural kılgaş, anaa RTO-nun uzur sorulgazın tanıspı-şaan, 3 caa kezigynny elzidip kirip aldıvıs.

Anaa cıılgan RTO kezigynnerinden, telegejnin revolusularınga tuzalamcı kergyzeri-pile 16 kiziden 19 tiin, 3 akşa 7.. kop. tuzaladılar.

Ystynde ışkaş sorulga-pile RTO-nun azılın am-taa şınarıdıp corudar-pis.

RTO yyrynyn targazı Tamdın.

Cedi pelgymnyn cediişkini

Parıın - xemcik kozuununun Kep-seek sumuzunun Saamcıır tep cerde, 1935 cıldın 11 ajının 20-den egelep pizik pilvesti uzutkaar 7 cerde pelgym turguskan. Ol pelgymnner 2 ajının 1-ge cedir eeredilgezin yrgylcylep corutkan.

Po arazında 137 kizi eerenip kelgen, olarnın eerengen şınarın ılgaarga: ekki—23, orttumak—38, adak—70, en adak pilves cıgıı 6 kizi par polgan.

Myn eerenikcilernin en teere eerengennerin „Caa oruk" tep nom-pile şannaan. Bncangaş, ol ekki eerengen ulustarga, adak eerengen polgaş pilves ulustarnı eerediri-pile kozup pergileenpis.

Likpuntu paşkızı ANCIMAA.

Xel sumuzunda şyygy azılı

Parıın-xemcik kozuununun Xel sumuzunda şyygy azılının 1935 cıldın turguzunda corup kelgen erengej pajdalın ap keerge, arat connun negelde, xomudalı polgaş ajıılıdıq kem-xerekterni ej şaanda kyyssedip kelgen, cyl teerge, 1935 cıldın 2 ajdan 12 ajga cedir eryy xeree 4 kelgen, irgin xeree 31 kelgen, ol xerekterni pyryny-pile ol-la kelgileen şaandu yzyp turgan.

1936 cıldın 1 ajının 1-den myn a. 31-ge cedir kirgen eryy xeree 7, oon iştinden yzyp kyyssetkeni 6, irgin xeree 13 kirgen, oon onun yzyp kyyssetken.

Oon angıda sumu, arvannın polgaş aal pelykternin kalıak xuraldarınga 35 cılda eryy tyrymyn 23 kattap tajılıvırlap tanıştırgan-pis. Po cıldın 1 aj iştind 11 kezek cerge tajılıvırladıvıs.

Moon soongaar şyygy azılının at-aldarın arat massalın iştinge algıdıp corudar-pis.

Sumuda şyygy şiitkekcizi
Tookkur.
Aratkor Tılgızek.

Piske tuzalap tur

Uluq-xem kozuununun Tus-taq sumuzunda cut ajıılı polu pergenin kergeş, kozuun cerinden 189 kilogram sula cedirtken . Paza Torgalıqda xamaattı kolxostar myn sumunun arattarınga 1 şanak sigen, 2 şanak saban xalaska tuzaladı.

ŞAKTAR-OOL.

Pygy telegejnin azılcın tymen xereezennerinin komunistiq xyny—Marttın 8-ke

Xereezenner kyş-kulturnuq azılın erestiq corudaalınar

Kyş-kulturu polza, kizee koncuq uluq tuza peer. Janzı pyry tamır sajzıradır ojunnarnı, cizee xaaktaar, kankılaar (temir pistiq idik-pile tooşka cungulaa), pembyk kagar, pembyk teber, suqga eştir, ca adar, poo poolaar, paq kagar, oon-taa eske tamır sajzıradın kyş-kulturu teer cube.

Po mındıq kyş-kulturun kılıp turar kizi polza, xamıktın murnunda podunun kadıın koncuq pızıdıp ap turarı ol polur. Cyl tize, kyş-kulturcu kizinin cyree kezeede kadık ekki corour, ol kizi kılık cok, oozum pajdaldıq. oon organizmi janzı pyry aarıqlarga udurlancıp şıdaar—tın ıq şıırak polur teleede pelen-selen aarıq tıınmş tur. Mıncangaş kyş-kulturcu kizi in kadıı ekki pogış eres pajdaldıq polur teleede, şınarıq xej ekki azıldı kılıp şıdaar.

Blangıja xereezennerge tamır surguulu koncuq tuzalıq. Ol polza, xereezennernin pygy-le maga-podun sajzıradıp pızıdar, tamır surguulu kılıp turar xereezenner kadık, şıırak, ajannıq caraş polur polgaş er uus-pile pir temej azıldap şıdaar polur.

Iji talazında, ol pygy cyylderni kım taa kizi kılıp, piip eerenir polza, oranın kamgalaarının tınzıq, şıırak, kaaş janzı argalarga peletkengen, şıqqe podun peletkep turganı ol polur. Mındıqnın teleezinde kyş-kulturunga eerenir coruk cuguia. Kyş kulturunga eerenii pergeebes ıangıja pudu askak es le kizi polza, xaaktap, tooşka cungulap, cybenin kemceelinin uzunun, pediin azı xalıır polgaş tyrgen cygyryp, oon-taa eskelerni eerenip polur polgaj. Oon ınaj poolıp eerenirin karaktıq-la polza, şıdaar tur. Kyş-kulturunga eerenir talazıpile SSRE nin xereezennerinin cizeen ap keerge koncuq solun.

SSRE-nin xereezenneri tamır surguulunga er uus-pile pir temej eerenip turar. Olarnın adı karacangıs pottarının curttunun iştinde ebes, pygy telegej in kırında tınnalıp turar. Cize: Nina Kamneva, Fedorova polar, uzar-xime kırından parasut tep xejlıq cybe-pile koncuq ekki xalıp eerengen teeş Leninnin xavıjaazı-pile şannatkannar.

Oon-taa eske şannatkan polgaş şanna paan parasutcu xereezenner xej tur. SSRE-de, granat oktaar talazı pile telegejde pir tugaar tep sanıdıp turar xereezenner par. cizee: Moskvada Berdnikova tep xereezen, Kijf xoorajga magıldaa poop turda, pygy telegejge pir tugaar tittip turgan Polja Sejzıkti azır okta n tur. Tyrgen mannaar t lazı-pile 1000 metir cerge pygy telegejnin xereezennerin Frejverin aşkan. Pediin xalıır talazı pile Kuznesova, telegejde pir tugaar orun ezeep turar, tooşka cungulaar talazı-pile 5000 metir cerge cygyrer kankı-pile pir tupaar poop turar xereezenner paza par.

Oon-taa eske poo adar, eştir cyylder-pile SSRE-nin xereezennerinden telegejnin kırında tep sınadıp turarları tıkka xej. Po cyny ajttıp tur teer polza, SSRE-nin xereezenneri, pygy telegejnin tar atkan tymen conunun adazı polur sovet cazakta kamgalaarınga pelenin kergyzyp turar tur.

Nam şkolazında paşkı xereezen ZOJA.

SSRE-niq Ojrat-tura-xoorajında tıba surguuldardan TAR-nıq Kızıl-xoorajında nam polgaş paşkı surguuldarınqa cagaa

Ojratta tuskaj kedee azıl-agıjnın şkolazında profes organizazı, 41 profes kezigynnerinin polgaş pygy 91 surguuldun adından ergim eşter sierge iziq pajır cedirlı tur-pis!

Sier ekki curttap, ekki eerenip tur poor tep idegeni şaan, sierge pygy pajdalıvısıı topculap tınnadırıvıs polza:

Pistin cediişkinierisis eleen xej. Eeredıq talazı-pile coguur cernin pergn pogramın 100% kyyssedir teeş, podubustun pygy kyzyvysty ebileldep tur-pis. Eeredilqge ijik pe, polit sırıdıışkınnın eeredilinden picce pacca şak-muut tıdaa lar-pile yrgylcy xyrezip tur pis.

Araj pagaj eerenip turar eşteribiske ekkilerisis tuzalazıp turar-pis.

1935 cılda eeredilge egeleer tep turda, pistin ınak udurttakcubus eş Toka morlap kelgeş, piske 4 cyyl koncuq uluq cagılga pergen. O cagılgalanı kyyssedip-taa turar-pis, kyyssedip-taa şıdaar-pis.

1935 c. 9 a. 10-dan 36 c. 1 a. 1-ge cedir pygy surguuldun eerenip kelgenin xuu-pile kergyzerge:

№	Ajları	Koncuq ekki (%-pile)	Anaa ekki (%-pile)	Orttumak (%-pile)	Adak (%-pile)
1.	9-10 ajlarda	8,7	31,8	45,9	13,6
2.	11 ajda	14,6	40,7	39,9	4,8
3.	12 „	12,3	47,1	36,7	3,9
4.	4 aj kattışkaş . . .	12,2	38,6	41,5	7,7
5.	Carıtık cıldın şılgaldazınga	22,1	35,5	36,6	3,8

9 ajda 86,4% eerenip turgan polzubussa, 12 ajda 96,1% cedir eereni pergenin keerge, pistin cediişkinibis ol polur tur. Po cediişkini moon songaar moontaa arttık poldurarın oraldazıp tur-pis.

Ep-najıralıvıs

Pistin ep-najıralıvıs koncuq ekki—cangıs ada-ijenin uruqlarıı ışkaş xanı xarızaalıq eerenip tur-pis.

Paza eerenip turar ceribiste curttakcılar-pile xarızaavıs koncuq ekki. Orus, aldıj, tıva-taa tibejin, pir temej xaaktap, tanzılap tur-pis

Paşkılarıvıs-pile xarızaavıs koncuq ekki. Paşkılarıvıstın ataldarın ery kedyryp, xyndylıp turar-pis. Pis olarnın ajıtkanın jozugaar eerenir teeş kızıp tur pis, ıncangaş pistin paşkılarıvıs piske koncuq ınak.

Şkolanın azılınga kirzip turarıvıs

Şkolanın kandıq-taa azılınga pygy surguuldar pottarının ekki tuzazı-pile kirzip turar. Cyl teerge: cazın, kyzyn, tarıır, cular ynyşterge eske cerlerden azılcın xeregleejin pottarıvıs kılıp ap turar-pis. Paza şkolanın paaştaar ceringe koncuq tuzalazıp, şkolanın azıl-agıjın sajzıradıp ap turar pis.

Kultur massalıq pelykter

Şkolanın iştinde xıdıq muzuktun, curuk tırttarının, kyş-kulturunun, arıq-şebernin, Voroşilof un adıınga eereni inin polgaş oon-taa eske kultur massalıq pelykter par.

ARE TK-nın 3 tugaar plenumunun toktaalında ajıtkanın parımdalaaş, kyş-kulturnun sorulgazın surguuldarga tanıştırıp turar-pis. Piste fizkulturnun 1 tugaar temdeen algan kizi 8. Poo adarınga eereni, „Voriloftun adıqcızı" tep temdekti kyyssetken kizi 28, sanitarnın 1 tugaar temdeen kyyssetken kizi paza 28.

Am cazın traktorga, cıccasınga colaaccılap eerenir teo turar-pis. Novosibirden piske gruzovik tep 1 uluq maşina, 1 traktornu xalas tuzalap pergeninge koncuq eeryp turar-pis. Am yjede ol ma inaavıs ıak-taa, cooktaa cerden pistin şkol nın xerxerekselin seertiyp turar.

Oon taraazı-pile slerden idegep tileeribis polza: Nam polgaş paşkı surguulunda, paza eske-taa surguuldarda cere kizi eerenip tur s er, paza sl rlrnin eeredilgenernin 35 cıld azınıı tyn xuuzu ceze po du po cıldın eerediin kazan tegerer tep, kazan tıştanır tep tur-sler.

Paza po cılın nam surguulun kaaş kizi toozar tep tur? Oon ınaj kultur massalıq ojunnarga kajı xire eerenip tur-sler?

Marks—Engels—Lenin—Stalinnin ajıtkan surttaaldarın jozugaar eerenip algış, Tıva ın xej tymen arattarınga pottuq tuza cedirer esteribis polur poor tep slerge najttıp tur pis!

Prof. organizazının tergazı
O. Taraaccı.

Prof. organizazının eerediq ergelekcizi T. Şaqzı.

Kızıl-mazalık xereezennerinin kicceeldep turarı

Parıın-xemcik kozuununun Kızıl-mazalık xoorajında curttakcı xereezennernin tuskaj eerenir pelgymyn turguskın. Uk pelgym 7 xonuk iştinde 2 udaa kicceeldeer, kicceeldeerlernin sanı 45. Uk kicceel egeleenden peer am 1 aj 10 xonup turar, po arazında 11 kattap kicceeldeen. Anaa eerenip turgan erttemneri pol a:

Anıjaktarının Komunistiq Internasionalının VI tugaar kongrezinin toktaal şiitpirin 2 udaa, revoluscu xonjlu tyrymny 2 udaa, tıva pizlıti 3 udaa, sanı 2 udaa, teegej pajdalın 1 udaa, mal azılının tugajın 1 udaa kicceeldeen.

Uk kicceel egeleenden peer camdık eş eerlenin idepkej kicceeli koncuq sergep, kicceelin coguur sagından pir-taa ozal cok keep tur.

Mındıq pajdaldıq eerenip turarıvıstın işinde cetpes cyylderisis paza par, cyl teerge, pistin kicceelge kelee coguur 3 kizi mıncaga cedir kicceelge kelbeen, oon xaraazı-pile, am-ıar pizik pilıes olurar turlar. Oon angıda camdık eşter kicceelge olurza taa, sagış salıp eerenirin kıspas, cyk-e şak erttirer pogış curumunun taazı suia. Paza ol kicceeldep algan erttemin, eenge pargaş pilirleri pilıesterge ajttıp peeri cetpes, pilıesteri ajttırıp alır tep podaıas polur tur.

Po kicceeldi eerenip turar ulustun ekki. paagın mart ajnın 8 xynynde tynneeş, solunga cırıdıp piziir polgas moon songar uk kicceeldin şınarın sajzıradırın kızar polgaş cıdıp kaap turar ulıska tuzalap ery tırttıp alır-pis.

Pistin xereezennernin tuskaj pelgym turguzıp algaş, eerenip turarından eske kozuun, sumunun xereezenneri yleger alırı cuguia tur.

Pelgym targazı Tespildej.

Teere azıldıq arban

Ceen-xemcik kozuununun Kızıl-taq sumuzunun 4 tugaar arbannın mıl polgaş pizik piliişkini cıl kelgen tudum ezyp turarın manaa san-pile kergyzerge:

Mal adı	34 c.	35 c.	Eskeni
Cılgı malı . .	76	105	29
Nek malı . . .	149	180	31
Xoju	318	450	132
Eşkyzy	126	293	27
Tyny . .	1739	1028	289

Po ystyrde sından keerge, kandıq-taa malın paazı ezyp turarın kergyzyp turar tur.

Myn arbannın kizizinin sanı—68, olarnın iştinde pizik piliri—37, pilıezi—31, po pizik pilıesterni pizikke eerdir sorulganı uluq-la kol poldurup turar ar.

M. Picce-ool.

Eş Syldemniq malı ezyp tur

Tozu kozuununun Pil xein sumuzunun Toora-xemde 4 tugaar arbannın xamaattızı eş Syldemnin malının azılı cıl kelgen tudum ezyp turar. Cyl teerge, 1934 cılda pygy malı—37 paaş, cılıq kazaazı—3, sigeni 103 xeppeen, pelgen edee 1 ovaa turgan polza, 1935 cılda mındıq: pygy malı—51 paaş, cılıq kazaazı—5, kesken sigeni 125 xeppeen, pegen edee 2 ovaa.

Oon angıda annap tıpkanı: 34 cılda tlin—420, eske cyyl an—30, tutkan palıı 20 puut, 35 cılda: Tiin—625, eske cyyl an—40, tutkan palıı—50 puut, po tıpkan toora tıvızın podunun amıdıraılınga xereglees, malındın cangıs paaştı-taa xoratpajın turar.

Moon ap keerge, eş Syldem, cazak, namnın mal paazı esterer teen lozun sorulgazın xerek kırında kyyssedip turarı ol tur.

Nam yyrynyn sekreteri
C. Seren.

Eeredilge tynneli

Kızıl-xoorajda sovtıvtranstın garazında, aftomaşinanın 20 kiziliq tyr surguulun 35 cıldın 11 ajnın 22-de azıtkan, po arazında 2 ajnın 14 ke cedir pygy erttemneringe eerengen şınarın ılgap keerge:

Erttemner adı	Ekki	Orttumak	Adak
1. Teeren tılga	9	9	2
2. San podalga	8	9	3
3. Ximikke .	11	8	1
4. Fizikke . .	6	12	2

Moon ap keerge, kıska xuussa iştinde eleen cedilgeliq eerengen tur. Moon angıda myn eerenikcilernin solun cagıp alganın keerge, „Şın"—9, „Areve şını"—15, „Byleten"—5, kattışkaş—29 cagılgalıq.

Meen manaa idegeerim polza, moon sınaargı eeredilge programın 100 xuu kyyssedip alarınga sorulga salıılın r.

Eerenikci CAJAN-OOL.

Malıvıstı cutka perveeliner

Pii-xem kozuunu Erbek sumuzunun tebiskeerinde xar-cam ulgadıp, cudaar şinci kirgen. Po tugajında camdık eş-eerler koncuq kızımakkaj pajdal-pile malın odarladıp, cutka udur temisseldi corudup turar. Camdık eşter ırımı ;aksıraan maldarın azırabas, sookka coruduptar, ılangıja Tymen-pajır-pile Tastaaxam olar pottarının paagı-pile moldurgaların cudadıp elyrgen.

Ol polza, xajgaaral cok coruktun pireezi polur tur. Moon sogaar ol ıışkaş, xınamca cok pajdaldı uzutkaaş, maldı cutka perees arga kemceqlerni alır uzurluq.

Uyr Sekreteri Pylcyn.

Aratkor Sengil.

Cutka udur temissel

Uluq-xem kozuununun Urvyn sumuzunun 2 tugaar arbannın tebiskeer curttunda, po cıldın 2 ajnın 5-ke cedir caqgan xarnın kemcee 2 karış azıp turar, po arazında cangıs-la janvar ajştinde cut-pile elgen malı—11 paaş, azıralda malı—25, azıralga cajlaş cok kirer maldar 37 paaş poop turar, odarında corour maldar 275 paaş.

Myn arbannın xamaattıların malın cutka alıs as teeş, xar ezer talıvıj, xyyrek polgaş şjaarı, alg n şş indi i xire cyya derni, men podum-pile pargaş ıp azıglaarın ajttıp perdim.

Ş. TARZAA.

Уyr targazь Өktek-ooldun azьlьndan өske yyr targalarь yleger alьnar

Parььn-xemcik kozuunununun Ergi-parlьk sumuzunda namnьn 7 tugaar yyrynyn targazьnga eş **Өktek-ooldu** ertken 35 cьldьn 12 ajda songaan. Oon peer mьja kaaş xonuk iştinde eş **Өktek-ooldun** kьlgan azьlь koncuq cediişkinniq polgan.

Cyl teerge: Sumunun iştinde xamьk azьldar şuptu şimcep turar. Ьlangьja po kььştan maldь mendi azьrьp alьrьnga, cut-pile temissezir komisterni, sumunun xamьk-la alban xaarlarьn polgaş idepkejliq kezigynnerni şaq yrgylcy aal өrege kezidip, aldarnьn odar-pelciirin polgaş kazaa-xoraazьn xьnap, xerek kьrьnga şuut pottuq azьldar corudup turar.

Namnьn 5 kezek cьrьdььşkьn pөlgymyn turguskan. Oon en ekkizi po 2 aj iştine 18 kattap kicceeldeen, en adaa 5 kattap kicceeldeen.

Areve, xereezenner, OKTE, RTO—po la azьldarga podu polgaş idepkejliq kezigynnerin tomujlap azьldatkan. Olar ol azьldarda pottuu-pile azьldap turarlar.

Уyrnyn kezigyny 70 azьq, oon iştinde 9-la kizi pizik pilbes. Ol 9 kezigynny yyrnyn tergiilekcileri po 36 cьldьn 5 ajdan peer jaap-la pizikke өeredip alьr-pis tep turarlar.

Solun cagьlgazьn şuj sumuzu-sumuzu-pile margьldaa kьlgaş, am margьldaazьn azьp, 267 kezek cagьlgalьq poop turar. Uk cagьlgalarnьn şьnarь paza ekki.

Nam kezigynnerinin sagьlga curumunun tugajьnda 2 aj iştinde 3 kattap xural kьlgan. 4-5 xire kezigynny surgap kemceq algan, 4 5 xire kezigynny kiirip algan.

Am kelir caskь tarьlga pelelkelin amdьgaaştan corudup turar.

Moon ap kөөrge, eş **Өktek-ool** polgaş ol sumunun xamьk-la alban xaarlarь, 8 tugaar Uluq xuraldьn polgaş caa poop ertken ARN TK 4 tugaar plenumu, paza Picce xuraldьn 16 tugaar sessizinin toktaaldarьn kyyssedirin-ce xamьk arat connu cььra ebileldep şьdaan tur.

Өske yyr, sumularnьn alban xaakcьlarь, eş **Өktek-ooldan** polgas po sumunun alban xaarlarьndan yleger ap, pottarьnьn azьldarьn şak-mьncaar sajzьradьrь cugula tur.

PXK nam komitedinin targazь
Padan-ool.

Cut-pile temissezir brigattarььs ekki azьldap tur

Parььn-xemcik kozuunununun Ak sumuzunda nam, areve yyrlerinin kezigynnerinden 1935 cьldьn 8 ajdan egelep, kььştьn ajььldьq cudunga udur temissel corutsun teeş, 23 idepkejliqlerni tuskaj brigattar kьldьr tomujlaan.

Olarnьn po arazьnda cutka udur corudup kelgen azьlь polza, 1 ajnьn 1-den 17-ge cedir 7 tugaar arbannьn xamaattьlarьn şefke algaş, 3 aaldarnьn 750 xoj, өşky turar kazaazьnьn adaan koptarьp pergen, paza Toppuş tep kizinin ergi kazaazьn cьlьqlap perdiler.

Pert-taqda 1-2 tugaar brigattar, 10 tugaar arbannьn xamaattьlarь Semis-ool. Angьr-ool ijinin caa kazaazьnga 12 parba өdek cyktep ekkep tөp pergen. Paza 8 tugaar arbannьn Şььrap-pile Agbьnьn pir xoj kazaazьn koptarьp perbi-şaan, pir xuragan kazaazьn tudup pergen polgaş ol kazaalarьnga өdek ekkep tөp pergen.

Уzyk askьnda brigattar, Xereldin pir reerin kazaazьn pedidip perbi-şaan, 31 parba өdek ekkep tөp pergen. Paza pir kadajga caa xuragan kazaazь tudup pergen.

Oon-taa өske eşternin aap-sap azьldarьnga xolu-pile eleen kirzip tuzalaşkan. Moon ap kөөrge, myn brigattar podunun azьlьn xerek kьrьnda kyyssedip turar tur.

Nam yyrynyn sekreteri **Pelek.**

Şkola ergelekcizi **Kyderek**

Kөp-sөөkte cuttun pajdalь

Parььn-xemcik kozuunu Kөpsөөk sumuzunun arat conu am yjede malьn cutka perbes teeş, eleen arga kemceqlerni erestiipile corudup turar. Cyl teerge, tus sumunun tebiskeerinde pir karьş uzun sөөm xar tyşken polgaş Saamcььr, ooruq ьncaar uluq xat polgan, ol toraan sumu targazь Seren-şimit, nam yyrynyn targalarь Sedip, Semispej olar paaştaaş, cut komisteri, 33 өregeni 1903 paaş malь-pile xardan teskirip, Saamcььrda ekkelgen, oon angьda 43 өq tuskaj malьn odarladьp kөşken.

Po tugajьnda cut komisteri aal өregelerni kezip, arattarnьn malьnьn odar-pelciirin taarьştьrьp, talbьj, xyyrek peletkeeringe yrgylcy ajttььşkьnьn perip turarlar tur.

Myn sumuga cazaktьn tuzalamcьzьndan 60 toon sulanь pergen, onu cudaan arattarnьn pajdalьnga taarьştьr cut komisteri tьbьskan.

Cut tugajьnda azьldap corup turgaş 43 kizige solun cagьtpьşaan, xardan tezip kөşken aaldarnьn pajdalьnga taarьştьr 4 kezek cerde cьrьdььşkьn pөlgymnerin ebileldep turguskan.

Surgakcьlap coraan
Ongaj-ool.

Xereezen Noncatpaa cutka udur erestiq temissel corudup tur

Cөөn-xemcik kozuununun Xөndergej sumuzu 1 tugaar arbannьn xamaattьzь xereezen Noncatpaa teerzi, po cьldьn 2 ajnьn 5-ten egelep, 30 azьq xojunga yrgylcy cer ezip perip azьldap turar, tyne ajdьnda cerin ezip algaş, xyndys ol xojlarьn ьnda kadarьp turar.

Moon ap kөөrge, xereezen Noncatpaa cutka udur erestiq temissel corudup turar tur.

S.Şььrap

Langьь komisterinin tuzalamcьzь

Parььn-xemcik kozuununun tөbynde magazinnin pajdalьn kulturcudarь-pile po cьldьn 2 ajnьn 9-ta tьştanьr xynde langьь komisteri pottarьnьn idepkeji-pile magazinnin xamьk paraannarьn tөrel-tөrel aajь-pile salcьp perdiler.

Cer-cerde langьь komisteri po ьşkaş podunun xyleelgeliq azьlьn kyyssedip turar coruk cugula tur.

Tambar.

Parььn-xemcikte cut medeezi

Parььn-xemcik kozuununun curttunun tebiskeeringe po 2 ajnьn 2-3 xynnerinde caqgan xar-camdьk cerlerde 50 santimetir cetken, en-ne cuga caqgan teen cerde 7 santimetir poop turar.

Po 36 c. 1 aj. 1-den egeleeş, myn ajnьn 30-ge cedir 5 sumunun todargaj medeezinden kөөrge, cangьs cut-pile elgen maldьn paaş sanь mьnca polur tur:

1) Kargь sumuzundan 175 paaş.
2) Kara-xөl „ 111 „ .
3) Ak „ 52 „ .
4) Xөl „ 70 „ .
5) **Saglьnьn 5 arbanьndan 505.**

Po 5 sumunun karacangьs cuttan өlgen malьnьn paazь—913 polgan. Parlьk, Ajangattь, Şekpeer, Xөndelen—po 4 sumudan am yjede cuttan өlgen mal cok, ьndьq polza-taa, azьralda turar maldarь tьkka xөj.

Өske sumularnьn todargaj san medeezi kelbeen polza-taa, am yjede mal-maganь arak-toruktuq, azьralda turarь kөbydep, cuttun ajььlь ystynde sumular-pile pir tөmej tabarьşkan turar.

Po cut-pile temissezir tugajьnda eş **Toka** morlap kelgeş, koncuq todargaj ajttььşkьnnь perip, en ьrak cudaan sumular-ce podu-pile parьp ajttььşkьnnь perip turar. Ьncangaş kozuunnun alban xaakcьlarь polgaş sumularnьn arat conu cut-pile ekki xyrezip turar.

Kozuunnun cut-pile xyrezir komizinin targazь TЬRTTЬK.
Kezigyny XYREŞ-OOL.

Ebileldezip algaş cut-pile temissezip tur

Cөөn-xemcik kozuununun Xorum-taq sumuzu nam kezigynneri eşter: Tadaa, Tabuna, Kezikpen, Telger-ool, arat Paadamba olar, po cьldьn 2 ajnьn 4-ten egelep, cut-pile temisseziringe pottarьnьn kyzyn cangьs kьldьr ebileldep, talbьj, xyyrekter cazap algьlaan polgaş pottarьnьn 230 sannьq malьn cangьs cerde ebileldiq kyşpile azьraj pergenner.

Po ьşkaş ebileldiq kyş pile cutka udur temissel corudarь tergiin cugula polur tur.

CXK xer. tassььnьn targazь
Caskal.

70 xarlьq Arappaj tьba pizikti nomcuur polgan

Parььn - xemcik kozuununun Kөp-sөөk sumuzu 70 xarlьq Arappaj aşşak, am yjede podunun kьrganьnga calьnmajьn, tus sumuda pizik pөlgymneringe koncuq adakkьr kirzip өөrenip turar polgaş ARN TK-nьn 3 tugaar plenumunun toktaalьn өөnde salьp algan nomcaan turar tur.

Moon ap kөөrge, kьm-taa kizi kьzar polza. Tьbanьn tьl-pizin өөrenip poluru aşşak Arappajdan xereccilenir tur.

Kino yndyrykcyzy SENGIDEJ.

Şuptu cagьlganь cagьp algan

Tees-xem kozuununun Paj-taq sumuzunun targazь Tazь, 36 cьldьn 4 cyyl solun cagьlgazьn pyryny-pile cagьdьp alдь.

Өske sumular targalarь po ьşkaş, solunnun cagьlgazьn pyryny-pile cagьdьp alьr coruk polza, podunun xyn pyryde corudup turar azьl abanьnga uluq-la uzur-tuzalьq polur tur.

SYRYN-OOL.

Aratkorlar cagaalarьnьn izi-pile

„Şьn" solunga xarьь

1936 cьldьn fevral 8 xynynde № 12 „Şьn" solunda *„surguul stolovajьnьn cemin coguuru-pile sajzьradьr"* tep attьq cyyldyn iştinde ileretken cyylderi şuptu şьn tur.

Ton xileep cip turgan teeni şьn, ьndьq polza-taa, ol xileep 3 xonuk iştinde turgan. Ol yjede xөj xileepti cadьr sadьqdan algaş sklatka sup kaarga tongan. Oon soonda ton xileep turbaan.

Murnunda surguuldun kara xileep cip turganь şьn polur tөleede. camdьk xereezenner cemge taarьşpajьn turgan teeni şьn polur tur. ьndьq polza-taa, murnunda cьldar ьşkaş cemge taarьşpajьn aaraan kizi cok tur.

Murnunda azьl-agьj ergelekcizi turgan Kancььr-ool azьlьnga pagaj azьldap turganь şьn. Am myn Kancььr-ool 271 akşa cok kьlgan poop turar. Ol solunda oon-taa өske pizeen cyyldy parьmdalaaş, Kancььr-ooldun yndyryp, kiirip turgan tanzьxaraazьn xьnaarь-pile 4 komis turguskan, ol komister ol azьlьn tarьj ileretse coguur tur.

Paza ol solunda yngen cyyldy parьmdalaaş stolovajnьn azьlьn murnunda turganьndan arttьk kьldьr şьnarzьdьp turguskan-pis.

Cizeeleerge: stolovajga xyn sanьnda-la eelcezip azьldaar ulustarnь xarььssalgalьь-pile yndyryp turar appargan, paza stolovajnьn cem xyleep көryp turar komizin şьngььratkan.

Murnunda cem pьzьrar kizi cok turgan polza, am cem pьzьrьp pilir kizini turguskan, yrgylcy kara xileep cip turgan polza, am ertten, kezee ak xileep ciir appargan

Moon songaar moon-taa ekki turguzarьn oraldazьp turar-pis, moon songaar xileepti tuskaj pьzьrar appargan. Oon-taa өske kemceqler ap corudar tep turar-pis.

„Şkolanьn pot-cagьrgazьndan Kancььr-ooldu solunga sen megelep pizidin-pe tep, pir piccii ooldu redaksьdan cөpşeerel cok ajttьrьp turgan" teeni şьn. Ol tugajьnda nam talazьpile tuskaj kemceen alьr appaar tur.

Şkolada nam yyrynyn
targazь *Sendazь.*

Aratkor Lanzьь am şьn cyвeden pizip kөryner

1936 cьlda yngen №4 (505 „Şьn" solunnun 4 tugaar arnьnda aratkor Lanzьь, Tandь kozuunu Mezegej sumuzunun 8 tugaar arbannьn xamaattьlarь Cьndьn, Mongal, Nookkaj olar, caa kььştaq kьlьp algan polgaş 8 arzьn tөrbelcin pazьn kьlьp algan tep pizeen cyylynny emin erttiripte perip tur-sen. Olarlar 8 arzьn, songa karaktьq, pazьn tudup alьr pajttьqaj, cyk-le ottular ьjaşka cookşulap alьrьnьn ergezin podaaş, suq cok, odarь malga taarьşpas, ezim kьdьь cerde pargaş, cөbyree pile xaatpazьgaş kazaa kьlьp algannar polgaj.

Picce cizek-pile kөөrge, Cьndьnьn tudum-taa sigeni cok polgaj, xarьn am yjede pergedeeringe cedip turar.

Eş Lanzьь slernin ol pizeen cyylynerni mьnda pilir ulus kөөrge, ьjancьq polur polgaş aratkornun şьn sorulgazьnga kattьşpas polur tur eвespe. Moon songaar po ьşkaş pyzyrel cok, utka şьnar cok xoozun cyve piziirinni soksatkaş, şьn aratkor adьnnь arьq siliq edilep kөr.

Sumu targazь **Xyrвeştej.**

Paşkь Kyderektin ylegerliq azьlь

Akta kirip өөrenir şkolanьn paşkьzь Kyderek, paşkьlaar azьlьnga koncuq idepkejin salьp, ol cook-kaвьda pөlyk azldarda turguskan kezeekki pizik pөlgymnerin podunun ekki turazь-pile paşkьlap turar polgaş myn sumunun nam, areve yyrlerinin azьlьnga tuzalazьp, surttaal azьlьn corudup turgaş 50 kizige solun cagьtkan.

Am yjede cut-pile temissezir azьlga paza koncuq idepkejliq kirzip turar.

Өske cerlerde paşkьlar eş Kyderektin ylegerin ederiri ton cugula tur.

Nam yyrynyn sekreteri
PELEK.

70 maldь şuut turguzu azьraj pergen

Cөөn-xemcik kozuununun Xөndergej sumuzu 3 tugaar arbannьn xamaattьzь Lama, po cьldьn 2 ajnьn 3 ten egelep, oglu, kydeezi-pile kadь 70 paaş malьn şuut sigende turguzu azьraj perdiler.

Şььrap.

Өөkte 10 xire өrege malьn kadara pergen

Pii-xem kozuunu Өөk sumuzunda 5 tugaar arbannьn arat conu po cьldьn 1 ajnьn 31-den egelep, 10 xire өrege xamьk malьn eelcezip kadara pergenden songaar maldьn tengeli ekki polgaş iştl-xьrnь toduq appaardь.

Sumu sekreteri SARЬQ-OOL.

Pistin xarььвьs

CXK Cьrgakkь sumuzunda „Xorum"—3 tugaar arbannьn targazь Tamanьn kadajьn polgaş өske ulus etteer coruun pizeenin өjy ertken tur. Ol şaanda 36 c. 9 ajda pizeen polzunza ekki cyve irgin. Am şyygy ceringe todargajlap medeele.

Elegeste „Toka" kyrekonomda paşkь Lopsan, Tungar-ool—tus kyrekonomda picce piziktiqlernin şkolazьnga 1615 kizi өөrengen teeniner şьn ebes tur, pir ebes Tandь kozuununun өөrenze coguur kizizin şuptuzun kiirip algan polzunarza, ol xire ceder tur. Paza oon adaanda 566 kizi keep turgan teeş, oon iştinde er kizi 42, xereezen kizi 24, uruqlar 6 teen tur sler, polar kattьşkaş 500 xamaan cok, 100 pezin cetpes, 70 şaala kizi tur. Moon songaar ьndьq şьn ebes material pizibejin, lap şьn materialdan pizip көryner.

Kara-peldirde Tamвaa—aldьn cerinin azьlcьnnarьnьn xuralьnьn toktaalьnьn kyysseldezin pizip kөr. Oonpile kadь pir kezigyn tugajьn pizeenin, yzyy polargaj polgaş pildinmes poldu.

Tozunun Uluq-taqda Serembil—arban targazьnьn tugajьn pizeenin erengej polgan.

PXK Paj-xөlde Pegzi—likpuntu surguulununq өөrengen tynneli tep pizeeninde, kazandan egeleeş, kazanga cedir ьncaar өөrengen tugajьnda ajь, xyny pildinmes tur.

Şьnaada „Paşkьnьn pireezi"—paşkьlar arazьnda xarьlzaa cok teenin erengej cugaa poldu.

Sarьq-septe „Aratkor"—poştada Tembireldin tugajьn ol kozuunda xana solununga pizi.

Tozunun Pii-xemde C. Seren—palьkcьlar tugajьnda pizeen cyylynernin uzuru pildinmes poldu, am tagьn todargajlap pizip көryner.

UXK Ejliq-xemde „Cangьs ajьş"—Camzьrьn tos xojun pөryge cidiritti teeninde, kazan kandьq xyn cip turganь pildinmes tur.

CXK Solcurda „Kөrgen karak"—Xyrgyl-ooldun kaaş udaa kuda kьlьp turgan tugajьn pizeeninde podunnun şьn adьn cok poldu.

PXK Pajan-kolda „Xarttьga"—Sedembeldin curum cok tugajь cogum kazan, kajaa poop turganьn todargajlap pizi.

UXK Yrвynde „Cer kulak"—kezigyn Kalbak-ool kadajьn candьrьptь tep pizeeninde, solunga pizlir xire şьnarlьq cyve ebes poldu.

UXK Yrвynde „Keergep kөrgen"—kezigyn Tokpak-ool cangьs anaj pөryge cidirtti tep cyylyn şьnar cok polgan.

UXK Ejliq-xemde „Elik"—sumu targazь Namcьl arat massaga eeldek ebes tep pizeeninde todargaj cizekter cok poldu.

Xarььssalgalьq redaktor **Lyndyp.**

Kьzьl-xooraj Tirazь 4.570 Kyrynenin 1 tugaar tipografyь